
שיעורים באורות הקודש

כרך ב- מאמר ראשון: הקודש הכללי

סדר א: הקודש הכללי העצמי

הרב ר' אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

אורות הקודש

למרן:

הרב ר' אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל.

כרך ב' מאמר ראשון: הקודש הכללי

סדר א': הקודש הכללי העצמי

שיעורים באורות הקודש: נכתב בחבורת לומדים
עכו.

לא עבר הגהה: מהדורה ראשונה.

להערות:

מייל:

Nerya.poper@gmail.com

פלא:

0587100979

תוכן

4.....	פסקה א' הקודש עצמי
37.....	פסקה ב' ההגות הכמוסה פסקה ב'
47.....	פסקה ג' הקדושה העליונה הכללית
74.....	פסקה ד' ח"י הקדושה
87.....	פסקה ה' רשמי הקודש
91.....	פסקה ו' הוספות הקדושה
99.....	פסקה ז' עדן הקדושה
114.....	פסקה ח' דומית הקדושה הכללית
130.....	פסקה ט' הקדושה באדם ובישראל
142.....	פסקה י' כשרון הקדושה בישראל
148.....	פסקה יא' התפשטות אור הקודש באדם
160.....	פסקה יב' התפשטות הקדושה בהווה
165.....	פסקה יג' התנוצצות הקודש בעולם

פסקה א' הקודש עצמי¹ (עמוד רפג')

הקודש העצמי הוא החכמה, ההכרה לבדה, זוהר האידיאות העליונות, בהיותן ברום עליוניותן, בלא שום הגבלה, בלא שום פרטיות של צביון, אפילו של כללי כלליות אשר במציאות. שהכל הוא פרטי ומוגבל לגבי הרוחב ואי הגבוליות של החכמה העליונה, ברום עזוזה.

החכמה ברוממות קדשה היא למעלה מהחרות, נשגבה מעלמא דחירו, דכל חופש וחירות אשר בעולמים מינה תליא. צורת העולמים כולם, וכל אידיאליהם, שיגוב תכלית הויתם, וכל רום ועומק של חייהם, עדנת שירתם וריווי שמחתם, וחדות עדונם, הכל כלא נחשב לגבי טוהר הקודש של עצם החכמה.

רק בהכנתה של החכמה אל הציורים, האידיאלים, בתור השלטה על ערכים מציאותיים, מתהווה זה האור, ששם העולם של החרות מתראה. שם בעולם החרות, בעדן הציורים וביצירת האידיאלים באופן הראוי לרדת לתפיסת הוית אידיאלים מוגבלים, יוצרי עולמים, מהוי חיים, ממציאי נשמות, ומחדשי צבאי צבאות, מכח הופעתה של תכונת החרות של בינת חיי כל העולמים, בצורתה העליונה, מתגלה הוד הבינה, שהיא דוגמתה של ההכרה הטהורה המתבסמת בבשמי השירה, בנגינת נועם וחדות רננים.

---

¹ מקור הפסקה שמונה קבצים קובץ ז' פסקה קעא'.

הירידה אל הנועם, מהערך העליון של הקודש שממעל לכל נועם, היא מאצלת הוד הבינה בכל מערכי ההווה, והאי עלמא עילאה אף על גב דלאו איהו דינא, דינין מתערין מיניה. ושורש הגבורות במקוריותן הוא מגביר עוד את מעמק הנועם בהדר תפארתו.

אמנם מקום השאיבה המקורית, ששם היש המוחלט שוכן בחביונו, איננו כי אם ברום הקודש, האידיאליות שממעל למדת כל חרות, מפני שאין תוכן של עבדות מוכשר לצאת משם, אפילו אחרי רבוא רבבות של הורדות והשתלשלויות.

ממקור החיים, שהוא למעלה מן החיים, שואב ישראל את רוחו, וממעל לכל ערכי עולמים מרחף הוא לתפקידו. אמנם כדי להאיר הארת החיים בכל הנשמות, ובכל מרחבי עולמי עד, הרי אור הקודש של תוכן היש המוחלט מופיע בעדו במלא כל מילואים, ונחלי עדנים שוטפים וזורמים ברוח בינה, אשר בדברי אלהים חיים, שעל ידם שואבים הם כל צמאי נהרת הקודש את אור הקודש בחוסן עוזו.

אם מתשוקת תאות עדנים וחשקת נועם, המתגברת בתוכן הנשמה מצד תגבורת פרטיות צביונה, יחשוב כל חושב את הנועם למקור ההווה, לתוכן היש, ואליו ישים כל מגמתו, בתואר הנצח ומגמת דורי דורות, אם כי חשק נפלא בפליאות צדקת עולמים ישים שם את משטרו, הרי יסודי החיים הולכים ומתמוטטים, מפני עזיבת האור המרומם אשר לחסנת הקודש, שממעל לכל חירות וכל נועם.

ובירידה אחר ירידה בשטפי דורות, יוכלו התכנים להזרות עד כדי מאפליות המחשכים אשר לכל רשע וכסל, אשר למוקדי שאול, יסודי הבליה וההעדורים בכל גוניהם.

ואותו הצביון המיוחד שמעוטר בו ישראל, שוכן בחכמת אל דיעות ד', ברום קדשה, מכון עזה ותפארת הדר מלכותה, וצביוני כל עולמים ממנה ישאו משך ברכתם, להתהוות, להבנות, להתעלות ולהשתכלל, להתרומם ולהתקדש עדי עד. ועל כן ברום חוסן אמונת ישראל אור הטוהר של שיגוב החכמה שוכן, האמת העליונה, ממעל לכל הנעמים, ממעל לכל אידיאלי המגמות, המקציבות הגבלות בקצה תכליתן. והאפלת ההכרה בטוהר הקודש לא תקובל לבסס על ידה את המוסר הנרצה, אפילו בשביל עולם היותר ירוד שבו שוכן האדם, יושב בית חומר, כי אם הכל יונק ממקורו העליון, ממכון היש המוחלט, ששם החכמה שוכנת בטהרת קדשה.

בהראות כבוד ד' לישראל במשכן, נקדש בכבודו. ההוראה התורית ממכון החכמה יוצאת היא, והיא מנתחת את כל קויה לפרטיהם ולפרטי פרטיהם, והעולמים המוגבלים, המגולמים, וכל עלילות מצעדים אשר ליצורי עולמים, על פי מעמק הקודש אשר להחכמה בקדשה כוננו. ואורייתא מחכמה נפקת, ואבא יסד ברתא, ד' בחכמה יסד ארץ.

על כן דוקא ממקור הקודש אשר לאספקלריא המאירה נובעים הם כל הליכות עולם אשר לישראל, והם הם הליכות עולמים, אשר יתנו ערובתם לכל היש, לכל אשר

נשמה באפו, ולכל אשר תחייהו רוח חיים, לכל יצור נוצר, ולכל מעשה, מפעל ותכנית, לבוא למכון הקודש, להתאשר באושר הישות המוחלטה, שאין עמה העדר וכליון. והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו, מה קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימים.

ונדב ואביהו, אשר בזריחת פאר רוחם שאבו תוכן הארתם אז ממעין הבינה, המוכנה כבר להאציל אצילות מוגבלת, להיות משתווה לערכי עולמים, אש זרה הקריבו, ובקרבתם לפני ד' וימותו. ונועדתי שמה לבני ישראל, ונקדש בכבודי. וידע ישראל אז עדי עד את יסוד חייו ועולמו, כי ממקור חכמה יצא, וממעיניה העליונים הרי הוא הולך הלך ומתרוה, אשר רק בהקשבת רב קשב, בקישור למרומי הקודש, ילכו הפלגים, עד הבעתם ברבבות גוונים לדברי אלהים חיים, שכולם נתנו מרועה אחד.

וצמאון ריווי הנועם אשר לנשמות הטהורות של מיודעיו של מקום, שבהם נקדש הכבוד, פועל הוא את פעולתו המעוטרת לחיי השעות אשר בשטפי הנצחים. זכייתו של פינחס זה אליהו, המקנא לד' בהוראות השעות, ומלאך הברית אשר אנו חפצים שבוא יבוא, והוא כאש מצרף וכבורית מכבסים, ואומרו סלה הוא, זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים.

נושא הפסקה- בחכמה מתגלה הקודש העצמי, החכמה נמצאת מעל הבינה, ודרך הבינה יוצאת השפעה לאידיאלים מוגבלים. האדם צריך לינוק מהחכמה דייקא.

ביאור הפסקה-

**הקודש העצמי הוא החכמה, ההכרה לבדה, זוהר
האידיאות העליונות, בהיותן ברום עליוניותן, בלא שום**

הגבלה- הקודש העצמי הוא החכמה, ההכרה לבדה, זוהר
האידיאות העליונות בהיותן ברום עליוניותן, בלא שום הגבלה

הרב מתאר את מעלת הקודש העצמי, הקודש העליון. הרב מסביר
שהקודש הזה עיקר עניינו הוא בחכמה. כדי לתאר את מעלת החכמה
ואת השפעת החכמה הרב בדבריו מרמז על כל התהליך של עשר
הספירות.

בשורות הראשונות של הפסקה הרב מתאר את מעלת החכמה
לעצמה. ומיד אחר כך הרב מתאר את היחס בין החכמה לשאר
הספירות.

בתחילה הרב מסביר שהקודש העצמי הוא החכמה עצמה. נראה
שהקודש זאת האלוקות, אומנם וודאי שאין הכוונה כאן לעצמות
אינסוף חס ושלום. הכוונה היא לקודש העצמי כשהוא מתחיל
להופיע. לכן הרב מוסיף שהקודש הזה הוא ההכרה לבדה.

ההכרה קשורה לחכמה, לפני החכמה אין הכרה, לפני חכמה יש
כתר. הכתר נקרא 'אין'. לאחר שיש מציאות של אין, אז מופיע
המציאות הראשונה, המציאות הראשונה היא שייכת אל החכמה.
המציאות הראשונה היא ההכרה. לכן החכמה זה אותיות כח-מה.
היינו הכח הראשון, הכח הכי ראשוני, הכח שכבר הופיע במציאות
אבל הוא כל כך עליון שאי אפשר להשיג את הפירוט שלו. לכן הדבר
היחיד שאפשר להגיד עליו שאנחנו כבר מכירים אותו שיש כאן
מציאות.

החכמה היא נקודת היש, וכך מובא בספר איוב.

איוב פרק כח פסוק יב

- וְהַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצֵא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

האין הוא הכתר, בכתר כלל אין הכרה והשגה. החכמה היא נוצרה
מן האין הזה.

אומנם בהכרה הזאת אין שום צמצום, ההכרה הזאת היא רק
מבטאת מעין יש כללי. וכך מובא כותב ר' צדוק.

ר' צדוק הכהן מלובלין - ליקוטי מאמרים עמוד קמד

- וכידוע דכל השמות והכינוים לה' יתברך וכן כל מעשה התורה ומצוות הוא רק על ידי סוד הצמצום, היינו שכביכול צמצם אורו האין סוף ובלתי תכלית להיות נעלם ונסתר רק דרך קוים דקים והשגות קצרות ככף איש עד שיוכל שכל אנושי להשיג שיש אלקות, ודבר זה נקרא ישות... מה שאין כן עצמות האין סוף אין ואפילו אין יכולים לקרותו וכידוע דאין נקרא הכתר שכבר הוא מכלל מנין המדות של ה' יתברך המתפשטות בסוד הצמצום לבוא לידי גילוי והשגת אדם אלא שמידה זו היא שורש להם לכך נקרא בשם אין, כי התחלת התגלות ההשגה למוח נקרא יש מאין שהוא השגת החכמה שבמוח שכבר הוא ישות

במקור זה מסביר ר' צדוק שעולם כולו הוא מעין צמצום לאור אינסוף. את האלוקות עצמה אי אפשר להשיג, כל הצמצומים נועדו בשביל שהאלוקות תוכל להופיע בעולם. האינסוף נמצא מעל הכתר, והכתר הוא המידה הראשונה שמגיעה מהצמצום. המידה הזאת כל כך עליונה שכלפינו היא נקראת אין. לעומת זאת החכמה היא הופעת יש מאין, השגת חכמה במוח, לכן ההשגה הזאת נקראת יש, כנגד הופעת הישות. ההכרה שיש כאן איזה כח.

בספר שערי אורה מתאר את מעלת החכמה כך.

שערי אורה השער התשיעי הספירה השנייה (דף צד).

- והספירה הזאת נקראת במקומות ידועים **חכמה**. וצריך אתה לדעת כי הספירה הזאת הנקראת חכמה היא סוד יוד של שם המיוחד... אבל חכמה עליונה, שהיא סוד יוד של שם, אפילו למשה רבינו עליו השלום נתעלמה, ואין כל בריה יכולה להיכנס בה, שהרי לא השיג כל שערי בינה, והחכמה לפנים מן הבינה. ועל החכמה הזאת, שהיא סוד יו"ד של שם, אמרו המקובלים: חכמה ברא"ש... ולפי שהחכמה הראשונה היא סוד התפשטות המחשבה מן הכתר, אין לה שיעור וגבול אצל דבר מכל מה שאחריה, ועליה נאמר: והחכמה מאין תמצא (איוב כח, יב), מאין שהיא סוד התפשטות המחשבה מן הכתר... וזו היא החכמה שהיא תחילת התפשטות המחשבה, ראש האצילות...

במקור זה מבוארת ספירת החכמה. החכמה היא כנגד האות יו"ד של שם הויה, החכמה היא מעל הבינה (זה מה שהרב יסביר בהמשך הפסקה אצלנו), החכמה היא מקום עליון שאי אפשר להשיגו,

החכמה אין לה שיעור וגבול אצל כל מה שנמצא תחתיה. וכמובן החכמה היא נוצרה מן הכתר שהוא האין, לכן החכמה היא תחילת התפשטות המחשבה.

לפי יסודות אלה ניתן להבין למה החכמה היא זוהר האידיאות העליונות כשהם נמצאות בלי שום הגבלה, האידיאה הזאת היא נמצאת מעל ההגבלה.

בלא שום פרטיות של צביון, אפילו של כללי כלליות אשר במציאות. שהכל הוא פרטי ומוגבל לגבי הרוחב ואי

הגבוליות של החכמה העליונה, ברום עזוזה - הרב מוסיף ומתאר את החכמה, החכמה אין לה שום פרטיות או איזה צביון. גם להגדיר שהחכמה היא דבר כללי זה דבר שאינו נכון. שהרי הגדרה של כלל זאת הגדרה מצמצמת. כמו שמגדירים קבוצה של אנשים, עצם ההגדרה שיש כאן כלל מסויים זה עצמו צמצום.

החכמה היא מעין נקודה ראשונית שנמצאת עוד לפני שהיה אפשר להגדיר קבוצות מסויימות. כלפי החכמה הכל הוא פרטי ומוגבל ביחס לאין גבול שיש בחכמה העליונה.

הרב בעולת ראייה מסביר את מעלת החכמה כך.

עולת ראייה ח"א עמ' לג' ומחכמתך אל עליון תאציל עלי

- ... והנה החכמה העליונה, של יפעת הארת האלהות, מצד גניזת הרום העליון ... חכמת אל עליון, המתעלה מכל תכונה של עולמים, ומכל הקצבה אפשרית להיות מסומנת בשום ערך תבוני בעולם. על כן אין אנו מבקשים בחכמה זו ערך של בינה, כי אם ערך של האצלה, הזרחת אור ויפעת אצילות, המעדנת את הנשמה בהשפעה נעלה מעל כל ערכי בינה וחקר. וזהו היסוד היותר ראשי, שכל שאר ההמשכות שאפשר להן להתכנס בכלי הדעה והרגש לטובה נמשכות הן אחריו ... החכמה שלך, העליונה, חכמת האלהות בסוגה, המתעלה ומתרום מכל מדה והקצבה ברואית, שאין בה אפשרות של הבנה מדודה, אבל יש בה אפשרות של האצלה וחסד עליון. על כן תכון עתירתי, שמחכמתך זו העליונה האלהית תאציל עלי.

במקור זה הרב מסביר שהחכמה האלוקית היא מעל בינה, בזה שהיא נובעת מהאצלה עליונה. אין אנו מבקשים להבין את החכמה

כי אין אפשרות לסמן אותה בשום סימון של הבנה. כל מה שאפשר להגיד על החכמה שהיא קשורה להאצלה העליונה. בעצם החכמה היא קשורה יותר אל הכתר, אל האצילות, מאשר קשורה אלינו.

בעל התניא מסביר את מעלת החכמה כך.

תניא ליקוטי אמרים פרק יח

- הנה החכמה היא מקור השכל וההבנה והיא למעלה מהבינה שהוא הבנת השכל והשגתו והחכמה היא למעלה מההבנה וההשגה והיא מקור להן וזהו לשון חכמה כ"ח מ"ה שהוא מה שאינו מושג ומובן ואינו נתפס בהשגה עדיין

במקור זה מסביר בעל התניא שהחכמה היא נקראת כח מה, והסיבה שזה הכינוי של החכמה כיון שהיא אינה מושגת בשום תפיסה שכלית. זה מה שהרב אצלנו מסביר שהחכמה היא עצם ההכרה ולא יותר מזה.

החכמה ברוממות קדשה היא למעלה מהחרות, נשגבה מעלמא דחירו, דכל חופש וחירות אשר בעולמים מינה

תליא - החכמה ברוממות קדשה היא למעלה מהחרות, נשגבה מעלמא דחירו, דכל חופש וחירות אשר בעולמים מינה תליא.

כאן הרב מתחיל לתאר את היחס בין חכמה לספירות שמתחתיה. הרב פותח בהשוואה של חכמה לבינה, ואחר כך בהמשך הרב יתייחס גם לשבע הספירות שנמצאות מתחת לבינה.

הרב מסביר את מעלת הבינה, הבינה היא מבטאת את החירות, ולפי זה החכמה נמצאת מעל החירות.

כשמתעסקים בחירות משמעות הדבר שיש בית כלא, שיש צורך לצאת ממקום שבו אין חירות. החכמה היא כל כך עליונה שהיא כביכול לא יכולה להקרא בשם חירות, כיון שהיא כלל לא מכירה את המציאות של בית הכלא. הבינה מעלתה שהיא נמצאת מסמלת את החירות, אבל בעצם זה שמעלת הבינה זה החירות הדבר מוכיח שהבינה קשורה למציאות של כלא ועבדות.

בספר שערי אורה מתאר את ספירת הבינה כך.

שערי אורה השער השמיני

- ולפעמים נקראת הספירה הזאת יובל, וכבר הודענו כי כל מיני חירות וגאולה תלויה בספירה זו. ... אבל כשמתאחות הספירות התחתונות בספירת היובל וממשיכות שפע ברכותיה למטה, אזי כל מיני חירות וגאולה נמצאים בכל הספירות ובכל המתפרנסים על ידי ספירת המלכות המקבלת שפע הברכה מהם. ודע כי יש זמן שעתיד להיות, שהצדיקים יתעלו עד שיתאחו בספירת הביני"ה שהיא סוד העולם הבא, ואז יצאו לחירות ויהיו נגאלין מכל מיני משחית ומכל מיני פורעניות ... סוד הביני"ה הנקראת יוב"ל, לפי שבה יצאו הכול לחירות ...

במקור זה מבואר שהבינה מכונה בשם יובל. ביובל העבדים יוצאים לחירות, יובל מבטא את האפשרות לצאת מהעבדות של העולם הזה. הבינה היא מסמלת את החירות שהעולם שואף להגיע אליו. העולם כולו תלוי בבינה מהבינה מגיע השפע לעולם.

אפשר להסביר את ההבדל בין חכמה לבינה כביכול בהבנה של צדיק מול בעל תשובה. הבינה היא שייכת אל עולם התשובה, בעל התשובה הוא כבר היה בחטא, ועל ידי התשובה הוא מגיע למקום עליון בו אין את הגבול של החטא. ההכרה שבעל תשובה מסוגל לצאת מהגבול זה נוצר בזכות הבינה שמבטאת חירות. אלא שעדיין בעל התשובה הוא שייך אל החטא, הוא מגיע מתוך התייחסות לחסרון. זה לעומת הצדיק שהוא כביכול נמצא מעל זה, הוא כלל לא מכיר את המציאות של החטאים, לכן הצדיק לא נקרא לו בעל חירות, כיון שהוא לא מכיר את המציאות של ההגבלה.

העולם נחשב כמו בעל תשובה, העולם ירד ממעלתו, העולם נוצר מתוך הקטנה, על ידי התשובה, על ידי הבינה העולם מתעלה למציאות של חירות. לכן סוד העולם הבא הוא הבינה, כיון שהעולם צריך לצאת ממאסרו.

לעומת זאת החכמה היא כל כך עליונה שאין לה בחינה של עולם חסרון העולם הזה, לכן החכמה היא נמצאת אפילו מעל העולם הבא.

צורת העולמים כולם, וכל אידיאליהם, שיגוב תכלית הויתם, וכל רום ועומק של חייהם, עדנת שירתם וריווי שמחתם, וחדות עדונם, הכל כלא נחשב לגבי טוהר הקודש של עצם החכמה - הרב ממשיך לתאר את מעלת החכמה.

כאן הרב מרמז על הספירות שנמצאות מתחת לבינה. צורת העולם, היינו האידאל שמופיע בתוך העולם הוא נחשב ככלום כלפי טוהר הקדושה של עצם החכמה.

הרב מזכיר כאן שישנו מושג שנקרא צורת העולם, היינו הופעת האידאל בתוך העולם. ההופעה הזאת שייכת לשבע הספירות שנמצאות מתחת לבינה. הבינה זה השורש העליון, אבל הצורה המעשית כמו שהיא מופיעה בעולם זה נעשה על ידי ז' ספירות.

הרב מדגיש גם הצורה האידאלית של העולמים, גם שיגוב העולמים בצורה המעשית שלהם עדיין זה נחשב ככלום, כלא חשיב כלפי עצם החכמה.

הרב באורות הקודש מתאר כך את שלשת השלבים של חכמה בינה והשכל שאחר כך עתיד להופיע בתוך המציאות, וכך כותב הרב.

אורות הקודש הגיון הקודש קא (קובץ ח' פסקה רכב')

- שלש מדות הן במחשבה. יש מחשבה רוממה, שאין בה חיתוך אותיות וציורי מושגים, ולא אפילו הגיון שירה והופעה של התבטאות מוסיקלית. שניה לה היא מחשבה מתגלמת בציורים, אבל הציורים הם רק מופשטים וכוללים, ולא יתכן להגביל על ידם שום תכנים פרטיים. עד שבאה המדה השלישית, והיא כבר מוכשרת להוציא מן ההעלם הכללי אל הגילוי הגיונים פרטיים, המוכשרים כבר להתנתח על כל ארחות ההשכלה בכל ענפיה. וחילוקי ההשפעות שבבני אדם מתפלגים לפי אותן המדות...

במקור זה מסביר הרב שיש מחשבה עליונה שאין בה שום תפיסה, המחשבה הזאת היא שייכת לחכמה. אחר כך יש את המחשבה שהיא התגלמות הציורים, זה שייך לבינה. אבל יש מידה שלישית שהיא היכולת להוציא את הפועל את המחשבות, הכוונה כאן לספירת הדעת שהיא מקשרת את כל המחשבות אל המציאות. בפועל המציאות נובעת מאותה מחשבות עליונות.

ההבנה שבעולם מתגלים הפרטים של האידאל הגדול שאינו יכול להופיע בבינה מצאנו בדבריו של הרמח"ל בקל"ח פתחים.

קל"ח פתחים- פתח קטן זו"ן סיבה קרובה לבריות העולם והנהגתן

- זו"ן - בם השורש לכל בריות העולם, ובהם עיקר ההנהגה, וכן תיקונייהם הם בערך מה שראוי להנהגת העולם. ועל כן כל עניניהם נודעים יותר בפרט, להיותם יותר קרובים לנו: ...

חלק ב: א. ועל כן כל עניניהם נודעים יותר בפרט, באו"א אין מדברים בכל כך פרטים בבנינם, כמו זו"ן, בקטנות וגדלות שלהם - בשנות קטנותם וגדלותם, ובכל פרטי מצביהם. וזה נמשך לפי שענין הפרצופים העליונים עדיין אינם אלא סיבת הסיבות לנו. אבל הסיבה הקרובה היא זו"ן, ויש בהם ענינים מקבילים לכל מה שיש באדם למטה, בכל הפרטים כולם, שאם לא כן, לא היו נמצאים הענינים ההם למטה:

במקור זה מסביר הרמח"ל את התפקיד של זו"ן. זו"ן זה ראשי תיבות של זעיר אנפין ונוקבא. היינו הביטוי המעשי המופיע בעולם. בפועל דרך זעיר אנפין שזה ז' הספירות עיקר הנהגת ה' מופיעה בעולם. באבא ואמא שזה החכמה והבינה אי אפשר להתעסק בפרטים שיורדים לתוך המציאות. הגילוי שמופיע במציאות זה נעשה על ידי זו"ן, היינו על ידי ז' ספירות תחתונות. זה מה שהרב מדגיש כאן צורת העולמים וכל אידיאליהם זה המקור שיורד לעולם. הרב מסביר אפי' המציאות העליונה של הופעת ז' הספירות, היינו המציאות הכי עליונה שלה הופעת הקדושה המעשית בארץ, היא נחשבת ככלום כלפי החכמה העליונה.

רק בהכנתה של החכמה אל הציורים, האידיאלים, בתור השלטה על ערכים מציאותיים, מתהווה זה האור, ששם

העולם של החרות מתראה - עד כאן הרב הסביר כיצד החכמה היא עליונה מעל כל המציאות. כעת הרב מסביר שבעצם החכמה הזאת היא מסוגלת להתקשר אל הציורים האידיאלים בתור שליטה עליונה. בזכות היכולת של החכמה לתת לציורים האידיאלים כיוון עליון, בזכות שהחכמה מסוגלת לרומם אפילו את ז' הספירות ממילא בזכות זה הבינה מגלה את החירות.

בעצם הבינה היא מסוגלת להתרומם מעל ההגבלה, אבל מה שנותן לבינה את הכח להתרומם זה נעשה על ידי החכמה. כיון שהבינה היא בצורה מסויימת קשורה למציאות לכן היא צריכה כח עליון שיביא אותה למעלת החירות. כמו שנאמר 'אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים'. כך מתברר שהיכולת של הבינה להגיע לחירות זה נעשה דווקא על ידי קישור לכח עליון, לכח של החכמה.

היתרון של החכמה שהיא כביכול מגלה דברים חדשים בתוך המציאות. אפשר להמשיל את החכמה לכח שכביכול חושב מחוץ

לקופסא, כיון שהכח הזה נמצא מחוץ לקופסא לכן הוא מסוגל לקדם ולהניע את המציאות כולה.

החכמה היא נקודה שנמצאת מעל המציאות, מכל הציורים, דרך הבינה החכמה יכולה להופיע כציור. בספרי הקבלה וכן בחסידות נקטו שספירת החכמה היא כנגד האות י' שבשם הויה, לעומת ספירת הבינה שהיא כנגד האות ה'. ההבדל הגדול בין אות י' לאות ה'. שאות י' זאת אות בלי ציור. זאת אות שאין לה רוחב, היא רק נקודה קטנה שאי אפשר לתפוס. לעומת זאת האות ה', היא אות מלאת ציור. יש לאות הזאת רוחב וגובה, היא מבטאת ציור שלם. הופעת האות י' עוברת דרך האות ה'.

*שם בעולם החרות, בעדן הציורים וביצירת האידיאלים
באופן הראוי לרדת לתפיסת הוית אידיאלים מוגבלים,
יוצרי עולמים, מהו חיים, ממציאי נשמות, ומחדשי צבאי*

צבאות- הרב מתאר מה התוצאה של הופעת הבינה בצורתה השלימה. כשהבינה מופיעה מתוך חירות אז הציורים שבעולם הם מגיעים בצורה עליונה. בעצם הבינה בצורה כזאת מסוגלת להוריד שפע מעולם עליון. האור העליון אינו יכול להכיל את ההגבלה, בשביל זה יש את הבינה שהיא מעין כח ממוצע שמוריד את האור העליון ומוליד מציאות של אידיאל מוגבל שמתאים לעולמנו.

כמובן נהוג להמשיל את היחס בין חכמה לבינה ליחס בין אבא ואמא. האבא מביא איזה נקודה שאי אפשר לתפוס אותה, האבא מביא את הזרע. כיון שזה כל כך נקודתי אי אפשר לעשות עם זה שום פעולה מעשית. יתרונה של הבינה, יתרונה של האמא שהיא לוקחת את הנקודה הזאת ומתחילה להלביש את הנקודה הזאת בהלבשה מעשית. על ידי ההריון הנקודה הזאת מתפתחת עד שהיא מתגלה בצורה של עובר ותינוק.

הבינה אינה יכולה לפעול לבדה, הבינה צריכה שהחכמה תופיע בתוכה, ואז על ידי הופעת החכמה בתוכה הבינה יוצרת לבושים ויוצרת עולמים ונשמות.

*מכח הופעתה של תכונת החרות של בינת חיי כל
העולמים, בצורתה העליונה, מתגלה הוד הבינה- הרב מרמז
כאן על יסוד נוסף המבואר בספרי המקובלים. הבינה היא משפיע*

בעיקר עד הוד. זה מה שהרב רשם כאן הוד הבינה. הגודל של הבינה הוא כנגד חמשת הספירות שנמצאות תחת הבינה. (זאת גם המציאות של העובר שהוא נמצא מעל היסוד, היינו עד סוף הוד) דברי הרב מבוססים על מה שמבואר בשער מאמרי רשב"י.

שער מאמרי רשב"י דף ל'.

- כי התפשטות בינה בחמשים שעריה עד הוד.

במקור הזה מבואר מה הרוחב והגודל של הבינה זה חמישים שערים. חמישים השערים הם כנגד חמשת הספירות שהבינה מסוגלת לרדת ולהשפיע. חמשת הספירות האלה הם כוללת את חסד, גבורה, תפארת, נצח והוד. סך הכל חמש ספירות שנמצאות מתחת לבינה. כל ספירה כלולה מעשר ספירות, עם כן השפעת הבינה היא חמישים שערים.

שהיא דוגמתה של ההכרה הטהורה המתבסמת בבשמי

השירה, בנגינת נועם וחדות רננים - היכולת הזאת של הבינה לרדת למטה היא יכולת לגלות מקצת מן ההכרה הטהורה. היינו תמיד בתוך אמא יש את החכמה הרב משתמש כאן בביטוי של ביסוס, ישנו ביסוס בתוך הבינה. הביסוס מבטא את הקשר בין בינה לחכמה, כיון שבינה היא שורש הדינים ממילא החיבור שלה לחכמה שהוא לגמרי ללא דין יוצר מעין ביסוס, מפגש בין חסד גמור לצמצום כלשהו.

הרב משתמש כאן בביטוי של נועם, הביטוי הזה קשור אל הבינה, כשבתוך הבינה יש את חכמה, וכך מתואר בפרדס רימונים לרמ"ק.

פרדס רימונים שער ערכי הכנויים שער כג' פרק יד'

- נועם ה' נקרא השפע הנשפע ... ונודע כי עקר הנעימות היא בבינה, ועם כל זה הוא בא מלמעלה רוצה לומר מן הכתר. ובבינה נקרא לו שם נועם ... כי הנעם הוא שפע חירות הבינה המאיר לכל הספירות.

במקור זה מסביר הרמ"ק שבעצם הנועם שנמצא בבינה הוא היה קיים גם לפני זה, היינו זה מגיע מהכתר והחכמה. אלא שעד שזה מגיע לבינה אי אפשר לכנות את הדבר הזה בשם נועם. בזכות הבינה אפשר לכנות את התכונה הזאת בשם נועם. לכן בזכות החכמה

שנמצאת בתוך הבינה אפשר לראות כאן דברים שהם בשמי שירה, נגינה של נועם וחדווה².

הירידה אל הנועם, מהערך העליון של הקודש שממעל לכל

נועם, היא מאצלת הוד הבינה בכל מערכי ההווה- הרב ממשיך לתאר את מקום הנועם, שנמצא בבינה. הרב מתאר כיצד הקודש העליון יורד ממקום עליון על הנועם שנמצא בבינה.

המושג ירידה שהרב רושם כאן מבטא יסוד של האצלה מעולם עליון לעולם התחתון. מושג זה מופיע בספרי המקובלים כתיאור של השתלשלות. וכך מבואר בספר שומר אמונים 'הקדמון'³.

שומר אמונים ויכוח ראשון סעיף מא

- ומעתה כיון שהעלול הראשון שפעל והאציל האין סוף הוא פשוט ושלם כל מה שאפשר להיות, הנה בינו לבין העולם החומר לזה יש מרחק גדול מאוד, לכן הוכרחו שאר הנמצאים שבניהם שהם ארבעה עולמות, אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, היורדים ומשתלשלים זה מזה מכח האין סוף, מדרגה אחר מדרגה ועולם אחר עולם.

במקור זה מבואר שהופעת האור תלויה ביכולת להוריד האצלה מהעולם העליון לעולם התחתון. זה מה שהרב בפסקה שלנו מסביר שהחכמה יורדת מהערך העליון אל הנועם ומהנועם הזה ממשיכים האצלה לחלקים הנמצאים מתחת לבינה.

האצלה והירידה היא מגיע עד הוד הבינה, כמו שכבר הבאנו לעיל שהבינה היא המקום האחרון בו הבינה משפיעה. ההשפעה הזאת היא מגיע להוד שמשפיע על כל מערכי ההווה, על הגילוי המעשי בתוך ההווה.

---

² אפשר אולי להסביר קצת אחרת את דברי הרב. אולי הרב מסביר בכל זאת את מעלת הבינה ביחס לחכמה. מעלת הבינה שהיא מסוגלת לגלות הקטנה. ההקטנה האת שקיימת בתוך הבינה היא מכונה בשם הוד בינה. היינו מדובר כאן לא על המקום שהבינה מסוגלת לרדת אלא תיאור כיצד בזכות ההקטנה הבינה מסוגלת ליצור הוד ויופי.

לפי הסבר זה ניתן להסביר גם את הנועם שנמצא בתוך הבינה. בחכמה אין נועם, החכמה מעל הנועם הזה, לכן יתרונה של הבינה שהיא מסוגלת להביא לעולם נועם ובישום דווקא מתוך ההקטנה של הבינה.

³ **שומר אמונים 'הקדמון'** הוא ספר קבלה העוסק בבירור אמיתות ויסודות הקבלה, ומהווה ספר יסודי המניח דגשים חשובים בשלשלת מסירת סודות הקבלה. הספר נכתב על ידי המקובל רבי יוסף אירגאס, שחי ופעל באיטליה בתקופתו של הבעל שם טוב.

והאי עלמא עילאה אף על גב דלאו איהו דינא, דינין מתערין מיניה. ושורש הגבורות במקוריותן הוא מגביר עוד

את מעמק הנועם בהדר תפארתו - הרב מכנה את בינה בשם אמא עילאה, המושג אבא אמא קשור לחידוש של האר"י בתורת הפרצופים. יש הופעה של עשר ספירות, ואותם עשר ספירות נחלקות לפרצופים שונים. פרצוף מבטא מכלול של השפעה ושפע. לכן חכמה יכולה לעמוד בפני עצמה ולהחשב כפרצוף של אבא. ומצד אבא יש את חכמה, שהיא האמא שמשפיעה. מתחת לאבא ואמא, יש את פרצוף זעיר אנפין ונוקבא. היינו שפרצוף זעיר אנפין מבטא את מכלול הספירות, שש ספירות. חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד. שש ספירות אלה יוצרים פרצוף כללי של זעיר אנפין. ולאחריו יש את המלכות שהיא גם פרצוף עצמאי שנקרא בשם נוקבא.

בספרות הקבלה מתארים את הבינה בשם אמא עלאה. בספרי הקבלה מחלקים את שם הוויה לפי הספירות (לפי הפרצופים). ספירת החכמה היא שייכת אל אבא ואל האות י' הראשונה. ספירת הבינה היא פרצוף אמא היא שייכת אל אות ה' ראשונה. לעומת זאת אות ו' שייכת אל מכלול שש הספירות שזה פרצוף זעיר אנפין. והאות ה' האחרונה היא שייכת אל המלכות. לכן ספירת הבינה שייכת לאמא עילאה היינו האות ה' הראשונה בשם הוויה. לכן מכנים אותה עילאה כיון שהיא נמצאת מעל המלכות⁴.

וכך מובא ברמח"ל.

מאמר החכמה

- והנה שמות עשר הספירות בכללם הם: כתר, חכמה, בינה, חסד או גדולה, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. ואלה מתחלקים בחילוק אחר ונקראים חמישה פרצופים: כתר נקרא אריך - אנפין, חכמה - אבא, בינה - אימא, הששה שהם חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד מתחברים ונעשים פרצוף אחד ונקרא זעיר - אנפין, ומלכות - פרצוף אחד ונקרא - נוקבא.

⁴ כמו כן הסיבה שקוראים לה אמא עילאה בגלל שיש הופעה של פרצוף הבינה התחתון, היינו בשם תבונה. שפרצוף אמא, בינה נחלק לשתיים. אמא עילאה, ותבונה.

במקור זה מסביר הרמח"ל את החלוקה של עשר ספירות לחמישה פרצופים. וגם כאן הרמח"ל מסביר שהבינה היא מגלה את פרצוף אמא.

כיון שאמא כבר מתייחסת למציאות ממילא יש אצל הבינה הכנה ואפשרות לדינים. זה המקור שהוא נחשב שורש הדינים. וכך מובא בזוהר.

זוהר כרך ב (שמות) פרשת בשלח דף סד

- דכתיב צור ילדך תשי, דהא מסטרא דצור עלאה דלעילא נפקא צור אחרא מסטרא דאימא נפקא גבורה, ואזלא הא כהא דא"ר אלעזר כתיב (תהלים קו) מי (פג א) ימלל גבורות יי', מאי גבורות יי', לאכללא אימא עלאה דכלא דאף על גב דלאו איהי דינא מסטרהא אשתכח דהא מסטרהא גבורה אשתכח ובגיני כך צור עלאה אקרי, (דברים לב) ותשכח אל מחוללך דא נהירו דאבא, מאי ניהו חסד עלאה דאיהו נהירו דאבא

במקור זה מסביר הזוהר שהבינה היא שייכת כבר אל הגבורה. וכיון שהיא שייכת אל הצד השמאלי משום כך למרות שאצלה אין ממש דינים, בכל זאת יש לה צד של דינים. כיון שיש לבינה שייכות לגבורה ממילא היא כבר נחשבת שנמצאת בצד של הדינים. וממילא היא שוכחת את החכמה, שהחכמה היא כולה חסד. מעל הבינה אין שום דינים.

ובספר שער הפסוקים נאמר לשון זה.

שער הפסוקים פרשת לך לך (ד"ה ואחריו)

- הבינה, דינין מתערין מינה.

במקור זה מבואר שהבינה היא השורש של הדינין, לכן הדינים נולדים מן הבינה. זה מה שהרב מבאר גם אצלנו, שמקור הדינים הוא אצל האמא בדינים, וכך מובא ברמח"ל.

מאמר הגאולה

- ועתה אבינך הסוד הזה כי רב הוא. דע, שאחיזת הקליפות ויניקתן היא למטה, אבל תוקפן הוא מאחרי הבינה. והבן היטב, כי מלכי אדום הראשונים מן הבינה יצאו על כן משם הם מתחזקים למטה להתקיים, והבן היטב, כי הבינה דינין מתערין מינה, ומשם מתחזקים אלה למטה, אבל ממנה ולמעלה הכל רחמים גמורים.

במקור זה מסביר הרמח"ל שאחיזת הקליפה היא למטה מן הבינה, אבל התוקף ממנו הדינים יונקים הוא מן הבינה. והסיבה כיון שהמלכים הראשונים שנשברו הם יצאו מן הבינה. ממילא נחשב כאילו הבינה השורש של הדינים.

בפסקה שלנו הרב מבאר את מהות ספירת הבינה. הרב מסביר שהבינה היא מצד אחד היא שייכת לעולם העליון, מצד שני לבינה יש שייכות לשורשי הדינים. הבינה היא מעין ממוצע הקשור לעולם, לכן הבינה למרות מעלתה היא נמצאת בצד שמאל של מבנה הספירות.

וכך גם מובא בדברי האר"י.

דרושי ראש השנה (דרוש א' דף צא.)

- ולהבין זה צריך שנודיעך מהיכן נתפשטו הדינים בזו"ן, והענין הוא כי עיקר תחלת בנינם הוא מן הנצח והוד ויסוד של אימא. והנה כל בחינת אימא בעצמה היא דינין, כי ממנה הדינים מתעריין ובה נמצאים מקור הדינים.

האר"י מבאר ששורש הדינים התחיל בנצח הוד של אימא. כיון שהאמא היא בעצמה דינים, לכן היא נחשבת כמקור הדינים.

הסיבה שהבינה היא התחלת הדינים כיון שבמקום הזה מתחיל הגבול, וגבול הוא נחשב כדין גם כשהגבול מופיע בצורה חיובית. וכך מובא במקור נוסף בכתבי האר"י.

אוצרות חיים (שער רפ"ח ניצוצין פ"ה)

- וזה שאמרו בפ' פקודי כנזכר לעיל, בטש בוצינא דקרדוניתא וכו' זריק לש"ך עיבר, פירוש כי בוצינא דקרדוניתא, היא סוד בחינת שורש כל הגבורות והדינים מעיקרם, והנה היא עומדת בגו אימא, כי לסיבה זו אמרו בזוהר דדינין מתעריין מינה ... ולכן הבוצינא הזאת, היא הנותנת קצבה ומידה ומדד משחתא לכל ספירה ... והטעם לפי שכל המדידה והקצבה אינה אלא מצד הגבורות, לפי שהחסדים מורה על התפשטות יותר מן השיעור בכל הדברים, אבל הגבורה אינה מנחת לאור להתפשט, אלא נותנת קצבה ומידה עד המקום שצריך.

במקור זה מסביר האר"י ששורש הגבורות בתוך אמא כיון ששם נמצא הקצבה והמידה של כל הספירות.

וכך כותב גם הרב קוק באורות הקודש.

קובץ ה' פסקה רלד' (מובא גם באורות הקודש ח"א עמ' קד').

- ... ואותה ההכרה, המודיעה שהמסתר העליון מכוון הוא להוציא גם כן את כל אותו הארג של החוג המצומצם, המוגבל כל כך במצרי גבולות חוקיים חזקים ואיתנים, היא מבררת, ששאיפה כמוסה זו, מניחה רושם של הגבלה חוקית עליונה גם בעולם החרות. והבינה העליונה מינה דינים מתערים, בכל צמצומם, והחלטת גבוליהם...

הרב מסביר שההגבלה יוצרת גבול חזק ואיתן, ההגבלה הזאת היא נמצאת גם בתוך החוק של עולם החירות של הבינה. לכן הבינה נחשבת כשורש ומקור של כל הדינים.

הרב אצלנו מוסיף שדווקא שורש הדינים מעמיק את היופי של נועם הבינה. בזכות שיש גבול אפשר לראות את הגוונים השונים. בחכמה אי אפשר לקלוט את הנועם כיון שהכל נמצא באחדות אינסופית. משא"כ בבינה כשיש גבול אז מבחינים ביופי ונועם שנמצא בתוך הגבול.

אמנם מקום השאיבה המקורית, ששם היש המוחלט שוכן בחביונו, איננו כי אם ברום הקודש, האידיאליות שממעל למדת כל חרות, מפני שאין תוכן של עבדות מוכשר לצאת משם, אפילו אחרי רבוא רבבות של הורדות

והשתלשלויות - כאן הרב חוזר לתאר את מעלת החכמה העליונה. כל התיאור של הבינה שואב את כוחו ממקור השאיבה המקורי שהוא נמצא בחכמה. החכמה היא היש המוחלט של המציאות. מקור היש הוא עליון כל כך שהוא נמצא מעל החירות, כיון שאין בחכמה שום אפשרות של עבדות לכן לא שייך לקשר את החכמה לחירות. כמו שכבר ביארנו לעיל, עצם זה שמגדירים דבר כחירות משמע שיש כאן הגבלה שצריך לצאת ממנה. משא"כ לגבי חכמה שהיא כל כך עליונה שאי אפשר לכנות אותה בשם של חירות. אין בחכמה שום קשר ושום אפשרות לדמיון של עבדות. אי אפשר ליצור הורדה והשתלשלות מחכמה אל העבדות. כל הירידה של החכמה זה דווקא בזכות הבינה, חכמה מצידה אינה קשורה בשום אופן לגבול וממילא אינה קשורה כלל לחירות. זאת לעומת הבינה שהיא זאת שמביאה את הצביון של הגבול. בזכות הבינה נוצרה הירידה אל הגבול, זה לא יכול להעשות בשום אופן כל על ידי החכמה.

היתרון המיוחד כשהבינה מחוברת אל החכמה ממילא ישנה אפשרות לעלות מעל החירות. החירות אומנם קשורה לעולם, אבל בזכות הקשר לחכמה עדיין מצליחים לגלות בעולם חירות מוחלטת.

ממקור החיים, שהוא למעלה מן החיים, שואב ישראל את

רוחו, וממעל לכל ערכי עולמים מרחף הוא לתפקידו - כעת

הרב מסביר את מקור חייהם של עם ישראל. ישראל שייך אל מקור החיים שנמצא למעלה מן החיים. המקור הזה נותן חיים לעם ישראל. לכן עם ישראל קשור על מה שנמצא מעל ערכי החיים. עם ישראל הוא נמצא מעל המציאות בזכות הקישור לקודש העליון.

ערכי החיים זאת הירידה לתוך המציאות, עם ישראל מרחף מעל הערכים האלה, בדיוק כמו החכמה שהיא מרחפת מעל המציאות כולה.

אמנם כדי להאיר הארת החיים בכל הנשמות, ובכל מרחבי

עולמי עד, הרי אור הקודש של תוכן היש המוחלט מופיע

בעדו במלא כל מילואים, ונחלי עדנים שוטפים וזורמים

ברוח בינה, אשר בדברי אלהים חיים - אומנם מטרת עם ישראל

לקחת את האור העליון הזה, להביא את האור הזה לתוך מרחבי העולם. הארת החיים זה כח החיים שנמצא בתוך המציאות, הכח הזה צריך קישור לאור הקודש, אור הקודש הוא החכמה. הרב חוזר ומתאר כאן את החכמה הזאת בשם תוכן ה'יש' שנמצא במציאות.

כדי שהכח הזה יוכל להופיע צריך את רוח הבינה. הרב מתאר כאן את הבינה כמו נחל ששוטף זורם ויורד. זה מה שמצאנו בפיוט אל מסתתר כתיאור החכמה בשם נחל שיורד, וכך מובא בפיוט.

פיוט אל מסתתר

- רחובות הנהר נחלי אמונה, מים עמוקים ידלם איש תבונה,

תוצאותיה חמישים שערי בינה, אמונים נוצר ה'

במקור זה מתאר בעל הפיוט שהבינה ששייכת לחמישים שערי הבינה היא קשורה אל רחובות הנהר. אל מקור השפע שיורד וזורם אל תוך המציאות.

שעל ידם שואבים הם כל צמאי נהרת הקודש את אור

הקודש בחוסן עוזו - על ידי הזרימה של נחלי הבינה כל הצמאים שנמצאים בתוך המציאות מסוגלים לקלוט את אור הקודש במקור חוסן עוזו. אור הקודש העצמי שהוא החכמה העליונה יכול לרדת למציאות, יכול לרדת ולהחיות את כולם בחוסן ועוז שנמצא בתוך החכמה.

כמו שהבאנו בפיוט לעיל הבינה היא כמו נחל, המים שנמצאים בנחל מקווים את הצמאון. וכך כותב הרב בשמונה קבצים.

קובץ ו' פסקה רעו.

- במחשבות הגדולות הכלליות מתגלה הנועם העליון של עולם הבא, אור הבינה... והיא שכינה העליונה, אוצר הנועם, רחובות הנהר, מקור התורה בכל נועמה. הנחמדים מזהב ומפז רב, ומתוקים מדבש ונופת צופים.

במקור זה מסבירה הרב כיצד במחשבות הגדולות מתגלה הנועם של עולם הבא. הנועם הזה הוא קשור אל הבינה. מתוך ההרחבה הזאת אנו יכולים להתקשר אל הנהר.

**אם מתשוקת תאות עדנים וחשקת נועם, המתגברת בתוכן
הנשמה מצד תגבורת פרטיות צביונה, יחשוב כל חושב את
הנועם למקור ההויה, לתוכן היש, ואליו ישים כל מגמתו,**

בתואר הנצח ומגמת דורי דורות - כאן הרב מתחיל חלק שני בפסקה. עד עכשיו הרב תיאר את היחס בין הספירות מבחינת העולם. הרב תיאר את הקשר המיוחד שיש לעם ישראל כלפי הספירות. כעת הרב מסביר את העבודה של האדם, לאן האדם צריך להרגיש קישור.

הרב מתאר מציאות בה האדם מרגיש קישור בעיקר אל הנועם, אל החירות הבאה לידי ביטוי בנועם פרטי. יש יתרון משמעותי בבינה, כיון שהיא מביאה לאדם עונג וחירות. האדם בטבעו חושק בעונג לכן יש צד שהאדם רוצה להתקשר דווקא לעולם הבינה.

כשהאדם בוחר בחירות הוא יכול להרגיש את הנועם. לכן בקשת החירות, בקשת הנועם כוללת בתוכה חסרון. יש לבינה צד של פרטיות כשהבינה מופיעה בצורה פרטית ללא ההרחבה של החכמה

אז האדם חושב שהבינה היא השורש של הכל. מי שחושב שהנועם הוא המקור של ההווה, הוא מקור היש, מי שחושב שהנועם הוא עיקר המגמה של הנצח, בזה יש חסרון, בהמשך הפסקה הרב יתאר את החסרון. עיקר החסרון שהוא לא מכוון אל השורש האמיתי. אדם שמכוון רק לחירות והנועם הגלוי, הוא לא מצליח לחזור אל השורש של כל היש.

אם כי חשק נפלא בפליאות צדקת עולמים ישים שם את משטרו, הרי יסודי החיים הולכים ומתמוטטים, מפני עזיבת האור המרומם אשר לחסנת הקודש, שממעל לכל חירות

וכל נועם - מצד אחד יש כאן מעלה, כיון שהאדם מתקשר אל החירות והבינה. מקום יחסית עליון ונפלא. הבעיה שעדיין זה לא השורש, וכיון שזה לא השורש ממילא יסודי החיים הולכים ומתמוטטים. האדם מרגיש שבעצם חסר לו משהו רוחני בגלל שהוא עזב את השורש. כיון שיש כאן עזיבה של האור שנמצא מעל החירות, לכן אין אפשרות לתת חיות אמיתית לכל המציאות. הניתוק מן השורש יוצר שבתחילה יש חיות שעדיין קיימת בענפים, אבל בגלל מעגלי החיים לאט לאט יש יבשות כיון שהניקה מן השורש נפסקה. בסופו של דבר מגמת האדם צריכה להכיר בזה שגם החירות היא מעין צמצום. העיקר לזכור שיש שורש יש שהוא נמצא מעל החירות.

ובירידה אחר ירידה בשטפי דורות, יוכלו התכנים להזרות עד כדי מאפליות המחשכים אשר לכל רשע וכסל, אשר

למוקדי שאול, יסודי הבליה וההעדרים בכל גוניהם - התוצאה כשהאדם מנותק מן השורש, כשהאדם לא מחובר אל היש' שנמצא מעל הכל, אז תופיע ירידה רוחנית לאדם. הרב מתאר שהירידה תהייה ירידה אחר ירידה, מעין תהליך עקבי של ירידה. בצורה כזאת הרשע והכסלות יוכלו להגיע לאדם. פתאום החירות יכולה להופיע בצורה שלילית. בצורה שקשורה להעדר ולשאול.

דוגמא לחירות שהיא שלילית אנו יכולים לראות בדבריו של הרב בשמונה קבצים, וכך כותב הרב.

קובץ א' פסקה תשצח.

- *חירות המחשבה באמת היא אור העולם, אבל צריכין להבדיל בינה ובין חורבן המחשבה, שהוא חושך העולם, שרק חוט*

*השערה מבדיל בין שני ההפכים הללו בתארים החיצוניים,
ותהומות אין קץ מבדילים את מהותם הפנימית.*

במקור זה הרב מסביר שיש להבחין בין חירות שהיא מרוממת את האדם לבין חירות שהיא מעין חורבן מחשבה. חירות שיוצרת בלבול ובלאגן. חירות שבחיצוניות נראית חירות אבל בעומק היא יוצרת בעיה ובלבול. בעצם נראה כשהחירות אינה יונקת משורש האמיתי של החירות, ממילא החירות מקבלת משמעות מדולדלת. בצורה כזאת יש טעות שהרשע והעדר יכולים להופיע ולהשפיע.

הרב משתמש כאן בלשון שמתארת חושך ואפלה, החושך והאפלה זה כינוי של קליפות. ברגע ששורש חייו של האדם הוא לא מספיק חזק, כששורש חייו של האדם שייך אל הבינה אז יכולים הקליפות להופיע.

*ואותו הצביון המיוחד שמעוטר בו ישראל, שוכן בחכמת אל
דיעות ד', ברום קדשה, מכון עזה ותפארת הדר מלכותה,
וצביוני כל עולמים ממנה ישאו משך ברכתם, להתהוות,
להבנות, להתעלות ולהשתכלל, להתרומם ולהתקדש עדי*

טז - הרב מבאר שעם ישראל יש לו צביון מיוחד. הצביון המיוחד שלנו שאנו יכולים להתרומם אל החכמה. היתרון בהתרוממות אל החכמה שאנו נמצאים במקור בו אין חשש של צמצום. בחיבור רק אל הבינה יש חסרון של צמצום, אומנם יש שייכות אל החירות, אבל חירות כזאת היא מצומצמת. בשונה מן הקישור אל החכמה שהיא נמצאת מעל החירות.

מתוך יתרונם של עם ישראל, קישורם אל החכמה, ממילא כל העולם כולו יוכל להשתכלל ולהבנות. הרב מדגיש שכל העולמים יקבלו ברכה. כיון שהקישור הוא נמצא מעל הגבול, לכן אנחנו יכולים להשפיע גם על העולמים שנמצאים מעלינו. ההשפעה הגדולה שאנו יכולים להשפיע על הבריאה כולה מתוארת ברמח"ל, וכך כותב הרמח"ל.

דרך ה' חלק ב פרק ד

- ט. ואולם במעשיהם של ישראל תלה האדון, ברוך הוא, תיקון כל הבריאה ועילויה, כמו שזכרנו, ושיעבד כביכול את הנהגתו לפעלם, להאיר ולהשפיע, או ליסתר ולהתעלם חס וחלילה על

פי מעשיהם. אך מעשי האומות לא יוסיפו ולא יגרעו במציאות הבריאה ובגילוי, יתברך שמו, או בהיסתרו, אבל ימשיכו לעצמן תועלת או הפסד, אם בגוף ואם בנפש, ויוסיפו כח בשר שלהם או יחלישוהו.

במקור זה מסביר הרמח"ל שעם ישראל שונה מכל האומות. כל הבריאה ועילויה תלוי בעם ישראל. הקב"ה שיעבד את ההשפעה העליונה שהיא תוכל להתקיים רק לפי מעלתם של עם ישראל. זה בדיוק מה שהרב מסביר כאן שכל צביוני העולמים ברכתם ובנינם תלויים בעם ישראל. הרב הוסיף הסבר שהסיבה שהשפעתנו גדולה כיון שאנו קשורים את מקור החכמה.

ועל כן ברום חוסן אמונת ישראל אור הטוהר של שיגוב החכמה שוכן, האמת העליונה, ממעל לכל הנעמים, ממעל

לכל אידיאלי המגמות, המקציבות הגבלות בקצה תכליתן-

מעלת ישראל בזה שיש לה מקור אמונה מיוחד. מקור אמונת ישראל נמצא בשיגוב עליון, מציאות של חכמה הכוללת בתוכה אמת עליונה. האמת הזאת היא נמצאת מעל דרגת הנועם. כמו שהבאנו לעיל הנועם מבטא מציאות של בינה, מציאות של חירות. אבל אנו נמצאים מעל דרגת החירות. אנו נמצאים במקום שהוא אפילו מעל האידיאלים והמגמות. הרב בשמונה קבצים מתאר את האידיאל שקיים בבינה, ומעל אותו אידיאל נמצאת החכמה, וכך כותב הרב.

קובץ א' פסקה תתקג.

- *בינה הוא האידיאל העליון, איך שהעולם צריך להיות בתכלית הטוב, הנועם והאושר, לא כמו שהוא עם גבוליו ומצוריו וזעירותו, כי אם ברעיון הדרור המוחלט מכל מועקה שבעולם, עולם מלא, עולם עליון. וממעל לבינה היא החכמה, מה שעולם זה עומד להכיר ממה שיותר עליון ממנו. ומה שהוא יותר עליון מכל אידיאל עולמי בהכרה, ואידיאל עולמי מלא בעתיד, הם תמיד מקושרים זה אל זה...*

במקור זה הרב מסביר שהבינה היא אידיאל עליון, אידיאל כיצד העולם צריך להיות בתכלית הטוב. אבל אנחנו יכולים להגיע לעולם יותר עליון, עולם ששייך לעתיד. עולם שהוא יותר עליון מכל אידיאל שאנחנו יכולים להכיר. הקישור לאידיאל הזה הוא קישור שמביא את תיקון העולם, הוא מביא את העתיד של העולם.

הבינה שהיא החיבור אל האידיאל ואל המגמות הוא חיבור מאד חיובי, אלא שהוא כולל בתוכו הגבלה. שהרי האידיאל כבר מבטא חיבור אל המציאות המוגבלת. אומנם בשלב הראשון האידיאל נראה דבר מאד רחב וכולל, אבל בקצה התכלית של האידיאל יש הגבלה. בסופו של דבר כשהאידיאל מגיע לידי מימוש, או יורד למציאות אנו רואים מעין צמצום. לכן עם ישראל במהותו בשורשו, יודע איך להביא את האידיאל לידי מימוש, אבל מצליח להשאר בחיבור לשורש, בחיבור למקור שנמצא מעל האידיאל.

והאפלת ההכרה בטוהר הקודש לא תקובל לבסס על ידה את המוסר הנרצה, אפילו בשביל עולם היותר ירוד שבו שוכן האדם, יושב בית חומר, כי אם הכל יונק ממקורו העליון, ממכון היש המוחלט, ששם החכמה שוכנת בטהרת

קדשה - מתוך ההבנה הזאת אנו לא מוכנים שהמוסר שלנו יקבל יניקה מן הדרגה שנמצאת אחרי החכמה. אנו רוצים לקבל יניקה מן השורש הנמצא מעל החירות ומעל הנועם. למרות שהמוסר יכול לרדת למציאות נמוכה, למציאות מעשית הבאה בשביל אנשי החומר. הרי המוסר במהותו בא להתעסק עם החומריות, עם בעיות הגוף. בכל זאת גם כשאנו נתעסק בגוף ובחומר, אנחנו נמשיך לינוק ממקור גבוהה. מן ה'יש', המקור ממנו התחילה ההוויה. שם החכמה נמצאת בטהרת קודשה.

בדברי הרב טמון יסוד, למרות שאנו בפועל נתעסק בדברים ירודים, מידי פעם ותוך כדי העיסוק אנחנו צריכים להבין את השורש ממנו הכל נובע. יש כאן הוראה מעשית, לפעמים אנחנו נאלצים להתעסק בדברים ירודים, בתיקון חומריות. העיקר לא להשאר בנמיכות של החומריות, העיקר לזכור מה הסיבה שאנחנו פועלים לתיקון המציאות. לזכור את השורש ממנו אנו מקבלים את היניקה.

בהראות כבוד ד' לישראל במשכן, נקדש בכבודו. ההוראה התורית ממכון החכמה יוצאת היא, והיא מנתחת את כל קויה לפרטיהם ולפרטי פרטיהם, והעולמים המוגבלים, המגולמים, וכל עלילות מצעדים אשר ליצורי עולמים, על פי מעמק הקודש אשר להחכמה בקדשה כוננו - המקור בו

אנו רואים את מעלת עם ישראל. מקום בו אפשר להתחבר בצורה ממשית אל מקור היש, זה נעשה בבית המקדש. הרב מדייק את דבריו מלשון הפסוק בספר שמות.

שמות פרק כט פסוק מג

- וְנַעֲדָתִי שְׁמָהּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדָּשׁ בְּכַבְדִּי:

במקור זה התורה מתארת את המקור בו אפשר להתוועד ולהתקשר אל הקב"ה. המקור הוא דווקא בבית המקדש, בקודש הקודשים שם הקב"ה מופיע בשיא כבודו. הרב בפסקה שלנו מסביר שהופעת הכבוד הזה היא בעצם ההתקשרות אל ה'יש', אל החכמה.

הרב בדבריו מלמד שהדרך להתחבר אל החכמה זה נעשה על ידי ההוראה התורית, על ידי התורה עצמה. ההקפדה על לימוד ההלכה, ההקפדה בפרטי המצוות היא מביאה את החכמה לידי מימוש מעשי בכל הפרטים המתגלים בעולם הזה.

מטרת הפגישה שהקב"ה נפגש עם משה במשכן, היא להורות הוראות מעשיות, אלו מפגשים מלאים בתוכן מעשי. מטרת כל התורה כולה מלאה התקשרות אל העולם המוגבל. כל מצווה היא מופיעה בצורה מעשית מוגבלת בגדרים ברורים.

היכולת לקחת את החכמה העליונה להביא לידי מימוש מעשי בפרטים בהגבלות, ובכל הליכות עולמים, דבר זה הרב מרמז בדבריו ללשון הפסוק במשלי.

משלי פרק כ פסוק כד

- מִיִּקְנֶה מַצְעָדִי-גֵבֶר אֶדָם מִה־יָבִין דִּרְכּוֹ:

הגמ' דורשת על הפסוק כך.

תלמוד בבלי מסכת חולין דף ז עמוד ב

- ואמר ר' חנינא: אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא א"כ מכריזין עליו מלמעלה, שנאמר: מה' מצעדי גבר כוננו

במקור זה אנו רואים שכל מעשיו של האדם, הכל מורכז מלמעלה. הכל מושגח. בעצם בכל פרט ופרט יש הארה של החכמה האלוקית. ממילא ההוראות המעשיות של התורה, ההגבלות של המצוות הם אומנם באים לידי ביטוי בהגבלה המעשית, אבל שורשם נמצא למעלה. לכן דווקא התורה ההוראה המעשית היא נמצאת במקום הכבוד, במשכן, מקום הופעת השכינה.

במשכן נוצר החיבור בין העולם העליון המקום הנשגב ביותר שמרמז על החכמה, ודווקא שם יש הוראות מעשיות, הוראות של ירידה לפרטים. חיבור של החכמה לעומק המציאות.

ואוריינתא מחכמה נפקת, ואבא יסד ברתא, ד' בחכמה יסד

ארץ - ההבנה שגם הירידה לפרטים נובעת משורש של חכמה, הבנה זאת מתוארת בפסוק במשלי.

משלי פרק ג פסוק יט

- יְקַלֶּךְ בְּחָכְמָה יִסַּד-אֶרֶץ כּוֹנֵן שְׁמִים בְּתִבּוּנָה:

פסוק זה מתאר כיצד הארץ, המקום הנמוך, דווקא הוא שורשו נמצא בחכמה שהיא החלק העליון.

רש"י על הפסוק מסביר מה היא החכמה.

רש"י משלי פרק ג פסוק יט

- ה' בחכמה יסד ארץ - ע"פ התורה והיא התורה והיא התבונה והוא הדעת ואחר שכל העולם נברא בהם לכך:

במקור זה רש"י מסביר שהחכמה היא התורה. דרך התורה הקב"ה ברא את העולם.

וכן מוסיף המלבי"ם ומסביר על מעלת החכמה, על מעלת ה'יש'.

מלבי"ם משלי פרק ג פסוק יט

- והנה יסוד בנין העולם נברא יש מאין שזה מיוחס אל החכמה, כמ"ש בראשית ברא אלהים שתרגומו בחכמתא, וגמר הבנין שהיה בששת ימי המעשה היה ע"י הוצאת יש מיש, וזה מיוחס אל התבונה ור"ל כי החכמה תוציא החומריים שלה מאין, ר"ל מה' בעצמו שהוא האין סוף, אבל התבונה תוציא דבר מדבר מושכל ממושכל, וזה מצוייר עם גמר הבנין שהיה הוצאת יש מאין ... וכן בעת הוציא את העולם מאין ליש, היה במחשבת היוצר כמה אפשריות להמציא את העולם בדרכים אחרים ובחר להמציאו בדרך זה עפ"י החכמה העליונה, ... וזה גדר החכמה,

במקור זה מסביר המלבי"ם שחכמה היא יצירת היש. השלב הראשון של הבריאה. אומנם בשלב הזה של יצירת יש מאין יש אפשרות אינסופית יכולה להיות הופעה של העולם בדרכים שונות. החכמה

האלוקית היא כוללת את כל הדרכים. זה דומה למה שהרב יסד כאן שהחכמה ה'יש' זאת מציאות הנמצאת מעל החירות. זאת חירות אינסופית שאנו כלל לא יכולים לקלוט. קליטה של חירות זה יכול להיות רק בבינה, לאחר שכבר יש בחינה של 'יש'. אבל בשורש של החכמה, אז אנו יונקים ממקור שהוא מעל החירות.

הרב בדבריו משתמש בלשון המופיע בספר הזהר.

זוהר כרך ב (שמות) פרשת בשלח דף סב עמוד א

- ויקרא מכלא הוא מזונא דחברייא דמשתדלי באורייתא והוא מזונא דאתי מחכמה עלאה, מ"ט מאתר דא בגין דאורייתא נפקא

במקור זה מסביר הזהר שהמזון של תלמידי החכמים הוא בתורה. כיון שהתורה היא נובעת מן החכמה העליונה, לכן היא המזון של המציאות.

הרב מבסס את דבריו על מקור נוסף בזוהר, מקור המתאר את מעלת החכמה כך.

זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (במדבר) פרשת פנחס דף רנו עמוד ב

- ואיהי ב"ת מן בראשית דכלילא עשר אמירן מסטרא דחכמה בת י' (משלי ג) בחכמה יסד ארץ, באבא יסד ברתא ואיהו נתיב לא ידעו עיט

במקור זה הזוהר מסביר שהבינה היא כבר השורש הגלוי של על עשר הספירות. אבל השורש הוא נמצא מחכמה. החכמה היא נחשבת האבא שיוצר את הבת. החכמה היא נחשבת מעין מקור שאנו כלל לא יכולים להשיג, נתיב לא ידעו עיט.

על כן דוקא ממקור הקודש אשר לאספקלריא המאירה נובעים הם כל הליכות עולם אשר לישראל, והם הם

הליכות עולמים, אשר יתנו ערובתם לכל היש - כיון שהשורש הרוחני של החכמה הוא כל כך עליון, לכן הוא כולל את כל המציאות בצורה של אספקלריא מאירה. המושג אספקלריא מאירה מתאר דרגה של אור אלוקי ללא מסך. חז"ל מתארים שזאת הייתה דרגת הנבואה של משה רבינו, וכך מובא בגמ'.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מט עמוד ב

- ואראה את ה' - כדתניא: כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה

חז"ל דורשים את זה על דרגתו של משה רבינו, אומנם כאן הרב דורש שהמקום בו נמצאת הדרגה הזאת היא דרגת החכמה. בנקודת החכמה אין השפעה שמחשיכה את האור האלוקי. החיבור לאור הזה הוא מסוגל להאיר את כל הליכות העולמים של העולם הזה, להאיר את כל מציאות היש⁵.

לכל אשר נשמה באפו, ולכל אשר תחייהו רוח חיים, לכל יצור נוצר, ולכל מעשה, מפעל ותכנית, לבוא למכון הקודש, להתאשר באושר הישות המוחלטה, שאין עמה העדר

וכליון - הרב מפרט בדוגמאות מקומות בהם אנו יכולים לראות את ההשפעה של החכמה, של נקודת היש. ההשפעה הראשונית באה לידי ביטוי בכל היצורים. כיון שבכל היצורים יש נקודת חיים שמחיה אותם.

כמו כן לא רק היצורים הנבראים הם כוללים בתוכם חכמה, אלא גם המעשים המפעלים והתוכניות שיש בעולם הם קשורים את אור החכמה. כשהמעשה מתחבר אל החכמה ממילא הוא מתחבר אל מקור החיים, מקור שבו אין העדר וכליון. שורש שנמצא מעל ההגבלות של העולם הזה.

וכך כותב הרב בעין איה על השפעת החכמה על כל המעשים.

עין איה שבת פרק יא' פסקה כב

- ... וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה, זוהי החכמה הפנימית פנימית, שמתוך עמקה רומה וגדלה היא נושאת את הלב כולו, את כל החיים וכל החושים, את כל התכונות המעשים וכל קצביהם, הן טוו את העצים. ואבא יסד ברתא, והחכמה המעשית נובעת היא .. מיסוד חכמה שלמעלה גבוה מעל גבוה.

במקור זה הרב מסביר את החכמה שהיא כוללת בתוכה את כל המעשים ואת כל החיים וחושיהם. זאת מעלת החכמה העליונה הפנימית.

⁵ אנחנו אומנם לא בדרגה של משה, איננו מסוגלים לראות באספקלריא המאירה. אבל אנחנו מחוברים לאספקלריא הזאת דרך התורה. העמל בתורה, העמל בחכמת התורה היא מחברת אותנו לחכמה העליונה.

**והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו, מה
קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימים - הרב מחזק את
דבריו בלשון הפסוק בישעיהו**

ישעיהו פרק ד פסוק ג

**- וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֹאמַר לּוֹ כָּל-הַכְּתוּב
לַחַיִּים בִּירוּשָׁלַם:**

ומובא בילקוט שמעוני בשם תנא דבי אליהו

ילקוט שמעוני ישעיהו רמז ת

**- תנא דבי אליהו צדיקים שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות שוב
אינם חוזרין לעפרן, שנאמר והיה הנשאר בציון והנותר
בירושלים קדוש יאמר לו, מה קדוש לעולם קיים אף הם
לעולם קיימים.**

הרב בפסקה שלנו מסביר שהיכולת לעמוד לעולם תלויה בנקודת
החכמה, שם אין העדר וכליון לעולם, כיון שזה מקור הקודש שבו
אין כליון והעדר.

**ונדב ואביהו, אשר בזריחת פאר רוחם שאבו תוכן הארתם
אז ממעין הבינה, המוכנה כבר להאציל אצילות מוגבלת,
להיות משתוה לערכי עולמים, אש זרה הקריבו, ובקרבתם**

**לפני ד' וימותו - הרב מסביר מה שורש חטאם של נדב ואביהו. הרב
מסביר שהחטא שלהם כיון שהם השתמשו בדרגת הבינה. הם קישרו
את מעלת המזבח אל הבינה ולא אל החכמה. כיון שיניקתם מן
הבינה לכן הדבר נחשב כמו אש זרה. כיון שהאש המזוככת זאת אש
של חכמה. המחשבה שהכל נובע מן הבינה, יוצר מציאות מוגבלת,
מחבר את האדם לא אצילות שאיננה אינסופית.**

אש זרה מבטאת את הריחוק שלהם מכללי התורה. הם פרצו פרצות
בעבודת ה' נגד רצון התורה. הם הקריבו אש זרה ללא חיבור לתורה,
ללא חיבור לחכמה.

הרב לקמן בחלק ג' עמ' שס' מרחיב גם בחטאם של נדב ואביהו, ושם
הרב מסביר שחטאם בזה שהפרידו בין אבא לאמא. שהם כביכול
השתמשו רק באמא, היינו בבינה בלי אבא. (עיי"ש באריכות בביאור
שביארנו שם.)

דברי הרב מבוססים על מה שמובא בכתבי האר"י.

שער הפסוקים פרק שמיני סימן י'

- ראיתי לבאר כאן, ענין משה ואהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר, ושאר בני ישראל, אשר היו בדור ההוא. כבר הודעתך בפסוק וראית את אחורי, כי נה"י דאבא מלובשים תוך נה"י דאימא, ובתוך כל אחד מהם ... ויקחו בני אהרן נדב ואביהו איש מחתתו, שהוא בחינת לבושי נצח והוד דאימא ... ואומנם טעו בענין זה ... כי כאשר המוחין דאימא מאירים בנקבה, קודם שיכנסו מוחין דאבא בז"א, אז יש אל החיצונים אחיזה, בהארתה היוצאת לחוץ, ומשם נעשים, שאת או ספחת או בהרת, שהם ג' נשים נכריות וזרות של הקליפות. ולכן צריכות לשתף עמהם במעשה התיקון ההוא, את אהרן אביהם ... וע"י השתתפותם, יוכלו לתקן את הנקבה ... ולכן בהיותם לבדם גרמו ששלטו החיצונים ...

במקור זה האר"י מסביר שבדרך כלל יסוד אבא ויסוד אמא מחוברים, אבא מולבש בתוך אמא. אומנם הבעיה של נדב ואבינו שהם השתמשו רק ביסוד אמא. הם זנחו את המחוייבות ליסוד אבא. הם הרגישו שמשה ואהרן שמסמלים את אבא מיותרים. זאת טעותם, כיון שכשיסוד אמא נמצא לבד אז יש אחיזה לחיצונים. זאת האש הזרה שהופיעה בעקבות פעולתם.

ונועדתי שמה לבני ישראל, ונקדש בכבודי. וידע ישראל אז עדי עד את יסוד חייו ועולמו, כי ממקור חכמה יצא,

וממעיניה העליונים הרי הוא הולך הלוך ומתרוה- הדרך הנכונה לתפוס את הקודש זה נעשה בצורה של ונועדתי שמה לבני ישראל. לפגוש את האלוקות בדרגת החכמה. אומנם בזכות מעשיהם של נדב ואביהו, בזכות פטירתם נוצר קידוש ה', וזה לשון הפסוק ונקדש בכבודי. חז"ל דורשים אל תקרי כבודי אלא מכובדי. בזכות מעשיהם של נדב ואביהו עם ישראל הבין מה מקור יסוד חייו. רק כשאנחנו נתקשר אל החכמה בצורה טובה, אז המעיין העליון ישפיע וייתן רוויה לדרגת עם ישראל.

ההבנה שנדב ואביהו הם חלק מיצירת קידוש ה' מובא בגמ' במסכת זבחים.

תלמוד בבלי מסכת זבחים דף קטו עמוד ב

- דכתיב: ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי, אל תקרי בכבודי אלא במכובדיי, דבר זה אמר הקדוש ברוך הוא למשה ולא ידעו עד שמתו בני אהרן, כיון שמתו בני אהרן, אמר לו: אהרן אחי, לא מתו בניך אלא להקדיש שמו של הקדוש ברוך הוא, כיון שידע אהרן שבניו ידועי מקום הן, שתק וקבל שכר, שנאמר: וידום אהרן.

במקור זה הגמ' מתארת כיצד הקב"ה הודיע שיהיה קידוש ה' על ידי מכובדיו. ובסוף התברר שהמכובדים שמקדישים את שמו של הקב"ה, הם נדב ואביהו

אשר רק בהקשבת רב קשב, בקישור למרומי הקודש, ילכו הפלגים, עד הבעתם ברבבות גוונים לדברי אלהים חיים,

שכולם נתנו מרועה אחד - כדי להבין את דרגת החכמה צריך הרבה קשב לקדושה העליונה. צריך הקשבה גדולה לראות כיצד כל הפלגים מתקשרים אל החכמה. כיון שהחכמה היא כוללת בתוכה דרגות רבות לכן היא נראית מגוונת וסותרת אחד את השני. לפעמים כשרואים את הפלגים במציאות קשה לחבר את הפלגים אל החכמה, אל השורש. לכן צריך הקשבה והבנה שהכל ניתן מרועה אחד.

דברי הרב מבוססים על הגמ' במסכת חגיגה.

תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ג עמוד ב

- בעלי אספות - אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שמא יאמר אדם: היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר: כולם נתנו מרעה אחד - אל אחד נתנו, פרנס אחד אמרן, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא, דכתיב וידבר אלהים את כל הדברים האלה. אף אתה עשה אזניך כאפרכסת, וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין

הגמ' מתארת את הקושי להבין כיצד על המחלוקות של חכמים שורשם ממקור אחד. להבין ולהקשיב כיצד כל הסברות נובעות משורש אחד. לכן צריך האדם לשים אזנו כאפרכסת, לקנות לעצמו

לב מבין. זאת ההדגשה שהרב מדגיש כאן שצריך קשר רב כדי להכיר את דרגת החכמה.

וצמאון ריווי הנועם אשר לנשמות הטהורות של מיודעיו של מקום, שבהם נקדש הכבוד, פועל הוא את פעולתו

המעוטרה לחיי השעות אשר בשטפי הנצחים - החיבור בין החכמה לבין המציאות זה חיבור שנותן המון רוויה לצמאון. החיבור הזה פועל שחיי השעה שלנו מתקשרים לחיי עולם. כמו שהרב הסביר לעיל בזכות החכמה כל היצורים מקבלים קיום לעולם. בזכות נדב ואביהו למדנו לדורות את מעלת חיי הנצח שיש בחכמה.

נדב ואביהו מסמלים את ההתלהבות, את התפילה, התפילה קשורה לחיי שעה. לחיות חיי שעה בלי חיבור לחיי עולם יש בזה סכנה. בחיי שעה יש שליטה של הרגש וההתלהבות, שליטה של האמא, אבל אין כאן חכמה, אין כאן תורה שהיא מגלה את חיי העולם.

זכייתו של פינחס זה אליהו, המקנא לד' בהוראות השעות, ומלאך הברית אשר אנו חפצים שבוא יבוא, והוא כאש מצרף וכבורית מכבסים, ואומרו סלה הוא, זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חקים

ומשפטים - הרב מתאר שהתיקון של נדב ואביהו זה נעשה על ידי פעולת הקנאות של פנחס. בעצם נדב ואביהו וגם פנחס פעלו ללא הוראה מסודרת, לא על פי חק שהקב"ה קבע. אומנם פנחס הצליח לעשות את הקנאות בצורה מתוקנת ולכן זכה לחיי עולם מה שאין כן נדב ואביהו שבגלל פעולתם הם מתו.

החיבור בין נדב ואביהו מובא בזהר⁶.

זוהר כרך ג (במדבר) פרשת פנחס [המתחיל בדף ריג עמוד א]

- א"ל ברי רזא עלאה הכי והכי הוא דבשעתא דאסתלקו מן עלמא לא הוו מתטמרין תחות גדפי טנרא קדישא, מ"ט בגין דכתיב (במדבר ג) ובנים לא היו להם דאזעירו דיוקנא דמלכא דהא אינון לא אתחזון לשמשא בכהונא רבה, בשעתא דקני פנחס על ברית קדישא ועאל בגו כמה אוכלוסין וסליק לון לגייפין על רומחא לעיניהון דכל ישראל כד חמא שבטא

⁶ וכן מובא בשער הגלגולים הקדמה לג, וכן עי' בשפת אמת פנחס תרנ"ו.

דשמעון בכמה אכלוסין דאתו לגביה פרחא נשמתיה מניה
 ותרינ נשמתין דהוו ערטייראין בלא דוכתא אתקריבו בה
 ואתכלילו כחדא ואתהדרת נשמתיה כלילא רוחא דאתכליל
 בתרינ רוחין ואתתקפו ביה כדין רווח דוכתייהו למיהוי כהנא
 (רבא) מה דלא (אתחזי) מן קדמת דנא ... אלין בני אהרן
 דאתהדרו לעלמא מה דאבד בחייהון ועל דא כתיב ביה בפנחס
 בן בן תרי זמני

במקור זה מסביר הזהר כנשמותיהם של נדב ואביהו פרחו בעולם
 העליון בלי לבוש. ובזכות מעשה פנחס הם התכללו בתוך מעשהו
 ובזכות זה קיבלו נשמותיהם לבוש של פנחס. [זה עזר לפנחס
 שכשהוא בא להרוג מרוב פחד פרחא נשמתו, והנשמה שחזרה אליו
 הייתה נשמת נדב ואביהו.] זאת הסיבה שפנחס קיבל את הכהונה כי
 הוא בא להחליף אותם.

המיוחד בפנחס שהוא הגיע עם קנאות, הוא הגיע עם חיי שעה. אבל
 בזמן שהוא בא לפעול עם חיי שעה הוא קודם כל שאל את משה
 רבינו. הוא פנה אל החכמה, ורק לאחר שהוא פנה אל החכמה אז
 הוא עשה את קנאותו.

בזכות שהוא ידע לחבר בין חיי עולם לחיי שעה הוא הפך להיות דמות
 שחיה לעולם. פנחס הוא אליהו, אליהו מצליח להיות חיי עולם.

פנחס הוא מלאך הברית, הוא מסמל את הקביעות, את הנצח. זכרון
 תורת משה עבדי בא ביחד עם גילוי אליהו וכך מובא בפסוקים
 במלאכי.

מלאכי פרק ג

- (כב) זְכָרוֹ תוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחֶרֶב
 עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים: (כג) הִנֵּה אֲנִכִּי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת
 אֱלִיָּה הַנָּבִיא לְפָנַי בָּוא יוֹם יִקְוָה הַגָּדוֹל וְהַנוֹרָא:

פסוקים אלה מבטאים את הגאולה בביאת אליהו שאנו מצפים לו.
 הגילוי הזה יופיע ביחד עם זכרון תורת משה. זכרון של החכמה
 הברורה של אספקלריא המאירה. אספקלריא של חוק ומשפט
 אלוקיים קבועים.

פסקה ב' ההגות הכמוסה פסקה ב' ⁷ (עמוד רפז')

אותה האידיאליות הכמוסה שממעל מכל העולמים, היא היא המבוקשת מכל טהורי לב וקדושי רעיון. אותה המגמה, שמפני עוצם קדשה, גדלה, זהרה ורומה, אינה יכולה להגלות בשום מחשבה מפורטה, בשום רעיון מוקצב, אבל היא מתעלה על כל הגיון, על כל מחשבה ושאיפה נאצלת, ועל כן היא מחיה, מעודדת, מרוממת ומקדשת, בתוספות קודש ותעצומה פנימית, את כל חיי כל הגות של כל שאיפה כבודה וכל מסכת חיים עדינים – רק אותה השאיפה בהפלגתה, היא מכוננת עולמים וצביונם, והיא יוצרת משאת נפש בכל נפש מבורכה.

אותו הפרצוף הכמוס של העולם הנסתר אנו מבקשים לתקן, למלאותו אורה, להשלימו בכל תיקוניו, עד שיוכלו כל העולמים ושאיפותיהם, כל הנשמות ומגמת חייהם, על ידו להתברך. וכשאנו עוסקים בתורה לשמה, הרי חסדנו עולה מעל שמים, ואמתנו על שחקים, ושמי קודש ושחקי טוהר הם מתמלאים אור וחיים משיקוי טללי אורות של אותה ההגות הכמוסה, היושבת בסתר עליון וצל שדי.

ומזיו האור של העולם הבא המוחלט, אשר בכל מלא עולמים עולם הבא יקרא, נבנים ומשתכללים כל עולמי הזהיים אשר לכל צביוני תבל ומילואיהם.

---

⁷ מקור הפסקה שמונה קבצים קובץ ז' פסקה קעב'. [גם בשמונה קבצים פסקה זאת לאחר הפסקה הקודמת].

וישראל עושה חיל, שואב מזיו יום שכולו טוב ושכולו ארוך, להכין כס יה בכל יפעת ממשלתו, על כסא דוד ועל ממלכתו, להכין אותה ולסעדה באמת ובצדקה, המתנשאת ממעל לכל רכרוכית מדוכאה, ומתרוממת בעז קנאת קודש, מקור כל חסד ואמת נצחית, מעתה ועד עולם. קנאת ד' צבאות תעשה זאת.

נושא הפסקה- העולם נבנה בזכות השאיפה לאידיאליות כמוסה. עיסוק בתורה לשמה מקשר אותנו לדרגה הזאת.

ביאור הפסקה-

אותה האידיאליות הכמוסה שממעל מכל העולמים, היא

היא המבוקשת מכל טהורי לב וקדושי רעיון- הרב ממשיך לתאר את החשיבות להתקשר אל מקור עליון. הרב מכנה את המקור העליון כמציאות כמוסה אידיאלית. כיון שפסקה זאת המשך של הפסקה הקודמת, ממילא נראה שהאידיאליות הכמוסה מקושרת אל ספירת החכמה, כמו שראינו בפסקה הקודמת החכמה מקושרת למציאות אינסופית.

הרב מבאר שישנו אידיאל כמוס, הסיבה שהדבר הזה כמוס כיון שהאידיאל הזה כל כך עליון שאינו יכול להופיע במציאות הגלויה. מי שיכול להתחבר לאותה אידיאל כמוס הם טהורי הלב קדושי הרעיון. אנשים שטיהרו את ליבם ואת מחשבתם, הם אנשי הרעיון. נראה שהרב בדבריו מרמז למה שנאמר לגבי בוני המשכן, אותם חכמי לב, יש להם לב מיוחד ובזכות הלב המיוחד הם יכולים להתחבר אל החכמה הכמוסה.

אותה המגמה, שמפני עוצם קדשה, גדלה, זהרה ורומה, אינה יכולה להגלות בשום מחשבה מפורטה, בשום רעיון מוקצב, אבל היא מתעלה על כל הגיון, על כל מחשבה

ושאיפה נאצלת- הרב מסביר שהמגמה העליונה כיון שהיא גדולה וקדושה ממילא אינה יכולה להופיע בשום מחשבה מפורטת. בסופו של דבר המגמה נמצאת בשורש של הדברים ולכן היא אינה יכולה

להופיע בפרטים הקטנים שנמצאים בתוך המציאות. גם הרעיונות שיש במציאות נחשבים רעיונות מוקצבים, היינו רעיונות המלאים הגבלות. זאת לעומת המחשבה הכמוסה, המגמה שהיא נמצאת מעל המציאות. הרב בשמונה קבצים מתאר כיצד האידיאל העליון צריך להיות מעל המציאות כולה, וכך כותב הרב.

קובץ א' פסקה קצט.

- הפסק מוכרח להיות בין תוכן האידיאל המופשט של מגמת הכל, ובין המתגלה ממנו בהווה בפועל ... מהמגמה המופשטת, צינורות משוכים בתוכיות של הגבולים, של החקיקות הפרטיות. הנם מזילים טל של חיים עליונים ...

במקור זה הרב מסביר שבהכרח צריך להיות מעין מסך והפסק בין האידיאל העליון לבין הגילוי בפועל. אומנם למרות גדלותו וגבוהו של האידיאל המופשט בסופו של דבר האידיאל הזה יורד לתוך המציאות, לתוך הגבול. הירידה לתוך הגבול נעשית במעין צינורות שבתוכם יש חיות מן הטל העליון של המגמה העליונה⁸.

כדי להבין למה המחשבה הכמוסה לא יכולה להופיע בתוך המחשבה המוגבלת, ניתן דוגמא מפסקה שמופיעה בשמונה קבצים. וכך כותב הרב.

קובץ ח' פסקה מג.

- מגמת ההווה כולה, מצד החפץ הכמוס האין סופי, היא כפי הגלותה לנו, עצה גדולה של התעלות והוספה נצחית, שאם אין מציאות של קוטן וחסרון, לא יוכל להיות רק גודל ומילוי, אבל לא התגדלות, ודריכה תדירית לתוספת ברכה. ואף על פי שאין קץ להעילוי של השלמות המלאה, שאין בה עילוי מצד אין סופיותה, מכל מקום כלול בה גם כן זה הכח הנשגב של התעלות תדירית, וזה נחשב כאילו השלמות המוחלטה משתלמת על ידי ההשתלמות הבאה על ידי הופעת הקוטן הבא אל הגודל, ועבודה זו היא צורך גבוה.

בפסקה זאת הרב מתעסק בפרדוקס, כיצד על הבריאה היא ממשיכה כל הזמן להתעלות. מצד שני ההתעלות הזאת היא אינה נחשבת כחסרון. השלמות העליונה יכולה לכלול בתוכה התעלות תמידית שהיא איננה נובעת מן החסרונות. הבנה הזאת אין לנו אפשרות

⁸ הרב בדבריו מרמז על יסודות המבוארים בקבלה, על הצמצום, על המסך ועל הקו שנכנס בתוך הצמצום ומחיה אותו.

להבין, כיון שהמחשבה שלנו מוגבלת. זאת רק דוגמא אחת כמה אנחנו באמת לא יכולים לקלוט את האידיאל הכמוס.

ועל כן היא מחיה, מעודדת, מרוממת ומקדשת, בתוספות קודש ותעצומה פנימית, את כל חיי כל הגות של כל שאיפה

כבודה וכל מסכת חיים עדינים - ועל כן היא מחיה, מעודדת, מרוממת ומקדשת, בתוספות קודש ותעצומה פנימית, את כל חיי כל הגות של כל שאיפה כבודה וכל מסכת חיים עדינים

כיון שהאידיאל הכמוס נמצא מעל המציאות, לכן הוא יכול להחיות את המציאות כולה. כמו שהבאנו לעיל מתוך החלק האידיאל העליון מתוך המסך וההפסק יוצא מעין צינור שיורד אל המציאות. הצינור שיורד כולל בתוכו אור אלוקי, האור הזה מחיה מעודד מרומם ומקדש את המציאות כולה. דווקא מתוך הגדלות אפשר להביא אור שאיננו מוגבל. האור הזה לא רק מעודד ומחיה את הנבראים, אלא האור הזה מחיה גם את השאיפות של האדם. כל מסכת חיו של האדם יכולים לקבל אור וחיות מן המציאות הרוחנית הזאת.

הרב בשמונה קבצים מביא דוגמא כיצד הכרת האור האחדותי של המציאות כולה יכול להחיות את כל המציאות, וכך כותב הרב.

קובץ א' פסקה קמג.

- אחדות ההויה מתגברת בתוכן ההכרה האידיאלית, כל מה שהיא מתעלה. רואה איש הרוח את החיים במלא היקום, רואה את הכח העטוף בכל אשר ישאב ממנו חיים לנפשו, ובכל אשר כל החיים חיים ישאפו. החיים כמוסים הם ביסודות ההזנה, כמוסים במעמקי ארץ, יוצאים על ידי הצמיחה והגידול אל הגילוי, באים בתור מזון, מתאחדים עם בשר האדם ורוחו, מתגלה בהם התכונה הרוחנית, עוזז החיים, החופש והאור....

במקור זה הרב מבאר כיצד הכרת האידיאל מרוממת את האדם. כשהאדם רואה כיצד כל המציאות מתאחדת. בצורה כזאת העולם שואב חיים מן החלקים הכמוסים שנמצאים בתוך העולם. בצורה כזאת האדם יכול לקבל חיים מכל העולם, כיון שהכל מאוחד. זה היתרון של האור הכמוס, שהוא כולל בתוכו את כל היקום, לכן כל

היקום מתאחד יוצר מציאות שכל אחד ואחד יכול לקבל כוחות חיים מהמציאות כולה.

רק אותה השאיפה בהפלגתה, היא מכוננת עולמים

וצביונם, והיא יוצרת משאת נפש בכל נפש מבורכה - האדם צריך להכיר שבאמת רק השאיפה הרוחנית העליונה הקישור אל האור הזה מעמידה את העולם. מי שחושב שהעולם יכול לעמוד בדרגות נמוכות יותר, הוא טועה. רק בזכות החיבור לדרגה עליונה כזאת אז יש ברכה ועילוי של משאת נפש מבורכת של העולם.

הרב בשמונה קבצים מתאר כיצד השאיפות הפנימיות מרוממות את האדם ואת הנשמה, וכך כותב הרב.

קובץ א' פסקה תפז'

- ... זאת היא מגמתנו, שפנימיות הדברים היא המגמה האלהית שבהויה, מגמת עריגת הכמיסה של האדם. המטרות הרחוקות, שהן נשגבות, מנשאות את הנשמה...

במקור זה הרב מסביר שיש באדם עריגה כמוסה למגמה האלוקית. העריגה הזאת היא מבטאת את החיבור לאידיאל הכמוס. המטרה העליונה והרחוקה הזאת היא משגבת ומנשאת את הנשמה שקיימת באדם. זה מתאים לדבריו של הרב כאן, שבזכות החיבור לאידיאל העליון הזה, אז נוצרת משאת נפש מבורכת.

אותו הפרצוף הכמוס של העולם הנסתר אנו מבקשים לתקן, למלאותו אורה, להשלימו בכל תיקוניו, עד שיוכלו כל העולמים ושאיפותיהם, כל הנשמות ומגמת חייהם, על

ידו להתברך - הרב מבאר שאנו פועלים בעולם הגלוי, אבל בעצם אנחנו יודעים שאנו מתקנים פרצוף כמוס. נראה שהרב בדבריו מרמז לעניינים המבוארים בספרי המקובלים. המושג פרצוף מבטא מכלול של ספירות שמשפיעות על העולם בצורה מסודרת. ספירה בודדת לא יכולה להשפיע, רק כשהספירה נמצאת בתוך מבנה מסודר של פרצוף, אז מגיע שפע לעולם⁹.

⁹ עניין הפרצופים זה עיקר חידושו של קבלת האר"י. האר"י מבאר שישנם חמש פרצופים, אריך אנפין (כנגד כתר), אבא (כנגד חכמה) אמא (כנגד בינה) ז"א (כנגד ו' ספירות חג"ת נה"י) ונוקבא כנגד מלכות.

הרב מבאר שאנו שואפים לתקן ולמלא את הפרצוף הכמוס. בעצם הרב מבאר את עומק עבודתם של המקובלים. בעצם כשהאדם עובד את הקב"ה, אז האדם ממלא ובונה את פרצופים הרוחניים. בספרי המקובלים מתארים כיצד האדם בתפילתו בונה את המלכות שהיא נקודה. לאט לאט האדם הופך את המלכות מנקודה קטנה להיות פרצוף שלם שיכול להשפיע על העולם. בזכות בניין המלכות אז יכול לרדת שפע לעולם. רק לאחר שבונים את המלכות, אז יכולה המלכות להתייחד עם זעיר אנפין, רק בזכות הייחוד הזה אפשר להוריד שפע. זאת עבודה שאנו עושים בכל תפילת שמונה עשרה. המשכת השפע נוצרת בזכות בניין פרצוף כמוס ונסתר שאנו לא מוסגלים לקלוט.

וכשאנו עוסקים בתורה לשמה, הרי חסדנו עולה מעל שמים, ואמתנו על שחקים, ושמי קודש ושחקי טוהר הם מתמלאים אור וחיים משיקוי טללי אורות של אותה ההגות

הכמוסה, היושבת בסתר עליון וצל שדי - הרב מבאר שהמקור בו אפשר להתחבר אל האידיאל הכמוס, המקום בו אפשר לבנות את המלכות, זה נעשה בעיקר כשלומדים תורה לשמה. כיון שהאדם לומד תורה בשביל כנסת ישראל, לא בשביל עצמו, בעצם הוא בונה את הפרצוף שישפיע לכלל העולם.

העומק של תורה לשמה בלי להבין את הסיבה, בעצם כשלומדים בשביל סיבה ממילא תורה כזאת לא יכולה להתחבר עם החלק הכמוס. מהות לימוד לשמה שלומדים בשביל מציאות כמוסה שאיננו יכולים להכיר. רק לימוד מתוך רצון להשפיע למקומות שאיננו מכירים הוא מביא שפע גדול לעולם על ידי השפע שמגיע למקום הכמוס והנסתר.

הרב באורות התורה מרחיב את ההסבר כיצד לומדים תורה לשמה, וכך כותב הרב באורות התורה.

אורות התורה פרק ב' פסקה ה'

- כשלומדים תורה לשמה עושים חסד עם כנסת ישראל... .

הרב כאן מסביר שהגדרת תורה לשמה משמעותה שאנו לומדים בשביל להרבות ולהוסיף חסד כלפי כנסת ישראל.

הקשר בין תורה לשמה לחסד מבואר בגמ' במסכת סוכה.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מט עמוד ב

- ואמר רבי אלעזר: מאי דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד? אלא: תורה לשמה - זו היא תורה של חסד, שלא לשמה - זו היא תורה שאינה של חסד.

וכך מסביר המהר"ל את דברי הגמ'.

נתיבות עולם נתיב התורה פרק ז

- ואמר כי התורה לשמה היא התורה של חסד. וזה מפני כי התורה עצמה היא הטוב הגמור כמו שהוא החסד שהוא טוב הגמור, וזה שאמרו כי תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים כדאיתא במסכת סוטה (י"ד ע"א), וכל זה מפני כי התורה היא הטוב הגמור. ולכך אם למד התורה לשמה נקראת תורת חסד שזהו עצמה של תורה הטוב הגמור, אבל אם למוד התורה שלא לשמה אין זה עצמה של תורה... ועוד יש בזה דבר מופלג בחכמה, כי השכל לא יוגבל ולא יוגדר הפך הגשם שהוא יוגדר. ולכך אמר בלישנא קמא שאם למד תורה לשמה והתורה היא שכלית אשר השכל אין לו גדר וגבול, נקראת תורת חסד כי החסד אל הכל ואין לו גדר וגבול, אבל אם למוד של תורה להנאתו הגשמית מה שהיה, אז אין ראוי שתקרא תורת חסד כאשר הגשם יש לו גבול.

המהר"ל מסביר שני עניינים יש בחסד של תורה לשמה. א' כשהאדם לומד תורה לשמה האדם מתחבר אל הטוב הגמור. בתוך התורה ישנו טוב גמור. רק כשלומד לשמה יכול להתחבר לעצמיות של התורה, וממילא רק תורה לשמה שייכת אל הטוב הגמור. ב' התורה היא מבטאת את השכל שאינו מוגבל, כיון שהתורה היא רוחנית. החסד שייך אל המקום שהוא בלי גבול. לכן רק מי שלומד לשמה נחשב כאילו אין לו גבול. לכן רק אדם כזה יכול להשפיע חסד.

דבריו של הרב מתאימים להסבר המהר"ל, העיסוק בתורה לשמה מגביר את החסד. הגברת החסד היא נובעת דווקא מן החכמה שאינה מוגבלת. בעצם החיבור אל השכל העליון, אל המקור הכמוס והנסתר.

הרב מרמז כאן על גמרא נוספת, גמ' המתארת את העוסק בתורה לשמה כמי שמצליח להתחבר אל המקור שנמצא מעל השמיים. וכך מובא בגמ' בפסחים.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף נעמוד ב

- רבא רמי: כתיב כי גדל עד שמים חסדך וכתיב כי גדל מעל שמים חסדך, הא כיצד? כאן - בעושים לשמה, וכאן - בעושים שלא לשמה.

במקור זה הגמ' מתארת שיש דרגת חסד שנמצאת מתחת השמיים, ויש דרגת חסד מעל השמיים. הגמ' מסבירה שמי שלומד לשמה יכול להגיע לחסד שמעל השמיים. לפי דברי הרב כאן, משמעות החיבור למעל השמיים מבטא את החיבור אל האידאל הכמוס שנמצא מעל ההגבלות.

בצורה כזאת בלימוד כזה אנו יכולים להתמלא באור וחיים. אור שנובע מטללי אורות שנמצאים בהגות הכמוסה, בחכמה הכמוסה העליונה. החכמה הזאת נמצאת במקור עליון בצל שדי, זה לשון הפסוק בתהילים.

תהלים פרק צא פסוק א

- יָשֵׁב בְּסֵתֶר עֲלִיּוֹן בְּצֵל שְׁדֵי יִתְלוֹנָן:

הרב מסביר את הפסוק שכביכול הסתר העליון, הוא נמצא ומתלונן (לשון לינה) במקור העליון, בצילו של הקב"ה.

ומזיו האור של העולם הבא המוחלט, אשר בכל מלא

עולמים עולם הבא יקרא, נבנים ומשתכללים כל עולמי

הזהים אשר לכל צביוני תבל ומילואיהם - הרב מסביר שהחיבור אל האור הכמוס הוא מקשר את האדם אל העולם הבא, העולם המוחלט¹⁰. הרי העולם הזה הוא רק הכנה לתיקון השלם. תיקון של עולם הבא. הרב מחדש שמי שמצליח להתחבר למקור העליון הזה ממילא גם החלקים הקשורים לעולם הזה, מקבל צביון של עולם הבא. הרב מכנה כאן את העולם הזה בלשון של עולמי הזהים, היינו יש כאן לשון רבים של עולם הזה. כל החלקים שקיימים בתבל הקשורים לעולם הזה יכולים לקבל משמעות מוחלטת, משמעות נצחית הקשורה לעולם הבא.

וישראל עושה חיל, שואב מזיו יום שכולו טוב ושכולו ארוך -

עם ישראל שואב את כוחו מן העתיד, מן השאיפה ליום שכולו טוב, יום שכולו ארוך. בעצם החיבור של עולם הזה לעולם הבא הוא החיל

¹⁰ הרב צוריאלי הביא מספר הזוהר שעולם הבא המוחלט הוא כנגד ספירת הבינה.

והכח של ישראל. הגדרת העולם הבא כיום שכולו טוב ויום שכולו ארוך מובאת בגמ' במסכת קידושין

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לט עמוד ב

- למען ייטב לך - לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימך - לעולם שכולו ארוך.

הגמ' דנה במה שנאמר לגבי שילוח הקן וכיבוד הורים למען ייטב לך והארכת ימים. הגמ' מסבירה שאין הכוונה כפשוטו לטוב ואריכות ימים בעולם הזה, אלא העיקר הוא שהאדם יזכה להגיע ליום שכולו טוב ואריכות ימים בעולם הבא. החיבור לעולם הבא נותן חיות לישראל.

להכין כס יה בכל יפעת ממשלתו, על כסא דוד ועל

ממלכתו, להכין אותה ולסעדה באמת ובצדקה - השאיפה להכין כסא להופעת הקב"ה, להשלים את כסאו של הקב"ה. השאיפה להשלים את כסאו של הקב"ה מופיעה בלשון הפסוק שנאמר במלחמת עמלק.

שמות פרק יז פסוק טז

- וַיֹּאמֶר בְּיָדְךָ עַל-כֵּס יְהוָה מִלְחָמָה לִיקְחוּ בְעֶמְלֵק מִדֶּרֶךְ דָּר:

משמעות הדבר שבעולם הזה עדיין כסאו של הקב"ה לא שלם. אנו עם ישראל במלחמה עם עמלק, בניצחון על הרע, אנו משלימים את כסאו של הקב"ה. המטרה להכין את כס יה שיוכל להופיע בכל העולם כולו. עמלק מסמל את הניתוק, עמלק לא נותן להופעה הזאת להופיע.

השלמת הכסא תלויה ביצירת כסא לדוד המלך. הגאולה והמלכות מלכות דוד היא השלמת כסאו של הקב"ה. בזכות המשיח, המשכת כסאו של דוד אפשר להופיע בעולם את כסאו של הקב"ה. בצורה כזאת הופעת הקב"ה תופיע באמת וצדקה. נראה שיש כאן שילוב, האמת מבטאת את הצד העליון הנסתר, ואילו הצדקה זאת ההופעה בפועל בתוך המציאות.

הרב משלב את דבריו בלשון הפסוק בישעיהו.

ישעיהו פרק ט פסוק ו

- לְמַרְבֵּה הַמְשָׁלָה וּלְשָׁלוֹם אֵין-לָךְ עַל-כֶּסֶף דָּוִד וְעַל-מַמְלַכְתּוֹ
לְהַכִּין אֶת־הָוֶלֶסְעֵלָה בְּמִשְׁפָּט וּבְצִדְקָה מֵעַתָּה וְעַד-עוֹלָם קִנְיַת
יִקְנֶה צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה-זֹאת:

אומנם הרב קצת שינה את הפסוק, במקום המילים שבפסוק שנאמרו לסעדה במשפט ובצדקה, הרב כתב באמת וצדקה¹¹.

*המתנשאת ממעל לכל רכרוכית מדוכאה, ומתרוממת בעז
קנאת קודש, מקור כל חסד ואמת נצחית, מעתה ועד*

עולם. קנאת ד' צבאות תעשה זאת - ההופעה המתוקנת של כסא ה', הופעת עולם הבא בצורה מתוקנת היא מלאה גבורה. היא איננה מוגבלת ברכרוכית ודכאון. ההופעה הזאת מלאה קנאת קודש. בתוך הקדושה הזאת יש את מקור החסד והאמת הנצחית המוחלטת. המשך דברי הרב ממשיכים את לשון הפסוק שהרב פתח והביא לעיל. בעצם בתוך השאיפה לאמת וצדקה, בתוך השאיפה לקנאה יש חסד נצחי. יש כאן שילוב של אמת מוחלטת ביחד עם הופעה מציאותית שיורדת אל המציאות ומשפיעה חסד. כל זה נוצר בזכות קנאת ה' צבאות שהיא תעשה את הפעולה הזאת.

---

¹¹ הרב צוריאלי ציין כיון שהרב כתב את הדברים מזכרון נראה שנשמט מזכרוננו הנוסח המדויק. ולענ"ד אפשר שהרב שינה בכוונה כדי לדייק את הדברים שהמשפט הוא מבטא את האמת, ואילו הצדקה זאת הירידה לפרטים בשינוי מן האמת המוחלטת.

פסקה ג' הקדושה העליונה הכללית¹² (עמוד רפח')

הקדושה העליונה, כשהיא מופיעה על היחיד ועל הציבור, היא מעמידה אותם על המעמד של הרצון העליון, המופיע בכל ההווה כולה, וממילא זורח גם כן במ אור האור המקורי, שמחיה את אותו הרצון הקדוש והנשגב. הרצון הפרטי אינו אז מצומצם ומאופל, סגור במצרים של ההשגות והמאויים שעל פי התנאים המצומצמים של ההווה, כי אם הוא בוקע ועולה, הולך ומזהיר, לאין חקר, ומתאחד הוא בפנימי פנימיות עם העונג העליון, העדן האלהי, בכל מילואו וטובו, היורד להווה כולה בשפע אורו.

התעלות הרצון למרומים עליונים הללו, היא מחדשת את כל טפוס ההווה לצד מעלה. חוקי החיים, חוקות שמים וארץ, מאירים באור עליון, באור של גדולה, באור של הופעת חיים בכל היש בצורה עליונה, בצורה רחבה ומלאה, באור חי העולמים, ומקור חיי החיים.

כל התורות, הדינים, הרעיונות, המוסרים, הטבעיות, הסדרים, הנימוסים, החכמות, השירים, הרצונות, זעזועי החיים, תנועות ההווה, התקיימותה, אחיזתה במהות הישות, אינם אלא אוצרות מלאי אושר, שהרצון המתעלה מכל, בעדנו, בגבורת עוזו ובהוד נצחו, ביסוד תפארתו וברום חשק תפארת מלכותו, יגלה ויראה בהם בזוהר מלא.

¹² פסקה זאת כוללת בתוכה שתי פסקאות המופיעות בשמונה קבצים זו אחר זו. מקור הפסקה, שמונה קבצים קובץ ב' פסקה ו'- ז'. [ראוי לציין שהרב הנזיר חיבר את הפסקות ממש ביחד והוסיף כמה מילים כדי שיהפכו ממש לפסקה אחת. בהמשך נציין את מקום ההוספה.]

מהתנועה היותר תחתונה, הולכים הדברים כסדרם בלא הפסק, עד מרומים העליונים. הישוב המדיני, החיים הפרטיים, המאויים, הדאגות, צרכי הקיום היותר ירודים, החפץ לרומם את הכלל, את האומה כולה, את כל העולם, את כל ההווה, את הנשמות כולן, את כל החושים, הנטיות, לאחד את כל העולמים, לנצח את המות, להעשיר את חיי החיים ממרומי מקוריותם, כל החפצים ההם וכל מה שלמעלה מהם, בלא פירוד וקיצוץ, קבועים בנשמת הכלל, בצורת כנסת ישראל, בדמות דיוקנו של יעקב. וכל מה שיש לחלק באלו ההדרגות בין עליון לתחתון, בין פרטי לכללי, כל אחד נעשה בסיס לחבירו, וחבירו העליון נעשה לו תוך, נשמה ואור.

הכרח הוא לפתח את סגור הגניזה. אור הגנוז מוכרח הוא לשלח קרני אורו להחיות רוח שפלים. אי אפשר להשאר במעמד נורא מצומצם כזה שהעולם עומד עליו.

אמנם, השאיפות היותר עליונות לא ידלגו שום דרגה, הכל צריך להתבסס על ידן ומהן. כשרוצים לתקן הכל, כשרוצים להכשיר את נשמת כל היש לעדן עליון שבעליונים, צריכים לתקן את המדות האנושיות כולן, צריכים להכשיר את חיי הפרט וחיי החברה בהכשר הראוי.

השכל הישר, התורה, אור ההופעה האלהית, החזיון שבקדושה, הטוהר שבקדשי קדשים, הדמיון הנאצל, היונק משמי שמי קדם, הכל יעזור לשכלל ולתקן, להפיץ עננים מחשיכים, למול ערלות כל לב ובשר, להרחיב גבול הדעה

והשכל, לשחרר את הרוח מכל כבלי סכלות ורשע, לרומם את כל הקטן והנמוך, ברעיון ובחפץ, בהכרה ובנטיה, אל מרום האושר של הגודל והגובה, אל המרומים הנעלים מכל שם ותואר, אל העליוניות המוחלטת, שכל זיו וכל זוהר יעומם מול זהרו.

לכל מגמה עליונה שבעליונות צריכים להשתמש בכל האמצעים, ולשלב את כל הדרכים יחד, לזווגם זה עם זה, באופן שכל דרך יוסיף לחבירו אומץ וחיים. אמנות ומלאכה, גבורה וחיל, שירה ויופי, תפילה ותורה, כשרון מסחר ועז אמת, אהבה וחסד מלא, ואומץ רוח מלא עז, בהירות דעה ובקורת רחבה ועשירה, ותום לבב באמונה עליונה, באוצר החיל והחוסן, באוצר הטוב ומקוריותו ועליוניות כל היש. כל התארים, כל הניצוצות, הכל בחוברת והכל בסידור, הכל בהבלטה והכל בהתאמה, הכל בחזיון ובכח, והכל בפועל ובשליטה ממשית, במלוא מובן המציאות והישות. הכל בכלל, הכל יוכל וכללם יחד.

זאת, ויותר מזאת, היא צפייתנו תמיד צפיתם של גדולי הנשמה. כשהם נטפלים לעסקי החיים הרגילים, הרי הם ממשיכים אור חיים עליונים בעסקי החול הללו, ומקדשים אותם בעד כל העולם כולו, וקל וחומר בעד עצמם, וכן הם מרימים את הערך של כל אותם הענינים הקטנים למעלה רוממה, גדולה ונשגבה.

אלה הישרים, שצרור החיים העליונים הוא עמהם תמיד, ואור עונג קודש ד' הוא מאיר להם בכל עת, כשהם יורדים

לדבר דברי חול פשוטים, הרי הם יודעים ומכירים איך אור החיים של הקודש הכללי מתפלש שמה בכל המחבואים, והם מגלים משם את האור, ומביאים אותו בדעה והשכל, ובגבורת חיי נשמות, אל מקום עליון, אשר שם חיי הקודש מאיר בהרחבה, בגלוי ולא בסתר, בזוהר בולט ונוצץ. כשהם יורדים להסתכל על העולם הסתכלות חיצונית, כשהם פונים להתעסק בחכמות חול, גם בדברים זרים, בכשפים, באמונות זרות וטמאות, מהכל הם שואבים קרני אור וניצוצות חיי קודש מפוזרים, מהכל עושים עטרות חן, למלאות בהם את אור החיים כולו, למלא את הוד קודש עליון מכל עבריו.

כמה גדולה היא עבודה זו, כמה דעה עמוקה, בינה נשגבה, טוב לבב ואהבת אמת לכל הבריות, ואור אש קודש של חשק צמאון קרבת אלהים אמת, נטיית התענגות על ד' בכל מלא נשמה, כל אלה, ויותר מזה, הנם ממלאים את לבב שרי קודש אלה, היודעים לעמוד בפרץ לגדור גדר, ולישא דעם למרחקים, לבשר תהילות ד' בקצות ארץ, באיים רחוקים, להקדיש קודש קדשים, ולפאר פאר חי העולמים.

נושא הפסקה- על ידי הקדושה העליונה על ידי גילוי הרצון, רואים את הסדר הקיים במציאות ומסוגלים לתת חיות למציאות כולה.

ביאור הפסקה-

הקדושה העליונה, כשהיא מופיעה על היחיד ועל הציבור, היא מעמידה אותם על המעמד של הרצון העליון, המופיע

בכל ההווה כולה - הרב מסביר מה ההשפעה של הקדושה העליונה על הציבור ועל היחיד. בחיבור אל הקדושה העליונה אז מופיע הרצון העליון, רצון זה יכול להופיע בהווה כולה.

הקדושה העליונה היא מבטאת מקור רוחני בו אין הבדל בין גבוה ונמוך, אין הבדל בין עליון לתחתון. בקדושה הזאת היא מקור כל ההווה. מקור הנותן חיים לכל המציאות, וכך כותב הרב בשמונה קבצים.

קובץ א' פסקה קנב.

- מההזרחה הכללית של השיטה הרוחנית העליונה, שאין עמה מצד גבהה ועליוניותה לא רעיונות קצובים ולא מחשבות ברורות, לא אותיות מיוחדות ולא ענינים מסודרים, אבל יש בה גודל ויפעה פנימית, ממנה מתעטפות בהוד והדר כל המחשבות המעשיות, והן מתמלאות עז וגבורה. וכל מה שהן נפרטות יותר בדיוקנותן, הרי הן נעשות כלים טובים להחזיק בהם את האור הטוב של הקדושה העליונה, החבויה מכל עין.

במקור זה מסביר הרב כיצד ההזרחה הרוחנית הכללית, כוללת בתוכה את הכל באחדות מלאה. ללא הבחנה מסודרת של עליון ותחתון.

כשהאדם מתחבר אל הקדושה העליונה בעצם האדם מתחבר לרצון העליון שהוא שורש הבריאה כולה. הרצון העליון הוא התחלת הבריאה¹³. לכן בספרי המקובלים מתחילים את תיאור יצירת העולם בלשון הזה.

אוצרות חיים שער העיגולים.

- וכשעלה ברצונו (הפשוט) להאציל הנאצלים לסיבה נודעת ... ואז צמצם עצמו באמצע האור שלו בנקודת המרכז אמצעית שבו ושם צמצם עצמו אל הצדדין והסביבות ונשאר חלל בנתיים, וזה היה צמצום הראשון של המאציל העליון וזה מקום החלל הוא עגול בהשואה אחת מכל צדדיו, עד שנמצא עולם האצילות וכל העולמות נתונים תוך החלל הזה. ואור הא"ס מקיפו בשוה מכל צדדיו.

¹³ כמו כן מבואר בספרי המקובלים שנקודת הרצון היא ההתחלה של הספירות. היינו לפני חכמה ובינה יש את הרצון. הרצון הוא מסמל את ספירת הכתר, שהיא השורש הראשון של ההופעה.

במקור זה מסביר מהרח"ו בשם האר"י כשהקב"ה רוצה לברוא את העולם, מתוך הרצון נוצר הצמצום. הצמצום הוא השורש הראשון של הבריאה, בתוך הרצון הגדול הזה נוצרת מציאות שכל העולם כולו מקבל חיות בצורה שווה, כל העולם כולו כלול בתוך הרצון הזה, שבתוכו יש צמצום ומקום לעולם. נראה שזאת המשמעות של הרצון העליון שהרב מסביר שהאדם על ידי הקדושה העליונה מתחבר אל הארת הרצון העליון.

וממילא זורח גם כן במ אור המקורי, שמחיה את

אותו הרצון הקדוש והנשגב - כשהאדם מתחבר אל הקדושה הזאת הופעת הרצון העליון מזריחה באדם. ההופעה הזאת כוללת בתוכה אם האור המקורי שנותן חיות לרצון העליון. הרב כאן בעצם מעמיק יותר ומסביר שגם לרצון העליון יש שורש רוחני יותר עמוק ויותר מקורי. כשהאדם מתחבר אל הקדושה הזאת ממילא יש לאדם חיות מקורית שהיא יוצרת את קדושת הרצון העליון.

הרצון הפרטי אינו אז מצומצם ומאופל, סגור במצרים של

ההשגות והמאויים שעל פי התנאים המצומצמים של

ההויה, כי אם הוא בוקע ועולה, הולך ומזהיר, לאין חקר - כשמגיעה הופעה כזאת, אז רצון פרטי של האדם מתרחב. רצונו של האדם באופן טבעי הוא מצומצם. הרי האדם בסופו של דבר נמצא בתוך המיצרים וההסתכלות הפרטית שלו. הרב מתאר את הרצון הפרטי של האדם כרצון שסגור בתוך השגות ומאויים פרטיים שקיימים בו. האדם הרבה פעמים ממקד את רצונו רק לפי התנאים הקיימים בתוך הצמצום של ההויה.

אפשר להמשיך את הדבר לאדם שנמצא בתוך כלא, כיון שהאדם נמצא בכלא מבחינתו הרצון שלו יכול להסתכם רק בבקשה לקבל ארוחת צהריים טובה. מבחינת האדם הזה הרצון שלו מאד מצומצם. וודאי שרצון כזה הוא נחשב מצומצם כלפי אדם בן חורין שאינו בכלא. בדיוק כך בעצם כל רצונו של האדם באשר הוא. הרי כל אדם נמצא בעולם ממשי. העולם הממשי בעצם קיומו נחשב עולם מצומצם. המחשבות שלנו יכולות לחשוב ולרצות דברים על פי ההרגלים הטבעיים שאנו התרגלנו לחשוב ולרצות.

כשהאדם מתחבר אל הקדושה העליונה, אל הרצון העליון ממילא רצונו הולך ויוצא מן המיצרים. הרצון מתרחב ומזהיר על פי האור העליון ולא על פי התפיסה המצומצמת.

ומתאחד הוא בפנימי פנימיות עם העונג העליון, העדן האלהי, בכל מילואו וטובו, היורד לההויה כולה בשפע

אור - ההתקשרות לקדושה העליונה לא רק מרחיבה את דעתו של האדם, אלא גם מאחדת את האדם עם העונג העליון. העונג הזה גם מכונה בשם עדן אלקי. נראה שהשורש הזה קשור אל הרצון ממנו הקב"ה ברא את העולם, הרי הקב"ה ברא את העולם בשביל שיתענגו בו בני האדם, וכך מובא ברמח"ל.

ספר מסילת ישרים פרק א

- שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא. ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא, כי הוא הנברא בהכנה המצטרכת לדבר הזה.

אם כן החיבור אל העונג הזה הוא בעצם חיבור למטרת הבריאה. כשהעולם מתחבר לעונג העליון הזה אז יורד שפע גדול לבריאה כולה.

התעלות הרצון למרומים עליונים הללו, היא מחדשת את

כל טפוס ההויה לצד מעלה - כשהאדם מרומם את השקפתו ואת רצונו כלפי הרצון עליון, כלפי מעלה, אז ההויה כולה מתחדשת. החידוש של ההויה נובע בעקבות החיבור של ההויה כלפי מעלה. בעצם כל דבר שהופיע בהויה בצורה רגילה, כעת מופיע בצורה של קישור לצד העליון, קישור כלפי מעלה. היא נותנת להויה בעצם כח לטפס ולהקדם כלפי מעלה.

חוקי החיים, חוקות שמים וארץ, מאירים באור עליון, באור של גדולה, באור של הופעת חיים בכל היש בצורה עליונה, בצורה רחבה ומלאה, באור חי העולמים, ומקור חיי

החיים - הרב מתאר כיצד כל ההויה כולה מושפעת מן הקישור כלפי מעלה. בעצם חוקי החיים, שהם כוללים בתוכם את חוקות השמיים

והארץ, היינו הצדדים הטבעיים והרוחניים של העולם מאירים ומקושרים באור העליון.

בצורה כזאת יש הופעת חיים משמעותית. הופעת החיים מבטאת את היש האלוקי בעולם. בעצם כל תכונות העולם מכוונים להתקשר באור חי העולמים, כולם רוצים להתקשר אל הקב"ה שהוא מחיה העולם. כולם מבינים ומכירים את האלוקות מתוך מקור החיות העולמית.

כל התורות, הדינים, הרעיונות, המוסרים, הטבעיות, הסדרים, הנימוסים, החכמות, השירים, הרצונות, זעזועי

החיים - הרב מרחיב בפירוט נרחב של כל התחומים הקיימים בעולם, כל התחומים שיבואו ויתחברו אל השפע העליון. כל התורות הכוונה גם לתורה כפשוטה, אבל נראה שהכוונה גם לתורות של חול, היינו תאוריות שמביאות לעולם הבנות והשכלות. כל הדינים, היינו הירידה לפרטים המעשיים. כל הרעיונות אלה החלקים העליונים האידיאלים הנמצאים ברומו של עולם. המוסרים, היינו דרכי ההתנהות המוסרית הנכונה, ההתנהגות המעשית הנצרכת בין בני האדם. הסדרים זה הסדר שיש בכל הבריאה, סדר שיש בין בני אדם, סדר שיש בתוך האנושות עצמה. סדר ויחס שיש בין כח לכח, בין נברא לנברא. נימוסים - היינו ההתנהגות הנימוסית שצריכה להיות בין בני האדם. מדובר כאן לא רק על מוסר, אלא התנהגות ומוסכמות שבני האדם מפתחים בין אחד לשני.

החכמות - אלה התובנות השכליות שיש בעולם, לא מדובר כאן על רעיונות מופשטים ואידיאלים גדולים, אלא חכמות שבאות לידי ביטוי או בתורה, או בהבנת המדע וכדומה.

השירים - זה כח השירה בעולם, כח של פיתוח העולם בצד הרגשי הנפשי.

הרצונות - זה החלק המוביל את העולם לפעול. בתוך הרצון יש רצונות עליונים ומשמעותית לצד רצונות פשוטים טבעיים, או נמוכים.

זעזועי החיים - הכוונה לחסרונות של החיים, בתוך העולם ישנם גם חסרונות שמלווים ונמצאים בתוך הבריאה.

תנועות ההויה, התקיימותה, אחיזתה במהות הישות, אינם אלא אוצרות מלאי אושר, שהרצון המתעלה מכל, בעדנו, בגבורת עוזו ובהוד נצחו, ביסוד תפארתו וברום חשק תפארת מלכותו, יגלה ויראה בהם בזוהר מלא- הרב מסביר שלא רק הדברים הנמצאים בתוך ההויה מתאשרים ומקבלים חיזוק מן הצד העליון, אלא בעצם גם התנועה הטבעית הבסיסית של ההויה. תנועת ההויה מבטאת את החיות הבסיסית של ההויה. זה שהעולם תמיד מתקיים, ותמיד מתקדם. כל זה יכול להתקשר אל מהות היש. אל האלוקות. הקישור הה ממלא את העולם באושר. כיון שהרצון שהוא החלק העליון של המציאות האלוקית, מצליח לרדת אל העולם המעשי. הביטוי של הירידה לעולם המעשי באה לידי ביטוי בלשון הרב בזה שהרב משתמש בלשון של נצח הוד יסוד, אלו החלקים שקיימים בתוך עשר הספירות, שהם מבטאים את הצד הנמוך המעשי. צד שמביא את כל החלים העליונים לידי מימוש בפועל.

הרבה פעמים יש נתק בין הרצון לבין הצד המעשי. נצח הוד יסוד זה מבטא את הצד הטבעי הנמוך של האדם, החידוש שאדם יכול לקשר גם חלקים נמוכים כאלה לעולם הרוחני, לעולם הרצון. הגילוי שיופיע מעל נצח הוד יסוד זה גילוי של תפארת, התפארת מבטאת את שילוב הגוונים של המידות שנמצאות אצל האדם. התפארת מבטאת פאר ויופי של דברים. כשיש גילוי רצון, אז הדברים מופיעים בצורה נעימה ומפוארת.

הרב בעולת ראייה מתאר את מעלת התפארת כך.

עולת ראייה ח"א עמ' רלג.

- והתפארת, "זו מתן תורה" (שם). יסוד הנוי הוא הכוון והיחש שבין החלקים. ... הנה החכמה האלהית תיסד את התפארת הכללית, דהיינו חוקי חיים שיהיו מועילים לסדר הנהגה שלמה ומשוערת בין כל הכחות הנפשיים האנושיים, בין השכל והרגש, בין הגשם והרוח, בין העבר, ההווה והעתיד, בין הפרט אל הכלל, בין ההכרות הבאות מחובות האדם לרעהו אל ההכרות הבאות מיחש האלהים לברואיו, הכל בערך משוער, שהוא הפאר האמתי. זה א"א להשקל בכל נימוס שכלי שבעולם, שא"א שלא יעבור באיזה פרט את הנקודה הרצויה, כי אם מאת אדון כל המעשים, שהכל גלוי וצפוי

לפניו, והוא מסדר את הערכין של חסד ואמת ומשפט וצדקה. עז וגבורה, רחמים ונקמה, כל אחד במדתו. וכיון שהחלק החי שבעולם מתנהג בתפארת, כיון שנפש האדם מיוסדת על ערכיה הראויים לה, היא כבר ראויה לפעול פעולות רבות על התפארת החזונית, בכל מקום אשר תפנה תשכיל. על כן התפארת היסודית היא מתן תורה.

במקור זה הרב מסביר שהתפארת מבטאת את הקשר והיחס בין החלקים הנבראים. כשיש יחס מאוזן וחוקים מסודרים בחלקי הבריאה זה מבטא תפארת. התפארת היא היופי והנוי, דברים מסודרים הם נאים ויפים. במקור זה הרב מסביר שהתפארת קשורה לתורה שהיא מסדרת את המציאות ונותנת לכל חלק את מקומו הראוי.

ראוי לציין שיש קשר בין נצח הוד יסוד לתפארת, כיון שתפארת היא עומדת מעל הספירות האלה, היא כביכול מולידה ומכוונת את כל הספירות המעשיות.

מהתנועה היותר תחתונה, הולכים הדברים כסדרם בלא

הפסק, עד מרומים העליונים - הרב הסביר בפסקה שאנו יכולים לרומם את המציאות כולה. רוממות המציאות מתחילה מלמטה, מהמקום הנמוך אל רוממות הדברים הגדולים. הכרה כיצד הדברים הנמוכים יכולים להתקשר לדברים שנמצאים מעליהם. החידוש העיקרי להבין שיש כאן סדר בלי הפסקה, לראות כיצד יש כאן מעין שרשרת של דברים שאחד מתקשר אל השני, עד המקום העליון.

ההבנה שהמציאות הולכת במעין שרשרת מלמטה למעלה, זאת תפיסה שמבוארת באריכות בספרי הקבלה. כל עולם תחתון מתקשר לעולם שמעליו. תמיד ישנה לפחות ספירה אחת שהיא החלק התחתון של העולם העליון, שבעולם שמתחת היא נחשבת הספירה העליונה. לדוג' ספירת המלכות של עולם האצילות בעולם הבריאה היא תהייה ספירת הכתר. ההבנה הזאת יוצרת סולם והכרת כיצד כל המציאות מתאחדת באחדות מיוחדת.

הישוב המדיני, החיים הפרטיים, המאויים, הדאגות, צרכי הקיום היותר ירודים, החפץ לרומם את הכלל, את האומה כולה, את כל העולם, את כל ההווה, את הנשמות כולן, את

כל החושים, הנטיות, לאחד את כל העולמים - הרב מביא דוגמאות של רשימת דברים נמוכים שהם יכולים להתעלות ולהתקשר לדברים יותר עליונים. הישוב המדיני הוא בתחילה מקושר רק ברצון לחיים פרטיים של כל אחד ואחד. הרצון הזה מתקשר ונותן מענה רק למאוויים והרצונות הפרטיים. מענה לדאגות וצרכי הקיום הבסיסיים שכל אחד ואחד רוצה לקבל מן המדינה והמקום בו הוא חי. בצורה כזאת תפיסת החיים היא מאד נמוכה.

מעל זה יש אפשרות לקחת את הישוב המדיני ולרומם אותו לתפיסה לאומית. תפיסה בה הכלל כולו מתרומם ומביא שאיפות של כל הנשמות. בצורה כזאת אין בישוב רק רצון טכני, אלא יש במדינה מענה לרצון של הנשמות. בצורה כזאת החושים והנטיות שיש לכל אחד ואחד מקבלים קישור אל הצדדים היותר פנימיים ויותר נשמתיים.

לנצח את המות, להעשיר את חיי החיים ממרומי

מקוריותם - דוגמא המבטאת עילוי משמעותי זה היכולת לנצח את המוות. המוות הוא מבטא מציאות חסרה, כשהחיים מתעשרים ממילא המוות בטל. כשיש שאיבת חיים מן המקוריות אז אין יש חיות תמידית. כשיש חיבור למקור החיים ממילא המוות אינו קיים. [אפשר שכוונת הרב לא כפשוטו לנצחון שהמוות יתבטל, אלא הדגש שכבר אין מוות מעשי. האדם מנצל את חייו בצורה משמעותית. כל זמן מקבל משמעות, ממילא זה עצמו נחשב כאילו אין מוות¹⁴].

הרב בשמונה קבצים מתאר כיצד כל התקדמות של העולם מובילה את העולם בעוד צעד לקראת הנצחון על המוות, וכך כותב הרב. קובץ ה' פסקה רפג.

- **אותו הטל של תחיית המתים, הוא עצמו אותו הנושא שמלאכי השרת חיים ומתקיימים ממנו חיים איתנים, חיים שאין עמם מות. ושפע החיים הללו הולך הוא ופועל את פעולתו, עובד הוא את עבודתו התדירית, להביא את העולם לידי מעמדו. ואין לך כל הטבה והארה שבעולם, מקטנה ועד גדולה,**

¹⁴ זאת ברכת אריכות חיים שהיתה אצל האבות הקדושים, שהם היו זקנים באים בימים. וכן כתב הרב על עניין זה, על נצחון של יראת המוות בשמונה קבצים בקובץ א' פסקה תפ"ו עיי"ש.

מחיצונה עד פנימית, שאינה עשויה דרגה של סולם לאושר
החותם העליון של תחיית המתים, של נצחון הטוב המוחלט,
לא רק במובן החברותי לבד בצמצומו, כי אם במובן הכללי של
כל העולמים, ובמובן הפרטי של כל בריה, מגדולה עד קטנה...

במקור זה הרב מבאר שהטל של תחיית המתים הוא מחיה את
המלאכים. אבל בעצם הוא פועל בעולם בצורה תדירית. הוא פועל על
העולם כדי להביא לעולם הטבה תמידית. לכן כל הארה וכל הטבה
אפילו קטנה ביותר, היא מקשרת את העולם לתחיית המתים,
לנצחון על המוות.

**כל החפצים ההם וכל מה שלמעלה מהם, בלא פירוד
וקיצוץ, קבועים בנשמת הכלל, בצורת כנסת ישראל,**

**בדמות דיוקנו של יעקב - המקום בו אנו יכולים לראות את כל
החלקים שעובדים בצורה מסודרת ומאוחדת, זה קיים בכנסת
ישראל. בעצם עם ישראל יש לו יכולת כללית, עם ישראל יכול
בנשמתו לכלול את העולם כולו. לכן כל החפצים יכולים להתאחד עם
נשמת הכלל.**

המושג כנסת ישראל הוא מושג רחב המופיע הרבה פעמים בדברי
הרב. נביא את דבריו של הרב באורות ישראל.

אורות ישראל פרק א' פסקה ח'.

- אור השכינה הוא כנסת ישראל, האידיאל הישראלי השורה
באומה כולה, העושה אותה לחטיבה אחת בכל דורותיה.
כשהאורה הגדולה הזאת מתגלה בארץ מתגלים החיים
המעשיים והשכליים, הכל מתברך...

במקור זה הרב מסביר שבעצם כנסת ישראל היא השכינה. מהותה
של השכינה שהיא האלוקות המתגלה בתוך המציאות, בתוך העולם
הזה. הדרך שהאלוקות מופיעה בעולם הזה היא דרך עם ישראל, דרך
כללות האומה הישראלית.

הרב באגרותיו מתאר כיצד התחיה של האומה הישראלית, התחיה
של כנסת ישראל משפיעה על העולם כולו, וכך כותב הרב.

- אבל כדי לקומם את הגויה של הרוח הגדול העומד להגלות
בכנסת ישראל, חטיבת השכינה העליונה, לאלקי כל הארץ
מעולם ועד עולם, צריכים כל הכוחות לשמש...

במקור זה הרב מסביר שבעצם החיות של כל העולם, מופיעה דרך כנסת ישראל.

הקשר ההדוק בין כנסת ישראל לשכינה לקב"ה, דבר זה מופיע בתניא, וכך כותב האדמו"ר הזקן.

תניא איגרת הקודש פרק ח

- וככה ממש עד"מ כל מעשה הצדקה שעושים ישראל עולה למעלה בבחינת העלאת מ"נ לשורש נשמותיהן למעלה הנקרא בשם כנ"י ואימא תתאה בלשון הזהר ושכינה בלשון הגמרא הכלולה מכל מדותיו של הקדוש ברוך הוא ומיוחדת בהן בתכלית

במקור זה מסביר בעל התניא שבעצם כנסת ישראל היא אמא תתאה, ובלשון חז"ל הדרגה הזאת מכונה בשם שכינה. היינו האלוקות המופיעה בעולם. האלוקות המופיעה בצורה של גילוי מידותיו של הקב"ה.

לפי הסברים אלו ניתן להבין עד כמה הקדושה העליונה משפיעה בעיקר על כנסת ישראל, השפעה שמעשירה את כל החלקים הנמצאים בצורה קבועה בכנסת ישראל.

הרב מוסיף כינוי לגבי הדרגה הזאת שהיא נחשבת דמות דיוקנו של יעקב. דברי הרב מבוססים על הגמ' במסכת תענית, וכך מובא במסכת תענית.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף ד עמוד א

- ועוד שאלה שלא כהוגן, אמרה לפניו: רבונו של עולם, שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך. אמר לה הקדוש ברוך הוא: בתי, את שואלת דבר שפעמים נראה ופעמים אינו נראה, אבל אני אעשה לך דבר שנראה לעולם, שנאמר הן על כפים חקתיך.

הגמ' מתארת כיצד כנסת ישראל מבקשת להיות חקוקה אצל הקב"ה על הזרוע. הקב"ה מקבל את הבקשה ועושה יותר מן הבקשה, הקב"ה חוקק ונושא את כנסת ישראל בצורה קבועה וגלויה על העפים ולא רק על הזרוע. ורש"י שם מפרש כך.

רש"י מסכת תענית דף ד עמוד א

- פעמים נראה - ... ויש לומר: על כפים - על השמים - צורת אדם שהוא בכסא וכן נשא לבבנו אל כפים (איכה ג), מפי רבי.

במקור זה מסביר רש"י שבעצם מה שהקב"ה חוקק זה דמות דיוקן של אדם שנמצא על הכסא. אותה דמות הכוונה לדמותו של יעקב שחקוק על השמים. וכך מובא בתרגום יונתן, על חלומו של יעקב שרואה את המלאכים עולים ויורדים בסולם, וכך כותב התרגום.

תרגום המיוחס ליונתן - תורה בראשית פרק כח פסוק יב

*- ובההוא יומא סלקין לשמי מרומא ענין ואמרין איתון חמון
יעקב חסידא דאיקונין די ליה קביעא בכורסי יקרא דהגיתון
מתחמדין למחמי יתיה בכך שאר מלאכיא קדישיא די נחתין
למסתכלא ביה:*

התרגום מתאר כיצד המלאכים עולים לשמים ורואים את דמותו של יעקב חקוקה וקבועה בכורסי יקרא, היינו בכסא הכבוד. וכך עולים כל המלאכים לראות את החקיקה הזאת. החקיקה הזאת היא מבטאת את כנסת ישראל, את החקיקה של כנסת ישראל כולה אצל הקב"ה.

*וכל מה שיש לחלק באלו ההדרגות בין עליון לתחתון, בין
פרטי לכללי, כל אחד נעשה בסיס לחבירו, וחבירו העליון*

*נעשה לו תוך, נשמה ואור - כמו שביארנו לעיל הקדושה העליונה
מצליחה לעשות קישור וחיבור בין החלקים השונים, בין הדרגות
העליונות לדרגות התחתונות. הקישור הזה מופיע גם בהבנה כיצד
הפרט מתקשר אל הכלל. הקישור הזה יוצר קשרים בהבנה כיצד כל
דרגה היא נעשית בסיס לדרגה שמעליה. הבנה כיצד האור העליון
הוא נחשב נשמה כלפי האור שתחתיו.*

יסוד זה מופיע באריכות בספרי המקובלים, לפי שי' המקובלים אפשר לראות כיצד הדרגה העליונה, כגון מדרגת פרצופי אבא ואמא, הם מגיעים אל הדרגה הנמוכה יותר, אל פרצופי זעיר אנפין ונוקבא בצורה של אור פנימי בתוך הז"א והנוק' ומאירים בתוכם. בעצם הדרגה העליונה היא יוצרת מעין אור בדרגה שמתחתיה, האור נחשב כאור פנימי נשמה ותוך לדרגה שמתחתיה. וכך התהליך הזה נעשה בכל חלקי הבריאה.

*הכרח הוא לפתח את סגור הגניזה. אור הגנוז מוכרח הוא
לשלח קרני אורו להחיות רוח שפלים. אי אפשר להשאר
במעמד נורא מצומצם כזה שהעולם עומד עליו.*

הדרגה העליונה הזאת נמצאת בגניזה, צריך האדם לפתח את מה שגנוז. למצוא דרך כיצד האור הגנוז יוכל להשפיע כלפי מטה. הרב משתמש ברמז בלשון הפסוק בישעיהו.

ישעיהו פרק נז פסוק טו

- *כי כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים:*

פסוק זה מבטא שהקב"ה משפיע ממרומים עד השפל ביותר. השפל ביותר זה העולם הזה עם כל חלקיו הנמוכים, כל אורחות חיינו.

המשכת האור הגנוז אל המציאות הנמוכה זה היכולת לשלוח ניצוצות של אור למקום נמוך. האדם צריך לרומם את העולם שבו הוא נמצא, ברגע שיגיע האור הגנוז, ברגע שישלח את אורו ממילא העולם לא ישאר במעמדו המצומצם.

אמנם, השאיפות היותר עליונות לא ידלגו שום דרגה, הכל צריך להתבסס על ידן ומהן.

השאיפות הגדולות האלה כשהם יורדות למטה הם משפיעות על כל מהלך החיים שקיים בעולם. אין שום דילוג על שום דרגה שקיימת בעולם. לכן הירידה למקום הנמוך אינה סותרת את היכולת להשפיע שפע לכל הדרגות שקיימת בשלבים השונים.

כשרוצים לתקן הכל, כשרוצים להכשיר את נשמת כל היש לעדן עליון שבעליונים, צריכים לתקן את המדות האנושיות כולן, צריכים להכשיר את חיי הפרט וחיי החברה בהכשר הראוי.

כיון שרוצים לתקן את כל המציאות, האור הגדול והעליון הזה משפיע מהעדן העליון עד המדות האנושים שהם כביכול המקום הנמוך. ההשפעה היא מחיי הפרט עד חיי הכלל והחברה האנושית כולה בהכשר ראוי.

נשמת כל היש שהיא מקור התיקון היא קיימת במלכות מהחלק העליון שנמצא באצילות עד החלק התחתון שנמצא בעולם העשיה. בעולם העשיה מגלים את עבודת המידות והמוסר של האדם.

השכל הישר, התורה, אור ההופעה האלהית - הדרך לרומם את העולם נעשה על ידי שכל ישר שזה בא לידי ביטוי בתורה. בעצם התורה היא גילוי של השכל הישר.

הרב מוסיף שאור ההופעה האלוקית נעשה על ידי השכל והתורה הזאת בעצם השכל הישר והתורה שייך לצד המוסרי המעשי ובתוכו ישנה הופעה של קדושה אלוקית שמורידה שפע עליון.

הרב בשמונה קבצים מתאר כיצד התורה מרווה את המציאות כולה. קובץ ב' פסקה רעג.

- כל דבר מן התורה, בין בהגדה בין בהלכה, תובע הוא את תפקידו להרוותו בטל של תחיה עליון, מאוצר ההרגשות העליונות והמדעים היותר רוממים, המפכים מתוך הכלליות האדירה, שזה הפרט הנלמד נובע ממנה. זאת היא תכונת הצמאון של העוסקים בתורה לשמה, המתגברת בהם תמיד, ומביאתם לידי מרידות נפש מעבר מזה, ולידי עליית נשמה, והרחבת דעת בקדושה עליונה, מעבר מזה.

הרב מסביר כשלומדים תורה לשמה, מגבירים טל תחיה למציאות כולה. בצורה כזאת אפשר לרומם את המציאות כולה.

וכך מוסיף הרב גם בשמונה קבצים (אורות הקודש, הקודש הכללי ו') קובץ ג' פסקה רנד.

- באים אורות הקודש, על ידי לימוד התורה, על ידי הגיון חכמה, על ידי קיום המצוות, על ידי הדרכות המוסר והמדות הטובות, כל אחד מסוג מיוחד, בגוון מיוחד, והם מתרכבים בתוך הנשמה העסוקה בהם, מרוממים הם את ערכה, מוסיפים לה חיים עצמיים מקוריים. והוספה זו ספוגה היא מכל היש הרוחני, שהיש הגשמי והמעשי כלול כבר בתוכו, כלול הוא מכל המצוי, ומשביע ומרווה את הנשמה, ומטעימה מכל...

במקור זה מסביר הרב כיצד הופעת התורה, ההדרכות המוסריות מביאות רוממות והוספת חיים בכל מציאות היש.

החזיון שבקדושה, הטוהר שבקדשי קדשים, הדמיון

הנאצל, היונק משמי שמי קדם - לעומת השכל שפועל לתקן את העולם, יש את הדמיון. הדמיון הוא פועל להביא חזיונות של

קדושה. יש כאן שילוב בין תורה ששייכת לשכל, לנבואה ששייכת לדמיון.

הרב בשמונה קבצים מתאר את הקשר המעגלי בין הצד השכלי לצד הדמיוני, בין התורה לבין הנבואה, וכך כותב הרב.

קובץ ו' פסקה קמו.

- ישנם בתוך הרגשת הבשר ניצוצי דמיון. ובתוך הדמיון ניצוצי שכל, בתוך השכל ניצוצי רוח הקודש, בתוך רוח הקודש ניצוצי נבואה, בתוך הנבואה ניצוצי אספקלריא מאירה, בתוך אספקלריא מאירה ניצוצי זיהרא עלאה דאדם הראשון, בתוך זיהרא עלאה דאדם הראשון ניצוצי אור החיים של אחר התיקון השלם של כל העולמים, אחר תחיית המתים ויום שכולו שבת....

במקור זה מסביר הרב שהדמיון הוא השלב הראשון מלמטה למעלה, מעליו נמצא השכל. אבל מעל השכל נמצא רוח הקודש ומשם נבואה שזה שייד לדמיון, ואחר כך מעליו נמצאת אספקלריא המאירה השייכת לתורה. יש כאן שילוב בין החלקים השונים.

הכל יעזור לשכלל ולתקן, להפיץ עננים מחשיכים, למול ערלות כל לב ובשר, להרחיב גבול הדעה והשכל, לשחרר

את הרוח מכל כבלי סכלות ורשע - מטרת כל הדברים האלה, מטרת הפעולה שהאדם פועל היא לרומם ולשכלל את המציאות כולה. הקדושה והרצון שיש במלכות זה מבטא את האור, ומטרת האור לסלק את ערלת הלב. להרחיב את גבול הקדושה בעולם.

הרב מכנה כאן את הדברים המפריעים לקדושה בכינויים של עננים ערלת לב וכדומה, כינויים אלה מסמלים את הקליפות אותם צריך להכניע ולתקן.

לרומם את כל הקטן והנמוך, ברעיון ובחפץ, בהכרה ובנטיה, אל מרום האושר של הגודל והגובה, אל המרומים הנעלים מכל שם ותואר, אל העליוניות המוחלטת, שכל זיו

וכל זוהר יעומם מול זהרו - במשפט הקודם הרב תיאר כיצד מתקנים את הקליפות, כעת הרב מתאר כיצד מרוממים את קליפת הנוגה. הינו יש כאן חלקים נמוכים אותם צריך לתקן.

בשונה מהחלק הראשון שם התיקון צריך להיות בצורה של שבירה וכמו ברית מילה. כאן מתקנים על ידי רוממות. חיבור הדברים הנפולים אל הקדושה.

לכל מגמה עליונה שבעליונות צריכים להשתמש בכל האמצעים, ולשלב את כל הדרכים יחד, לזווגם זה עם זה, באופן שכל דרך יוסיף לחבירו אומץ וחיים - הרוממות נעשית על ידי חיבור כל החלקים ביחד. כשיש שילוב בין החלקים, בין החלק התחתון לחלק העליון. הזיווג בין החלקים הוא נותן אומץ וכח בכל חלק חלק. ההבנה שכל החלקים פועלים ביחד הם נותנים את העוז לחלקים הירודים.

אמנות ומלאכה, גבורה וחיל, שירה ויופי, תפילה ותורה, כשרון מסחר ועז אמת, אהבה וחסד מלא, ואומץ רוח מלא עז, בהירות דעה ובקורת רחבה ועשירה, ותום לבב באמונה עליונה - כאן הרב חוזר ומסביר את שני החלקים השונים, החלקים החומריים הקשורים על עולם המלאכה. קליפת נוגה הקשורה למעשה, גבורה חיל ושירה. לעומת חלקים הקשורים אל הקדושה ממש שזה תפילה ותורה.

ושוב הרב חוזר ומתאר את כשרון המסחר ועוז האמת שזה שייך לחלק המעשי התחתון ביחד עם קליפת נוגה השייכת לעולם המוסרי שזה אהבת חסד.

באוצר החיל והחוסן, באוצר הטוב ומקוריותו ועליוניות כל היש - החיבור הזה נעשה על ידי אוצר החיל והחוסן, ביטויים אלה מבטאים את החיבור אל עולם האצילות. מקור ממנו כל השפע מגיע ויורד.

כל התארים, כל הניצוצות, הכל בחוברת והכל בסידור, הכל בהבלטה והכל בהתאמה, הכל בחזיון ובכח, והכל בפועל ובשליטה ממשית, במלוא מובן המציאות והישות. הכל בכלל, הכל יוכל וכללם יחד - ההבנה שהכל מתחבר בצורה מסודרת, הכל בהתאמה הגיונית זה מביא את התיקון הכללי לעולם

כולו. סיבת נפילת העולם כיון שלא היה שיתוף פעולה מסודר בין הכוחות. הנפילה נוצרה כיון שכל כח רצה לפעול בעצמו לבד. החיבור בין הכוחות, חיבור בצורה של התאמה היא מביאה את העולם כולו לתיקון.

זאת, ויותר מזאת, היא צפייתנו תמיד צפיתם של גדולי

הנשמה - כאן הרב הנזיר חיבר בין שתי פסקאות שמופיעות בדברי הרב זו אחר זה. המיוחד בפסקה הזאת שהרב הנזיר חיבר את הפסקאות על ידי הוספת המילים, 'זאת ויותר מזאת היא צפייתנו תמיד צפיתם של'. בשמונה קבצים פסקה ח' מתחילה במילים גדולי הנשמה.

החלק הזה של הפסקה מתעסק כיצד בפועל פועלים לעשות את מה שתואר בחלק הראשון של הפסקה. החלק הראשון של הפסקה עסק ביכולת להעלות את הבריאה כולה. כעת הרב מסביר שמי שמצליח להעלות את הבריאה כולה, הם גדולי הנשמה, היינו המקובלים.

המושג גדולי הנשמה מופיעה בכמה מקומות בכתבי הרב, נראה שבכל המקומות האלה הכוונה לעבודה של המקובלים, עבודה שהיא מאחדת את הבריאה כולה, וכך כותב הרב בשמונה קבצים.

קובץ א' פסקה קא.

- גדולי הנשמה אינם יכולים להיות נפרדים מן הכללות היותר מקיפה. כל חפצם ושאיפתם היא תמיד טובת הכלל כולו, הכלל במלא רחבו, גבהו ועמקו....

במקור זה מסביר הרב שגדולי הנשמה, אינם יכולים להיות נפרדים מן הכללות. יש לגדולים האלה עבודה מיוחדת של חיבור לכללות המקיפה ביותר.

בקובץ ב' הרב כותב במפורש שגדולי הנשמה הם בעלי הסוד, וכך כותב הרב.

קובץ ב' פסקה כט

- ... התוכן המיוחד לישראל בתור עם לבדד ישכן, לא יתברר על ידי מעשים חיצוניים, ולא על ידי דברים לימודיים, כי אם על ידי הרמת חייהם בסגולתם הפנימית. תוצאת הדבר יבוא על ידי רצון כביר פנימי, שיבררוהו גדולי הנשמה, המכירים את הליכות דפק החיים של כללות האומה כולה. והם הם בעלי הסוד העליונים, אשר יעלו את כל הירידות, בין שלהם, בין של

כלל ישראל, בין של כל הנפלים אשר עמדו להיות משיחים ונפלו ונוקשו ונשברו, הנה נתפזרו ניצוציהם, ומבקשים תיקון חי וקיים, ביסוד דוד מלך ישראל, רוח אפינו משיח ד'. ורוחא דמשיחא הולך הוא באור תורה הפנימית ...

במקור זה הרב מתאר שהיכולת להעלות את הבריאה זה נעשה על ידי תורה פנימית. העליה הזאת עושים גדולי הנשמה שהם מעלים את כל הניצוצות הנפרדים. ולכן מדגיש הרב 'והם הם בעלי הסוד העליונים, אשר יעלו את כל הירידות'. היכולת של בעלי הסוד לראות את האחדות בבריאה וממילא להעלות ניצוצות. עליית הניצוצות הזאת כוללת את המציאות כולה.

לכן גדולי הנשמה, כשהם עוסקים במהלך חייהם הטבעי, גם בעסקי החיים הרגילים יש בזה מעלה מיוחדת של המשכת אור עליון.

וכך כותב מהרח"ו בביאור עבודת המקובלים בירידתם לתוך המציאות.

שער הכוונות ענין נפילת אפיים דרוש ב'

- והנה ענין נפילת אפיים הוא זה ... ונמצא שאין אנו צריכין להעלות בסוד מ"ן כל אלו הבחינות של המלכים דמיתו שבבי"ע ... ואנו מפילין עצמנו מלמעלה מן עולם האצילות אשר אנו שם, ויורדין עד למטה בסוף עולם העשיי' כאדם המפיל עצמו מראש הגג עד למטה בקרקע ... ותכוין כי עתה אשר הפלת עצמך בסוף העשיה אתה מלקט ומברר מ"ן מן העשיה, ואח"כ תכוין שאתה עולה משם אל היצירה ... ומשם תעלה אל האצילות בנוק' דז"א .. ודע שאותם ניצוצות המתבררו' אינם יכולות לעלות מעצמם, אם לא ע"י שיכון האדם לשתף נר"נ שלו עמהם ועי"כ יעלות אותם הבירורים עם נר"נ שלו ... ויכוין להוריד נפשו עד מקום המיתה, שהם הקלי' ולכוין שיוציא משם בכח זכות תפלתו אותם הבירורים אשר שם .. ויעלם משם עם כל אלו ג' מיני בירורים עד עולם האצילות, ויכוין לשתף שם נר"נ שלו עם ג' חלקי הבירורין האלו, ויכניס הכל תוך היוסד הנוקבא דז"א דאצילות ...

במקורות אלה מסביר מהרח"ו שהצדיק הגדול, המקובלים הגדולים פועלים על ידי שכל עסקיהם בשביל להעלות ניצוצות. כאן מרח"ו מסביר כיצד הדבר בא לידי ביטוי בתפילה של הצדיקים. אבל באמת זה לא רק מתבטא בצורת התפילה שכביכול יורדים לתוך הקלי' בנפילת אפיים, אלא בעצם כל חייהם של הצדיקים זאת ירידה

לבחינתם. העיסוק החומרי, העיסוק הרגיל בעסקי החיים נחשב ירידה לצדיקים. הירידה הזאת היא ממשיכה אור עליון לחיים החומריים.

**כשהם נטפלים לעסקי החיים הרגילים, הרי הם ממשיכים
אור חיים עליונים בעסקי החול הללו, ומקדשים אותם בעד**

כל העולם כולו, וקל וחומר בעד עצמם - העבודה של אותם גדולים להמשיך אור עליון בתוך עסקי החול. בצורה כזאת ההשפעה היא על העולם כולו. עבודת הצדיקים לא פועלת בשביל עצמם אלא העולם כולו משתכלל בזכות עבודתם.

העליה הזאת מתוארת לעיל במה שביאר מהרח"ו בתהליך נפילת אפיים. בסופו של דבר אותו צדיק עולה וממילא כנגד מה שעולה העולמות עולים איתו. התוצאה שיש גם תוספת של הורדת שפע. וכך כותב מהרח"ו בהמשך ביאור תהליך נפילת אפיים.

ענין נפילת אפיים דרוש ב'

- ואז ירדו מיין דכורין מלמעלה מיסוד הזכר, ואז ירד גם כן שפע ואור גדול באותן המ"ד אל נר"נ של האדם הזה ... ויושפע בו כח אור גדול הראוי אל נפשו מלמעלה ... וקודם זה יורדין בתחלה מ"ד עלאין לצורך האדם הזה שעשה נפילת אפיים, ואותו האור מתעבר בנפשו אשר נכנסת שם, ומתחדשת נפשו שם ומתקנת בתכלית השלמות.

מהרח"ו מסביר את תהליך הורדת השפע. הנפילה ואחר כך העליה שהצדיק פועל זה מכונה בשם מיין נוקבין, היינו עושים מעין התערותא דלתתא, ועולים למעלה. התוצאה שבזכות ההתערות שמגיעה מלמטה, כנגד זה הקב"ה חוזר ומשפיע שפע גדול מלמעלה. השפע הגדול שמגיע מלמעלה הוא השפע של המיין דכורין. היינו מעין שפע חדש של זכר שהוא משפיע חיות נוספת כלפי מטה. החיות הנוספת הזאת קודם כל משפיע שלמות על האדם העושה את העבודה הזאת, ואחר כך השפע הזה משפיע על העולמות כולם.

וכן הם מרימים את הערך של כל אותם הענינים הקטנים

למעלה רוממה, גדולה ונשגבה - היכולת של הצדיקים לרומם את המציאות כולה. המציאות כולה מורכבת מדברים קטנים שאלו דברי הרשות, את דברי הרשות אפשר לרומם למציאות של קדושה.

היכולת לרומם את הדברים הקטנים, את דברי רשות, את קליפת
הנוגה הדבר הזה מבואר בספר התניא.

תניא ליקוטי אמרים פרק ז

- שהיא קליפה רביעית הנקראת קליפת נוגה שבעולם הזה
הנקרא עולם העשיה רובו ככולו רע רק מעט טוב מעורב בתוכה
[שממנה באות מדות טובות שבנפש הבהמית שבישראל כמ"ש
לעיל] והיא בחי' ממוצעת בין שלש קליפות הטמאות לגמרי
ובין בחי' ומדרגת הקדושה ולכן פעמים שהיא נכללת בשלש
קליפות הטמאות [כמ"ש בע"ח שער מ"ט ריש פ"ד בשם הזהר]
ופעמים שהיא נכללת ועולה בבחי' ומדרגת הקדושה דהיינו
כשהטוב המעורב בה נתברר מהרע וגובר ועולה ונכלל בקדושה
כגון ד"מ האוכל בשרא שמינא דתורא ושותה יין מבושם
להרחיב דעתו לה' ולתורתו כדאמר רבא חמרא וריחא כו' או
בשביל כדי לקיים מצות ענג שבת וי"ט אזי נתברר חיות הבשר
והיין שהיה נשפע מקליפת נוגה ועולה לה' כעולה וכקרנן. וכן
האומר מילתא דבדיחותא לפקח דעתו ולשמח לבו לה'
ולתורתו ועבודתו שצריכים להיות בשמחה וכמו שעשה רבא
לתלמידיו שאמר לפניהם מילתא דבדיחותא תחלה ובדחי
רבנן.

במקור זה מסביר האדמו"ר הזקן שישנה קליפת נוגה בעולם. מצד
אחד זה קליפה, היינו דבר שהוא לא הפרי עצמו. מצד שני זאת
קליפה מיוחדת, מעלתה של הקליפה היא יכולה להתכלל בתוך
הקדושה. הכללת הקליפה בקדושה תלויה באדם האוכל את
המאכלים, באדם המשתמש בקליפה עצמה. אם האדם ישתמש
בקליפה מתוך כוונה, מתוך פעולה של מצווה, ממילא הדברים
הקטנים מתעלים.

אלה הישרים, שצורר החיים העליונים הוא עמהם תמיד,

ואור עונג קודש ד' הוא מאיר להם בכל עת - הישרים האלה,
המקובלים שמסוגלים לגלות את צורר החיים שנמצא תמיד איתם.
הם מלאי עונג וקדושה, כיון שבזכות החיבור אל הקודש ממילא
תמיד יורד אליהם שפע של אור.

הרב בשמונה קבצים מתאר את העונג של הצדיקים והשפעת העונג
על העולם, וכך כותב הרב.

קובץ א' פסקה תקמ.

- כשמחשבים בענייני האלהות, הכל מתעלה. כל המדות מתעלות, והמעשים מתעלים על ידי עילויין של המדות, והעולמות כולם מתעלים מרוב עונג הגנוז בזיו האלהות המתגלה על חיי המחשבה, ומשם, על ידי צינורות החיים, לכל היקום כולו. וזאת היא מדתן של צדיקים מקיימי העולם במחשבותיהם הקדושות, המשפיעות חיים לכל החיים כולם...

במקור זה מסביר הרב את עבודת הצדיקים, הם חושבים בענייני אלוקות, ברגע שהם חושבים על האלוקות ממילא כל מעשיהם מתעלים להתקשר לעונג של קרבת ה'. הקישור לעונג הזה משפיע שפע חיים ליקום כולו.

כשהם יורדים לדבר דברי חול פשוטים, הרי הם יודעים ומכירים איך אור החיים של הקודש הכללי מתפלש שמה

בכל המחבואים, והם מגלים משם את האור - הצדיקים הגדולים האלה מכירים שירידת האדם בבריאת העולם, ירידת האדם בעיסוקו בדברי חול, המטרה היא בשביל לרומם את הדברים הנמוכים.

הם פועלים בשביל לגלות את האלוקות הנמצאת בתוך העולם הזה, העולם הזה הוא כמו מחבוא לקדושה. לכן העולם נקרא בשם עולם, לשון העלם. העולם הזה מעלים ומסתיר את האלוקות. לכן צריך לעמול לגלות את האור שנמצא בתוך המחבא הקיים בעולם.

בספר באר מים חיים מסביר את הנהגת ה' הנסתרת בתוך הטבע, וכך מובא שם.

באר מים חיים במדבר פרשת נשא

- והשנית הוא כי לפעמים הקדוש ברוך הוא וברוך שמו מסתיר את הנס בדרך טבע העולם ולא יוכר כל כך טובת הבורא בזה וחסדיו לעין כל כי אם לשרידים אשר ה' קורא שנותנין עיניהם ושכלם להביט את פועלי ה' ונפלאותיו מה שפועל ועושה יום ולילה נסים נסתרים בלבוש דרך טבע העולם. וכמאמר חז"ל (שבת י"ג ב) שאם באנו לכתוב נסים שנעשו לנו אין אנו מספיקין ופירש רש"י שם לפי שהן תדירות וכו' רק שהם נסתרים במקרה הטבע עד שלהמוני העם הסכלים ידמה להם

שהוא ממקרה העולם ותולדותיו, ולא יביט שהוא בהשגחת
אמת מבורא עולם לפי שהתלבש בתוך הטבע.

במקור זה מבואר שהקב"ה עושה ניסים תמיד. אלא שהניסים הם
נסתרים בתוך הטבע. רק השרידים, אותם גדולים עובדי ה', הם
יודעים לגלות את האלוקות הנמצאת בתוך הניסים הנסתרים.
האלוקות הזאת אי אפשר לרשום אותה, כיון שזה דבר תדירי, דבר
תמידי. אבל הצדיקים הדבקים כל הזמן בקב"ה, הם מצליחים
לגלות את האלוקות בצורה תמידית.

**ומביאים אותו בדעה והשכל, ובגבורת חיי נשמות, אל
מקום עליון, אשר שם חיי הקודש מאיר בהרחבה, בגלוי**

ולא בסתר, בזוהר בולט ונוצץ - הצדיקים אחרי שהם מגלים את
האלוקות המתחבאת בעולם, הם פועלים בשביל להביא את הדברים
לדעה ושכל, למקום עליון. היינו המטרה היא להעלות את המציאות
כולה לקדושה. לברר את הקדושה שמתחבאת בתוך העולמות,
ואחרי הבירור אפשר לעשות פעולה העלאה.

העלאה הזאת מקבילה לפעולה של העלאת ניצוצות. משמעות
הפעולה הזאת מבוארת בעץ חיים.

שער המצוות כוונת האכילה פרשת עקב.

- ולכן יש כח ויכולת באדם לברור כל ד' בחינות הט' ולתקנ'
ולהעלותם למעלה עליונה למעלה ממדרגתו והיא מדרגת
מלאכים כי יכול הוא לברור את הדומם ולהחזירו חלק מחלקי
עצמו כמו שית' ב"ה בסוד האכילה ומזה יעלה למדרגת מלאך
וכיוצא בזה עד רום המדרגות כי ע"י אכילת' את הדבר ההוא
מבררין כוחו והטוב והמזון שבו ומה שהוא פסולת וסיגי'
וזוהמ' מתברר בו בסוד יציאת בני המעי' ... והטעם כי כוונת
האכילה היא לברר הטוב שבמאכל ההוא, ולהעלותו מן
הקליפות והסיגים המעורבים בהם, וכבר היו כל הבעלי חיים
מבוררים לגמרי, ולכן לא הותרו לו באכילה. אבל הצומח שהם
העשבי' ואילנות הותר באכילת' כי עדיין היו צריכי' להתברר
ע"י האכילה ההיא ...

במקור זה מסביר מהרח"ו שפעולת הצדיק היא לקחת את הנבראים
ולהעלות אותם למקום עליון יותר. לכן הפגישה של הצדיק עם
האוכל מעלה את האוכל ממעלת דומם וצומח למעלה עליונה יותר.

היכולת להעלות קודם כל צריכה לעבור דרך בירור, בירור הפסולת מן האוכל, בירור הניצוצות של הקדושה מתוך הקליפות. ואחרי הבירור אפשר יהיה להעלות את כל המציאות כולה למקור הקודש.

העילוי הזה יוצר שמגיעים למקום בו אפשר לראות את הקדושה בהרחבה בלי הסתר. המקום הזה נמצא בעולם האצילות. עולם האצילות הוא עולם בו הקדושה מופיעה בהרחבה גדולה, בשונה מעולם העשיה שבו האלוקות נמצאת בהסתר גדול.

*כשהם יורדים להסתכל על העולם הסתכלות חיצונית,
כשהם פונים להתעסק בחכמות חול, גם בדברים זרים,
בכשפים, באמונות זרות וטמאות, מהכל הם שואבים קרני
אור וניצוצות חיי קודש מפוזרים, מהכל עושים עטרות חן,
למלאות בהם את אור החיים כולו, למלא את הוד קודש*

עליון מכל עבריו - הצדיקים האלה בכל מה שהם עוסקים הם מגלים ניצוצות של קודש. בין פניה וירידה להתעסקות ולהסתכלות על ענייני חול, דברים הקשורים לקליפת הנוגה. בין דברים שליליים ממש כמו כשפים וכדומה, גם מדברים אלה מכירים שאפשר להעלות ניצוצות.

היכולת להעלות ניצוצות מדברים נמוכים נובע מההסתכלות המיוחדת של עם ישראל. ההסתכלות הזאת יודעת שהכל נברא על ידי הקב"ה, ממילא מכל הדברים שקיימים במציאות אפשר למצוא אור. וכך מצאנו גם בדברי הרב באורות.

ישראל ותחייתו פסקה ח'

- את הגוף אין אנחנו עוזבים, לא את הגוף הפרטי ולא את הגויה הלאומית, כי אם אנחנו מנצחים אותו. יודעים אנחנו, שהיצר הרע והיצר הטוב יצירה אחת היא מידי אל עולם, וכמו כן עולם הזה ועולם הבא, העולם החברתי, המשטרי והרוחני, התיאורי, המוסרי, האידיאלי והממשי, הכל חטיבה אחת היא והכל עולה במעלות הקדש ומשועבד לרצון גבוה, הכל הוא "אמרתי ונעשה רצוני". גבורתנו עדינה היא, א"א שתהיה גבורת חרבן וכליון. הגבורה האלהית בעולם אינה נפגשת במה שחוץ להמצאתה, וקל וחומר שחוץ לשלטונה, אם כן היא בכל תכסיסה מלאה עומק רחמים. המצאת הנגודים מרחיבה את

*גבול היש. הטוב מבחין את הרע והרע מעמיק את הטוב,
מרשם ומאלם אותו. ספיגה כללית זו בהכרה עולמית אלהית*

במקור זה מסביר הרב כיצד על המציאות כולה כולל הרע מובילים לטוב. גם הרע יש לו תפקיד להבחין את הטוב, גם הרע יש לו תפקיד לסמן גבול לטוב. לכן אנחנו מעולם לא מחריבים את הרע, אלא התפקיד שלנו ליצור את הקדושה שיוצאת מכל מקום ומקום.

הרב מתאר כיצד מהכל אפשר ליצור דברים טובים, אפשר לגלות ניצוצות של קודש. שזה ביטוי של בירור והעלאת ניצוצות. אפשר גם לעשות עטרות חן, זה מעין המשכה של אור מלמעלה למטה, לעשות למטה אור חיים.

*כמה גדולה היא עבודה זו, כמה דעה עמוקה, בינה נשגבה,
טוב לבב ואהבת אמת לכל הבריות, ואור אש קודש של
חשק, צמאון קרבת אלהים אמת, נטיית התענוגות על ד'*

בכל מלא נשמה - לאחר הבנת פעולת הצדיקים הרב מסביר עד כמה העבודה הזאת היא גדולה ומיוחדת. ההגדרה שזאת עבודה, הדבר מוכיח שיש כאן פעולה כמעט ממשית. יש כאן ממש עבודה של עילוי ותיקון.

לכן רק מי שידע לעשות את התיקון הוא יכול לפעול בעולם החומר, וכך מובא בשער המצוות,

שער המצוות כוונת האכילה, פרשת עקב

- ולכן ארז"ל עם הארץ אסור לאכול בשר, אמנם הת"ח יש בהם כח לתקן להעלות מדרגה אחת העליונה, והיא מן ב"ח לאדם בזכות תורתם. והת"ח היודעים בחכמת הזהר בדרך הסוד יש בהם כח להעלות שני מדרגות, והוא מהצומח לאדם, ומכ"ש מב"ח לאדם. והת"ח המופלאים בחכמת האמת בשורשה יכולים להעלות אפי' מדומם לאדם, ומשכ"ש מב"ח לאדם.

רואים בדברי האר"י שיש דרגות לעבודה הזאת, ישנם כאלה המסוגלים לעבודה של דרגה אחת ויש המסוגלים לפעולה של כמה דרגות.

בתוך העבודה הזאת יש צורך להשתמש בכל המידות הקיימות באדם, במידת הדעת ובמידת הבינה. זאת העבודה מצד השכל.

מצד המידות צריך את מידת הטוב והחסד ביחד עם מידת האמת לברר את האמת הנמצאת במציאות.

הדברים האלה הם כלפי הנבראים. אבל בשורש של הפניה לפעולה מול הנבראים נמצאת מידת הדבקות, היינו הרצון לקרבת ה', הגעגוע לרצון ה'.

כל אלה, ויותר מזה, הנם ממלאים את לבב שרי קודש אלה, היודעים לעמוד בפרץ לגדור גדר, ולישא דעם למרחקים, לבשר תהילות ד' בקצות ארץ, באיים רחוקים, להקדיש קודש קדשים, ולפאר פאר חי העולמים - כל הפעולות האלה ויותר מההבנות האלה הם ממלאים את לבב אותם מקובלים. המקובלים האלה הם יודעים לעמוד בפרץ, הכינוי של הצדיקים בעומדים בפרץ מזכיר את הפסוק ביחזקאל.

יחזקאל פרק כב פסוק ל

- *ואבקש מהם איש גדר גדר ועמד בפרץ לפני בעד הארץ לבלתי שחתה ולא מצאתי:*

לדעת להכיר את החלקים הרעים הנמצאים במציאות ומתוך אותם חלקים למצוא את הגדר ואת הגבול. בצורה כזאת הם יודעים גם לישא את העם למרחקים ולבשר תהילות ה' בכל המציאות כולה.

ההתגדלות הגדולה של הופעת אור ה', היא מתקיימת דווקא במקומות רחוקים. כבוד ה' מופיע דווקא ברע הנמצא רחוק מאור ה', דווקא שם מתגדל ומתקדש שמו של הקב"ה. ודברי הרב מזכירים את קצות הארץ המתוארים בספר ישעיה.

ישעיהו פרק מא פסוק ד - ו

- *(ד) מי פעל ועשה קרא הדרות מראש אני יקוק ראשון ואת אחרנים אני הוא: (ה) ראו איים וייראו קצות הארץ יחרדו קרבו ויאתיון:*

במקור זה מתאר הנביא, איך כבוד ה' מופיע על ידי שכל קצות הארץ רואים את כבודו ממילא חרדים לשמו.

כיצד היא הקדושה, מאירים את הדעת בבירור ההכרות היותר טהורות ועליונות, מתוך מילוי האורה של ההכרה בא החפץ הקבוע להיות תמיד שרוי בספירה כזאת שחיי הרוח העליונים שולטים שם. מתוך התגברותה של ההכרה, המכה גלים בתהום החפץ, מתפתחים רשמי הענוגים העליונים, הקישור הנפשי לצורה של חיים רוממים הולך ומתחזק, עד שמרכז החיים הולך ונקבע במרומים הללו.

חושי הבשר הולכים ומתעדנים, וכל המשך הנאווה שלהם מתמזג בהופעה של אצילות קודש, עד ששלהבת החיים ועירותם נעשה כולו קדוש ונשגב.

החיים הרגילים אינם מתבטלים מתכונתם, השיג והשיח האנושי הרגיל, חיי הגוף היחידי, וחיי החברה, הנמוס והכבוד, אינם מתטשטשים, אבל הם עולים במעלה אידיאלית.

מהות החיים מתרוממת, מגמתם מתקדשת. הרצון לטוב עליון, כללי ומקיף, ועם זה גם פרטי וחודר, הולך ומתבטא בביטוי חי בההגלמה המעשית. הגודל של החיים האלהיים, חיי הקודש שבמציאות, חיי הנשמות, המלאכים, החיים הצורתיים, שהוד היושר, ותפארת הגבורה, המרופדת בצדק ואמת, רקומים בהם, הולכים ומשתלמים, והאדם כולו נעשה בכל הרגשותיו, מחשבותיו, רצונותיו וחפציו,

¹⁵ מקור הפסקה שמונה קבצים, קובץ ג' פסקה לז'

מדותיו, תאותיו, הרהוריו, וחזיונות דמיונו, כולו מלא שרשים איתנים, שיונקים מכל ההויה הטבעית, ושלמעלה מן הטבע, שמתמימים את החיים המוגבלים עם החיים שלמעלה מכל גבול, שעושים תמיד את האדם היחידי לכת מרכז את הכל, בלהט אידיאל קבוע, רם עד אין קץ, וחובק את כל, עד בלי אבד גם ניצוץ קל.

ויושר אלהי, ואמת שמימית נצחית, ומוסר אנושי, ודרכי שלום ונועם, מתלכדים יחד. ומעלה אחר מעלה באה ההכרה של חפץ ד' בעולמו, של אידיאל היצירה הכללית, עד לידי התגלות של מקור למגמה, הנאותה לפי גדלה לקשרה בקשר של מבטא הרצון, שאנו כבר באים למצב של חופש כזה, ליחס אותו לאלהי מרום, יוצר כל, שאין חקר לגדולתו.

ותואר הגודל מתמלא מפגימותיו, והולך ומרוה נחת את האדם, המלא אושר אלהי בכל חייו, ואת כל היקום העומד ברוח חכמת אלהים חיים.

נושא הפסקה- הקדושה באה מהארת הדעת שמרוממת את החיים וגורמת שכל מהותו של האדם יתקשר למקור העליון.

ביאור הפסקה-

כיצד היא הקדושה- הרב פותח בשאלה, כבר בפתיחה של השאלה צריך להבין מה כוונת הרב. אפשר היה לפרש ששאלת הרב מה היא הקדושה, אבל לפי זה לא מובנת המילה כיצד. מצד שני אם השאלה כיצד מגיעים לקדושה היה צריך לכתוב את המילה כיצד מגיעים. לכן נראה שהרב בדבריו כולל את שתי השאלות, גם מה היא הקדושה, וכדי להבין את זה צריך להגדיר כיצד מקבלים את הקדושה.

המושג קדושה מופיע כאן בהקשר של שפע שיורד מלמעלה ומשפיע בעולם. בספר עבודת הקודש מסביר את מהותה של הקדושה, וכך כותב הרב מאיר גבאי.

עבודת הקודש חלק העבודה חלק ב' פרק ל'

- כמו שעלה במחשבה הטהורה ובחפץ הפשוט להאציל ולהמשיך מאורו הגדול צד הקדושה והטהרה אשר ממנו הטוב והחיים, ובו הקיום והשלום אל הנמצאים, כן מן החפץ הפשוט בא להמציא צד החול והטומאה ... הרי שני דרכים מסוריים ביד האדם בלי שום מכריח, הדרך האחד הוא הטוב והוא צד הקדושה והטהרה, סוד האצילות הקודש ... הדרך השני הוא הרע והוא צד החול והטומאה, והנמשך אחריו ממשיך עליו ממנו המות.

במקור זה מסביר ספר עבודת הקודש שהקדושה היא הופעה שהקב"ה דרכה משפיע חיים וטוב על האדם. הקב"ה הטביע בעולם אפשרות להתחבר לצד הטומאה והחול, שזה ניתוק מהחיים, הופעה של מוות. לעומת הופעת החיים שזה בא לידי ביטוי על ידי הקדושה.

אם כן מטרת הקדושה שהקב"ה הטביע בעולם אפשרות של חיים וטוב, זה נעשה על ידי הקדושה.

מאירים את הדעת בבירור ההכרות היותר טהורות ועליונות, מתוך מילוי האורה של ההכרה בא החפץ הקבוע להיות תמיד שרוי בספירה כזאת שחיי הרוח העליונים

שולטים שם - כדי להגיע לקדושה האדם צריך להאיר את אור הדעת. ספירת הדעת היא החלק המקשר את שכלו של האדם לחלק של המידות. הדעת זאת הספירה היכולה להביא הכרות עליונות לידי רצון וחפץ שהאדם בעצמו ירצה את הדברים.

בדרך כלל מציגים את הדעת כממוצע בין השכל למידות, וכך מובא בהרחבה בספרות של חב"ד, ומובא בתניא כך.

תניא ליקוטי אמרים פרק ג

- והדעת הוא מלשון והאדם ידע את חוה והוא לשון התקשרות והתחברות שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד ויתקע מחשבתו בחוזק בגדולת אין סוף ב"ה ואינו מסיח דעתו כי אף

מי שהוא חכם ונבון בגדולת א"ס ב"ה הנה אם לא יקשר דעתו ויתקע מחשבתו בחוזק ובהתמדה לא יוליד בנפשו יראה ואהבה אמיתית כי אם דמיונות שוא ועל כן הדעת הוא קיום המדות וחיותן והוא כולל חסד וגבורה פי' אהבה וענפיה ויראה וענפיה:

במקור זה מסביר בעל התניא שכדי להוליד את המידות, צריך את הדעת. אהבה ויראה שייך למידות, כדי שהאדם יוכל להחיות את מידות היראה והאהבה האדם צריך להשתמש בדעת, הדעת היא הממוצע בין השכל למידות.

אומנם כאן הרב מוסיף רובד נוסף הרב מסביר שהדעת הזאת מולידה את החפץ והרצון. החפץ והרצון זה דבר שנמצא מעל המידות, הרצון במידה מסויימת הוא נמצא מעל החכמה והבינה. אפשר שכאן הרב מדבר על דעת עליונה. מבואר בספרי המקובלים שיש דעת עליון ודעת תחתון, הדעת העליון הוא בסופו של דבר משפיע על החכמה והבינה. אם כן ההדגשה של קישור הדעת לחפץ ורצון זה מבטא דעת עליון.

וכך מובא בספר תורה אור לבעל התניא.

תורה אור משפטים א'

- אך הנה בחי' דעת המחבר החכמה בבינה נק' דעת עליון. ויש בחי' דעת תחתון שהוא התקשרות המוחין בהמדות. והוא פנימיות המדות

במקור זה מסביר בעל התניא שיש דעת עליונה שהיא מחברת את הבינה והחכמה, ומתחת לזה יש את הדעת התחתון שתפקיד הדעת הזאת להתחבר אל המידות.

אומנם כאן משמע שדעת עליון היא נמצאת כממוצע בין בינה לחכמה, אבל בכתבי האר"י ישנה משמעות שלפעמים דעת עליון היא נמצאת מעל החכמה והבינה. אם כן הדעת הזאת היא מסוגלת לבנות את הרצון והחפץ.

הרב מדגיש כאן שכדי להגיע לקדושה קודם כל צריך כיסופים והארת הדעת. יש החושבים שעיקר הקדושה הוא פעולות מעשיות של מצוות וכדומה, הרב מדגיש כאן משהו אחר. קודם כל צריך הארה של הדעת, היינו מילוי כיסופיו ורצונו של האדם לזכות לקדושה.

היסוד הזה מבואר בהרחבה בספרי החסידות, וכך כותב ר' צדוק.

ר' צדוק הכהן מלובלין - צדקת הצדיק אות רמח

- עיקר האדם הוא החשק שבלב שבו הוא יתרונו על המלאכים והוא הנקרא יצר, יצר טוב ויצר רע כאשר הוא מגביר חשקו לטוב הרי זה טוב ואם לאו וכו'. ... והאבות נקראו איתנים (ראש השנה י"א א) שמעתי פירוש עקשנים פירוש שהיה להם תוקף החשק בוער כאש שלא ישקוט וינוח עד שיגיע למילוי. אברהם אבינו ע"ה במדת האהבה עד שהגיע לתכלית אהבת ה' שהוא בהרחקת כל אהבות זולתו. עד שהוליד יצחק שהוא היה תוקף החשק ליראת ה' ...

במקור הזה מסביר ר' צדוק שעיקר האדם הוא החשק שבלב¹⁶. החשק זה יתרונו של האדם. החשק לקדושה זה עוזר לאדם להתקדם, לכן האבות נקראים איתנים היינו עקשנים ברצונם וחשקם.

וכך ממשיך ר' צדוק בפסקה נוספת.

ר' צדוק הכהן מלובלין - צדקת הצדיק אות רנא

- על ידי החשק הוא כלי קיבול להשראת שכינת השם יתברך בקרב לבו ... כי כפי נדיבת לבבו בתגבורת חשקו להשיג כך הוא שכינת השם יתברך.

במקור זה מסביר ר' צדוק שעיקר השראת השכינה תלויה בחשק של האדם, ככל שהאדם בעל חשק לקדושה כך יש לו יותר כח להשראת שכינה.

המטרה שיבוא לאדם חפץ להיות שרוי ב'ספירה', היינו באווירה בקבוצה שבה חיים הרוח העליונים שולטים. רק מי ששאיפתו לחיות חיי רוח אז יוכל האדם להגיע לקדושה.

מתוך התגברותה של ההכרה, המכה גלים בתהום החפץ,

מתפתחים רשמי הענוגים העליונים, הקישור הנפשי

לצורה של חיים רוממים הולך ומתחזק, עד שמרכז החיים

הולך ונקבע במרומים הללו - כשהחפץ והרצון לקדושה מתגבר

אז ישנה התגברות של הכרה. התגברות ההכרה משפיעה גם על השכל וגם על הרגש. הרב מדגיש שיש כאן השפעה בכמה מערכות, גם בשכל ששייך להכרה וגם בעונג ששייך למידות.

¹⁶ אומנם ר' צדוק הדגיש שעיקר עבודת החשק היא בלב, ואילו בדברי הרב נראה שעיקר העבודה היא קשורה למוחין, לרצון ולחפץ - וכן בהמשך הרב יקשר את זה להכרה שבפשטות גם קשורה למוחין.

בצורה כזאת האדם מתקשר אל רוממות החיים. ההתקשרות היא המטרה בחיים הרוחניים. המטרה שהאדם יקשר את כל העולמות זה לזה, לקשר עצמו לעולם העליון. וכך ובא בפרדס רימונים.

פרדס רימונים לרמ"ק, שער הנשמה שער לא' פרק ב'

- וכאשר האו נשמה מאצילות, זו היא נשמה שתתעלה עד שרשיה העלינים בסוד האצילות .... יתעלו הנפש והרוח והנשמה ויתקשרו זה בזה ויתעלו עד השרשים ... ולכן ביחוד העולמות יתקשרו הענפים בשרשים כמו שיתקשרו וייתחדו ההיכלות ויתעלו אל שרשם העליון ... ומתוכו מתבאר ענין ייחוד וקשר הענפים והסתלקותם במקורם.

כשהאדם מקשר נשמתו למקור והשורש העליון בזה האדם הולך ומתחזק. בצורה כזאת מרכז חיו נקבע בקדושה, נקבע בקישור דווקא לאצילות.

חושי הבשר הולכים ומתעדנים, וכל המשך הנאווה שלהם מתמזג בהופעה של אצילות קודש, עד ששלהבת החיים

ועירותם נעשה כולו קדוש ונשגב - הרב מסביר שהקדושה צריכה להופיע בתוך הבשר, הקדושה יכולה לעדן ולקדש את הבשר. ההבנה שגם הבשר הוא קדוש מצאנו בשמונה קבצים.

קובץ ג' פסקה רע"ג [מובא גם באורות התחיה לג']

- שכחנו שיש לנו בשר קודש לא פחות ממה שיש לנו רוח הקודש הרב מסביר שעם ישראל בגלות שכח שיש לנו בשר קדוש. אנחנו חושבים שיש רק רוח הקודש, אבל באמת גם הגוף שלנו הוא קדוש. וכך מובא גם במקור נוסף בשמונה קבצים.

קובץ ג' פסקה שסד.

- בארץ ישראל אפשר להשיג איך שהבשר של הגוף הישראלי הוא קדוש ממש כקדושת הנשמה, ואין צורך להרגיז את הגוף ממנוחתו הטבעית, כי אם להעלותו ולהטעימו טעם האמת של חיי הקודש השופעים מקדושת הארץ, הספוגים באוירה הממחכים של ארץ ישראל.

במקור זה מסביר הרב שבארץ ישראל אפשר לגלות את קדושת הגוף הישראלי. בארץ ישראל אפשר לגלות את קדושת הבשר והגוף שהוא יכול לקלוט את קדושת הנשמה.

המטרה שהאדם בזכות חיבורו אל הקדושה יגרום שכל חושי הבשר יתקדשו. בצורה כזאת ישנה שלהבת של חיים, שלהבת של קודש והאדם כולו נעשה קדוש.

החיים הרגילים אינם מתבטלים מתכונתם, השיג והשיח האנושי הרגיל, חיי הגוף היחיד, וחיי החברה, הנמוס והכבוד, אינם מתשטטים, אבל הם עולים במעלה

אידיאלית - כאן הרב מסביר מה הם מטרת חיי קדושה, חיי קדושה אינם חיים של פרישות. קדושה משמעותה שהאדם לא מבטל שום תכונה ממהלך חייו הטבעיים. האדם מתנהג בחיים רגילים בשיח אנושי, עם כל חיי החברה וכל הנימוס הרגיל. בכל זאת הדבר נחשב חיי קדושה כיון שהאדם מחבר את התנהלותו הטבעית למעלה אידיאלית.

הרב מזכיר את תהליך התשובה שהרב מתאר כיצד התשובה לא באה למרר את החיים, אלא התשובה באה להנעים את החיים. התשובה באה לתת משמעות לחיים, וכך כותב הרב באורות התשובה.

אורות התשובה פרק טז' פסקה ו.

- *התשובה אינה באה למרר את החיים כי-אם להנעים. ...*

דברים דומים כותב המסילת ישרים שדרגת הקדושה איננה פרישות אלא בעיקר יכולת לגלות קדושה במהלך חייו, וכך כותב המסילת ישרים.

ספר מסילת ישרים פרק כו

- *כללו של דבר ענין הקדושה הוא שיהיה האדם דבק כל כך באלהיו, עד שבשום מעשה אשר יעשה לא יפרד ולא יזוז ממנו יתברך, עד שיותר יתעלו הדברים הגשמיים אשר ישמשו לאחד מתשמישיו במה שהוא משתמש בהם, ממה שיורד הוא מדביקותו ומעלתו בהשתמשו מדברים גשמיים. ואמנם זה בהיות שכלו ודעתו קבועים תמיד בגדולתו יתברך, ורוממותו וקדושתו, עד שימצא כאילו הוא מתחבר למלאכים העליונים ממש עודהו בעולם הזה ... ובכל פעולותיו ובכל תנועותיו,*

יכוין לבבו אל מצפוני ההתדבקות האמיתי, עד שיערה עליו רוח ממרום וישכין הבורא יתברך את שמו עליו כמו שעושה לכל קדושו, ואז יהיה כמלאך ה' ממש וכל מעשיו אפילו השפלים והגשמיים כקרבנות ועבודות.

במקור זה מסביר המסילת ישרים מעלת הקדוש שהוא עושה את כל מעשיו הגשמיים בצורה אידיאלית. בצורה שהדברים הגשמיים מתעלים ביחד עם דבקותו בקב"ה. אדם כזה כל פעולותיו יהיו על מנת לדבוק בקב"ה. בצורה כזאת יכול לפעול בצורה גשמית ולקבל קדושה, ולכן יכול לפעול גם במעשים שפלים ובכל זאת לגלות דבקות וקדושה.

מהות החיים מתרוממת, מגמתם מתקדשת. הרצון לטוב עליון, כללי ומקיף, ועם זה גם פרטי וחודר, הולך ומתבטא

בביטוי חי בהגלמה המעשית - כשהאדם מחובר לקדושה אז מהות החיים מתרוממת. הקדושה מסוגלת לתת לחיים מגמה ומשמעות.

הקדושה משפיע על כל מערך חייו של האדם, על הרצון שזה מבטא הופעה כללית מצד אחד. מצד שני הקדושה משפיעה גם על הפרטים, הקדושה מסוגלת לרומם בחדירה פרטית כל דבר. בצורה כזאת הקדושה לא נמצאת רק בעולם העליון אלא היא מופיעה גם בעולם המעשי, בהגלמה מעשית של חיי האדם הקדוש.

הרב בשמונה קבצים מתאר כיצד התעלות האדם משפיע על העולם כולו, וכך כותב הרב.

קובץ א' פסקה שסד

- ... ההתעלות של הגוף ושל הרוח, היא התעלות חלק מרכזי, שעל ידי עילוי מתעלה כל הסובב אותו, המעלילו, ושופע ומשפיע תמיד על הוייתו ...

במקור זה הרב מתאר כיצד ההתעלות מופיע גם בגוף וגם ברוח. כל חלקיו של האדם יכולים להתקשר להתעלות של האדם. ההתעלות הזאת משפיע על ההווה כולה.

במקור נוסף בשמונה קבצים כותב הרב כך.

קובץ ח' פסקה רמא.

- ההתעסקות במחשבות וברגשות העליונות היא מעדנת את הנשמה ומרוממת אותה בחיים עליונים, ומתוך ההתעלות הזאת מתעלים אחר כך המעשים והמדות בהתעלות גדולה ודילוגית. וכל העולם מתעלה בגניזה על ידי העילוי של היחיד, המתרומם מעל לכל הקוטן שבחיים, שפעת ברכה יורדת על ידו לכל הברואים. וזהו הרז של המשכת הנפש לרזים עליונים אף על פי שאינו מבינם כראוי, כי ההתעסקות המרוממה מרוממת את הכל, וזיו החיים מתמשך על הכל, והוד השירה בסוד חייה הולך ומתפשט על כל החוגים, הקרובים והרחוקים.

במקור זה מסביר הרב שההתעסקו בדברים עליונים מרוממת את האדם. בצורה כזאת האדם מתעלה עילוי אחר עילוי. העילוי משפיע על כל חייו של האדם. הדבר מתחיל ברגשות העליונות של הנשמה, ובסוף מופיע גם במעשים ובמידות של האדם. בצורה כזאת כל העולם מתעלה על ידי העילוי של היחיד.

הרב מסביר שהרצון לעילוי הוא זה שגורם שאנשים שואפים לעסוק ברזים עליונים, העיסוק ברז העליון מקשר את האדם לקדושה עליונה.

הגודל של החיים האלהיים, חיי הקודש שבמציאות, חיי הנשמות, המלאכים, החיים הצורתיים, שהוד היושר, ותפארת הגבורה, המרופדת בצדק ואמת, רקומים בהם,

הולכים ומשתלמים - הרב מוריד את ההתבוננות הזאת לצורה המעשית, מתגלה כאן גודל של החיים האלוקיים. החיים האלה באים לידי ביטוי במציאות. קודם כל בחיי הנשמות ואח"כ במהלך החיים המוסריים, ביושר תפארת גבורה צדק ואמת. בצורה כזאת כל החיים הגלויים הולכים ומשתלמים.

היכולת להשלים ולרומם את העולם על ידי פעולת האדם מצאנו בשמונה קבצים.

קובץ ג' פסקה שיג. [מובא גם באורות הקודש התעלות העולם מא']

- הננו נתבעים להעלות את עצמנו, להרבות את גדולתנו, להרחיב את חכמתנו. באור החיים שמתוסף בנו הננו מוסיפים חיים ואור בכל היש, והיש כולו דוחק אותנו להמציא לו עילוי. צינורות שוטפים חפץ, רצון וחיים, ממלא כל היקום, באים עדינו, מתעלים בעילוינו, שבים כגלי ים בשפעת שטפם,

כמשברי אור בשיא חוסן מרוצתם. ואנו כולנו, בעלי החפץ וההכרה, קרואים אנו לפתח את היש כולו, להרחיב את גבול הוייתו. קרואים אנו להאדיר חפצנו, להבהיק הכרתנו, לעזז את יכלתנו. בלי מצרים היא שאיפתנו, ובכל מצר וגבול הננו נותנים ברכות נצחים. עז לנו באלהים סלה. את העולמים כולם אנו מנשאים, משגבים ומפארים, ונותנים פאר לאל חי העולמים.

במקור זה הרב קורא לאדם להעלות את עצמו. רוממות האדם מוסיפה חיים ואור במציאות כולה. בצורה כזאת אנחנו מעלים ומרוממים את העולם כולו

*והאדם כולו נעשה בכל הרגשותיו, מחשבותיו, רצונותיו
וחפציו, מדותיו, תאותיו, הרהוריו, וחזיונות דמיונו, כולו
מלא שרשים איתנים, שיונקים מכל ההויה הטבעית,*

ושלמעלה מן הטבע - בתיאור המעשי במשפט הקודם הרב הסביר את זה ביחס להויה כולה, כעת הרב מסביר את זה כלפי האדם עצמו. בצורה כזאת האדם עצמו כל מהלך חייו הרגשות מחשבות רצונות חפמים מידות ותאוות, הרהורים וחזיונות הכל יונק מהחלק העליון שנמצא מעל ההויה. אומנם קודם כל יונק מכללות ההויה, ומתוך כללות ההויה מגיעים אל היניקה שנמצאת מעל ההויה.

היכולת להגדיר שהאדם נחשב כיונק מהחלק העליון שנמצא מעל הטבע מצאנו בדברי המהר"ל שהמהר"ל מתאר את האדם כמו עץ שנמצא מעל המציאות, וכך כותב המהר"ל.

חדושי אגדות [ספרי המהר"ל] מסכת סוטה דף מה עמוד א

- ויש לך לדעת כי דעת ת"ק שאמר כי האדם נברא ראשו תחלה, ג"כ טעם שלו, כי מה שהוא דומה באדם כמו השורש באילן ראוי שיהיה התחלה, רק שסובר כי הראש דומה כמו עיקר ושורש, ולכך הראש הוא התחלה, שהראש הוא כמו שורש ועיקר, וכן הוא דומה בצורתו ובתארו, כי האדם הוא עץ השדה רק שהוא אילן הפוך, ודבר זה בארנו במקומות הרבה מאוד, כי ראוי שיהיה האדם עץ הפוך, כי האדם צומח מלמעלה ונשמתו באה מלמעלה, ולכך השורש פונה למעלה ממקום שבא, ולכך הראש הוא אחד כמו השורש שהוא אחד, וידיו ורגליו הם הענפים שהם הולכים אילך ואילך, ולפיכך

*התחלת היצירה של הולד הוא מן הראש, ואבא שאול סובר כי
השורש והעיקר הוא באמצע ולכך התחלת יצירת הולד מן
האמצע, ועוד דברים אלו עמוקים*

במקור זה מסביר המהר"ל שהסיבה שראשו של האדם נברא
בתחילה כיון שהראש הוא העיקר, והאדם הוא כמו עץ השדה רק
הפוך, יניקת האדם לא מתחילה מן האדמה, אלא מהשורש העליון
שהוא הראש. וממשיך המהר"ל ומסביר שהראש שהוא העיקר
מסמל את זה שהאדם שורשו מגיע מהנשמה שלו, מהנשמה נוצר
הוולד, מהחלק העליון של המציאות.

*שמתמימים את החיים המוגבלים עם החיים שלמעלה
מכל גבול, שעושים תמיד את האדם היחידי לכת מרכז את
הכל, בלהט אידיאל קבוע, רם עד אין קץ, וחובק את כל,*

עד בלי אבד גם ניצוץ קל - ההכרה הזאת שהמציאות מורכבת
משני החלקים, מהחלק המוגבל שנמצא בתוך המציאות, עם החלק
שנמצא מעל המציאות. חלק ששייך למעלה מן הגבול זה משלים את
האדם. הצגת האדם כיונק רק מהחלק התחתון או כיונק רק מהחלק
העליון זה אינה שלימותו של האדם. לכן העבודה צריכה להיות
כפולה, לשכלל את ההכרה, להכיר את הקדושה כיצד היא מסוגלת
לרומם גם את האדם עצמו.

התפיסה המתמימה הזאת גורמת שהאדם יכול לחבוק במהלך חייו
את כל המכלול. מצד אחד להיות בענייני הרוח, מצד שני להיות
בענייני החומר, שני החלקים מתקשרים זה בזה, וממילא אין צורך
לאבד שום דבר, אפילו ניצוץ קל לא יאבד.

בצורה כזאת האדם הופך להיות מרכז את כל המציאות כולה. בצורה
כזאת האדם הוא הופך להיות מרכז ההויה ומסוגל להשפיע על
המציאות כולה.

הרב בשמונה קבצים מתאר כיצד האדם הוא מרכז ההויה, וכך כותב
הרב.

קובץ א' פסקה שסו.

*- הננו תופסים ציור גדולתו של האדם, ציור המרכז את ההויה
אל הוית האדם, אל גדלו האיכותי, ואל שאיפת רצונו האמיץ
והקדוש. הגויה וכחותיה הנם התמצית הארצית כולה, והרוח*

וכחותיו הנם התמצית השמימית כולה. האמת לאמתה זורחת היא, האמת הנסתרת, הגלויה לכל עיני נשמה בהירה. ההתעלות של הגוף ושל הרוח, היא התעלות חלק מרכזי, שעל ידי עילוי מתעלה כל הסובב אותו, המעלילו, ושופע ומשפיע תמיד על הוייתו. הרוממות הזאת צריכה להיות מובנת במובן חפשי מאד מכל דמיון תועה. תהיה אז למקור גבורת הרוח, ואושר האדם בכל צביוניו.

במקור זה מסביר הרב שצריך להכיר את ציור גדלות האדם. גדלות האדם מסמלת את מרכז ההויה. באדם יש את הגויה שהיא כנגד כל הארציות, מצד שני באדם יש את הנשמה שהיא כנגד החלקים הרוחניים שנמצאים במציאות.

ויושר אלהי, ואמת שמימית נצחית, ומוסר אנושי, ודרכי

שלום ונועם, מתלכדים יחד - כשהאדם מכיר את הדברים כך אז מתגלה יושר אלוקי ואמת שמימית. בעצם היושר האלוקי שמקורו הוא בשמיים מסוגל לרדת לתוך מוסר אנושי. בצורה כזאת האדם הגשמי עם מוסרו הרגיל יכול להתאחד ביחד עם המוסר האלוקי העליון.

יש כאן הקבלה, יושר אלוקי מול מוסר אנושי. בתפיסה הרגילה הדברים האלה סותרים זה את זה. היושר האלוקי הוא מוחלט, לעומת מוסר אנושי שבדרך כלל הוא סובייקטיבי לא מוחלט אלא נכנס למציאות. החידוש הגדול שאפשר על ידי קדושה, הכרה שמתחברת לעולם העליון, העולם אינסופי ולכן אפשר להגיע מיושר אלוקי אל מוסר אנושי.

אותה הקבלה יש גם בפער בין האמת השמימית לבין דרכי שלום ונועם. לא סתם מובא בחז"ל.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סה עמוד ב

- וא"ר אילעא משום רבי אלעזר בר' שמעון: מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום, שנאמר: אביך צוה וגו' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא וגו'. ר' נתן אומר: מצוה, שנאמר: ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וגו'. דבי רבי ישמעאל תנא: גדול השלום, שאף הקדוש ברוך הוא שינה בו, דמעיקרא כתיב: ואדוני זקן, ולבסוף כתיב: ואני זקנתי.

אם כן יש צורך בקדושה כדי להבין את החיבור הזה, מצד אחד יש אמת שמימית, מצד שני יש את דרכי השלום ששם ישנה אפשרות או

אפילו מצווה לשנות מפני דרכי שלום. היכולת להכיר כיצד שני החלקים האלה באים ביחד בשביל זה צריך את הקדושה שתעזור לנו לחבר בין החלקים השונים.

ומעלה אחר מעלה באה ההכרה של חפץ ד' בעולמו, של אידיאל היצירה הכללית, עד לידי התגלות של מקור למגמה, הנאותה לפי גדלה לקשרה בקשר של מבטא הרצון, שאנו כבר באים למצב של חופש כזה, ליחס אותו לאלהי מרום, יוצר כל, שאין חקר לגדולתו - החיבור הזה מעלה את האדם להכרה של חפץ ה' שנמצא במקור העליון. כבר למדנו בפסקאות הקודמות שישנו מקור עליון שהוא קשור אל החופש. בהתבוננות נכונה אפשר לגלות את הקשר של הרצון אל החופש העליון. מקור בו אין חקר לגדולתו של הקב"ה. הרב משתמש בלשון הפסוק

תהלים פרק כמה פסוק ג

- גדול יקוק ומהלל מאד ולגדלתו אין חקר:

ותואר הגודל מתמלא מפגימותיו, והולך ומרוה נחת את האדם, המלא אושר אלהי בכל חייו, ואת כל היקום העומד

ברוח חכמת אלהים חיים - תמצית העבודה הזאת שהגודל של האדם, הגודל של העולם מתמלא מפגימותיו, מתמלא מהחסרונות שיש בעולם. בצורה כזאת האדם מתמלא אושר אלוקי, האושר הזה הוא מעמיד את היקום כולו ברוח של של חיים אלוקיים.

מילוי הפגימה נובע מתוך החיבור אל הקדושה שנמצאת מעל הטבע. בתוך הטבע יש המון הגבלות, בתוך הטבע ישנה פגימה. העבודה של האדם הקדושה שהוא מסוגל למלא את הפגימה שקיימת בעולם העשיה, מילוי הפגימה הזאת ממלא את האדם בנחת. בצורה כזאת כל היקום מתמלא ברוח חכמת אלוקים חיים, הרוח הזאת מבטאת את האצילות והחכמה ששייכת לקדושה.

פסקה ה' רשמי הקודש¹⁷ (עמוד רצג')

מתחילים אנחנו לקלוט את רשמי הקודש מעט מעט, נקודה אחר נקודה מתנוצצת עלינו, כמטר וכרביבים יורדים הם עלינו, הופעות שחקים אלו, בהתקבצם, יעשו כולם אבוקת אור גדולה אחת, ייסדו בנשמתנו את מרכזם, ומסלולם יחדור את כל עצמיות הויתנו.

והננו הולכים ומתכשרים אל הסיגול של הנשמתיות הכללית, שבכל האורות הנקודיים היא ממלאה את התפשטות חייה.

נושא הפסקה- אנו קולטים את ניצוצות הקודש ומאחדים את הניצוצות להיות אבוקה אחת גדולה המאירה את נשמתנו.

ביאור הפסקה-

מתחילים אנחנו לקלוט את רשמי הקודש מעט מעט,

נקודה אחר נקודה מתנוצצת עלינו - מתחילים אנחנו לקלוט את רשמי הקודש מעט מעט, נקודה אחר נקודה מתנוצצת עלינו

לאחר שבפסקאות הקודמות הרב ביאר את הקדושה שנמצאת בעולם, הרב ביאר כיצד אנחנו מחפשים את הקדושה בכל העולם. כעת הרב מסביר כיצד אותה קדושה מגיע אלינו טיפין טיפין. אותה קדושה נמצאת במעין התנוצצות נקודתית שנמצאת בכל מיני מקומות בעולם. [בפסקה הבאה הרב יתן דוגמאות מפורטות באיזה מקומות אפשר למצוא את הקדושה]

ההבנה שבתוך המציאות יש הרבה ניצוצות פזורים וצריך האדם לאסוף את כללות הניצוצות מצאנו בדברי הרב בשמונה קבצים

קובץ א' פסקה קסז.

- ההויה מתיצבת ערומה, בודדה, קרועה, פזורה. בקרבה כנוס, גנוז וטמיר, חשק עולמים לאור עליון. חסד עולמים הניח בכלים הנשברים את אורו, את ניצוצותיו. בכל תנועה, בכל

¹⁷ מקור הפסקה שמונה קבצים קובץ ד' פסקה ז'.

תוכן חיים, בכל מהות יש, יש ניצוץ, ניצוץ של ניצוץ, דק, ודק מכל דק. האור הפנימי, אור אלהים עליון, בונה ומיסד, מקבץ נפזרים, מתקן עולמי עד, מסדר ומחבר. מתגלה מלכות עולמים מאור אין סוף שבתוכיות הנשמה, מהאלהים אל העולם, אור חדש נולד, אור זיו הדר פני אל.

במקור זה הרב מתאר את ההויה כקרועה ורחוקה מן האלוקות. אומנם בתוך ההויה בפיזור הניח ניצוצות שנמצאים בכל תנועות החיים. הניצוצות האלה הם דקים וקטנים אבל מאירים את העולם. כשהאדם פועל הוא דואג לאסוף את הניצוצות והאורות לחיבור אחדותי גדול.

לפי יסודות אלה תפקידו של הישראלי ללקט את האורות שנמצאים בתוך המציאות, לגלות את רשמי הקודש כפי שהם יורדים לתוך המציאות.

הרב בדבריו מזכיר את המושג 'רשמי קודש'. דבר זה מזכיר את מה שמבואר בכתבי המקובלים 'רשימו'. היינו כל אור שהגיע לעולם, גם אחרי שהסתלק בסופו של דבר אותו אור משאיר רשימו בעולם. הרשימו הזה ממשיך להשפיע שפע בצורה תמידית. לכן רשמי קודש זה מבטא כינוי של קודש קטן שנשאר תמיד בכל מקום בעולם.

וכך מתאר הרמח"ל את המושג רשימו.

קל"ח פתחי חכמה פתח כו

- ענין החלל הרשימו והמקום: זה האור שנאצל היה נקרא רשימו מן האור הקדום, שלרוב גדולתו לא היה מושג. וסוד זה הרשימו הוא הנקרא מקום כל הנמצא, לפי שהוא נותן להם מציאות, מה שלא היה נותן הבלתי תכליות... וזה, כי רשימו הוא רושם שנשאר מדבר אחד שהיה מן הסוג ההוא, רק שהיה יותר גדול, והרשימו קטן ממנו. אבל האור שנסתלק, לא היה אור נראה, וזה שנשאר הוא אור נראה, והרי אינם מסוג אחד, ואם כן אינו רשימו... רשימו מן האור הקדום, ר"ל שאין זה דבר חדש ממה שנסתלק, אלא כמו חלק קטן ממנו, שעד שלא נעשה מעשה הצמצום, לא היה יכול להיות ניכר בפני עצמו, ואחר הצמצום ניכר.

במקור זה מתבאר שהרשימו הוא מעין שארית של אור גדול, או שאינו יכול להראות בעולם הזה, אור שמגיע מהבלתי תכלית מהאינסוף, ולאחר שהאינסוף נעלם השאיר מעין אור קטן שישאר בעולם. את האור הזה אפשר להשיג ואפשר להכיר. היתרון של

הרשימו שהוא מסוגל לרדת לתוך העולם, אפשר לקלוט אותו. הכרת הניצוצות שקיימים בעולם זה עבודת האדם, ללקט את אותם ניצוצות של קדושה. בהמשך הרמח"ל ביאר שהרשימו הזה הוא שייך למלכות ושם הרחיב בעניין.

כמטר וכרביבים יורדים הם עלינו, הופעות שחקים אלו,

בהתקבצם, יעשו כולם אבוקת אור גדולה אחת - כל הרשמים האלה מצטרפים ומגיעים לאדם כמו מטר שיורד כטיפות קטנות אבל בסוף מצטרף לנחל גדול. כל הארה קטנה מצטרפת לאבוקה גדולה.

הרב בשמונה קבצים מתאר כיצד האדם צריך לצייר לעצמו את הכח הרוחני ועל ידי ציור הכח הרוחני שרואה דרך נשמתו יגלה את חלקי האמת. מתוך קיבוץ חלקי האמת תוכל להופיע אמת גדולה. וכך כותב הרב.

קובץ ג' פסקה שלח.

- יצייר לו כל אחד באמת ובתמים מה שנשמתו מראה לו, יוציא את תנובתו הרוחנית מן הכח אל הפועל בלא שפתי רמיה, ומניצוצות כאלה אבוקות אור יתקבצו, ויאירו את כל העולם מכבודם, מחלקי אמת פנימית כאלה, האמת הגדולה תופיע.

המטרה באיסוף הניצוצות להגיע להארה כללית גדולה, הופעה של אמת אחדותית כוללת.

ייסדו בנשמתנו את מרכזם, ומסלולם יחדור את כל

עצמיות הויתנו - האבוקה הגדולה הזאת תייסד בנשמתנו את מרכזה וממילא המסלול הזה יחדור בתוך עצמותנו. האדם יגלה כיצד שורש חייו נובע מהאבוקה הזאת, מהות הווייתנו זאת הארה מהאבוקה הגדולה הזאת. בצורה כזאת האדם יוכל לגלות אלוקות בעולם וממילא האלוקות הזאת תחזור ותופיע בתוכו.

והננו הולכים ומתכשרים אל הסיגול של הנשמתיות הכללית, שבכל האורות הנקודיים היא ממלאה את

התפשטות חייה - היתרון של חיבור ניצוצות קטנים אלה, שהאדם מצליח לגלות את הכלליות שנמצאת בעולם, את הכלליות שנמצאת בתוכו.

חלק ממטרת עם ישראל הוא לגלות את ההויה כדבר אחדותי, כשאוספים את הניצוצות לאבוקה אחת מגלים את הסיגול- את התכונה האחדותית שלנו. כל האורות שהם מבטאים נקודות מגלים אחדות אחת.

הרב בשמונה קבצים מתאר את האחדות כך.

קובץ ב' פסקה רלב.

- המחשבות השונות אינן סותרות זו את זו בעצם. הכל אינו כי אם התגלות אחדותית, המתראה בניצוצים שונים....

במקור זה הרב מבאר שהמחשבות שקיימות בעולם במהותם הם לא סותרות זו את זו. הסיבה שהמחשבות לא סותרות זו את זו, משום שהכל בשורשו מאוחד.

היכולת לאחד את הניצוצות נובע מתוך הכרה שיש בהויה כולה אחדות. וכך כותב הרב בשמונה קבצים.

קובץ ג' פסקה ה.

- המחשבה הסודית של העלאת הניצוצות, מתאחדת היא עם התוכן של אחדות ההויה, המתגבר ועולה, עד שהוא קובע את האופי המוסרי של האדם על פיו, ונעשה הדבר מחוור, שכל מה שנוגע בדרך ישרה או אי ישרה לאדם, הכל הוא עצם מעצמיותו, והכל עולה או יורד עמו.

במקור זה הרב מוסיף שמתוך הכרת אחדות הניצוצות הקשורה לאחדות ההויה, האדם משכלל את החשיבות המוסרית שלו. כיון שהאדם מכיר שמעשיו מאוחדים עם כל הבריאה וממילא משפיעים על הבריאה כולה.

פסקה ו' הוספות הקדושה¹⁸ (עמוד רצד')

באים אורות הקודש, על ידי לימוד התורה, על ידי הגיון חכמה, על ידי קיום המצות, על ידי הדרכות המוסר והמדות הטובות, כל אחד מסוג מיוחד, מגוון מיוחד, והם מתרכבים בתוך הנשמה העסוקה בהם, מרוממים הם את ערכה, מוסיפים לה חיים עצמיים מקוריים.

והוספה זו ספוגה היא מכל היש הרוחני, שהיש הגשמי והמעשי כלול כבר בתוכו, כלול הוא מכל המצוי, ומשביע ומרוה את הנשמה ומטעימה מכל, והיא באיתניותה חוזרת היא ומשפיעה ממקור חילה הפנימי אל הכל.

והאורות הרוחניים בעצמם, שמהם באו תוספות החיים הללו אליה, חוזרים ומאירים באור יקר, באור נהדר ונערב, מלא נגהות, מלא תעצומה, וברכת שדי מתגדלת ועולה כפורחת. אשרי האיש הגורם ברכת עולמים זאת בכל מעשיו ודרכיו, זהו איתן העולם.

נושא הפסקה- האור שנמצא בתורה ובמצוות מאיר באדם, ומתוך הארה שבאדם העולם כולו מאיר וגם האורות הרוחניים מקבלים תוספת אורה.

ביאור הפסקה-

באים אורות הקודש, על ידי לימוד התורה, על ידי הגיון חכמה, על ידי קיום המצות, על ידי הדרכות המוסר והמדות הטובות - בפסקה הקודמת ראינו שישנם ניצוצות של קדושה שצריך לאסוף. כעת הרב מסביר שהניצוצות מופיעות בעיקר בתורה ובמצוות. מי שמתחבר לחלקים הטובים של המציאות, לתורה מצוות ומידות טובות בזה האדם מקבל את אורות הקודש.

¹⁸ מקור הפסקה שמונה קבצים קובץ ג' פסקה רנד'.

הרב מתאר כאן את תהליך המשכת השפע מהעולם העליון מעולם האצילות אל העולם התחתון אל הנבראים.

דברי הרב מבוססים על דברי המקובלים, וכך מובא בספר שערי אורה.

שערי אורה שער ראשון דף טז:

- דע כי זה השם הנקרא אדנ"י הוא ההיכל הגדול, שאליו יבואו כל מיני שפע ואצילות מראש הכתר הנקרא אהי"ה, דרך התפארת הנקרא יהו"ה, ובו יתחברו על הנחלים הנמשכים...

במקור זה מסביר ה'שערי אורה' שבעצם העולם הזה הוא כנגד שם אדנות, שם אדנות הוא בתכונה של מקום המקבל את השפע. זה המקום שאליו נמשך השפע, השפע הזה נמשך ממקור האצילות. מקור האצילות הוא כנגד של אהי"ה.

הרב אצלנו מוסיף ומבאר שאותה המשכה נוצרת במיוחד על ידי לימוד תורה על ידי חכמת ההגיון קיום מצוות ומוסר.

נראה שיש כאן כמה סוגים של המשכה, תורה זה כפשוטו לימוד תורה. חכמת ההגיון נראה שהכוונה בעיקר להתבוננות בדברי החכמה העמוקים, דברים הקשורים לקבלה. אם כן התורה מתחלקת לשתיים, התורה הגלויה והתורה הנסתרת הקשורה לחכמת ההגיון.

היכולת של התורה להשפיע מצאנו בדברי הרמח"ל בדרך ה', וכך כותב הרמח"ל.

דרך ה' חלק ד פרק ב אות ב

- ב. בכלל ההשפעות הנשפעות ממנו, יתברך, לצורך בריותיו, יש השפעה אחת, עליונה מכל ההשפעות, שענינה הוא היותר יקר ומעולה מכל מה שאפשר שיימצא בנמצאים, והיינו שהוא תכלית מה שאפשר שיימצא בנמצאות, מעין אמיתות המציאות האמיתית שלו, יתברך, ויקר ומעלה מעין אמיתות מעלתו, יתברך, והוא הוא מה שמחלק האדון, יתברך שמו, מכבודו ויקרו אל ברואיו. ואמנם, קשר הבורא, יתברך שמו, את השפעתו זאת בענין נברא ממנו, יתברך, לתכלית זו, והוא - התורה. וענין זה משתלם בשתי בחינות: בהגיון ובהשכלה. וזה, מה שביארנו שם, כי הנה חיבר האדון, ברוך הוא, כלל מלות ומאמרים, שהם כלל חמשה חומשי תורה, ואחריהם במדרגה - נביאים וכתובים, וקשר בהם ההשפעה הזאת,

באופן שכשידוברו הדיבורים ההם תימשך ההשפעה הזאת למדבר אותם, ובתנאי שיהיה ההגיון הזה בגבולים שהוגבלו לו, וכמו שזכרנו לפנינו בסייעתא דשמיא, וכן בהשכלת מה שנכלל בדיבורים ההם לפי דרכיהם האמיתיים, תימשך ההשפעה הזאת למשכיל אותם.

במקור זה מסביר הרמח"ל שההשפעה העליונה ביותר היא ההשפעה של התורה, כשהאדם לומד תורה אז האדם מביא שפע וקשר גדול עם הקב"ה. ויש בלימוד התורה משמעות של ההגיון, היינו החלק הגלוי של התורה, ידיעת התורה בדיבור ובהגיון. וכן השכלת הדיבורים, היינו השכל העמוק של הדברים. נר' שזה מה שהרב רמז כאן על שני החלקים על ידי התורה שזה החלק הראשון, והחלק השני הגיון החכמה, שזה קשור למה שהרמח"ל כינה בשם השכלה.

חלק שני הוא זה קיום המצוות. וגם כאן יש את המצוות עצמם ויש את המידות שהם השורש למצוות. המידות שזהה שייך למוסר ולמידות הטובות.

וכך כותב בעל התניא על משמעותם של המצוות, והשפעת בעולם.

תניא ליקוטי אמרים פרק כג

- ועם כל הנ"ל יובן ויבאר היטב בתוספ' ביאור מה שאמרו בזהר דאוריית' וקב"ה כולא חד ובתיקוני' פירשו דרמ"ח פיקודין אינון רמ"ח אברין דמלכא לפי שהמצוות הן פנימיות רצון העליון וחפצו האמיתי המלוּבש בכל העולמו' העליוני' ותחתוני' להחיותם כי כל חיותם ושפעם תלוי במעשה המצוות של התחתוני' כנודע. ונמצא שמעשה המצוות וקיומן הוא לבוש הפנימי לפנימית רצון העליון שממעשה זה נמשך אור וחיות רצון העליון להתלבש בעולמות ולכן נקרא' אברי דמלכא

במקור זה מסביר בעל התניא שהתורה עם כל מצוותיה היא נקראת כמו רמח אברים של המלך. דרך האברים האלה הקב"ה מביא שפע בעולם, בצורה כזאת על ידי קיום המצוות הקב"ה משפיע ופועל בעולם. המצוות הם הדרך בה הקב"ה יכול להופיע בעולם, ועל ידי זה נמשך לבוש פגילוי האלוקות בעולם.

ההמשכה הזאת שנובעת מתורה ומצוות משפיעה בעולם התחתון.

כל אחד מסוג מיוחד, מגוון מיוחד, והם מתרכבים בתוך הנשמה העסוקה בהם, מרוממים הם את ערכה, מוסיפים

לה חיים עצמיים מקוריים - הרב מסביר שבכל המשכה יש אור שונה, יש גוון שונה. אומנם בשורש הכל נמצא האור האלוקי, בכל זאת בכל אור בכל ניצוץ יש סוג אחר של המשכה. לכן האדם לא יכול להתמקד רק בתורה או רק במצוות, האדם צריך לעסוק בכל הדברים. האדם צריך להביא שפע של המשכות מסוגים שונים.

לכן נאמר במשנה במסכת אבות.

משנה מסכת אבות פרק ד משנה ב

- **בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה כבחמורה**

ההדגשה של בן עזאי שצריך את כל סוגי המצוות, אדם לא יכול להחליט שהוא עוסק רק במצוות החשובות.

זאת הסיבה שלא נאמר מתן שכרן של המצוות, וכך מובא במדרש.

דברים רבה (וילנא) פרשה ו סימן ב (פרשת כי תצא)

- **אמר רבי אבא בר כהנא אמר הקדוש ברוך הוא לא תהא יושב ומשקל במצותיה של תורה כענין שנאמר (ישעיה מ) ושקל בפלס הרים לא תהא אומר הואיל והמצוה הזו גדולה אני עושה אותה ששכרה מרובה והואיל וזו מצוה קלה אני עושה אותה מה עשה הקדוש ברוך הוא לא גילה לבריות מהו מתן שכרה של כל מצוה ומצוה כדי שיעשו כל המצות**

המדרש דורש שאסור לאדם לשקול את מצוות התורה. האדם צריך לקיים את כל המצוות. זאת הסיבה שהקב"ה לא גילה את גודל השכר של המצוות. בצורה כזאת האדם יעשה את כל המצוות, כיון שלכל מצוה יש גוון ויתרון שונה ממצוה אחרת.

הנקודה הנוספת שהרב מוסיף כאן שאותו גוון שונה של כל מצווה ומצווה נכנס באדם ומתרכב בו בהרכבה מאוחדת בתוך הנשמה של האדם. ההתרכבות של אותו אור מוסיף בנשמה עצמות של חיים, כיון שהאור הזה מגיע משורש החיים. ההמשכה הזאת נקראת בכתבי המקובלים בשם המשכת מוחין חדשים לאדם.

וכך מובא בדרך עץ חיים

דרך עת חיים שער המלכים שער יא פרק ז' מ"ת.

- **אבא ואמא נתקנו בפעם אחת, אבל זעיר אנפין אשר לא יצא מתחלה רק ו' חלקים נקודות לבד, שהם בחינת ו' קצוות**

שלו ... ואחר כך באים לו בסוד תוספת אותם ג' חלקים הראשונים, שהם המוחין שלו שלא יצאו בתחלה ...

במקור זה מסביר האר"י שבעצם הז"א שהוא כנגד העבודה של האדם בעולם הזה יצא חסר. תפקיד האדם להשלים את המוחין שלו, להשלים את הארה הרוחנית שצריכה להגיע אליו. ההמשכה הזאת היא תוספת קדושה שנובעת מתוך עשיית תורה ומצוות. ההמשכה הזאת משלימה את נשמתו של האדם.

והוספה זו ספוגה היא מכל היש הרוחני, שהיש הגשמי

והמעשי כלול כבר בתוכו, כלול הוא מכל המצוי - כשהאדם מתחבר לאור הקודש על ידי תורה ומצוות, אז האדם מקבל תוספת כוחות. יש כאן המשכה מה'יש הרוחני'. היש הרוחני מבטא את ההופעה האלוקית בשורשה. נקודת החכמה שנמצאת בעולם האצילות כשהיא אחר כך משתלשלת עד עולם העשיה¹⁹. לכן כותב הרב שאותו יש רוחני כולל בתוכו את כל הצדדים הרוחניים והגשמיים. גם החלק הגשמי כולל בתוכו עומק של יש רוחני. לכן החיבור לצד העליון נותן כח והמשכת שפע לא רק לצדדים הרוחניים אלא גם לצדדים הגשמיים.

הרב בשמונה קבצים מתאר מה הוא היש הרוחני שעליו הרב רומז כאן.

קובץ ח' פסקה קנג. [מובא גם באורות הקודש חכמת הקודש ב']

- הידיעה מן העולם והמציאות שבאה מצד החול, אינה עולה אפילו לחלק אחד מני רבבה בערך האמת, לעומת הידיעה העמוקה של העולם והישות בכלל שבאה מצד הקודש. כי אמתת המציאות והיש הגמור של הכל, היא רק בהיות הכל נמשך ובא מצד ההופעה האלהית, מצד הסתעפות חיים וישות ממקור החיים והיש, שכל מה שמתגלה בתור עולם והויה, הוא רק כעין צל קלוש לגבי הישות הטהורה והאדירה שבמקור האלהי. ונמצא שכל ההון המדעי של האדם יעלה ברוממות פאר גדלו, רק כשיאצר ויחסן במקור הויתו, שהיא דעת ד' ועזו, הכרת הכל מצד מקור הכל ...

במקור זה מסביר הרב שהידיעה שאנו מכירים מעולם החול אינה נחשב כידיעה לעומת הידיעה שנובעת מהקודש. הידיעה של הקודש

¹⁹ בספרי המקובלים יש זה כינוי לספירת החכמה, לעומת הכתר שהוא 'אין'. מצד העולמות עולם האצילות הוא העולם הראשון שהוא ה'יש'. עד ההופעה של עולם האצילות לא שייך להגיד שיש כאן 'יש'. לכן העולם הזה נקרא גם בשם יש.

זה החיבור אל מציאות היש הגמור. היש הגמור הוא מקור החיים. כל מה שאנחנו רואים במציאות הוא מעין צל קלוש מהשורש העליון. לכן המציאות כולה כשהיא מכירה את מקור היש היא מקבלת רוממות חוסן ופאר גדול. זה מתאים לדברי הרב אצלנו בפסקה, שה'יש הרוחני' כולל בתוכו את כל היש הגשמי והמעשי, ובזה כלול גם כל המצוי, כל המציאות כולה.

ומשביע ומרוה את הנשמה ומטעימה מכל - לאחר שהרב הסביר כיצד הכרת היש מוסיפה כוחות למציאות כולה, כעת הרב חוזר ומסביר את ההשפעה על אותה נשמה. נשמתו של האדם היא מקבל שפע מנקודת היש הרוחני.

והיא באיתניותה חוזרת היא ומשפיעה ממקור חילה

הפנימי אל הכל - משפט זה אפשר להסביר בשתי אופנים. הרב צוריאל הסביר 'והיא באיתניותה' הכוונה לנשמה. לפי ההסבר שלו זה המשך של המילים שהופיעו קודם לכן, שאותה נשמה טועמת מהכל בזכות החיבור לנקודת היש ואז אותה נשמה מקבלת כח ואיתנות וממילא היא חוזרת ומשפיעה כח פנימי על כל המציאות.

אומנם אפשר להסביר אחרת, שהרב חוזר אל נקודת היש. 'והיא באיתניותה' הכוונה לנקודת היש. נקודת היש הזאת לאחר שהיא ממלאת את הנשמה ופועלת בנשמה, הנקודה הזאת חוזרת שוב למציאות ומשפיע שפע נוסף על המציאות.

והאורות הרוחניים בעצמם, שמהם באו תוספות החיים

הללו אליה, חוזרים ומאירים באור יקר, באור נהדר ונערב,

מלא נגוהות, מלא תעצומה - ההשפעה של התורה היא השפעה כפולה, לאחר שהנשמה מתחזקת אז אותו אור חוזר שוב ומשפיע שפע נוסף. תוספת החיים הנוספת מופיעה בנשמה כאן המילה 'אליה' חייבים להסביר שאין הכוונה לנקודת היש אלא הכוונה לנשמה. האורות הרוחניים חוזרים לנשמה ומאירים באור יקר נהדר ונערב, משמעות המילה נערב לשון ערבות ונעימות.

כבר הבאנו לעיל שבעצם על ידי עשיית המצוות הנשמה משתנית, מה שהבאנו שבעצם יש בניין ז"א על ידי קיום המצוות, הבניין הזה מתחזק ופועל על ידי הארה של הדברים שקיבלו חיזוק על ידי המעשה של האדם.

אפשר שההשפעה הכפולה שמחזקת את הנשמה ואחר כך חוזרת לאדם עצמו מזכירה את דברי חז"ל במסכת אבות.

משנה מסכת אבות פרק ד משנה ב

- *בן עזאי אומר ... שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה:*

יש כאן מעין גלגל, ברגע שאדם מקיים מצוות יש לו שפע של יכולת לעשות עוד מצוות. משמעות הדבר שבעצם השפע הרוחני שיורד לעולם מחזק אותו ומחבר אותו עוד יותר אל הקודש, לכן הקודש עצמו הוא מענג ומביא עוד תעצומות של קדושה.

וברכת שדי מתגדלת ועולה כפורחת - הרב מתאר את השפע בצורה המזכירה את הפסוק שנאמר בברכת יעקב ליוסף.

בראשית פרק מט פסוק כה (פרשת ויחי)

- *מאל אביך ויעזרך ואת שדי ויברכך ברכת שמים מעל ברכת תהום רבצת תחת ברכת שדים ורחם:*

ושם דנו הפרשנים מה היא ברכת השדים והרחם, יש שהסבירו שהכוונה לברכה גשמית שיהיה שפע של חלב. אבל הפרשנים הנוטים לקבלה הסבירו שהכוונה לשפע רוחני, וכך כותב הראקנטי

ריקאנטי בראשית פרק מט פסוק כה (פרשת ויחי)

- *ועל כן אמר אחרי כן ברכות שמים מעל, רוצה לומר שמים עליונים. ברכות תהום היא השכינה הרובצת תחת, זהו ברכות שדים ורחם*

מבואר בדברי הריקנאטי שברכות שדים זה כינוי לשכינה. השכינה היא מביאה את השפע התחתון שיורד לעולם.

אשרי האיש הגורם ברכת עולמים זאת בכל מעשיו ודרכיו,

זהו איתן העולם - הרב מסיים בדברי שבח לאותו איש שזוכה להיות גורם ברכה לעולם. זוכים אותם אנשים לתת שפע לעולם. נתינת השפע לעולם אצל אותם אנשים באה לידי ביטוי לא רק בקיום מצוות אלא בכל מעשינם ודרכיהם של אותם צדיקים. אותו צדיק נחשב כמו איתן עולם, מה שנאמר על האבות הקדושים.

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יא עמוד א

- רבי אליעזר אומר: מנין שבתשרי נולדו אבות - שנאמר ויקהלו
אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האתנים בחג - ירח
שנולדו בו איתני עולם

משמעות הביטוי 'איתן עולם' בקשר לפסקה שלנו שאותם איתנים
משפיעים שפע על העולם כולו.

פסקה ז' עדן הקדושה²⁰ (עמוד רצה')

המחשבות העליונות של הקדושה, הנובעות ממקור הקודש, מאור התורה והחכמה, הן מעדנות את הנפשות מוסיפות בהן אור של חיים אמתיים, וחכמים יחידים המתנשאים לעדן עליון זה על ידי קישור נשמתם במעדנות זיו החכמה העליונה, על ידי קישורם אל כל ההמון כולו, הם מעדנים גם נשמותיהם. ביותר הדבר פועל בישראל, מפני הקישור האחדותי הפנימי שיש לעם פלאות, עם אחד זה. וכל מה שמתבררת אמת זו יותר לשרידים אשר ד' קורא, הם מתחזקים באחיזתם בתורה העליונה. ואפילו כשהדבר מזדמן שמצד מניעות מצביות, גופניות וצדדיות, מתעלם האור של העדן מהם, וזיו החכמה והקדושה העליונה מתגלה עליהם בלא קרני ההוד של השמחה והתפארת המלאים, מכל מקום מתחזקים הם בעבודתם, ואינם עוזבים את מעמדם, מיחלים הם לתשועת ד', שעוד ישוב ויאיר להם אורו.

ובין כה וכה יודעים הם בידיעה גמורה, שכל מה שהם יותר מתנשאים ברום מעלה של הציורים הקדושים העליונים, עושים הם פעולה ממשית להעלות נשמות רבות מתהומות שיקועם, להעלות אבני חן יקרות משפל המצב אשר הורדו שם על ידי המון תלאות גשמיות ורוחניות. ועל ידי העירוב הבלתי ניכר שזרמי אורותיהם של קדישי עליונים הללו מעורבים הם עם החפצים והנטיות של כל ההמון כולו,

²⁰ מקור הפסקה שמונה קבצים קובץ ג' פסקה עדי'.

עצם החיים הולך ומתעדן, שמחת החיים הפנימית מתעלה, ורגש הטוב והיושר, ואור הקודש העולם הולך ומתגלה מבין החרכים, והעולם כולו נעשה שווה הרבה יותר בערכו.

ופרי העבודה מתראה במקומות אשר אין עולה על שום דעת לשער מי הם המברכים שם, מי הם המזילים טללי הנועם, מי הם המכניסים רגשי השלום והידידות, מי הם הגורמים להישרת השכל, לאיזור הכח, לעדינות הרוח, והגדלת התקוות, כל אלה רסיסים הם מעולם האורה, החי בנשמתן של ישרים עליונים.

הם הם נגידי העולם, שרי הקודש, האוהבים הגדולים של כל המעשים, שרוח החסד והאהבה של רבון כל העולמים שרויה בנשמותיהם, הם הם בעלי הרצון החזק להאיר ולהיטיב, לפאר ולשמח, לכבד ולהדר את הכל, הם הם קדושי אלהים המכובדים, שהכבוד שרוי אתם, שהוא מתיחד עם נשמתם, שאיננו פורש מהם גם כשהעולם כולו מביט עליהם בלעג ובוז, הם הם החושבים העליונים, הענוים הגדולים, המלאים גאות ד', החלשים במבט החצוני, ומלאים עז וגבורה פנימית לאין תכלית, גבורי כח עושי דבר ד'.

נושא הפסקה- חיבור הצדיקים למחשבות עליונות נותנות פרי וטל בכל העולם.

ביאור הפסקה-

המחשבות העליונות של הקדושה, הנובעות ממקור הקודש, מאור התורה והחכמה, הן מעדנות את הנפשות מוסיפות בהן אור של חיים אמתיים- הרב מבאר כיצד המחשבות העליונות פועלות בעולם. השלב הראשון שאותם מחשבות פועלות זה נעשה על ידי השפעת המחשבה על הנפשות. הרב מבאר שהמחשבה העליונה מחוברת לתורה ולחכמה, הרב בשמונה קבצים כותב כך.

קובץ ג' פסקה קטז.

- התורה היא החכמה העליונה, וכל החכמות, וכל מיני השקפות עולם, בטלים לפני כשרגא בטיהרא, ומכל מקום הם כולם כלולים בה, וכל כח החיים שלהם הוא מפני שהם, בין ביוזעים בין בלא יוזעים, נסמכים על הבסיס התורתי. והממשיך אור התורה ממקורו על כל ההשקפות העולמיות, הרי הן מתברכות על ידו, ונעשות נערצות, וסיגיהן הולכים ומתפרדים מהן, עד שהן מזדככות והולכות, וסוף כל סוף מתאחדות הן באורה החי של התורה, שהוא אור אלהי אמת בעולם...

במקור זה מסביר הרב שהתורה היא החכמה העליונה, החכמה הזאת מבטלת את כל החכמות שתחתיה. גם כאן הרב מזכיר לא את התורה עצמה אלא את אור התורה שנוצר מתוך התורה.

המושג אור תורה מבאר את צורת החיים שהתורה מביאה לאדם חיים. וכך כותב הרב על משמעות חיי תורה.

קובץ ג' פסקה שלז.

- אל יחשוב אדם שאפשר לחיות חיים רוחניים בלא אור התורה. כשם שאי אפשר לחיות בלא אור ואויר, בלא מזון ומשתה, עוד יותר ויותר מזה אי אפשר לחיות בלא חיות התורה...

על ידי חיבור לאור התורה, אור תורה ביחד עם החכמה העליונה אז הנפש מתעדנת וממילא מתווספים בנפש אור של חיים אמיתיים.

וחכמים יחידים המתנשאים לעדן עליון זה על ידי קישור נשמתם במעדנות זיו החכמה העליונה- אומנם מי שמצליח להגיע לדרגה הזאת הם דווקא חכמים יחידים. מושג זה רומז על

המקובלים. וכן בהמשך הפסקה הרב ידבר על אותם שרידים אשר ה' קורא זה כינוי למקובלים.

המיוחדות של המקובלים שהם מחוברים לחלק עליון של התורה. הרב משתמש כאן בלשון שמקובלים משתמשים בו, לשון של התקשרות. חלק מעבודת המקובלים להתקשר לעולם עליון, להתקשר לזיו עליון. הקישור הזה הוא קישור לאצילות שהיא החכמה העליונה.

הפעולה של היחידים מתוארת בשמונה קבצים.

קובץ ב' פסקה שמט.

- היחידים המסתכלים ברזים העליונים של העולם הרוחני, בסודות הנשמות והחיים העומדים ממעל לכל ערכי החיים המחברים לחומר וכל משאלותיו הגשמיות והרוחניות, כשהם מתמזגים יפה עם הציבור, הרי הם הקובעים את הבסיס היותר איתן לחיים החברתיים. כי לעולם לא יקבע ערך הגון על קטע אחד של חיים, כמו שהוא התוכן של חיי העולם הזה לבדם. במערכה הכללית מוכרחים כל תוכני החיים להכנס, ועל פי כל המבטים העמוקים והרחבים מוכרחים ערכי החיים להתבסס....

במקור זה מסביר הרב שהיחידים הם אלה שמתסכלים ברז העליון, אלה שמסוגלים להגיע לפנימיות של העולמות. הם מחוברים אל הצד העליון וממילא מסוגלים גם לרדת לפעול עם האנשים הנמוכים, עם כל שדרות הציבור. זה יסביר את המשך הפסקה, שם הרב יסביר כיצד הם היחידים משפיעים על כולם, גם על האנשים הנמוכים.

על ידי קישורם אל כל ההמון כולו, הם מעדנים גם

נשמותיהם - המקובלים מקשרים את נשמתם לשורש העליון, ומתוך כך הם מתעלים. ובעילוי שלהם יש עילוי לכל ההמון כולו. כיון שחלק מעבודת המקובלים הוא להתקשר להמון, להתקשר לכלל ישראל. הקישור הזה יוצר שפע ועדינות גם בנשמותיהם שם ההמון.

בתחילת הפסקה הרב הסביר כיצד החיבור הזה מעדן את הנפשות של מי שמתקשר לחלק העליון, כעת הרב מסביר את הקישור הזה משפיע גם על נפשות נמוכות, כיון שהנפשות העליונות מקושרות להמון כולו.

ביותר הדבר פועל בישראל, מפני הקישור האחדותי

הפנימי שיש לעם פלאות, עם אחד זה - ההבנה שנשמה עליונה משפיעה על כולם זה בא לידי ביטוי דווקא בעם ישראל. כיון שבעם ישראל כל הנשמות קשורות זו בזו. יסוד זה מבואר בספר התניא.

תניא ליקוטי אמרים פרק ב

- וככה ממש כביכול בשרש כל הנפש רוח ונשמה של כללות ישראל למעלה בירידתו ממדרגה למדרגה על ידי השתלשלות העולמות אבי"ע מחכמתו ית' כדכתיב כולם בחכמה עשית נתהוו ממנו נפש רוח ונשמה של עמי הארץ ופחותי הערך ועם כל זה עודינה קשורות ומיוחדות ביחוד נפלא ועצום במהותן ועצמותן הראשון שהיא המשכת חכמה עילאה כי יניקת וחיו' נפש רוח ונשמה של עמי הארץ הוא מנפש רוח ונשמה של הצדיקים והחכמים ראשי בני ישראל שבדורם:

במקור זה מבאר בעל התניא שאומנם יש חילוקי נשמות, יש צדיקים ויש עמי הארץ. אבל כולם נעשו בקישור נפלא מהחכמה העליונה. ממחשבת הבורא. ממילא מבואר שיש קישור בין כל הנשמות. לכן בהמשך הפרק בעל התניא מבאר את המעלה של הקישור והדבקות בצדיק ככלי דרכו אפשר לקבל את השפע.

וכל מה שמתבררת אמת זו יותר לשרידים אשר ד' קורא,

הם מתחזקים באחיזתם בתורה העליונה - ככל שהאמת הזאת, האמת שבעלייתם הם משפיעים על כל הנפשות, ככל שהאמת הזאת מתבררת, כך הצדיקים מתחזקים בחיבור ובאחיזה בתורה העליונה.

התורה העליונה שהרב מבאר כאן הכוונה לפנימיות התורה, וכך רמוז בדברי המהר"ל.

תפארת ישראל פרק יג

- מכל מקום הדברים מבוארים כי התורה הזאת גבוהה על גבוה ומדרגה על מדרגה יש לה עד עולם הבא. ... יגיע על ידי זה אל המעלה העליונה **שהוא פנימית התורה** ודבק בשם הזה הם **סודי התורה**. ולפיכך העוסק בתורה העסק הוא בדברים גדולים. כי אין לך לומר כי כאשר יעסוק בדברים הגשמיים כמו נזק שור ובור וכיוצא בזה שאין לו עסק בדברים הפנימיים, שאם כן האדם שהוא עומד בעולם התחתון אין לו חלק בעולם

העליון הנבדל? רק שצריך לומר כי הנשמה הנבדלת עומדת
בגוף ומכל מקום יש לה דביקות למעלה עד עולם העליון. וכך
כאשר עוסק בדברים הגשמיים יש לו דבקות בפנימיות התורה
ומגיע עד עולם העליון

במקור זה מסביר המהר"ל דרך התורה האדם יכול להגיע לעולם
עליון. הדרך למעלה העליונה הוא פנימיות התורה. כשהאדם לומד
דברי פשט בתורה, כג' נזקי שור ובור צריך להכיר שיש לו דביקות
בעולם העליון. ההכרה הזאת באה לידי ביטוי על ידי לימוד התורה
הפנימית.

*ואפילו כשהדבר מזדמן שמצד מניעות מצביות, גופניות
וצדדיות, מתעלם האור של העדן מהם, וזיו החכמה
והקדושה העליונה מתגלה עליהם בלא קרני ההוד של
השמחה והתפארת המלאים, מכל מקום מתחזקים הם
בעבודתם, ואינם עוזבים את מעמדם, מיחלים הם
לתשועת ד', שעוד ישוב ויאיר להם אורו - הרב מתאר עד כמה
הדבקות של הצדיקים המקובלים בתורה העליונה, הדבקות הזאת
היא למרות המניעות.*

הרב מתאר מניעות מצדדים שונים, יכולות להיות מניעות לפי מצבו
של האדם, יכולות להיות מניעות ממצב גופו של האדם, או בגלל
דברים צדדים, כגון התנאים מסביב שהם לא שייכים ממש לגופו של
האדם, אבל זה מפריע בצורה צדדית לאדם.

בעקבות המניעות האלה מתעלם האור עדן של החכמה והקדושה
העליונה. אותם מקובלים בעקבות המניעות מרגישים שהאור לא
מופיע. כל ההשמחה וההוד של חדוות התורה לא מופיע עליהם.

בכל זאת הם מתחזקים, הם מבינים שצריך להמתין לישועת ה'. הם
מבינים שזה זמני, שבסופו של דבר האור של התורה הפנימית יחזור
ויאיר, יחזור ויעדן את כל הנפשות שקשורות אליהם.

בשמונה קבצים הרב מתאר מניעות שלא נותנות לאדם לשוב
בתשובה, וכך כותב הרב.

קובץ ב' פסקה רח.

- מה שמוטבעים לפעמים במניעות גדולות, בין בענינים שבין אדם למקום בין בענינים שבין אדם לחבירו, לא יעכב כלל את התשובה הרוחנית, וכיון שמבקשים לשוב אל ד', שבים, והאדם מתחדש כבריה חדשה. והציצים המעשיים, שצריכים לזירוז גדול לתקנם, יצפה עליהם תמיד לתקנם ... אבל גם כשלא נזדמן לו עדיין התיקון, בין מצד מניעות חיצוניות, או מצד מניעות פנימיות, שעדיין אין הרצון שלו תקיף כל כך, וההסכמה לדרכי התיקונים המעשיים עדיין לא באה לו בהשלמה, מכל מקום יאחוז בתשובה הרוחנית בכל עוז ואומץ. ויהיה תקיף בדעתו, שסוף כל סוף אחוז הוא בתשובה, שהיא ענין יקר מכל מה שבעולם, וירבה בתורה, במדות טובות, בחכמה ובהנהגה ישרה, בכל מה דאפשר לו. וישפוך שיחו בתפילה לפני קונו להוציא אל הפועל את חלקי התשובה שעדיין לא יצאו אל הפועל, בעבור עצמו, ובעבור כלל ישראל, ובעד כל העולם כולו, ובעד תיקון הכללי של השכינה, אור ד' בעולם, שיהיה בתכלית השלימות. וישתוקק שכל הנשמות יהיו מתוקנות ונהנות מזיו השכינה. והכל ישבעו טוב ושפע חיים.

במקור זה הרב מתאר מניעות מעשיות של חוסר יכולת לחזור בתשובה בגלל עבירות שבין אדם לחברו. ואחר כך מוסיף הרב מניעות יותר פנימיות, מניעות שקשורות לרצונו של האדם. מניעות שנובעות מחוסר רצונו של האדם.

הרב מסביר למרות המניעות האדם צריך להתפלל להשתוקק לתשובה שתשפיע ותתקן את העולם כולו. בדיוק כמו שהמקובלים שיש להם מניעות מסוגים שונים לא עוזבים את דרכם, כיון שהם מבינים שפועלתם מתקנת את העולם. כך גם בעלי התשובה צריכים להבין שבתשובה שלהם הם יכולים להמשיך שפע לעולם כולו.

הרב בשמונה קבצים מוסיף שלפעמים ישנם מניעות דווקא לגבי לימוד פנימיות, וכך כותב הרב.

קובץ ה' פסקה רנב.

- מי שמרגיש בעצמו, אחרי כמה וכמה נסיונות, שנפשו בקרבו מתישבת במנוחתה רק בעסק רזי תורה, ידע נאמנה כי לכך נוצר, ואל יבהלוהו כל מניעות שבעולם, גשמיות וגם רוחניות, מלהיות רץ אל מקור חייו ושלמותו האמתית. ויוכל לשער

שלא רק השלמת עצמו והצלתו תלויה היא בהשלמת צביונו,
אלא גם הצלת הכלל ושכלול העולם ...

במקור זה מתאר הרב כיצד האדם הכיר בעצמו ששורש נשמתו הוא בלימוד רזי תורה. בכל זאת האדם מרגיש שיש המון מניעות סביבות, מניעות גשמיות או רוחניות. בכל זאת האדם צריך להתחזק ולשער שהתיקון שלו ישפיע על העולם כולו. ברגע שהאדם יתאר את ההשפעה הזאת יהיה לאדם כח לעמוד מול כל המניעות.

ובין כה וכה יודעים הם בידיעה גמורה, שכל מה שהם יותר מתנשאים ברום מעלה של הציורים הקדושים העליונים, עושים הם פעולה ממשית להעלות נשמות רבות מתהומות שיקועם, להעלות אבני חן יקרות משפל המצב אשר הורדו

שם על ידי המון תלאות גשמיות ורוחניות - הגדולה של אותם מקובלים שהם יודעים בידיעה ברורה שההתנשאות שלהם, שהמחשבות והעיסוק הרוחני שלהם משפיע פעולה ממשית על נשמות רבות.

בדברי הרב מתבאר עד כמה הצדיק יכול להשפיע על הנשמות הנמוכות. הצדיק בקדושתו יכול לרומם את העולם כולו. הרוממות הזאת, ההשפעה היא השפעה סגולית. לא מדובר כאן בדייקא שהצדיק מחזיר את אותה נשמה בתשובה על ידי לימוד. אלא ההשפעה היא סגולית.

הרב בשמונה קבצים מתאר כיצד הצדיקים משפיעים על הרשעים.
קובץ א' פסקה תקעז.

- כשצדיקים מתגברים בקדושתם העצמית, שאור החסד מאיר בהם בהזרחה גדולה, יכולים הם לקרא לתשובה גם את הרשעים היותר מוחלטים, גם את השקועים בכל הזוהמות והקליפות, גם את הכופרים ועזי הפנים היותר נוראים, כי הכל כוסף לאור העליון בהגלותו.

במקור זה מסביר הרב שקדושתם העצמית של הצדיקים אור החסד שבצדיקים גורם לקריאה בתשובה של הרשעים. לא נראה שהכוונה כאן שהוא קורא בפועל, אלא הכוונה שזה פועל מבחינה רוחנית. הרי הרב מסביר שזה הקדושה העצמית ואור החסד, כך שנראה שזאת פעולה פנימית, פעולה נסתרת.

הדבר מתאים לדברי הרב כאן לגבי מקובלים שמשפיעים על הרשעים ומעלים אותם ממקומם הירוד.

פעולת העלאה מופיע בכמה מקומות בדברי הרב קוק, וכך מובא גם בשמונה קבצים.

קובץ ח' פסקה קעה.

- לא אוכל להכחיד בקרבי את הרוח השוקק לאחוז בהעבודה הרוממה של העלאת הניצוצות הקדושים, של כל המגיע לחוג השמוש של כל הצרכים הגשמיים וכל הקנינים שהם באים במגע ויגבולי...

הרב מסביר שישנה עבודה של העלאת ניצוצות העבודה הזאת מעלה את כל מה שנמצא בתחום של הצדיק. בעצם הצדיק מכיר בפעולתו שהוא מסוגל לרומם את כל המציאות שמסביבו.

הרב מסביר שהצדיק מעלה את אבני החן, היינו העלאה של הקדושה מתוך הקליפות. הקדושה הזאת מכונה בספרי המקובלים רפח' ניצוצין. וכך מבואר בכתבי האר"י.

שער ההקדמות דרוש הרפ"ח דף כו

- וכמו כן נשארו קצת נצוצי אור ורוחניות וחיות, מוכרח לקיים ולהעמיד הכלים ההם שבעולם הבריאה עד זמן התחיה שלהם... ודע כי מספר נצוצי האור שנשארו למטה תוך הכלים שבעולם הבריאה הוא רפ"ח ניצוצין... ואמנם בלי ספק כי המעולה שבאורות עלה למעלה באצילות, והנצוצות היותר גרועים הם שירדו עם הכלים... הם בחינת רפ"ח ניצוצין שירדו.

במקור זה מסביר האר"י שלאחר שבירת הכלים נשארו רפ"ח ניצוצין שהם נותנים חיות לכלים שירדו בזמן השבירה. החיות הזאת צריכה להעלות חזרה בעבודתו של האדם, וכך כותב האר"י במקום נוסף.

שער המצוות כוונת האכילה פרשת עקב דף מא:

- והנה מכל בחינות אלו נשארו בחינות מהם בתוך הקליפות שלא יכלו להתברר אז, והנה הם מתבררים מאז ועד עתה עד ביאת המשיח, כי אז בלע המוות לנצח ויהיה כל הקדושה מתבררת.

במקור זה מסביר האר"י שתהליך העלאת הניצוצות הוא תהליך מתמשך עד ביאת המשיח.

לפי דברים אלה ניתן להבין את ההדגשה של הרב כאן, שישנם אבני חן שירדו למקום נמוך וצריך לחזור ולהעלות את אותם חלקים שירדו.

אומנם בכתבי האר"י עיקר הפעולה היא בכל מיני חלקים בעולם, כגון דומם צומח וחי. לעומת זאת כאן הרב מתעסק באותם רשעים, אותם אנשים ירודים שהם בעצמם נפלו למקום נמוך. אותם אנשים נשארו כמו אבני חן שירדו למקום נמוך, בגלל תלאות ועיכובים שונים.

ועל ידי העירוב הבלתי ניכר שזרמי אורותיהם של קדישי עליונים הללו מעורבים הם עם החפצים והנטיות של כל

ההמון כולו, עצם החיים הולך ומתעדן - היכולת של הצדיק לפעול הוא משום שהוא מקושר לכל החלקים של הבריאה. כמו שכבר מצאנו בדברי הרב לעיל שכתב שהוא מעלה את כל הצרכים הגשמיים והקניינים שהם נצרכים לפעולתו של הצדיק. היינו השימוש שהצדיק משתמש בעולם, הקשר שהצדיק מקשר בעולם גורם לעידון של העולם. ככל שהצדיק מקושר ליותר דברים הם פועל על יותר חלקים בבריאה.

שמחת החיים הפנימית מתעלה, ורגש הטוב והיושר, ואור הקודש העולם הולך ומתגלה מבין החרכים, והעולם כולו נעשה שוה הרבה יותר בערכו - הרב מתאר כאן את העילוי שנוצר בעולם כולו.

הרב בשמונה קבצים מתאר גם את עילוי ושכלול העולם על ידי עילוי הנשמה.

קובץ א' פסקה תתל.

- כשנשמה גדולה הולכת ומתעלה, הרי היא מטבעת חותם של אצילות, של טוהר וגדולה עליונה, על כל ההויה. זהו יסוד החזיון של צדיק יסוד עולם. נקודה פנימית היא הנשמה הצלולה והרוממה, כל הנשמות כולן וכל מעשיהן, כל כחות היש וכל גילויי החיים, הולכים הם רק לשכלל את הוייתה. העולם מחוסר הוא מגמה כל זמן שאין נשמה עליונה זורחת בו. וכיון שהיא באה, ומאירה באור יקרתה, הרי העולם משתכלל, ושמים וארץ שמחים כשמחת יצירתם.

במקור זה מסביר הרב שבצורה העולם מקבל את מכמתו, העם משתכלל וישנה שמחה גדולה, השמחה באה לידי ביטוי כיון שהמטרה של העולם מתגלה. השמחה נובעת כשהאדם מצליח לעבוד לפי הייעוד שלו. כשהעולם מתקרב לייעודו אז ישנה שמחה גדולה.

ופרי העבודה מתראה במקומות אשר אין עולה על שום דעת לשער מי הם המברכים שם, מי הם המזילים טללי הנועם, מי הם המכניסים רגשי השלום והידידות, מי הם הגורמים להישרת השכל, לאיזור הכח, לעדינות הרוח,

והגדלת התקוות - הרב מציג את ההשפעה של הצדיקים בצורה של שאלה, ולכן הרב משתמש במילים 'מי הם'. היינו מי הם שפועלים בכזאת השפעה. מי הם שמברכים, מי הם שמביאים טללי נועם, מי הם שמביאים ישרות שכל.

הרב מציג את זה בצורה של שאלה, כיון שבאמת גבולות ההשפעה של המקובלים אלה גבולות מאד רחבים. ההשפעה של עבודת המקובלים מגיעה למקום שאנשים לא משערים שאפשר להשפיע.

כמו שכבר הרב כתב לעיל שהמקובלים משפיעים על נשמות רבות שנמצאות בתהום, ממילא מובן שאנשים בכלל לא מסוגלים לחשוב שהשפעת המקובלים מגיעה לשם.

בדרך כלל אנחנו מכירים השפעה מעשית, דיבור שאדם מדבר עם חברו בשביל להחזירו בתשובה. או אפשרות של השפעה עקיפה שמידי פעם נפגשים ויש מעין השפעה של נשמות. כאן הרב מסביר שההשפעה כל כך נסתרת שאף אחד לא מעלה על דעתו שישנה השפעה.

היכולת של הצדיקים היחידים להשפיע במקום שאנשים לא יודעים זה טבעם של אותם צדיקים, וכך כותב הרב בשמונה קבצים על עמדתם החברתית של הצדיקים.

קובץ ד' פסקה סז.

- *המעיינים הרוחניים אינם על פי טבעם אנשים ציבוריים ... ודוקא בשביל שאין מחשבתם טרודה בהעסקים הציבוריים ונתוחיהם, הם עסוקים בעומק בהישוב הפנימי של רוח האדם, שהוא הרבה למעלה בערך מכל הסדרים הציבוריים. ומתוך השלמות הפנימית אשר ליחידים, משתפרת ממילא*

נחלת הציבור כולו. ותמיד תתברך האנושות על פי הערך שיתנו לה אלה הפראים העליונים הבודדים, אשר בגדלם מתנשאים מעל כל הערכים החברתיים, ויש להם בחיים אותו הערך העצמי העליון, שהנשמה המאירה מסדרת על ידו את הישוב האמיתי, לאור באור החיים.

במקור זה מסביר הרב שאותם מעיינים רוחניים, אותם אנשים יחידים הם פועלים בלי הופעה חיצונית. באופן טבעי מי שרוצה להיות פנימי צריך להיות נסתר מהציבוריות. העיסוק בציבוריות גורם שהמתעסק נמצא במקום יותר נמוך. השחרור החברתי שאותם מעיינים מחפשים גורם שהם יכולים לראות את המציאות בעומק גדול. דווקא מתוך העומק הזה אפשר להשפיע שפע של הגדרות חדשות ועמוקות שמשפיעות על הכלל כולו.

הרב מתאר את השפעת הצדיקים בצורות שונות. ההשפעה הזאת מביאה ברכה, היינו שפע חדש לעולם. כמו כן ההשפעה הזאת מביאה טללי נועם, משמעות הדבר שלפעמים אין כאן חידושים אלא רק נעימות של נועם, או הרגשה מאד טובה שלום וידידות בעולם.

השפע הזה משפיע גם על השכל והמידות של בני האדם. הישרת השכל שיתיישר בעולם. לפעמים בעולם ישנם זמנים בהם הופעת השכל מתגלה בצורה עקומה. כמו שבימינו אנחנו יכולים לראות כל מיני מחשבות של עיוולת, מחשבות של שטות שכל העולם הולך לפי אותם מחשבות. אפשר לראות את זה ביחס לזכויות הפרט שזה מופיע בצורה קיצונית, אפשר לראות את זה בתקופה של הסכמי אוסלו, מחשבת עיוולת שאפשר לעשות שלום עם אנשים מסוכנים כאלה וכדומה. מחשבות שמביאות לעולם עיוות. והנה הצדיקים האלה מסוגלים להחזיר לעולם את המחשבה הישרה. את המחשבות הישרות. ההשפעה אינה עוברת דרך התקשורת, ההשפעה היא השפעה סגולית.

ההשפעה של הצדיקים האלה באה לידי ביטוי גם בתיקון המידות, מצד אחד איזור כח²¹, נתינת כח לאדם לפעול, מצד שני עדינות שנכנסת לתוך הכח.

²¹ הרב בדבריו מרמז על ברכת 'אזור ישראל בגבורה'. המשמעות של אזור ישראל בגבורה הכוונה מצד אחד כמו גיבור שחוגר חרב, היינו יש לו מעין חגורה של גבורה. מצד שני יש צד שהכוונה כאן למיתון הגבורה, להכניס את הגבורה בתוך אזור שמצמצם אותה למקום הנכון.

ההשפעה המשולבת הזאת, השפעה של ברכה השפעה של טללי חיים, השפעה של שכל ישר וגבורה מביא הגדלה של התקווה. כשהאדם מגלה דברים חדשים ישנה תקווה חדשה.

נראה שברשימת ההשפעות שהרב רשם כאן ישנו מעין תהליך, קודם כל שורש הברכה שמתחיל מלמעלה, אחר כך טללי נועם שזה כמו טל שיורד מלמעלה ומשפיע. שלב אחר כך שזה יורד למציאות ומשפיע שלום, ההשפעה האת נעשית דרך שכל, ולאחר השכל השפעת המידות, וממילא התוצאה המעשית ממש זה על ידי הגדלת התקווה.

כל אלה רסיסים הם מעולם האורה, החי בנשמתן של

ישרים עליונים - ההשפעה הגדולה הזאת, השפעה על כל המציאות, זה מעין רסיסית המפרטים מעולם עליון. בדיוק כמו אור השמש, השמש היא אור גדול שמתפרט ומופיע כרסיסי אור שמתגלים במקומות שונים. כמו שהאור מתחיל ממקום עליון ומופיע באינספור מקומות. כך גם הצדיקים המקובלים, אותם ישרים עליונים ההשפעה שלהם היא גדולה ורחבה כעין רסיסים המשפיעים בכל המקומות.

הם הם נגידי העולם, שרי הקודש, האוהבים הגדולים של

כל המעשים, שרוח החסד והאהבה של רבון כל העולמים

שרויה בנשמותיהם - מכאן עד סוף הפסקה הרב כותב מעין שיר שבח למעלתם של הצדיקים המקובלים.

הרב פותח כל משפט כאן במילים 'הם הם'. פתיחה זאת מוכיחה שזה מעין תשובה לשאלה ששאלנו לעיל, לעיל שאלנו מי הם. וכעת התשובה הם הם. התשובה מתארת את הצדיקים בצורות שונות של גדלות.

התיאור המרובה של הצדיקים הוא מעין שיר שבח למעלתם של אותם צדיקים. ריבוי התארים מוכיח את מעלתם הגדולה, מעלה שאי אפשר לצמצם במשפט אחד.

הרב מוסיף ופותח כל משפט במילים הם הם, משמעות הדבר זה להדגיש עד כמה זה אמיתי, ועד כמה שבעצם רק הם מסוגלים לגלות את המעלות האלה.

לאחר השאלה מי הם התשובה הם נגידי עולם, שרי קודש. אותם אנשים שנמצאים בשורש העליון מסוגלים להביא שפע גדול לכל העולם, כיון שהם שרי קודש. הם אוהבים את כל המעשים ולכן מקושרים לנקודת החסד שאיתה הקב"ה ברא את העולם. הם מקושרים למקור החסד העליון.

הם הם בעלי הרצון החזק להאיר ולהיטיב, לפאר ולשמת,

לכבד ולהדר את הכל - מעלה נוספת של הצדיקים האלה הוא בגילוי כח הרצון. יש להם רצון חזק להאיר ולהיטיב, להשפיע בפאר ושמחה בעולם. זה מה שהרב הסביר בתחילת הפסקה שהצדיקים האלה לא עוזבים את עבודתם למרות כל המניעות. הצדיקים האלה מתחזקים ברצונם הגדול ולכן לא עוזבים את העבודה הזאת. העבודה הזאת היא מגלה רצון של השפעת אור טוב פאר ושמחה על הכל.

אפשר גם כאן למצוא מעין ירידה, השפעה שמתחילה מאור, אחר כך בא לידי ביטוי ברצון לגילוי טוב. אחר כך הדבר בא לידי ביטוי בפאר היינו מעין מעלת התפארת, ובסוף זה גורם שמחה.

הם הם קדושי אלהים המכובדים, שהכבוד שרוי אתם,

שהוא מתיחד עם נשמתם, שאיננו פורש מהם גם

כשהעולם כולו מביט עליהם בלעג ובוז - המשך מעלת הצדיקים האלה הם קדושי אלקים. שורש חייהם הוא הכבוד הפנימי שנמצא בתוכם. הכבוד האלוקי נמצא בתוך נשמתם ואיננו פורש מהם גם כשכולם מביטים עליהם בבוז. הדגש שכל העולם מביט עליהם בבוז מזכיר מה שהרב הזכיר כבר בתחילת הפסקה שהם לא יעזבו את עבודתם גם כשיש להם המון מניעות מצביות גופניות וצדדיות. הסתכלות העולם עליהם בבוז, זה מעכב צדדי שאמור להשפיע. אבל הצדיקים האלה לא חוששים להשפעה הזאת.

הם הם החושבים העליונים, הענויים הגדולים, המלאים

גאות ד', החלשים במבט החצוני, ומלאים עז וגבורה

פנימית לאין תכלית, גבורי כח עושי דבר ד' - התכונה האחרונה שהרב מדגיש כחלק מהתשובה מי הם אותם צדיקים מקובלים, זאת התכונה שהם מלאי ענווה. למרות שהם נמצאים בשורש המחשבה העליונה הם מלאי ענווה. מצד אחד הם מלאי גאות

ה', מצד שני לגבי המבט החיצוני הם רואים את עצמם בענווה. המבט החיצוני המביא גאווה לא תופס מקום כלפיהם. כיון שיש להם גבורה פנימית הם אינם צריכים אישור והוכחה מהסביבה.

הסיבה לגאווה נובעת מתוך הרצון לקבל אישור חיצוני מהסביבה. מי שיש לו גבורה פנימית, מי שמקושר למחשבה העליונה, אינו צריך את האישור של הסביבה. אדם כזה מלא מעצמו, לכן אדם כזה מלא ענווה.

הרב מסיים את הפסקה בלשון הפסוק בתהלים.

תהלים פרק קג פסוק כ

- *ברכו יקוק מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו:*

הרב לוקח את הפסוק הזה ומתאר שאותם גבורי כח עושי דבר ה', הם הצדיקים המקובלים.

ראוי לציין שהרב כתב כאן ארבע פעמים את לשון השאלה מי הם, ואחר כך ענה ארבע פעמים את המילים 'הם הם'. ואפשר שיש כאן רמז שהדברים אחד כנגד השני.

בשאלה הראשונה מי הם הרב שאל מי הם המביאים ברכה, זה כנגד התשובה הראשונה הם הם נגידי עולם, משמעות להיות נגיד עולם היינו נגיד לשון המשכה והורדת שפע.

לגבי השאלה השניה מי הם המזילים טללי נועם, באה התשובה הם בעלי הרצון להאיר, לפאר ולשמח. משמעות טללי נועם זאת הנעימות הבאה לידי ביטוי ברצון להביא אור ושמחה.

לגבי השאלה השלישית מי הם הגורמים לשלום וידידות, באה התשובה הם הם אותם אנשים שהם אינם חוששים לבוז של העולם. למרות כל הבוז הם ממשיכים בגילוי השלום שלהם.

לגבי השאלה האחרונה מי הם המביאים לעולם איזור כח והגדלת התקווה, באה התשובה האחרונה הם הם אותם חושבים עליונים המלאים ענווה, אבל בתוכן יש עוז וגבורה. עוז וגבורה פנימית מביא איזור כח ותקווה.

פסקה ח' דומית הקדושה הכללית²² (עמוד רצו')

הקדושה העליונה היא קדושת הדומיה, קדושת ההויה, שהאדם מכיר את עצמו בטל בפנימיותו הפרטית וחי חיים כלליים, חיי כל, מרגיש הוא חיי הדומם, הצומח והחי, חיי הכלל כולו, של כל מדבר, של כל איש מאישי האדם, חיי כל שכל וכל מכיר, כל משיג וכל מרגיש, וההויה כולה מתעלה עמו למקורה והמקור מתגלה תמיד עליה ועליו ברוב הדר, בהוד קדושה באמת ובנחת. כל האושר, כל הטוב והיושר, כל העז והתפארת, כל החיל והגבורה שופעים עליו, אורו של עולם הוא יסודו ואומץ המשכת חייו, בזכותו נזון העולם כולו, וכאין וכאפס הוא בעיניו.

הוא אינו מתקדש, נבדל ונפרש, חי הוא, וכל חייו קודש קודשים, חיי חיים הם, דופקי לבבו, מרוצת דמו, שאיפות נפשו, הסתכלותו ומבט עיניו, הכל חיי אמת, חיי גבורה אלהית שוטפים בהם ועל ידם.

אם יפיל עצמו קדוש הדומיה לעבודה מצומצמת, בתפלה, בתורה, בצמצום מוסריות ודיקנות פרטיות, יסבול וידוכא, יחוש כי נשמה מלאה כל היקום לוחצים בצבתים, להסגירה במועקה מצומצמת של מדה, של התוית דרך מיוחד, בשעה שכל הדרכים יחד הנם לפניו פתוחים, כולם מלאים אור, כולם אוצרים חיים.

החוצפא שבעקבתא דמשיחא באה מתוך תשוקה פנימית לקדושת הדומיה העליונה, וסוף שתגיע לה, כי עתידין

²² מקור הפסקה שמונה קבצים קובץ ב' פסקה לה'.

ישראל להיות עומדים לפנים ממחיצתן של מלאכי השרת,
ואלו שואלים להם מה פעל אל, מה חידוש יש בישיבה של
מעלה. בניהם עתידים להיות נביאים מהמדרגה היותר
עליונה, ממדרגתו של משה רבנו ומזיהרא עילאה דאדם
הראשון, עץ החיים כולו בכל עמק טובו יתגלה בהם ועל
ידם.

להביא אורה עליונה זו לעולם צריכים עבודת צדיקים מלאי
חסד עליון, המגלים בהגיון לבם וחישת נשמתם את אוצר
הטוב הגנוז בסגולת הסגולה של חיי ישראל, מעבר מזה,
והמון קשור בקדושת אבות, במורשה קהלת יעקב, שואף
לנקודת חייו בכל מאודו, מתפחד ומצטער על כל ההרס,
מתמקמק מפרצת הגדרים, חוגר כחו לאשר ולקיים כל
משפט כתוב באמונת אומן.

קטיגוריא בין תלמידי חכמים, דרכים מדרכים שונים,
סותרים זה את זה, מתגלים בחיים, ומרוץ האור עושה את
שלו, בחדרי הנשמה, נשמת הגוי, ברוב קדשה, ואורו של
משיח הולך ומתגלה.

נושא הפסקה- החוצפא שבעקבות המשיח מטרתה להביא את
העולם לקדושת הדומיה.

ביאור הפסקה-

הקדושה העליונה היא קדושת הדומיה, קדושת ההויה-
בפסקה זאת הרב מבאר את פעולת המתקשרים לעבודה של קדושת
הדומיה. הדומיה היא מבטאת התכללות של האדם ושל העולם
במקורו. מצאנו בנבואתו של אליהו שרואה את הקב"ה דרך הדממה
וכך מובא בפסוקים.

מלכים א פרק יט

- (יא) ויאמר צא ועמדת בהר לפני יקוק והנה יקוק עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני יקוק לא ברוח יקוק ואחר הרוח רעש לא ברעש יקוק: (יב) ואחר הרעש אש לא באש יקוק ואחר האש קול דממה דקה:

הנביא מתאר כיצד הקב"ה מופיע אצלו בתחילה בצורות של רעש וסערה, אבל זה לא היה הגילוי האמיתי. אחר כך היה קול דממה דקה, כשיש קול דממה דקה אז מתגלה הקב"ה.

השתיקה מבטאת מעלה גדולה של קדושה, ומובא בספרים שהשתיקה קשורה לספירת הכתר, שזאת הספירה העליונה. וכך מובא בליקוטי תורה.

ליקוטי תורה לאדמו"ר הזקן פרשת בלק.

- ובמ"א נת' דכתר הוא לשון שתיקה כתר לי זעיר וזהו סייג לחכמה שתיקה סייג היינו המקיף לחכמה שהוא כתר הוא בחינת שתיקה וביטול אוכם הוא כו'

במקור זה מסביר האדמו"ר שהכתר הוא לשון שתיקה, שהרי המילה כתר זה לשון המתנה, תמתין לי קצת. ההמתנה מבטאת זמן של שתיקה וביטול. לכן נאמר סייג לחכמה שתיקה, היינו מה שמקיף ונמצא במעלה יותר גדולה מהחכמה היא השתיקה.

וכך מבואר גם בליקוטי מוהר"ן.

ליקוטי מוהר"ן תורה ו

- וע"ש השתיקה נקראים חכמים, כי (אבות פ"ג) סיג לחכמה שתיקה: [כי השתיקה היא בחינת כתר].

במקור זה מסביר ר' נחמן שעל ידי שתיקה האדם נקרא חכם. כי השתיקה היא בחינת כתר והיא מולידה את החכמה.

הסיבה שהכתר קשור לשתיקה, כיון שהכתר מבטא אור שעדיין לא יכול להופיע בשום צורה מעשית. האור הזה הוא נקרא 'אין' זאת מעלת הכתר. המקום העליון הזה אי אפשר להכיר שום צורה ושום גילוי חיצוני, אלא רק תכונה של 'אין' תכונה של שתיקה.

ר' צדוק בספרו מסביר את מעלת השתיקה כך.

ספר צדקת הצדיק - אות סח

- כל העבודות שבאיברי הגוף והמצוות שבהם הם רק להישיר
הלב והעיקר הוא הלב ששם מעון השם יתברך ... ועל זה אמר
(מלכים - א י"ט א - י"ב) ואחר הרוח רעש לא ברעש ה' ואחר
הרעש אש וגו' כי כבוד ה' אינו בדבר הנרגש ומרעיש רק בקול
דממה דקה והוא הלב שאינו נרגש לשום בריאה ...

במקור זה מסביר ר' צדוק שעיקר עבודת האדם היא בתוכו. העבודה
היא בלב, כל הפעולות החיצוניות הם באות להכשיר את לבבו של
האדם. הפעולות האלה הם מעין שתיקה פנימית שנמצאת בתוך
האדם.

פעולת השתיקה יכולה להופיע אצל האדם מתוך עבודה שהאדם
מכיר את הקדושה שנמצאת בהוויה כולה, כשהאדם מכיר את שורש
האלוקות שנמצאת בבריאה ממילא האדם נמצא בביטול של
שתיקה. זה המקור העליון שמביא קדושה לעולם כולו.

אפשר להמשיך את השתיקה לקשר בין בעל לאשה, או בין אב לבנו.
ישנו קשר של מעשה, לדוגמא קניית מתנות חיבוק דיבור וכדומה.
וישנו קשר יותר עליון, זה קשר שבא לידי ביטוי בנשיקה, מה
שמיוחד בנשיקה שאין בה דיבור, להיפך הפה סגור. הביטוי של
נשיקה מגלה שיש קשר שנמצא מעל הדיבור²³.

שהאדם מכיר את עצמו בטל בפנימיותו הפרטית וחי חיים

כלליים, חיי כל, מרגיש הוא חיי הדומם, הצומח והחי, חיי

הכלל כולו, של כל מדבר, של כל איש מאישי האדם, חיי כל

שכל וכל מכיר, כל משיג וכל מרגיש - התוצאה של פעולת

השתיקה שהאדם נמצא במקור הקדושה העליון, מקור בו הכל
מתאחד. כל החילוקים שנמצאים בבריאה הם מופיעים רק בגילוי.
בשורש של ה'אין' בשורש של השתיקה ישנה אחדות גדולה.

לכן מי שמתבטל לאור העליון של השתיקה, אדם כזה הוא מתקשר
לעולם כולו. אדם כזה חיי את חיו מתוך קישור כללי.

הרב מתאר כיצד הוא כולל את הנבראים כולם, והרב רושם את כל
דרגות הנבראים מלמטה למעלה, מהדומם אל הצומח ואחר כך אל
החי, ובסוף אל הכלליות של המדבר שהוא האדם.

²³ הסבר כזה ראיתי בספר של הרב קרליבך, זאת מעלת הנשיקה שהאדם מנשק את
ילדיו. זאת גם הסיבה שלפעמים עוצמים עיניים בנשיקה, להראות שאנחנו נמצאים
בקשר שנמצא מעל המציאות הגלויה. (אומנם גם נשיקה זאת פעולה מעשית, פיזית,
אבל היא בכל זאת מגלה עומק שנמצא מעל המציאות).

כשהאדם הזה כולל בתוכו את האדם, זאת התכללות לא רק בבני האדם בחיצוניות שלהם, אלא התכללות בכל ההרגשות והפעולות של בני האדם. האדם כולל בתוכו שתי כוחות שמולידים את המעשה. שתי הכוחות שכל ורגש. ההתכללות של בעל הדומיה זאת התכללות בשכל 'בחיי כל שכל'. וכל התכללות ברגש 'בכל משיג וכל מרגיש'. אדם כזה מסוגל לכלול בתוכו את הבריאה לכל חלקיה.

במקור נוסף בשמונה קבצים הרב מתאר את תכונת ההתכללות הזאת, וכך כותב הרב.

קובץ ח' פסקה קז. מובא גם באורות הקודש ח"ג עמ' שני

- האדם אפשר לבוא לידי מדה כזו, עד שיגלה בקרבו את המרכזיות של כל ההויה שבקרבו. ואז ירגיש ברוחו את כל המתרגש, כל העשוי, כל המוברק, וכל המתנועע בכל מלא היש לכל פרטי דרגאותיו. כי לא יעשה ד' א' דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. ההתגלות הפנימית הזאת של הריכוז שבנשמת אדם, היא הוצאה מן הכח אל הפועל מה שגנוז בה באמת, ומה שהוא מצוי ועומד. ויכולים אנו להכיר את מעלת האדם בכל מדרגה שהוא, כיון שאור עולם זה ספון בקרבו, מה גדול הוא ערכו בכל אופן ...

במקור זה מסביר הרב שאדם שהגיע למידה שמגלה בתוכו את מרכזיות כל ההויה, אדם כזה מצליח להתקשר לכל לאור ה'. אדם כזה מתקשר אל סוד ה'. זאת התגלות פנימית שנמצאת בתוך נשמתו של האדם.

וההויה כולה מתעלה עמו למקורה והמקור מתגלה תמיד

עליה ועליו ברוב הדר, בהוד קדושה באמת ובנחת - התוצאה היא עילוי העולם. אדם כללי כזה פועל בשביל להעלות את העולם כולו למקורו העליון. ומתוך העליה הזאת הקדושה העליונה הזאת, המקור העליון חוזר ומופיע עליו בצורה של קדושת אמת ונחת. הנחת מבטא את ההרמוניה שאדם קדוש כזה חי.

כל האושר, כל הטוב והיושר, כל העז והתפארת, כל החיל והגבורה שופעים עליו, אורו של עולם הוא יסודו ואומץ המשכת חייו, בזכותו נזון העולם כולו, וכאין וכאפס הוא בעיניו - כשהצדיק הזה ממשיך את העולם לעילוי ממילא יורד שפע

לעולם כולו. בתחילה השפע הזה מביא נחת לצדיק, אבל הצדיק ממשיך שפע לעולם כולו. הרב מתאר את השפע שהצדיק מביא, השפע הזה הוא האושר והטוב, הוא העוז והתפארת שבאים לעולם.

בפעולת הצדיק העולם כולו ניזון, וכך מובא בגמרא

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יז עמוד ב

- דאמר רב יהודה אמר רב: בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת: כל העולם כולו נזנין בשביל חנינא בני, וחנינא בני - די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת

הגמרא מתארת את מעלת ר' חנינא שהוא נותן מזון לעולם כולו.

הרב מוסיף שהצדיק למרות גודל פעולתו מבחינת ההרגשה האישית שלו הוא מרגיש ענווה והכל מבחינתו כאין וכאפס. הוא אינו תופס מקום לעצמו, הוא מרגיש את עצמו רק צינור להעברת השפע. דברי הרב מבארים לנו בצורה קצת שונה את סוף הגמרא שחנינא עצמו די לו בקב חרובין, הכוונה לא רק שבפועל מספיק לו קב חרובין, אלא הצדיק מרגיש שכל פעולתו היא רק פעולה קטנה. יש לצדיק ענווה כמו קב של חרובים.

זה הביטוי של המלכות של הכתר שמצד אחד הכתר הוא מקיים ומחיה את העולם כולו, מצד שני הכתר הוא כולו 'אין' הכתר הוא מעצמו לא בא לידי גילוי. לכן חנינא שנותן שפע לעולם בשבילו מספיק קב של חרובין.

הוא אינו מתקדש, נבדל ונפרש, חי הוא, וכל חייו קודש

קודשים, חיי חיים הם, דופקי לבבו, מרוצת דמו, שאיפות

נפשו, הסתכלותו ומבט עיניו, הכל חיי אמת, חיי גבורה

אלהית שוטפים בהם ועל ידם - הרב מוסיף כאן תוצאה משמעותית לעבודת הצדיק הזה. ישנה פעולה של צדיקים שהם פורשים מן העולם, כמו שמובא בספר חובת הלבבות.

ספר חובות הלבבות שער ד - שער הביטחון פרק ד

- וע"כ היו הפרושים בורחים מקרוביהם ומבתיהם אל ההרים, כדי שיפנו לבותם לעבודת אלהים. וכן היו הנביאים בזמן הנבואה יוצאים ממעונותיהם ומתבודדים לחובות הבורא עליהם, כמו שידעת מענין אליהו עם אלישע שנאמר עליו: שנים עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר. וכיון שרמז לו

אליהו במעט רמז, הבין אותו ואמר: אשקה נא לאבי ולאמי
ואלכה אחריך, ואמר: וילך אחרי אליהו וישרתהו.

בספרי הראשונים מבוארת מעלת המתבודדת, מעלה שבה כדי להשיג
מעלה רוחנית צריך לפרוש מן העולם.

הרב כאן מחדש עבודה שונה, עבודה שהצדיק לא פורש מן העולם,
להיפך הצדיק מתקשר לעולם. ההתקשרות נעשית דרך חיבור אל
כללות האנשים בעולם.

כדי להבין את המעלה הזאת הרב מסביר שהמעלה הזאת נקראת
קודש קודשים, הדבר מזכיר את דברי הרמח"ל על ההבדל בין
פרישות וטהרה לקדושה.

וכך כותב הרמח"ל

ספר מסילות ישרים פרק כו

- והנה האיש המתקדש בקדושת בוראו אפילו מעשיו הגשמיים
חוזרים להיות ענייני קדושה ממש, וסימניך אכילת קדשים
שהיא עצמה מצות עשה, ואמרו ז"ל (ספרא): כהנים אוכלים
ובעלים מתכפרים, ותראה עתה ההפרש שבין הטהור לקדוש:
הטהור, מעשיו החומרים אינם לו אלא הכרחים, והוא עצמו
אינו מתכוין בהם אלא על צד ההכרח, ונמצא שעל ידי זה
יוצאים מסוג הרע שבחומריות ונשאים טהורים, אך לכלל
קדושה לא באו, כי אילו היה אפשר בלתם, כבר היה יותר טוב.
אך הקדוש הדבק תמיד לאלהיו, ונפשו מתהלכת בין
המושכלות האמתיות באהבת בוראו ויראתו, הנה נחשב לו
כאילו הוא מתהלך לפני ה' בארצות החיים עודנו פה בעולם
הזה, והנה איש כזה הוא עצמו נחשב כמשכן, כמקדש, וכמזבח
... כי ודאי הוא שיהיה נחשב לעילוי גדול אל אותם הדברים
שהיו עולים על גבי המזבח כיון שהיו נקרבים לפני השכינה,
וכל כך יתרון היה להם בזה, עד שהיה כל מינם מתברך בכל
העולם, וכמאמרם ז"ל במדרש - כן המאכל והמשתה שהאיש
הקדוש אוכל, עילוי הוא למאכל ההוא ולמשתה ההוא,
וכאילו נקרב על גבי המזבח ממש.

במקור זה מסביר הרמח"ל שהקדוש מצליח לקדש את כל מעשיו.
הטהרה מבטאת מעין פרישות, מציאות בה האדם אינו מצליח
לגלות קדושה בעולם לכן הצד בטהרה משתדלים למעט בפעולות
החומריות של העולם. לעומת זאת הקדוש מגלה את הקדושה בתוך
העולם, בקדושה מצליחים לגלות קדושה בתוך הפעולות החומריות,

מעשיו הגשמיים חוזרים להיות קדושים, לכן הוא אינו ממעט מפעולותיו הגשמיות.

היתרון של הקדוש שעל ידי אכילתו, העולם כולו מתעלה. יש כאן עילוי בזכות המפגש עם הקדוש.

זאת הסיבה שאדם שמגלה קדושה כזאת אינו פורש מן העולם, להיפך אדם קדוש כזה הוא חי חיים שמביאים גבורה וכוחות לעולם כולו.

צורת החיים הזאת מבטאת את חיי האמת. הרב בדבריו מרמז שהדרגות לפני הקדושה יש להם מעלה, הם יכולים להיות שלבי ביניים לקראת הקדושה, אבל הפרישות והטהרה הם לא עצם החיים האמיתיים. החיים האמיתיים, חיי האמת זה רק בדרגת הקדושה, בדרגת קודש קודשים. בדרגה הזאת העולם כולו מתקדש.

אם יפיל עצמו קדוש הדומיה לעבודה מצומצמת, בתפלה,

בתורה, בצמצום מוסריות ודיקנות פרטיות, יסבול וידוכא-

כיון שהקדושה כוללת בתוכה את כל כוחות החיים ממילא האדם הקדוש לא יכול לעבוד עבודת ה' מצומצמת. ישנה עבודת תפילה ותורה, שפועלת בעיקר בצורה מצומצמת. צורה כזאת מביאה סבל לאדם הקדוש.

הרב בשמונה קבצים מתאר את הסכנה של הצמצום שיש לאדם גדול כשהוא פוגש את הצמצום שקיים בפרטים.

קובץ א' פסקה תיב. [מובא גם באורות הקודש ח"ג עמ' רנט']

- האדם הגדול, כשהוא מכניס את עצמו יותר מדאי במדת הפרטים, בין בלימודים בין בחרדתם, הרי הוא מתקטן, ומעלתו מתמעטת, וצריך לשוב בתשובה מאהבה, מתוך גדלות הנשמה, לקשר את תוכן חיי נשמתו בענינים גדולים ונשגבים. ומובן הוא שלא יזלזל חלילה בשום פרט, ויוסיף תמיד אומץ וקדושה מעשית גם כן...

במקור זה מסביר הרב שהאדם הגדול שנכנס לפרטים הוא מתקטן, מעלתו מתקטנת. לכן צריך למצוא דרך לתשובה מאהבה שיוכל לראות את גדלות הנשמה ביחד עם הפרטים.

הרב מעיד על עצמו שקשה לו להתעסק בפרטים, וכך כותב הרב.

קובץ ג' פסקה רכב.

- מי יודע את עומק צערי, ומי יוכל לשערו. הנני כלוא במצרים רבים, בגבולים שונים, ורוחי שואף למרחבים נשאים. צמאה נפשי לאלהים. אור האצילות הוא חיי רוחי. אמונת אלהים גדולה, בלא שום מעצור טבעי, הגיוני, נמוסי, מוסרי, הוא משוש חיי. כל מה שהוא מוגדר, הרי הוא חולין לגבי הקודש העליון, אשר אותו אנכי מבקש. חולת אהבה אני. מה קשה לי הלימוד, מה קשה עלי ההסתגלות אל הפרטים...

במקור זה מסביר הרב שיש לו צער גדול שהוא מרגיש כלוא בתוך מצרים רבים. רוחו של הרב שואפת למרחבים גדולים. נשמתו צמאה לאור גדול, אור שלא יצטמצם בשום נימוס ושום הגבלה.

זה מה שהרב מסביר בפסקה שלנו שאדם גדול, אדם שקשור לקדושת הדומיה אינו יכול לצמצם עצמו בתורה של גבול, אדם כזה לא יכול להשאר בצמצום מוסרי. צמצום כזה יגרום סבל ודכאון.

בעולם הדתי בעיקר ההלכתי יש שאיפה להכניס הכל לגדרים וגבולות, זאת לעומת הנשמה ששייכת לדומיה שהיא אינה רוצה את הגבול. אפשר לראות את זה בתהליך של חוזרים בתשובה, יש חוזרים בתשובה שהם מעדיפים להשאר בלי הגדרה, הרבה פעמים הצורך להגדיר איזה זרם ביהדות אתה משתייך, הצורך להגדיר האם אני דתי לאומי, או חרדי, מסורתי או ספרדי, כל הדברים האלה הם ביטוי של צמצום שלפעמים מאד קשה למי שקשור לקדושת הדומיה.

יחוש כי נשמה מלאה כל היקום לוחצים בצבתים, להסגירה במועקה מצומצמת של מדה, של התוית דרך מיוחד, בשעה שכל הדרכים יחד הנם לפניו פתוחים, כולם מלאים

אור, כולם אוצרים חיים - אדם בעל נשמה מלאה, נשמה שכוללת את היקום כולו, הוא לא מסוגל להתרגל ללחיצה ומועקה בעבודת ה'. אדם כזה שואף לקדושה העליונה שזאת דומיה שכוללת את המציאות כולה.

אדם כזה ירגיש שהתווית דרך מסויימת היא מגבילה אותו, גבול גדול ביחס לכל הדרכים שפתוחים לפניו. הוא מרגיש ורואה כיצד כל הדרכים מלאים אור והוא כביכול מצמצם עצמו בדרך מגבילה.

החוצפא שבעקבתא דמשיחא באה מתוך תשוקה פנימית לקדושת הדומיה העליונה, וסוף שתגיע לה - התוצאה מתוך

הלחץ שבאה הכפירה. הכפירה נובעת מתוך הרגשה של צמצום גדול, מתוך רצון להגיע לקדושה עליונה ולכן מגיעה החוצפא שכופרת בגבולות שעבודת ה' מביאה.

הרב מבאר כאן בעומק את המקור ממנו נובעת החוצפא שבעקבתא דמשיחא, הגמ' במסכת סוטה מביאה את תהליך החוצפא לפני בואו של המשיח.

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מט עמוד ב

- בעקבות משיחא - חוצפא יסגא... ואין תוכחת, בית וועד יהיה לזנות... וחכמות סופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו, והאמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו מפני קטנים, בן מנוול אב, בת קמה באמה, כלה בחמותה, אויבי איש אנשי ביתו, פני הדור כפני הכלב, הבן אינו מתבייש מאביו, ועל מה יש לנו להשען? על אבינו שבשמים.

הגמרא מתארת את עומק החוצפא והבלאגן שיהיה בעקבות המשיח.

החידוש הגדול שהרב מנסה לתת הסבר עומק לסיבה לחוצפא. הרב בדבריו מרמז ששורש החוצפא אינו נובע מתוך רשעות, שורש החוצפא נובע מתוך חסרון שאינו מתמלא בעבודת ה'. מתוך שאיפה לעבודת ה' יותר גדולה, ממילא נוצרת חוצפא וכפירה במה שקיים.

דברי הרב הם לימוד זכות גדולה על אנשי דורנו, כמו כן הדבר מסביר שאין כאן ירידת הדורות, להיפך יש כאן תהליך של תיקון וקידום העולם. זאת ירידה לצורך עליה. מתוך דברי הרב נוכל גם לדעת את המסלול בו אפשר לתקן את אותה חוצפא, התיקון חייב להתרחש דרך הרחבת עבודת ה'.

ההכרה שבחוצפא יש תיקון ועילוי מצאנו בדברי הרב באורות התחיה.

אורות התחיה לט' (שמונה קבצים קובץ ב' פסקה קז')

- החוצפא של עקבתא דמשיחא היא מיעוט אור לשם תיקון הכלים, ואינה דומה כלל למאורעות של עבריות אחרים, שהם היו לקורות גמורות, דרך הריסה...

במקור זה מסביר הרב שאומנם בחוצפא הזאת יש מיעוט אור, אבל מיעוט האור הזה כל מטרתו היא בשביל תיקון. זה אינו מיעוט אור

בשביל להרוס ובשביל לקלקל. זה מיעוט אור כחלק מתיקון והתקדמות העולם.

כי עתידין ישראל להיות עומדים לפנים ממחיצתן של מלאכי השרת, ואלו שואלים להם מה פעל אל, מה חידוש

יש בישיבה של מעלה - הסיבה לרצון למעלה העליונה משום שעתידיים ישראל לעלות למקום עליון, מקום שנמצא לפנים ממחיצתן של מלאכי השרת. כיון שאנחנו נגיע למקום עליון כזה ממילא צריכים להגיע לעומק שאינו קיים במציאות הקיימת בזמננו. לכן צריך חוצפא שנוכל להגיע למקום העליון הזה.

ההבנה שרק על ידי ביטול המצב הקיים אפשר יהיה להגיע למצב עליון יותר מצאנו בדברי הרב בשמונה קבצים.

קובץ ח' פסקה רה.

- הביטול של התכנים המורגלים על פי הסברתם הקודמת בענייני הקדושה והאמונה, הם גורמים חידוש לטובה בעולם, והתוכן של הקדושה ובהירות דעת ד' יוצא על ידי זה אל הפועל בכל מלא תקפו ... שהוא כעין רקב המוקדם להצמיחה הגרעינית להפריה חדשה הנותנת רב תבואות ... וכיוצא בו נעשה באור הקודש, שלתכלית השתילה החדשה של כרם בית ישראל באופן שיהיה אור הנבואה האמיתית חוזר בסגולת האומה, מוכרחים הערכים המורגלים על פי צורתם התאורית שנתקיימו אחרי הפסק הנבואה להיות מתשטשים, על ידי כח החוצפא שבעקבתא דמשיחא, ומכח הרקבון הזה יצא אור חדש ומאיר ...

במקור זה מסביר הרב שצריך ביטול של התכנים אליהם היינו רגילים. צריך חידוש של תוכן הקדוש. החידוש הזה מצריך רקבון וביטול של התכונה הקודמת. התכונה הקודמת של עבודת ה' היא הייתה מבוססת על סילוק הנבואה. אבל לקראת הגאולה צריך להחזיר את הנבואה לכן צריך לסלק את ההבנות הישנות. הסילוק הזה הוא מעין רקבון והפסד שבסוף יביא אור חדש ופרי חדש.

זה בדיוק מה שמדגיש הרב אצלנו שכיון שאנחנו שואפים לעמוד במקום שנמצא מעל המלאכים ממילא צריכים חידוש ועומק שאינו קיים בעבודת ה' שקיימת בזמן הזה. לכן הביטול והחוצפא הם הכרחיים.

הרב מבסס את דבריו על המדרש.

דברים רבה (וילנא) פרשה א סימן יב (פרשת דברים)²⁴

- ד"א א"ר אבא לעתיד לבא עתיד מחיצתן של צדיקים להיות
לפנים ממלאכי השרת והם שואלים להם מה הלכות חידוש
הקדוש ברוך הוא היום

במקור זה רואים את מעלת בני ישראל שהם מעל מעלת המלאכים.
אומנם הקשר בין השאלה הזאת לביטול המעלה הקודמת
וההתקדמות מצאנו בדברי המהר"ל.

ספר נצח ישראל פרק כב

- אבל המלאכים אי אפשר להם שיקנו מעלת עולם הבא, שאין
למלאכים קנין מעלה יותר, שהם נשארים כמו שהם נמצאים
בפעל, ואין קונין מדריגה יותר גדולה שכבר התבאר בראיות
שכליות מופתיות, שאם אין הפסד - אין הויה, כי השלם לא
יתהווה. כלך אצל המלאכים, שאין הפסד, לא שייך בם הויה
אחרת. ודבר זה רמזו חכמים במדרש (במד"ר כ, כ) גם כן;
"כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל" (במדבר כג, כג),
לעתיד לבא יהיה מחיצתן של ישראל לפנים ממחיצות
המלאכים, ומלאכי השרת שואלים אותם מה הורה לכם
הקדוש ברוך הוא, זהו "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל
אל"

המהר"ל תולה את המדרש הזה בהבדל בין מלאכים לבין הנבראים.
אצל המלאכים לא שייך הפסד ממילא אין להם יכולת להתקדם ואין
להם יכולת לעילוי. משא"כ לגבי עם ישראל, מתוך זה שיש לנו הפסד
ממילא אנחנו שייכים לעילוי של עולם הבא.

בדברי המהר"ל מתבאר שהיכולת להפסד, היכולת לביטול זה עצמו
הכנה לקראת המעלה העליונה יותר.

זאת הסיבה שדווקא עם ישראל יכול לשאול מה החידוש בבית
המדרש, רק עם ישראל יכול להכיר את ההתחדשות וההתקדמות.

²⁴ דרשה זאת מופיע גם בירושלמי במסכת שבת.

תלמוד ירושלמי מסכת שבת פרק ו הלכה ט
רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחיצתן של
צדיקים לפנים ממחיצתן של מלאכי השרת ומלאכי השרת שואלין אותן ואומרים להן
מה פעל אל. מה הורה לכם הקדוש ברוך הוא.

*בניהם עתידים להיות נביאים מהמדרגה היותר עליונה,
ממדרגתו של משה רבנו ומזיהרא עילאה דאדם הראשון,*

*עץ החיים כולו בכל עמק טובו יתגלה בהם ועל ידם - הרב
כאן מתאר את המעלה המיוחדת שנגיע אליה לאחר ביאת המשיח.
כל זמן הגלות הנשמות הם בדרגה נמוכה, לעתיד לבוא הנשמות יהיו
במעלה עליונה. המעלה הזאת תגיע ממקום בו הנשמות יהיו
במדרגת משה רבינו ומדרגתו של אדם הראשון.*

*הרב מתאר את אדם הראשון במושג 'זיהרא דאדם הראשון', עניין זה
מבואר בזהר.*

זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף לו עמוד ב

*- ותפקחנה עיני שניהם רבי חייא אמר דהא אתפקחו למנדע
בישין דעלמא מה דלא ידעו עד השתא כיון דידעו ואתפקחו
למנדע ביש כדין ידעו כי ערומים הם דאבדו זיהרא עלאה דהוה
חפי עליהו ואסתלק מנייהו ואשתארו ערומים מניה ..*

*במקור זה מבואר שאדם הראשון לפני חטאו היה עם זוהר עליון,
הזוהר הזה אבד בעקבות חטאו.*

עניין זה ממבואר שער הגלגולים.

שער הגלגולים הקדמה ו'

*- אך דע כי אין בנו כח בזמן הזה רק להמשיך אלו הנשמות
החדשות, אותם שהם מן הבי"ע, שהם סוד נמשה רוח נפש
כנודע. אבל לעתיד לבוא אחר התחיה, יבואו נשמות חדשות
יותר מעולות, שהם מעולם האצילות והם מבחינת הנשמה
דאצילות שהיה לאדם הראשון הנקרא בשם זיהרא עליאה ...*

*במקור זה מבאר האר"י שיש הבדל בין הנשמות בכל הדורות לנשמות
שלאחר התחיה. לאחר התחיה יבואו נשמות ממדרגת אדם הראשון.
הנשמות האלה שייכות לאור של עולם האצילות.*

*הרב מוסיף שמעלת הנשמות העתידה היא שהם יתעלו למדרגת עץ
החיים בכל עומק טובו. אדם הראשון אכל מעץ הדעת, אבל את
מדרגת עץ החיים אדם הראשון לא הגיע למדרגה הזאת. אבל לעתיד
עם ישראל יתעלה למדרגה הזאת, זה מה שנאמר על ביטול המוות,
וכך מובא בישעיה.*

ישעיהו פרק כה פסוק ח

- בלע המות לנצח ומחה אדני יקוק דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי יקוק דבר:

תיקון העולם לעתיד לבוא יהיה במציאות בה אין מוות. זאת מעלת הנשמות השייכות לעולם המתוקן.

וכך מובא בפסיקתא זוטריתא

פסיקתא זוטריתא (לקח טוב) בראשית פרק ב פסוק ט (פרשת בראשית)

- ט) ויצמח ה' אלהים מן האדמה. שב אל מה שאמר ואד יעלה מן הארץ והשקה: ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע. שאילה למה נברא עץ החיים, תשובה שיאכלוהו לצדיקים לעתיד לבא בגן עדן ויחיו לעולם, שנא' וקויי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים (שם מ לא), בלע המות לנצח (שם כה ח):

במקור זה מבואר שהקב"ה הכין את עץ החיים בשביל הצדיקים לעתיד לבוא. היכולת לחיות חיים מתוקנים בדרגה של עץ החיים זאת יכולת שמתאימה לעתיד לבוא. אז יתגלה שהעולם כולו הגיע לתיקונו.

להביא אורה עליונה זו לעולם צריכים עבודת צדיקים מלאי

חסד עליון, המגלים בהגיון לבם וחישת נשמתם את אוצר

הטוב הגנוז בסגולת הסגולה של חיי ישראל, מעבר מזה,

והמון קשור בקדושת אבות, במורשה קהלת יעקב- כדי

להגיע לדרגה הזאת, צריכים הצדיקים לגלות בנשמתם את האוצר הטוב הגנוז בסגולת ישראל. הפעולה של הצדיקים צריכה להתגלות בחישת נשמתם, היינו בהרגשה של נשמתם. הם צריכים להרגיש בנשמתם את הקשר לסגולת הטוב שנמצאת בחיי ישראל.

הרגשת הצדיקים לא רק מתקשרת לסגולת ישראל, אלא גם בקשר לקדושת האבות. הרב מכנה את הקדושה הזאת בכינוי של 'מורשה קהילת יעקב'. המקור הוא הפסוק בספר דברים

דברים פרק לג פסוק ד (פרשת וזאת הברכה)

- תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב:

פסוק זה מבטא שיש לנו את התורה שזה שייך לסגולת ישראל, ויש את המורשת של האבות, זאת קדושת האבות.

הצדיקים פועלים בשביל להביא את האורה העליונה של סגולת ישראל מחד, מצד שני את מורשת האבות.

הרב מציג שיש כאן שתי תכונות הנוגדות זו את זו. מצד אחד סגולת ישראל מצד שני מורשת אבות. על פי המשך דברי הרב נראה שהניגוד הוא בין התורה לבין המוסר הטבעי שקיים בתוכיותו של האדם. התכונות האלה צריכות להשתלב זו בזו.

שואף לנקודת חייו בכל מאודו, מתפחד ומצטער על כל ההרס, מתמקמק מפרצת הגדרים, חוגר כחו לאשר ולקיים

כל משפט כתוב באמונת אומן - הרב מסביר כיצד הצדיקים העליונים האלה, מצד אחד שואפים לנקודת חייהם הפנימית, מצד שני לא מקבלים את ההריסה של הגדרים²⁵.

אפשר שהדגש כאן הוא אל הצדיקים, אלא המון העם. המון העם שחלקו שומר בקנאות את המסורת מרגיש את הקושי בפריצת המסגרות, מבחינת המון העם הפריצה של המסגרות היא מאד קשה לו, לכן הוא מפחד וחושש על ההרס הגדול. ולכן המון העם נלחם כנגד הפריצה הזאת.

החוצפא שבעקבות משיח נגרמת מתוך הסתירה בין הגדרים לרצון להגיע למקום עליון יותר. להגיע למקום שהוא שייך אל ההרחבה הקיימת בדומיה העליונה. הצדיקים העליונים הם מבינים את הצורך הזה, בשביל זה הם שואפים מצד אחד להגיע לעומק שנמצא בתוך נקודת החיים הפנימית של האדם עצמו. מצד שני הם מפחדים ומצטערים כשהם רואים את אותם חצופים שפורצים את הגדרים. הם לא מסכימים עם הפרצות של הגבול.

לכן הם חוגרים את כוחם בכל עוז, הם פועלים בצורה כזאת כדי להצליח לגשר בין התכונה הפנימית של האדם, לבין מה שכתוב בתורה. הם מקבלים עליהם את קדושת התורה, את כל משפטי התורה. הקבלה הזאת היא מוחלטת בצורה של אמונת אומן, היינו אמונה מוחלטת לחוקים, אמונה מתוך הבנה שהחוקים יכולים להשתלב בצורה טובה גם בנקודת החיים הפנימית.

²⁵ הרב משה צוריאלי הסתפק איך להבין את המשפט הזה. מצד אחד נראה שהכוונה לשאיפה של הצדיקים, אלא שהיה צריך להיות בלשון רבים, וכאן זה לשון יחיד. ואולי הכוונה במילה שואף להמון שקשור בקדושת האבות.

*קטיגוריא בין תלמידי חכמים, דרכים מדרכים שונים,
סותרים זה את זה, מתגלים בחיים, ומרוץ האור עושה את
שלו, בחדרי הנשמה, נשמת הגוי, ברוב קדשה, ואורו של*

משיח הולך ומתגלה - לאחר שהרב לימד זכות על ה'חוצפא' כעת
הרב מלמד זכות על הקטגוריא בין התלמידי חכמים. בגלל שישנם
תלמידי חכמים ששואפים להרחבה של התורה, לעומת תלמידי
חכמים שמתמקדים בסייגים, הדבר יוצר קטגוריא בין תלמידי
חכמים.

נראה שהרב מכוון גם כלפי עצמו, הרב בעצמו מצד אחד שואף
לקדושת הדומיה, מצד שני הוא לא רוצה לפרוץ את הגדרים. אבל
השאיפה המורכבת הזאת גורמת לרב קוק להיות מחוייב לגדרים
מתוך תורה. לכן הרצון הזה יוצר קטרוג וטרוניא בין תלמידי
חכמים. הרב בעצמו סובר מהתקפות נגד שיטתו. בזה הרב מרמז
שהוא רואה את הקטרוג הזה כחלק מהסתירה והגילוי של דרכים
שונות בהופעת התורה.

הרב מסביר שהוויכוח הזה, הדרכים השונות של הופעת התורה זה
עצמו מתגלה בחיים וממילא גורם תוספת לגילוי אורו של משיח.

הרב מתאר את גילוי האור הזה בכינוי של 'מרוץ האור' נראה שכוונת
הרב לא רק אור שרץ ומופיע, אלא הכוונה מלשון שנאמר אצל רבקה
'ויתרוצצו הבנים בקרבה'²⁶. משמעות הלשון לשון רציצה, היינו
ויכוח ומלחמה בין האורות. הרציצה הזאת המרוץ הזה הוא הכרחי
שיוצר ביטוש ואור חדש שיכול להופיע.

המושג ביטוש הוא מושג שמקורו בקבלה, מושג שמבטא כיצד שני
אורות שונים נפגשים זה עם זה. המפגש בין האורות יוצר מציאות
חדשה, כמו חברותא שמתווכחת אחד עם השני, הוויכוח מוליד
תובנה והבנה חדשה. אם כן המרוץ של האור, ההתרוצצות של
האורות יוצרת אור חדש.

הביטוש והוויכוח הזה נמצא בתוך חדרי הנשמה של הגוי כולו, בתוך
נשמתו של עם ישראל. ההופעה הזאת נובעת מתוך הקדושה של עם
ישראל ומשפיע להופיע אור חדש, אורו של משיח.

²⁶ כך מובא בפסוק בראשית כה' כב'

פסקה ט' הקדושה באדם ובישראל²⁷ (עמוד רצ"ט)

ראוי היה שכל תוכן של קדושה ילקח בראשית השגתו מכללות האדם, שהרי ההכרה של הקדושה כללית היא, ותוכן הקישור של האדם עם ד' הוא תוכן שלמעלה מכל עם, ואחר כך יהיה נמשך בלבוש מיוחד ישראלי. אבל הקלקולים שבעולם כולו גרמו שנשתכח יסוד הקודש מכללות האדם, ונעשה בישראל יצירה חדשה, שמשום כך צריכה כל מחשבת קודש להמשך ממקור ישראל בראשיתה.

ומכל מקום ישנם גבורי כח שהם מוצאים את יסוד העולם, שבשורש נשמתו של אדם הראשון, ההולכת ומפעמת את לבו של האדם בכללו, ועומק טוב זה מתקדם אצלם לכל, ואחר כך לוקחים את התמצית של קודש זה, ומלבישים אותו את בגדי ההוד של התורה והמצוה, וכל הקודש המיוחד שישראל מצויינים בו, עד שהם ממשיכים על עצמם גם דבקות אלהית, מפולשת מאורה של תורה, ושמחת המצות, מרוב כל.

האדם תמצית הכל הוא, שייך הוא להכל, איך אפשר שלא יפעל על הכל. ואומה שדבקותה בחיי כל הוא כל תכנה, וארחות חייה ממלא כל נובעים הם, איך לא את כל יעלו. את העולמים ימלאו אורה, את האצילות ירחיבו, את הבריאה יפרנסו באור הנאצל, את היצירה בזוהר הבריאה.

---

²⁷ פסקה זאת מורכבת משתי פסקאות המופיעות זו אחר זו בשמונה קבצים. קובץ א' פסקאות תקכ', תקכ"א.

את העשיה בנוגהה של היצירה, בעולמים, ובאדם, בכל
נשמה, שמחה וחדוה, שמחת מצוה ואור תורה. נחלת יעקב
תמיד עולה בגאון.

האומה שהיא יונקת מן הכל, ממקור הכל, ממה שהוא
למעלה מן הכל, היא מנצחת את הכל, כובשת היא
כשנכבשת, מנצחת היא כשהיא מנוצחת, מקובצת היא
בפיזור, ומושללת בשעבודה.

נושא הפסקה- הקדושה נובעת מהקישור לנשמה הכללית של העולם
כולו, אבל קודם כל ידבק בכלל ישראל.

ביאור הפסקה-

ראוי היה שכל תוכן של קדושה ילקח בראשית השגתו
מכללות האדם- הרב בפסקה מתאר מה המקור שממנו נובעת
הקדושה.

אנחנו כעם ישראל יודעים שהקדושה מגיע ומופיעה דווקא דרך עם
ישראל. הרב כאן מחדש שאומנם למעשה תוכן הקדושה צריך
להופיע דרך עם ישראל, אבל זה רק לאחר ירידת העולם.

הרב פותח בהבנה שתוכן הקדושה צריכים להשיג מכללותו של
האדם. בעצם בכל חלקי הבריאה, בכל בני האדם ישנו טוב אחר,
ממילא הכרת הטוב מגלה בכללותו את הקדושה שבעולם.

לא רק שהקדושה ראויה להופיע בכל העולם, אלא בעצם הקדושה
בהגדרתה היא הופעה כללית, ממילא הכלליות הגדולה ביותר היא
הקדושה שנמצאת בכל הבריאה כולה. בדברי הרב ישנו חידוש הגדול
שבעקרון גם אצל הגויים היו אמורים להיות חלקים של קדושה.

הרב בעולת ראיה מתאר את יסוד האחדות עם יסוד הקדושה
שבעולם, וכך כותב הרב.

עולת ראיה - קמ"א - ואחד עשר סמנים היו בה

- יסוד הקדושה בהארתה המושכלת העליונה הוא מתאר את
כל הרבויים שבעולם בתכונה מאוחדת. וזהו הענין המספרי
של עשר שהוא הרבוי המאוחד לחטיבה אחת, שכל רבוי איננו

עומד להתפרד ולהנתק מהכללות, כ"א מתוך ששרש הכל הוא אחד מוכרח הוא כל רבוי להתאחד לכלל אחד. אמנם מפני שירדו הכחות בעולם ההויה, והחיים האנושיים התפצלו לנטיות מיוחדות, והחושים שללו מהשכל את הטהרה של השקפתו הכללית ושאיפתה המיוחדת, נצמח מזה שישנה במציאות הכרה ושאיפה פרטית, העומדת בעולם, ושהיא היא הגורמת לכל מה שמתקלקל ומתפרד מיסוד קדושת האחדות ...

במקור זה מסביר הרב שישנו יסוד של קדושה שהוא מתאר את כל הריבוי בעולם בצורה מאוחדת. לכן אנחנו מדגישים כל הזמן את המושג עשר ספירות, המספר עשר מבטא מצד אחד המון פרטים, מצד שני כל הפרטים מתאחדים לאחדות אחת גדולה. מתחת לגילוי הגדול של הקדושה המאוחדת, ישנו חלק מעשי של פירוד. כשיורדים אל חיי המעשה הפירוד מתגלה.

אפשר לראות את הפירוד שבא לידי ביטוי בצורה מעשית בפוליטיקה. בשורש כולם רוצים את הטוב של מדינת ישראל. באמת בעומק מכירים שכולם רוצים טוב, הבעיה כשיורדים למעשה, כשיורדים לפרטיקה המעשית כל אחד צועק על חברו. כל אחד מרגיש שהשני מזיק לו. לכן ההכרה של שורש הטוב, ושורש הקדושה, ההכרה הזאת היא הבסיס האחדותי של העולם.

הרב באורות ישראל מסביר שיש מעלות שנמצאות אצל שאר האומות, וכך כותב הרב.

אורות ישראל פרק ה' פסקה ב

- צדקה עשה הקב"ה עם עולמו, מה שלא נתן כל הכשרונות במקום אחד, לא באיש אחד ולא בעם אחד, לא בארץ אחת, לא בדור אחד ולא בעולם אחד, כי אם מפוזרים הם הכשרונות, והכרח השלמות, שהוא כח המושך היותר אידיאלי, הוא הגורם להמשך אחרי האחדות המרוממה, המוכרחת לבא בעולם, והיה ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד. אוצר סגולת עולמים בישראל הוא גנוז. אבל כדי לאחד במובן כללי ג"כ את העולם עמם מוכרחים צדדי כשרונות מיוחדים להיות חסרים בישראל, כדי שיושלמו ע"י העולם, וכל נדיבי עמים.

במקור זה מסביר הרב שיש תוכנית אלוקית שהקב"ה לא נתן את הכשרונות רק באומה אחת. הכשרונות מפוזרים במקומות שונים. ההבנה הזאת גורמת הכרח ליצירת אחדות. עם ישראל כולל בתוכו

סגולה מיוחדת אבל כדי לאחד את המצאות כולה צריכים להכיר שיש כשרונות מיוחדים באומות אחרות. חסרון הכשרונות שיש בעם ישראל הוא הבסיס לקשר ולהשפעה שאנחנו יכולים לקבל וממילא גם להשפיע בעולם כולו.

שהרי ההכרה של הקדושה כללית היא - הרב מבסס את דבריו שאת הקדושה אפשר לקבל מכלליותו של האדם, הדבר מבוסס על ידיעה ש'הרי ההכרה של הקדושה היא כללית'. הרב נוקט בהנחת יסוד מפורסמת שהכרת הקדושה היא כללית. אפשר למצוא את הקדושה בכל מקום במציאות. האמונה היסודית שלנו שהקב"ה נמצא בכל מקום. הנחת יסוד זאת היא גורמת להכרה שאי אפשר להגיע לקדושה בלי שבפועל ננסה לקבל את תוכן הקדושה שנמצא בכל מקום.

מי שחושב שיש חברה בעולם שאין לה קדושה, הדבר גורם לחסרון אמונה. הרי האמונה שלנו שהקדושה מסוגלת להופיע בכל מקום. לכן צריך לחפש תוכני קדושה בכל מקום בעולם.

החשיבות של הכרת הכלליות אפשר למצוא במשל שהרב ממשיך את העולם כולו למשל של גוף אחד שצריך לפעול בהרמוניה גדולה במציאות כולה, וכך כותב הרב.

קובץ ה' פסקה א'

- כשאנו מסתכלים ביצירה כולה, המוחשית, ורואים את האורגניסמוס הכללי שבה, איך החלקים קשורים הם ושולבים זה בזה, בכל צומח, בכל חי, ובאדם איך החלקים העליונים, הנושאים עליהם הוד חשיבות כללות ואידיאליות, הם נזקקים, ביצירתם, בהיותם ובקיומם, להחלקים הפרטיים, השפלים והנמוכים, שלפעמים בגועל אנו מביטים עליהם, והוא הדין בהתחברות הכללית, כמה שאנו סוקרים בסקירה ברורה מתברר לנו בדיוק פרטי, וכמה שאין העין יכולה לחדור שמה אנו מבינים בהבנה בהירה והשערה רוחנית מעמקת, עד כמה כל החלקים שביש צריכים הם זה לזה ותהומות רבה והררי עד הם זה בזה משולבים ומצורפים, מוסיפה תמיד צנו ההכרה, שאלמלא ההויות התחתונות, החשוכות והכעורות, לא תצאנה ולא תשגשגנה בשיא הודן ההויות העליונות, הנכבדות והמאירות, והחיבור והאיחוד הולך ומתגדל בנפשנו. מהעולם המוחשי באים אנו לעולם

הרוחני, למחשבות אדם ותחבולותיו, לדרכי הקולטורות
השונות, ואמונות והשיטות...

במקור זה מסביר הרב כשאנו רואים את היצירה כולה כגוף אחד
המקושר זה בזה, אנחנו מבינים שכל פרט נצרך לחברו. כמו שבאדם
הפרטי צריכים כל החלקים לפעול בהרמוניה, כך גם בעולם כולו
צריך לפעול בהרמוניה. לא רק בצד המעשי, אלא גם בצד הרוחני. גם
בדעות צריך להכיר שיש הרמוניה בבריאה כולה.

ותוכן הקישור של האדם עם ד' הוא תוכן שלמעלה מכל

עם, ואחר כך יהיה נמשך בלבוש מיוחד ישראלי - הרב מחדש
שבתוכנית הראשונית תוכן הקדושה נמצא מעל כל העמים, ורק
אח"כ התוכן הזה צריך להתלבש בלבוש המיוחד של עם ישראל.

לפי יסוד זה בתוכנית המקורית הקדושה הייתה צריכה להופיע
בעולם כולו ללא קשר דווקא לאומה מסויימת. הקשר של האדם
לאלוקיו היה צריך להיות קשר של האדם עם הקב"ה, קשר שמופיע
מעל הקשר לאומה מיוחדת. אומנם כבר בתוכנית המקורית
המיוחדת של עם ישראל הייתה צריכה להופיע. היינו הלבוש שבו
אפשר להלביש את הקשר לאלוקים היה צריך להופיע בלבוש
המיוחד לעם ישראל.

יש כאן הבנה שאת הקדושה אף אחד לא יכול להכיל רק אצלו.
ההבנה שהאינסוף הוא נמצא מעל כל הפרטים זאת הבנה יסודית,
אומנם עם ישראל יוכל להופיע לבוש מסויים הכולל את הופעת
הקדושה. הלבוש הוא מעין כלי אחיזה דרכו אפשר להתקשר
לקדושה, אומנם הקדושה היא מופשטת אבל עם ישראל יכול
להוריד את הקדושה ללבוש מעשי.

ההבנה שבתחילת הבריאה הקדושה יכלה להופיע אצל כל האומות,
אפשר שזה השורש של המושג חסידי אומות העולם, שלפעמים
יכולים להיות חסידים שנמצאים בשאר האומות, וכך כותב הרב
באגרות.

אגרות הראיה ח"א אגרת סד

- **כבר אמרתי במכתבים, שמצדדים של יחידי הסגולה אין אנחנו
יודעים הבדל בין עם ולשון ו'נכרי שעוסק בתורה הרי הוא
ככהן גדול'. וכבר אמרו חכמינו הראשונים 'נקבל פני
פילוסופוס חברנו'. אבל מה שאנו דורשים בשבחה של כנסת
ישראל בכלל, הוא על דבר הסגולה הא-לוהית הנמצאת**

בנשמת האומה בכללה, וממילא היא מתגלה גם כן בכל יחיד
באיזו צורה מיוחדת ומקרא מלא הוא: 'ונפלינו וגו'

במקור זה מסביר הרב שישנם יחידי סגולה שהם נכרים שעוסקים
בתורה שיכולים להיות בקדושה. אומנם זה מקרה יחידאי, בתור
אומה, כסגולה אין לשום אומה יכולת להתקשר אל הקדושה. לכן
בעומק אנחנו שונים משאר האומות, ולכן 'ונפלינו אני ועמך מכל
העם אשר על פני האדמה', אף אומה לא יכולה להיות דומה לאומה
הישראלית.

**אבל הקלקולים שבעולם כולו גרמו שנשתכח יסוד הקודש
מכללות האדם, ונעשה בישראל יצירה חדשה, שמשום כך
צריכה כל מחשבת קודש להמשך ממקור ישראל**

בראשיתה- כעת הרב מסביר את השינוי שנוצר בעקבות הקלקולים
שנעשו בעולם. ישנו תהליך שהעולם ירד ממעלתו. בתהליך הזה
נתגלו קלקולים בעולם, הקלקולים גרמו שיסוד הקודש נעלם
מכללות האדם.

בעקבות הירידה עם ישראל היה צריך להיות יצירה חדשה, וממילא
הקדושה הכללית אינה מתחילה מכללות העולם אלא מתחילה
מהופעת הקודש שנמצא דווקא בעם ישראל.

ההבנה שהיה שינוי בעולם בעקבות החטא וממילא מעמד של
ישראל השתנה מבואר גם בדברי הרב באורות ישראל, וכך כותב הרב.

אורות ישראל פרק ה' פסקה ח'

- ... נראה הדבר שמקודם נערך הדבר שצורת האדם תשתלם
בכללותה, ובתור תוספת ויתרון יגלה על האומה המיוחדת
רוחה המפואר בהדרת קודש. אבל נתקלקלו הענינים ורוח
האדם שקע כ"כ בכלל, עד שלא היה החול יכול להעשות בסיס
לקודש אלא א"כ יקלקל אותו, והוכרחה גלות מצרים לבא
בתור כור הברזל, שצירפה את צד האדם שבישראל, עד שנעשה
לבריה חדשה, וצורתו החולית נתטשטשה לגמרי. והוחל גוי
פעם אחת ע"י הגרעין האנושי לצורה שמראש ועד עקב כולה
ישראלית, יעקב וישראל

במקור זה הרב מבאר שגם בתחילה עם ישראל היה במעלה מיוחדת.
אלא שלפני החטא מעלת עם ישראל הייתה בנויה מכלליות הגויים

ואנחנו קיבלנו מהם והיינו מעליהם. אבל בעקבות החטא עם ישראל עבר תהליך של זיכוך מיוחד, תהליך בו כביכול אנחנו עומדים נבדלים לגמרי מן הגויים.

ומכל מקום ישנם גבורי כח שהם מוצאים את יסוד העולם, שבשורש נשמתו של אדם הראשון, ההולכת ומפעמת את

לבו של האדם בכללו - לאחר ההבנה שבראשית הבריאה הקדושה הופיעה בכללות האדם, ורק בעקבות החטא השתנה הדבר, הרב מבאר שיש גיבורי כח, צדיקים שמסוגלים לראות את הקדושה בכללות האדם. אנשים כאלה הם נמצאים בשורש נשמתו של אדם הראשון ולכן הם פועלים מתוך חיבור לכללות הקדושה שנמצאת בעולם כולו.

הרב בדבריו מרמז שיש גבורים המסוגלים להתחבר לכללות העולם בזכות החיבור לשורש נשמתו של אדם הראשון. ולכאורה כל הנשמות שלנו הם נשמות חדשות שנולדו מאדם הראשון? ונראה שהרב בדבריו מרמז על החילוק שמובא בכתבי האר"י.

שער הגלגולים הקדמה ז'

- ... ועתה נבאר ענין אלו הנשמות, כי הנה יש בהם שלש מדרגות, האחת היא, הנשמות שלא נכללו בנשמת אדם הראשון, ואלו נקראים נשמות חדשים לגמרי. השנית הוא, כי כשחטא אדם הראשון ... והנה אותם הנצוצות של נשמתו, שנשארו קיימות בו אחר החטא, שהם העצמות הנשאר לחלק אדם הראשון ... ואלו נקראים מדרגה שניה. השלישית הוא, אותם הנצוצות של נשמתו, שנסתלקו ממנו כאשר חטא, וחזרו לרדת וליפול לעמקי הקליפות, אשר לזה רמזו חז"ל וקראום בשם נשירת אברים. ודע, כי מזו המדרגה השלישית ... המדרגה השנית, והיא נצוצות הנשמה שנשארו באדם הראשון אחר שחטא, אשר ... הנה אלו נקראים נשמות חדשות בבחינת מה, ולא לגמרי. וכאשר יתוקנו, תהיה מעלתם גדולה על שאר הנשמות שנשרו ונפלו מאדם הראשון כנזכר ... המדרגה השלישית, והם הנשמות שנפלו בקליפות, אחר שחטא אדם הראשון, אשר מהם היתה נשמת שת בן אדם וזולתו, אשר אלו נקראים נשמות ישנות בכל הבחינות הנה הם גרועים מכולם ...

במקור זה האר"י מחלק בין ג' סוגי נשמות. יש נשמות חדשות שהם אינם קשורות לקלקול של אדם הראשון, הם נמצאות במעלה שכלל לא היו באדם הראשון ולכן לא קשורות לחטאו. אבל ישנם נשמות ישנות שקשורות לאדם הראשון ושם יש ב' דרגות. יש נשמות יותר גבוהות שקשורות לאדם הראשון ולא נחשבות כחלק ממש מהחטא שם אדם הראשון, הם נשארו במעלתם ולא נפלו, ולכן הפגם הוא קטן. לכן נחשבות כשלב אמצעי בין נשמות חדשות לישנות. וישנם נשמות של רוב האנשים שהם נשמות ישנות, היינו נשמות שנוצרו לאחר חטאו של אדם הראשון לאחר שממש הייתה נפילה של אבריו ושל חלקי נשמתו, זאת דרגה שלישית שצריכה תיקון.

אפשר שהרב בדבריו מרמז על אותם גבורי כח, אותם נשמות שקשורות לאדם הראשון אבל לחלק העליון שלו, חלק שקשור לנשמתו, חלק שלא נפל. כיון שהם קשורות למהלך המתקן של אדם הראשון, לכן גם לאחר החטא הם מסוגלים למצוא בכללות האנשים את הקדושה.

ועומק טוב זה מתקדם אצלם לכל, ואחר כך לוקחים את

התמצית של קודש זה, ומלבישים אותו את בגדי ההוד של

התורה והמצוה, וכל הקודש המיוחד שישראל מצויינים בו -

אומנם גם אותם נשמות כלליות הם מבינות שמיד לאחר היניקה מכללות כולם צריך להמשיך לכללות הזאת את התוכן המיוחד של ישראל. לכן הם מלבישים על אותה כללות את הוד התורה והמצוות.

יש כאן אזהרה ואמירה מוחלטת שתמיד היניקה מקודשת ישראל היא תוספת הכרחית. בסופו של דבר כל כללות שלוקחים משאר האומות צריכה לעבור דרך בגדי ההוד של התורה והמצוות, הדברים הקשורים לעם ישראל. לכן אם יבואו אנשים ויטענו שצריך אונברסליות שמבטלת את המצוות או את התורה, וודאי שיש בטענה הזאת טעות וכפירה. אין מציאות של כלליות שמבטלת את מעלת התורה והמצוות.

הרב בדבריו מרמז על הוויכוח עם הנצרות, הנצרות טענה שכולם קדושים, אין הבדל בין אומה לאומה. אבל אותם גבורי כח למרות שהם רואים קדושה אונברסלית, זוכרים שיש הבדל בין האומות, ובסופו של דבר הקדושה צריכה להופיע דרך עם ישראל, דרך המצוות. וכך הם מתרחקים מטענת הנוצרים שבסופו של דבר ביטלו את המצוות המעשיות.

עד שהם ממשיכים על עצמם גם דבקות אלהית, מפולשת

מאורה של תורה, ושמחת המצות, מרוב כל - אותם נשמות

מיוחדות ממשיכות על עצמם את הדבקות האלוקית דווקא דרך תורה ומצוות. אומנם את כללות הטוב אפשר לקחת מהעולם כולו, אבל את עצם הדבקות צריך לקחת דווקא בקיום המצוות. המחשבה שאפשר להגיע לדבקות דרך שאר העולם זאת מחשבה פסולה, מחשבה שיכולה להביא לטעות. כבר בתחילת הפסקה הרב הסביר שאומנם ישנה קדושה בעולם, אבל הקישור של האדם לקב"ה זה יכול להיות רק דרך המעלה המיוחדת לעם ישראל.

הרב מתאר כאן דבקות בצורה משמעותית, דבקות מפולשת, היינו שהדבקות יכולה להאיר בחוזה, כמו אור שעובר דרך מקום מפולש.

האדם תמצית הכל הוא, שייך הוא להכל, איך אפשר שלא

יפעל על הכל - לאחר שהרב תיאר את אותם גיבורי כח שמסוגלים

להתחבר אל הקדושה שנמצאת בכלל העולם, נראה כעת שהרב מתאר את ההרגשה של אותם גיבורי כח. בעצם הרב בחלק זה של הפסקה מסביר כיצד הוא בעצמו רואה את המציאות. הרב מתאר תיאור שמתאים לאותם גיבורי כח, בעצם מתברר שהרב בעצמו הוא נכלל בתוך אותם גיבורי כח. לכן תפיסת העולם של הרב היא שהאדם הוא שייך ומקושר למציאות כולה ולכן משפיע על המציאות כולה.

האדם במהותו כולל את ההויה כולה, הרב בשמונה קבצים מתאר איך חלקי גופו ורוחו של האדם מגיעים מכללות הבריאה, וכך כותב הרב.

קובץ א' פסקה שסו.

- הננו תופסים ציור גדולתו של האדם, ציור המרכז את ההויה אל הויית האדם, אל גדלו האיכותי, ואל שאיפת רצונו האמיץ והקדוש. הגויה וכחותיה הנם התמצית הארצית כולה, והרוח וכחותיו הנם התמצית השמימית כולה...

במקור זה מסביר הרב שגדלות האדם בזה שהוא הציור המרכז בתוכו את ההויה כולה. גופו וכחותיו של האדם זה כנגד כל הארציות של העולם, ואילו רוחו של האדם כוללת בתורה את התמצית השמימית של ההויה כולה. את כל החלקים הרוחניים של ההויה.

ההבנה שהאדם כולל בתוכו את ההויה כולה מובאת ברמז בדברי חז"ל בגמ'

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לח עמוד א

- תניא, היה רבי מאיר אומר: אדם הראשון מכל העולם כולו הוצבר עפרו, שנאמר גלמי ראו עיניך

במקור הזה הגמי' אומרת שהאדם הראשון עפרו נלקח מהעולם כולו. בעצם בריאת האדם מכלל העולם מרומז שבאמת האדם כולל את הבריאה כולה.

כיון שהאדם הוא תמצית כל ההויה, לכן הוא צריך לפעול בהויה כולה וממילא האדם גם משפיע בפעולתו על ההויה כולה. הרב בשמונה קבצים מתאר את ההשפעה שמביא האדם לעולם, וכך כותב הרב

קובץ א' פסקה קעב.

- מלאה היא ההויה אורות ומחשכים, סדרים ובלבולים, תיקון ותוהו. האדם הוא תמצית מלאה, שההויה כולה משתקפת בו. פונה הוא האדם במבטו, בנטיית דעתו, אל האור, הסדר, התיקון שבההויה - הרי הוא בעצמו מואר, מסודר ומתוקן, ומוסיף עוד בכחו אור, סידור ותיקון בההויה כולה, בתור גורם יסודי וחלק עצמי ממנה, שאינו עומד לעצמו, כי אם פועל ומתפעל מכללה. פונה הוא לצד השני, לחושך, לבלבול, לתוהו - הרי הוא עצמו מתמלא חושך, תוהו ובלבול, ומוסיף את הקלקולים הללו, באופן נערך, בההויה כולה....

במקור זה מסביר הרב שבעולם כולו יש אור וחושך, יש סדר ובלבול. האדם הוא מבטא את תמצית ההויה, כל ההויה נקבעת ומשתקפת באדם. לכן אם האדם פונה אל האור, אם האדם פונה אל הסדר, ממילא הוא משפיע תיקון לעולם כולו. אבל אם האדם פונה אל החסרון, אל העדר והחושך, אז העולם כולו יורד.

ואומה שדבקוה בחיי כל הוא כל תכנה, וארחות חייה

ממלא כל נובעים הם, איך לא את כל יעלו- האומה הישראלית היא מבטאת בתוכה את הכללות הגדולה של ההויה כולה. הקשר שלנו לעולם כולו בא לידי ביטוי בתוכן המהותי שלנו, וכן באורחות החיים שלנו. וכך כותב הרב באורות ישראל.

אורות ישראל א' א'

- כנסת ישראל היא תמצית ההויה כולה, ובעולם הזה נשפע תמצית זו באומה הישראלית ממש, בחומריותה ורוחניותה,

*בתולדתה ואמונתה. וההסתוריה הישראלית היא תמצית
האידיאלי של ההסתוריה הכללית, ואין לך תנועה בעולם בכל
העמים כולם שלא תמצא דוגמתה בישראל ...*

במקור זה מסביר הרב שכנסת ישראל היא תמצית ההויה, לכן דרך
עם ישראל, דרך החומר והרוחניות של עם ישראל, דרך התולדה
והאמונה של עם ישראל מגלים את כללות העולם.

הרב אצלנו בפסקה מוסיף שבעקבות כך עם ישראל בעבודתו מעלה
את העולם כולו. כיון שאנחנו מקושרים להויה כולה, ממילא כל
פעולה שאנחנו עושים בהכרח הפעולה הזאת מרימה את כל העולם
כולו.

*את העולמים ימלאו אורה, את האצילות ירחיבו, את
הבריאה יפרנסו באור הנאצל, את היצירה בזוהר הבריאה.*

את העשיה בנוגה של היצירה - הרב מסביר כיצד ההשפעה
המשמעותית של עם ישראל באה לידי ביטוי בכל העולמות. הרב
מתחיל מהעולם העליון עולם האצילות, בעולם האצילות אנחנו
מביאים את האור עצמו. אחר כך הרב מסביר את עולם הבריאה, שם
אנחנו מפרנסים, מביאים חיות של אור הנאצל מן האצילות. מתחת
לעולם האצילות מגיע השפע אל עולם היצירה. ומתחת לזה נמצא
עולם העשיה שהוא מושפע מעולם היצירה.

הרב מתאר כאן את ארבעת העולמות, ובכל עולם הרב מסביר כיצד
השפע שמגיע, השפע הזה מופיע בצורה של המשכה מהעולם
שמעליו. לכן השפע שמגיע לבריאה מכונה בשם אור נאצל, היינו
המשכה שמגיע מעולם האצילות. השפע שמגיע ליצירה מכונה בשם
זוהר הבריאה. כמו כן השפע של עולם העשיה מגיע מנוגה של עולם
היצירה.

בתיאור הירידה הרב גם מרמז כל צמצום האור, מאור נאצל שנמצא
בעולם הבריאה, עוברים לזוהר שנמצא ביצירה, עד רק נוגה שזה
האור הקטן ביותר שנמצא בעולם העשיה.

בעולמים, ובאדם, בכל נשמה, שמחה וחדוה, שמחת מצוה

ואור תורה. נחלת יעקב תמיד עולה בגאון - השפעת עם ישראל
באה לידי ביטוי בכללות העולמות, בהורדת השפע בכל העולמות.
וכאן הרב מוסיף שההשפעה זאת מביאה שפע גם בפרטי העולמות.

באדם, בנשמות שבעולם. השפע הזה מתגלה אצל האדם בצורה של שמחה וחדוה, ובעיקר שמחת המצוות ואור התורה.

הרב מסביר שהשפעת ישראל שמכונה בשם גאון יעקב, ובדבריו הרב מרמז על הפסוק בתהלים.

תהלים פרק מז

- (ד) ידבר עמים תחתינו ולאמים תחת רגלינו: (ה) יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה:

פסוקים אלה באים בהמשך של פרק שעוסק בהכרה של כל האומות בקב"ה, בהכרה של כל האומות בעם ישראל. ההכרה הזאת באה בזכות הכלליות של עם ישראל.

האומה שהיא יונקת מן הכל, ממקור הכל, ממה שהוא למעלה מן הכל, היא מנוצחת את הכל, כובשת היא כשנכבשת, מנוצחת היא כשהיא מנוצחת, מקובצת היא

בפיזור, ומושלת בשעבודה - בסיום הפסקה הרב מתאר שמעלת ישראל באה לידי ביטוי בצורה תמידית. כיון שאנחנו יונקים מכל המציאות כלה, ממילא תמיד אנחנו מובילים את העולם. גם בזמן בו אנחנו נכבשים, גם בזמן שנראה כאילו אנחנו מנוצחים, עדיין אנחנו מושלים בעולם.

הממשלה וההשפעה של עם ישראל על העולם כולו, זאת השפעה תמידית. בין אם אנחנו נמצאים בניצחון חיצוני, ובין אם אנחנו נמצאים בצורה של מנוצחים.

גם בזמן בו חיצונית אנחנו מפוזרים, בכל זאת בעומק אנחנו עדיין מקובצים, בעומק אנחנו תמיד נחשבים כמושלים ולא כעבדים.

יש כאן נקודה יסודית שבעומק של עם ישראל אי אפשר לפגוע. כל היכולת של האומות לנצח אותנו זה רק בצד החיצוני. אפשר לשעבד אותנו חיצונית, אבל בקדושה שלנו, בתורה שלנו אי אפשר לפגוע. האמונה והקדושה שלנו זאת נקודה פנימית שאף אומה לא יכולה לנצח אותנו.

פסקה י' כשרון הקדושה בישראל²⁸ (עמוד ש)

הקדושה העליונה, שהיא יסוד הצדקות המופלגה הרוחנית, היא כשרון גאוני, מוטבע ביסוד החיים ושרשי הנשמה. מובן שיש מקום לרצון החפשי לפתח את הכשרון הזה, וגם לטשטשו, אבל ביסודו הוא כשרון, ולא רק רצון פשוט.

הצדיקים הגדולים, גאוני המוסר וגאוני הקדושה הם דרושים לעולם הרבה יותר מהדרישה של כל בעלי החכמות היפות והעליונות, כתכונה ופילוסופיא, שירה ועוד.

יש תכונה מיוחדת לכנסת ישראל, לגדל בתוכה צדיקים איתני עולם. הצדקות במרומי חסידותה תוכל לצאת אל הפועל בשכלולה רק על פי ההכרה של האחדות האלהית וטהרתה, ודעה עליונה זו יסוד חיי האומה היא, על כן היא מוכשרה, לגידול כשרון זה. ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

נושא הפסקה- בעם ישראל קיים כשרון טבעי של קדושה עליונה, והעולם זקוק לקדושה הזאת יותר מכל החכמות.

ביאור הפסקה-

הקדושה העליונה, שהיא יסוד הצדקות המופלגה הרוחנית, היא כשרון גאוני, מוטבע ביסוד החיים ושרשי הנשמה. בפסקה זאת הרב מנסה להגדיר מה מיוחד באומה הישראלית. כדי להסביר מעלת התכונה המיוחדת של האומה

²⁸ מקור הפסקה שמונה קבצים קובץ ד' פסקה קט'.

הישראלית הרב פותח בביאור מעלת הקדושה העליונה. קודם כל הרב מסביר כיצד זה מופיע בתוך הנשמה היחידית.

הרב מסביר שהשפעת הקדושה העליונה היא יצירת צדקות ורוחניות מופלגת. המיוחדות בצדקות הזאת שהיא צדקות שאיננה נקנית לפי רצונו או לפי עבודתו של האדם. הצדקות הזאת נמצאת בטבעיות של אותה נשמה שמגיעה למעלה הזאת. הצדקות הזאת נמצאת בתוך יסודי החיים ושורשי החיים של אותה נשמה. כיון שזה מבטא מהות פנימית של אותה נשמה, לכן אי אפשר לקנות את היסוד הזה על ידי לימוד חיצוני.

הרב מגדיר את התכונה הזאת בשם כשרון גאוני, משמעות הדבר שתכונה זאת היא נדירה ומיוחדת. אומנם רוב עם ישראל לא יגיע לתכונה הזאת, ובכל זאת עצם זה שהדבר נמצא דווקא אצל עם ישראל הדבר מוכיח את המיוחדות שלנו.

מובן שיש מקום לרצון החפשי לפתח את הכשרון הזה, וגם

לטשטשן, אבל ביסודו הוא כשרון, ולא רק רצון פשוט - כעת
הרב מסייג במקצת את דבריו בתחילת הפסקה, בתחילת הפסקה היה נראה כאילו אין משמעות לרצונו של האדם. כעת הרב מסביר שאומנם למרות שהרצון לא יכול לשנות את מהות הנשמה, אבל בכל זאת יש לרצון החופשי יכולת לפתח את הכשרון שאיתו האדם נולד או לטשטש את הכשרון הטבעי שאיתו האדם נולד.

כמו למשל אדם שנולד עם תכונה טבעית של גאון. אדם כזה יכול להביא לידי ביטוי את הגאונות שלו, זה יכול להעשות על ידי רצון להיות גאון, לשכלל את תכונתו, ואז האדם ישקיע וילמד וישכלל את גאונותו. לעומת זאת אדם יכול להתעלם מהתכונה איתה הוא נולד, כשהאדם יכחיש את כשרונו התוצאה שהתכונה הזאת תטושטש, בצורה כזאת הכשרון לא יבוא לידי ביטוי.

אומנם מהות התכונה הזאת קיימת תמיד, ללא קשר לרצון הפשוט שנמצא אצל האדם. זאת מהותה של התכונה הטבעית שאי אפשר לבטל את התכונה הזאת.

הרב מרמז כאן על ההבדל בין תכונה מולדת לתכונה נרכשת, הקדושה העליונה, זאת צדקות עליונה שהיא נחשבת כתכונה מולדת ולא כתכונה נרכשת.

ההבנה שישנם נשמות עליונות ונשמות נמוכות מצאנו בספר התניא.

תניא ליקוטי אמרים פרק ב

- וכן בכל דור ודור יש ראשי אלפי ישראל שנשמותיהם הם בחי' ראש ומוח לגבי נשמות ההמון וע"ה וכן נפשות לגבי נפשות... ומי"ש בזהר ובזהר חדש שהעיקר תלוי שיקדש עצמו בשעת תשמיש דווקא משא"כ בני עמי הארץ כו' היינו משום שאין לך נפש רוח ונשמה שאין לה לבוש מנפש דעצמות אביו ואמו... אבל הנשמה עצמה הנה לפעמים נשמת אדם גבוה לאין קץ בא להיות בנו של אדם נבזה ושפל כו'

במקור זה מסביר בעל התניא שיש מדרגות שונות של נשמות, יש נשמות עליונות ונשמות נמוכות. אומנם בעל התניא שואל הרי מבואר בזהר שקדושת התשמיש של ההורים משפיע על האדם. מסביר בעל התניא שהשפעת התשמיש של ההורים משפיע רק על הלבוש, רק על החלקים החיצוניים. אבל במהותה של הנשמה, בעצמות הנשמה זה נקבע מלמעלה ללא קשר להורים. אם כן גם בעל התניא מבאר שיש מהות נשמה, ויש לבוש שזה יכול להשתנות.

הצדיקים הגדולים, גאוני המוסר וגאוני הקדושה הם דרושים לעולם הרבה יותר מהדרישה של כל בעלי החכמות היפות והעליונות, כתכונה ופילוסופיא, שירה

ועוד - לאחר ההבנה שהופעת הקדושה העליונה באה לידי ביטוי בצדקות מופלגת, מסביר הרב שהתכונה הזאת היא התכונה החשובה ביותר בעולם. כמו שהרב משבח כאן את הצדקות, כך בשמונה קבצים הרב משבח את החסידות, וכך כותב הרב. קובץ ז' פסקה קעו.

- החסידות היא כשרון אמנותי נפלא, שהעולם צריך אליה יותר מכל מיני האמנויות שבעולם, היא מבססת את רוח האדם בכללו, ומעמידתו על עמדתו העליונה, שהוא שואף אליה בפנימיות תכנו... ומתוך החיים העצמיים, הנאדרים בקודש, ההולכים ושוטפים בקרב נשמותיהם של האמנים העליונים, יחידי הסגולה, חסידי הדורות, כח החיים בכללו, שבכל דור ודור, בישראל ובאנושיות כולה, הולך ומתברך....

במקור זה מסביר הרב שהחסידות היא כשרון שהעולם צריך יותר מכל הכשרונות שבעולם. הרב מבאר שאותו כשרון משפיע על העולם

כולו, אותם יחידי סגולה של הדורות הצדיקים של הדור הם
בנשמתם העליונה מביאים כח חיים לישראל ולעולם כולו.

כיון שאותם צדיקים חסידים הם בעלי תכונה עליונה ממילא
התכונה הזאת נצרכת הרבה יותר מכל התכונות האחרות שקיימות
במציאות.

נראה שהרב בדבריו מרמז שהסיבה שהתכונה של הצדיקים יותר
נדרשת מכל החכמות, כיון שכל החכמות הם חכמות נרכשות, מה
שאין כן התכונה של הצדיקים הגדולים, תכונתם היא טבעית.
תכונה מולדת, לכן התכונה המולדת היא הרבה יותר חזקה והרבה
יותר נצרכת לעולם.

יש תכונה מיוחדת לכנסת ישראל, לגדל בתוכה צדיקים

איתני עולם - עד כאן הרב דיבר על הצדיקים כאנשים בודדים
ופרטיים. כעת הרב הולך ומסביר שבעצם עם ישראל בטבעו הוא
מקום גידול לצדיקים כאלה. כיון שעם ישראל שייך אל התכונה
הזאת של גידול צדיקים ממילא עם ישראל כולו שייך למעלה הזאת.

כמו שאצל הצדיק יש תכונה טבעית לקדושה עליונה, כך אצל עם
ישראל כולו ישנה תכונה טבעית לגדל צדיקים כאלה. זאת הסיבה
שלא נמצא נביאים ואנשי קודש אצל אומות העולם. עם ישראל
בטבעו הוא מוכן אל הקודש.

ספר הכוזרי מאמר א אות צה

- ובני יעקב כלם סגולה, כלם ראויים לענין האלהי, והיה להם
המקום ההוא המיוחד בענין האלהי, וזה היה תחלת חול
הענין האלהי על קהל, אחרי אשר לא היה נמצא כי אם
ביחידים... אך הם בלי ספק סגולה, כאשר הם בתולדתם
וטבעם מן הסגולה ויולידו מי שהיה סגולה ונזהרים באב
הממרה בעבור מה שיתערב בו מן הסגולה אשר תראה בבנו או
בבן בנו כפי מה שתזדכך הטפה, כמו שאמרנו בתרח וזולתו
ממי שלא נדבק בו הענין האלהי אך בשורש תולדתו שיוליד
סגולה, מה שלא היה כן בתולדת כל הנולד מחם ויפת. ונראה
כזה בענין הטבעי כי כמה יש מבני האדם שאינו דומה לאב כלל
אך הוא דומה לאבי אביו, ואין ספק כי הטבע ההוא והדמיון
ההוא היה צפון באב ואף על פי שלא נראה להרגשה, כאשר
היה צפון טבע עבר בבניו עד שנראה באברהם.

במקור זה מסביר הכוזרי שהעניין האלוקי הוא מתאים לעם ישראל. אצל עם ישראל התכונה האלוקית נמצא בכללות העם בצורה סגולתית. היינו לא כל אחד מעם ישראל הוא מוציא אל הפועל את הסגולה, אבל העניין האלוקי מתאים לטבע הישראלי. לכן גם מי שאין לו את הסגולה בפועל הוא יכול להוליד בן שהוא יהיה נביא. הבן הזה הוא יכול להוולד מאבא שאין לו גילוי של אותה סגולה, כיון שהאומה בכללותה שייכת לסגולה הזאת.

זה מה שהרב מסביר שיש בעם ישראל כשרון מיוחד תכונה מיוחדת לגדל צדיקים מיוחדים איתני עולם, התכונה הזאת קיימת אצל כולם.

הצדקות במרומי חסידותה תוכל לצאת אל הפועל בשכלולה רק על פי ההכרה של האחדות האלהית

וטהרתה- הדרך לגלות את הצדקות הזאת בצורה גלויה זה על ידי שכלול של הכרת האחדות האלוקית וטהרתה. ההכרה שכל המציאות כולה מלאה קדושה, מי שחי בצורה של הכרת אחדות אלוקית, הוא יכול לגלות במציאות את הקדושה העליונה. לאחר שראינו בפסקאות הקודמות שהקדושה העליונה היא כוללת את כל המציאות, ממילא מי שמסוגל לתכונה הזאת צריך לשכלל את התכונה הזאת דרך הכרת אחדות ה' שנמצא בכל הבריאה.

**ודעה עליונה זו יסוד חיי האומה היא, על כן היא מוכשרה,
לגידול כשרון זה. ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ-**
כיון שבעם ישראל התכונה של אחדות הבריאה, אחדות ה' זה דבר יסודי באמונתנו. ממילא אנחנו באופן טבעי מוכשרים להוליד אנשים כאלה. כל מהלך חיינו הוא לגלות את האחדות האלוקית בתוך הבריאה, ממילא כשמגיעים צדיקים גאונים בעלי כשרון של קדושה הם יוכלו להתפתח ולהוולד בתוך האומה הישראלית. עם ישראל הוא מקום הגידול הטבעי להופעה הזאת.

הרב מסיים בפסוק מישעיהו

ישעיהו פרק ס פסוק כא

- *ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי
להתפאר:*

פסוק זה מתאר את הקדושה הקיימת בעם ישראל כולו. אומנם בפועל לא רואים שכל עם ישראל בעל התכונה הזאת, לא כל עם ישראל נולד מעשית עם הכשרון הזה. בכל זאת בכל עם ישראל בטבעו יש קישור לטבע הזה. עם ישראל בשורש אמונתו נקרא צדיק כיון שבתוכנו עם ישראל בסגולתו יכול להוליד צדיקים כאלה.

פסקה י'א' התפשטות אור הקודש באדם²⁹ (עמוד שא)

אור הקודש מתפשט בתחלה על כח הדבור, שנעשה כולו נובע ממעין החיים של הקדושה, המפוארה בהוד יפעת חכמתה וזוהר חייה, ואחר כך מתעלה גם כן חוש השמיעה, שכל הנשמע מצטרף לאור גדול, טהור וקדוש, ואחר כך האור מתפשט על חוש הראיה, וכל מראה עינים מתקדש ומתעלה, ומביא חשבון עולם ברור וצלול, וחיים קדושים עליונים וברכת ד' נשגבת להביא טובה לכל אשר יביט בעיני הקודש, עין ד' אל יראיו למיחלים לחסדו. ואחר כך כל תנועה, וכל רגש וזעזוע נעשה מלא חן וכבוד עליון, עד המדה העליונה של הופעת אור קודש גם על כל קניניו, על כל מה שמשתמש בהם, מקלו, חמורו, וכל אשר לו.

אמנם להחיות מתים על ידי המשענת זאת היא מדה של צדיקים לעתיד לבא, ואלישע רצה להופיע אור קודש זה, בעולם הזה, ונדחה הדבר עד עת קץ.

ונצוצי אורות מזה באים לישרי לב, מעין עולם הבא, ותחית המתים באה על ידי אליהו זכור לטוב, אשר באדרתו צפון כח הקודש לשפוך רוח נבואה, ולעשות פלאות, בצעקת איה ד' אלהי אליהו.

ולא יפול רוחנו בקרבנו מבקשות גדולות, כי לא על צדקותינו אנו מפילים תחנונינו, כי על רחמין הרבים, ד' אלהי אבותינו, אלהי ישראל.

²⁹ מקור הפסקה שמונה קבצים קובץ ו' פסקה קל"ו.

**ואם מרבים אנו לחשוך ולשאוף, הלא גם תשוקה וחשק
מרומים זה אך מידי אביר יעקב לנו הוא, ומשם רעה אבן
ישראל.**

נושא הפסקה- אור הקודש מתפשט על הדיבור, השמיעה, הראיה
ועל כל המעשה של הצדיק, ובכלי מעשהו יכול לחיות מתים.

ביאור הפסקה-

אור הקודש מתפשט בתחלה על כח הדבור - הרב בפסקה
מתאר כיצד כח הקדושה מתפשט בכל גופו ומעשהו של הצדיק.

הרב פותח את הפסקה בלשון של אור הקודש, המושג אור אינו
הקודש עצמו, אלא הופעה של הקודש בצורה של אור שפועל בתוך
המציאות, וכך כותב הרב בשמונה קבצים.

קובץ א' פסקה תרעב.

- כל מה שיתברר יותר לאדם, שהתורה ורוחניותה העליונה היא
סבתה העליונה וכלי אומנותה של ההויה כולה, בכל רוחב
מושגה של מלה זו, של כל הגשמיות וכל הרוחניות שבעולמים,
אז יתעלה הרעיון עד כדי להבין ולחוש, שכל מחשבת קודש,
וכל דיבור קדוש, הוא נאדר ואמיץ בחילו הרבה יותר מכל
המציאות כולה. ... כי אור הקודש, הנעלה מכולם, מושל הוא
על כולם, מנהיגם ומכריעם, ומאיר את הכל באורו. פתח
דבריק יאיר.

במקור זה מסביר הרב שככל שהאדם יכיר כיצד התורה היא סיבת
המציאות כולה, בצורה כזאת המציאות כולה תתעלה. יתברר לאדם
שכל המחשבות, כל הדיבורים כל המצאות כולה היא נובעת מאור
הקודש. אור הקודש הזה הוא נעלה מכל המציאות ומושל בכל
המציאות³⁰.

הרב בפסקה שלנו מסביר שהדיבור הוא הראשון הדבר הראשון
המתקדש. הסיבה שהדיבור הוא הראשון, כיון שהדיבור הוא מיוחד

---

³⁰ הרב במקור נוסף בשמונה קבצים מתאר כיצד אור הקודש הזה מרומם את כל
המציאות, האור הזה נובע מגילוי רזי תורה בעולם. קובץ ח' פסקה פו.

אחת מהתעודות של התגלות רזי תורה בעולם, היא להשקיף גם על החול מתוך
האספקלריא של קודש, לדעת שאין באמת חול מוחלט בעולם. ולעומת זה, כל
המדידות של קודש, חול הם לגבי אור הקודש העליון, מקור אין סוף...

את האדם על פני כל הנבראים. זאת הסיבה שהאדם מכוונה בשם 'מדבר'. מעלת האדם שהוא מסוגל לדבר, מה שאין בכל שאר הנבראים.

היכולת של האדם לדבר מופיע בתרגום על הפסוק בבראשית.

בראשית פרק ב פסוק ז (פרשת בראשית)

- וייצר יקוק אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה:

ושם תירגם אונקלוס.

תרגום אונקלוס בראשית פרק ב פסוק ז (פרשת בראשית)

- וברא יי אלהים ית אדם עפרא מן ארעא ונפח באפוהי נשמתא דחיי והות באדם לרוח ממללא:

התרגום מסביר שמעלת האדם שנפיחת החיים שיש בנשמת האדם זה רוח ממללא, רוח הדיבור.

כמו כן נראה סיבה נוספת למעלת הדיבור כיון שהקב"ה ברא את העולם בעשרה מאמרות³¹, הקב"ה ברא את העולם בדיבור. לכן היכולת להופיע קדושה בעולם באה לידי ביטוי קודם כל בדיבור.

הרב בעולת ראיה מתאר את הדיבור ככלי שיש בתוכו אוצר רוחני שצריך לדעת להשתמש בו לקדושה, וכך כותב הרב.

עולת ראיה ח"א עמ' קצב'

- **הריני מזמן את פי.** הפה, הוא כלי הדבור, אוצר החיים הרוחניים, שבו כל הבטויים שבכח גנוזים הם בתכן כללי. הדבור בכללו יש לו כח כפול: דבור קדש, ודבור חול. דבור הקדש מוצאו הוא ממקור הדעה העליונה, יוצרת כל היצורים, "בדעתו תהומות נבקעו", ודבור של חול מקורו הוא למטה, מהיצורים הבאים ומתרשמים בנפשו של אדם מכל מה שיש ביצירה. צריך האדם, בהיותו נגש להחל דבורו בקדש, בתפלה לאל חי, להזמין את פיו הזמנה הראויה לקדושה, כדי ששפעת הדבור תבא מהיסוד המקודש, ממקור הדעה העליונה, שכחה הוא לפעול על כל ההויה, באשר היצירה כולה באה מתוך הופעתה. הריני מזמן את פי.

³¹ משנה מסכת אבות פרק ה משנה א
בעשרה מאמרות נברא העולם

במקור זה מסביר הרב שישנם ב' דרגות של דיבור. יש דיבור של קודש ודיבור של חול. הדיבור של קודש מוצאו ומקורו מהדעת העליונה. והאדם צריך לזמן את עצמו כדי להגיע לדיבור של קודש. כשהאדם ניגש לתפילה הוא מזמין את עצמו להגיע לידי דיבור של קודש, ההזמנה הזאת היא מביאה שפע שיסודו מהדעה העליונה.

בקשר לפסקה שלנו, מי שאור הקודש משפיע עליו ממילא כל דיבורו הופך להיות דיבור של קדושה. בעצם גם דיבורי החול מקבלים משמעות של קדושה, אצל אדם גדול כזה מתברר שגם דיבורי החול כוללים בתוכם קודש.

שנעשה כולו נובע ממעין החיים של הקדושה, המפוארה

בהוד יפעת חכמתה וזוהר חייה - כשאור הקודש מתפשט על הדיבור אז הדיבור כולו נעשה נובע ממעין החיים של הקדושה. מעיין החיים של הקדושה זה מקור שבו העולם כולו מקבל תוספת של חיות. הרב מתאר שהקדושה הזאת מפוארת בהוד יפעת חכמתה וזוהר חייה של הקדושה. ביטויים אלה שהרב משתמש בהם מבטאים את היכולת של הקדושה לרדת לתוך המציאות. לרדת להוד וליפעה שזה מתקשר אל ספירת התפארת. מקום בו אפשר לחוות את המציאות בכלים שקיימים בתוך העולם. הדיבור מוריד את הקדושה לתוך המציאות עצמה, וממילא שם אפשר לקבל מילוי של קודש.

ההבנה שהדיבור של הצדיק מביא תוספת חיים לעולם מתבטא ביכולת של הצדיק לגזור והקב"ה יקיים, כמו שנאמר בגמ'.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כג עמוד א

- *תנו רבנן: מה שלחו בני לשכת הגזית לחוני המעגל: ותגזר אמר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור. ותגזר אמר - אתה גזרת מלמטה, והקדוש ברוך הוא מקיים מאמרך מלמעלה.*

הגמ' מתארת כיצד פנו אל חוני שיתפלל על עם ישראל. התפילה של חוני פועלת מתוך גזירה שחוני יכול לגזור בגלל צדקותו. והגמ' מביאה את הפסוק 'ותגזר אומר, ויקם לך'. הקב"ה מקיים את הגזירה של הצדיק.

ואחר כך מתעלה גם כן חוש השמיעה, שכל הנשמע

מצטרף לאור גדול, טהור וקדוש - אחרי הדיבור אור הקודש ממשיך ומופיע גם בשמיעה. הצדיק לא רק רואה את הקדושה

בדיבורים שלו, אלא הצדיק משיג את הקדושה בכל מה שהוא שומע בעולם.

ההבדל בין הדיבור לבין השמיעה, הדיבור הוא פעולה שהצדיק בעצמו פועל, ואילו השמיעה היא יכולת של הצדיק לקבל את הדברים שכבר נמצאים בעולם. הקדושה כשהיא מופיעה בשמיעה משמעותה דבר שכל דבר במציאות אפשר למצוא בו קול אלוקי. הדרגה הזאת יותר מורכבת, כיון שזה שלב בו הצדיק מקבל מהסביבה, כביכול לא בעמדה של משפיעה, ובכל זאת הוא מצליח לקלוט בשמיעה הזאת קדושה.

ואחר כך האור מתפשט על חוש הראיה, וכל מראה עינים

מתקדש ומתעלה - ההתפשטות עוברת משמיעה לראיה, היכולת לראות אלוקות בכל המציאות זאת דרגה יותר עליונה. קל יותר להבין במעין שמיעה לשמוע שיש אלוקות במציאות, אבל לראות בחזיון ממש את האלוקות זאת דרגה יותר מוחשית.

עם ישראל במעמד הר סיני זכה להגיע למציאות של ראיה, עד כדי כך שאפילו דברים שצריכים לשמוע הם רואים, וכך נאמר.

שמות פרק כ פסוק טו (פרשת יתרו)

- **וכל העם ראים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השפר ואת ההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחק:**

הפסוק מתאר כיצד עם ישראל רואה את הקולות שהופיעו בהר סיני. ראיית הקולות זה דבר פלא שנמצא רק כשמתעלים לדרגה שהשמיעה הופכת להיות מוחשית כמו ראיה ממש.

זאת הסיבה שהנביא נקרא בשם רואה, בפשטות המילה נביא יותר הגיונית שהרי נביא זה לשון ניב, הנביא הוא המדבר, או היה אפשר לקרוא לו שומע, בכל זאת מצאנו שקוראים לו רואה, כיון שיש כאן יכולת רוחנית של ראיה. בראייתו הכל מתקדש, וכך מובא בפסוק.

שמואל א פרק ט פסוק יא

- **המה עלים במעלה העיר והמה מצאו נערות יצאות לשאב מים ויאמרו להן היש בזה הראה:**

מפורסם ההבדל בין הוכחות שמביא הבבלי, שבכל פעם שהבבלי רוצה להביא מימרה או הוכחה הבבלי פותח בלשון 'תא שמע'. זאת לעומת ספר הזוהר שמשתמש בלשון 'תא חזי'.

ההסתכלות של אור הקודש כשהצדיק רואה אותו בכל מקום, חוזר ומשפיע גם לכוון ההפוך. היינו לא רק שהצדיק רואה קדושה בכל מקום, אלא הצדיק בעצמו כשהוא מסתכל על המציאות הוא פועל ומביא קדושה במציאות. ההסתכלות של הצדיק פועלת על העולם, זאת הסיבה שמה רבינו לאחר שמבין שאינו יכול להכנס לארץ ישראל, בכל זאת הוא מסתכל על ארץ ישראל, הוא מסתכל על הארץ ומכניס קדושה לארץ.

דברים פרק ג פסוק כז (פרשת ואתחנן)

- **עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפנה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך כי לא תעבר את הירדן הזה:**

הפסוק מתאר כיצד הקב"ה מצווה על משה לעלות לראש ההר להסתכל על כל ארץ ישראל.

כמו כן מצאנו אצל אברהם את תכונת ההסתכלות

בראשית פרק יג פסוק יד (פרשת לך לך)

- **ויקוק אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה:**

עד כאן הרב תיאר את עבודתו של הצדיק, מתחיל מהדיבור שזה יותר קל לשלוט ולקדש אותו, אח"כ שמיעה אח"כ ראייה. מכאן והילך הרב מסביר את התהליך הפוך, היינו כיצד לאחר העבודה הגדולה של הצדיק התוצאה שאור הקדושה משפיע לראות את העולם בצורה כזאת שכל התנועות בעולם מקבלות משמעות מיוחדת אצל הצדיק. משמעות של שפע וברכה. ממילא כל דבר שהצדיק פוגש, וקל וחומר רכושו וקניינו של הצדיק יש לו קשר ושפע אור של קדושה³².

ומביא חשבון עולם ברור וצלול, וחיים קדושים עליונים

וברכת ד' נשגבת להביא טובה לכל אשר יביט בעיני

הקודש, עין ד' אל יראיו למיחלים לחסדו - היכולת לראות

קדושה בכל המציאות משפיעה על המתבונן יכולת לראות עולם ברור וצלול. העולם הוא לשון העלם, העולם בה להסתיר על האלוקות, ובזכות הראיה הנכונה רואים את הקדושה שנמצאת בתוך העולם.

³² יש כאן מהלך של אור חוזר שמביא שפע של אור ישר. היינו בעקבות המפגש בו הצדיק רואה בכל העולם קדושה, בעצם הצדיק מרומם את ההסתכלות על העולם. כמו אור חוזר, העלאת מ"נ מן העולם שבו קולטים דברים שמתרחשים בעולם ומרוממים אותם. התוצאה שאפשר להביא שפע חדש, אור ישר. שפע שפועל המשכה חדשה לעולם, הוספת חיים לעולם.

בצורה הזאת מתגלה שבעצם ההסתכלות הנכונה על העולם זאת הסתכלות הרואה את עומק הקדושה שקיימת בתוך העולם.

כשרואים כך את העולם מביאים ברכה וטובה לעולם, כיון שהצדיק בראיתו משפיע מעינו הטובה על העולם. הרב משתמש בלשון הפסוק בתהלים.

תהלים פרק לג פסוק יח

- הנה עין יקוק אל יראיו למיחלים לחסדו:

הפסוק מתאר כיצד הקב"ה מתבונן על מי שמייחל ומצפה לחסדו. הרב מוסיף לפשט פסוק משמעות שעל ידי הייחול לקב"ה, עיניו של הקב"ה מסתכלות על העולם, אור הקודש מופיע בעולם וממילא יש תוספת של חסד וברכה בעולם.

ואחר כך כל תנועה, וכל רגש וזעזוע נעשה מלא חן וכבוד עליון, עד המדה העליונה של הופעת אור קודש גם על כל קניניו, על כל מה שמשתמש בהם, מקלו, חמורו, וכל אשר

17 - לאחר שראינו את התפשטות הקדושה הנובעת מחלקו העליון של הצדיק, מהחושים שנמצאים בראשו של הצדיק. כעת הרב מסביר ששפע אור הקודש מופיע גם על תנועותיו ומעשיו של הצדיק. לא רק התנועות אלא גם הרגשות של הצדיק.

הצדיק מצליח לראות בכל פרט ופרט, בכל רגש וכל זעזוע, היינו בכל תנועה שקיימת בעולם לראות את אור הקודש. התוצאה הזאת משפיע גם על קניניו של הצדיק. כשצדיק קונה חפץ אותו חפץ מתעלה בזכות קניינו של הצדיק.

יש כאן יסוד עמוק שאפילו חפציו של האדם מושפעים רוחנית בזכות ההבנה מי הבעלים של אותו חפץ. זאת הסיבה כשיהודי קונה כלי אוכל מגוי צריך להטביל את הכלים, משום שהכלים עולים מטומאת גוי לקדושת ישראל.

אבל בעצם אצל הצדיק קניניו של הצדיק בעלי משמעות. זאת הסיבה שהתורה מתארת את חזרת יעקב במעבר יבוק בשביל הפכים הקטנים, וכך מובא בגמ'.

תלמוד בבלי מסכת חולין דף צא עמוד א

- ויותר יעקב לבדו - אמר רבי אלעזר: שנשתייר על פכין קטנים,
מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם וכל כך למה
- לפי שאין פושטין ידיהן בגזל

במקור זה מבואר שיעקב חוזר בשביל פכים קטנים, אצל הצדיקים
כל כלי יש לו משמעות. כל קניין וקניין שהצדיק קונה יש לו משמעות
רוחנית, לכן אי אפשר לוותר על שום קניין שהצדיק השיג וקנה.

הירושלמי מביא את מעלת מקלו של הצדיק, וכך כותב הירושלמי.

תלמוד ירושלמי מסכת נדרים פרק ט הלכה א

- עד שבא אחד מזקני גליל אית דאמרין ר' שמעון בן אלעזר ...
אמרון מנא לך הדא אמר להן משרת ר' מאיר הייתי בברחו
שניה. ואית דאמרי מקלו של ר' מאיר היתה בידי והיא מלמדת
לי דעה

הירושלמי מתאר שר' שמעון בן אלעזר הוציא פסק מיוחד, ושאלו
אותו מנלן למדת את החידוש הזה. התשובה של רשב"א היא שהוא
ידע את זה בגלל היותו משרת של ר"מ. זאת תשובה שניתן להבין כיון
שהוא שימש את ר"מ ידע איך לנהוג ואיך לפסוק. אבל התשובה
השניה היא פלא, הוא ענה שהוא ידע את זה מתוך מקלו של ר"מ.
בעצם מתברר שאצל הצדיק המקל הוא פועל פעולות רוחניות.

הדבר מזכיר את מטהו של משה רבינו, המטה של משה רבינו הופך
להיות חלק ממעשיו של משה רבינו, חלק מתהליך הגאולה, כמו
שנאמר בפסוק.

שמות פרק ד פסוק יז (פרשת שמות)

- ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האתת:

וכך אחר כך מצאנו אצל אלישע שהוא שולח את גיחזי משרתו שיניח
את משענתו על גבי הנער שמת. רואים שיש כל בכליו של הצדיק
לפעול בעולם ברכה והורדת שפע, וכך מובא בפסוק במלכים.

מלכים ב פרק ד פסוק כט

- ויאמר לגיחזי חגר מתניך וקח משענתי בידך ולך כי תמצא איש
לא תברכנו וכי יברכך איש לא תעננו ושמת משענתי על פני
הנער:

הרב מביא דוגמא נוספת גם לחמורו של הצדיק, זה מזכיר את חמורו
של ר' פנחס בן יאיר, וכך מובא בגמ'.

תלמוד בבלי מסכת חולין דף ז עמוד א

- השתא בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן ... דרבי פנחס בן יאיר ... אקלע לההוא אושפיזא, רמו ליה שערי לחמריה לא אכל, חבטינהו לא אכל, נקרינהו לא אכל, אמר להו: דלמא לא מעשרן? עשרינהו ואכל, אמר: ענייה זו הולכת לעשות רצון קונה ואתם מאכילין אותה טבלים.

במקור זה מתארת הגמ' את מעלת חמורו של הצדיק, חמורו של ר' פנחס לא מסכים לאכול שעורים שהם אינם מעושרים. הצדיק משפיע שגם חמורו של הצדיק יש לחמור קדושה ושמירה.

הרב מרחיב שהשפעת הצדיק באה לידי ביטוי בכל אשר לו, הצדיק משפיע ברכה בכל מה שמתקשר ומתקרב לרשותו. ממילא אפשר להבין את היכולת של הצדיק להשפיע על העולם, הכל מתברך מכוחו של הצדיק. זה הכח של הצדיק שהצדיק גוזר והקב"ה מקיים, משום שהצדיק רואה את עומק הקדושה שבמציאות ובזכות זה יש הופעת אור קודש בעולם.

המילים בכל אשר יש לו מצאנו אצל יוסף.

בראשית פרק לט פסוק ה (פרשת וישב)

- ויהי מאז הפקיד אתו בביתו ועל כל אשר יש לו ויברך יקוק את בית המצרי בגלל יוסף ויהי ברכת יקוק בכל אשר יש לו בבית ובשדה:

הפסוק מתאר כיצד בזכות שיוסף נמצא אצל פוטיפר סריס פרעה, הכל מתברך בזכות יוסף. כשיוסף הצדיק נמצא בבית מסויים, ממילא כל מה ששייך לאותו בית מקבל את הברכה בזכות הצדיק.

אמנם להחיות מתים על ידי המשענת זאת היא מדה של צדיקים לעתיד לבא, ואלישע רצה להופיע אור קודש זה,

בעולם הזה, ונדחה הדבר עד עת קץ - הרב מבאר שכוחם של הצדיקים להחיות מתים מתקשר להתפשטות הקדושה על כל קנייניהם ובמיוחד על המשענת שבזכותה אפשר יהיה להחיות מתים. וכך מבואר בגמ' פסחים.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף סח עמוד א

- דאמר רב חננאל אמר רב: עתידין צדיקים שיחיו את המתים, כתיב הכא ורעו כבשים כדברם וכתיב התם ירעו בשן וגלעד כימי עולם. בשן - זה אלישע הבא מן הבשן, שנאמר ויעני ושפט בבשן וכתיב פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו. גלעד זה אליהו, שנאמר ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד וגו'. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: עתידים צדיקים שיחיו מתים, שנאמר עד ישבו זקנים וזקנות ברחבות ירושלים ואיש משענתו בידו מרב ימים וכתיב ושמת משענתי על פני הנער.

במקור זה הגמ' מתארת שהצדיקים יפעלו בעתיד להחיות את המתים, והגמ' מביאה את הפסוקים המתקשרים לאליהו ואלישע, וכן את הפסוק שהבאנו לעיל שאלישע החייה מתים בזכות המשענת. אומנם הרב מסביר שהבעיה שאלישע רצה שהאור הזה כבר יופיע בעולם הזה, אבל בפועל הוא יוכל להופיע רק לעתיד לבוא לעת קץ. זאת הסיבה הפנימית למה בסופו של דבר המשענת שניתנה לגחזי לא פעלה את פעולתה, בסוף אלישע היה צריך להגיע בעצמו להחיות את הנער המת.

ונצוצי אורות מזה באים לישרי לב, מעין עולם הבא, ותחית המתים באה על ידי אליהו זכור לטוב, אשר באדרתו צפון כח הקודש לשפוך רוח נבואה, ולעשות פלאות, בצעקת איה ד' אלהי אליהו - אומנם כעת כשהעולם עדיין לא נמצא בעולם הבא, אין לנו יכולת להחיות מתים. בכל זאת אנחנו יכולים לקבל קצת מעין עולם הבא.

ניצוצי האורה האלה מגיעים לישרי לב, כמו הברייתא שעליה מבוסס הספר מסילת ישרים, וכך מובא בגמ' במסכת עבודה זרה. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף כ עמוד ב

- מכאן א"ר פנחס בן יאיר: תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות ... רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים.

הברייתא מתארת את תהליך התקדמותו של הצדיק, של ישר הלב, אותם ישרים בסופו של דבר יכולים להגיע לדרגה הגבוהה של תחיית המתים.

מי שמסמל את תחיית המתים זה אליהו שהוא החיה את בן האשה הצרפתית שמת.

מלכים א פרק יז

- (כ) ויקרא אל יקוק ויאמר יקוק אלהי הגם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה הרעות להמית את בנה: (כא) ויתמדד על הילד שלש פעמים ויקרא אל יקוק ויאמר יקוק אלהי תשב נא נפש הילד הזה על קרבו: (כב) וישמע יקוק בקול אליהו ותשב נפש הילד על קרבו ויחי:

במקור זה הנביא מתאר את תחיית המתים שפעל אליהו בעולם.

הרב מדגיש שחלק מפעולתו של אליהו נעשית על ידי אדרתו, כמו שראינו לעיל על ידי המשענת והמקל ישנה פעולה על ידי האדרת, זה מה שמצאנו אצל אליהו כשהוא הסתלק השאיר בעולם את אדרתו, ואלישע לקח את האדרת, וכך מובא בנביא.

מלכים ב פרק ב פסוק יד

- ויקח את אדרת אליהו אשר נפלה מעליו ויכה את המים ויאמר איה יקוק אלהי אליהו אף הוא ויכה את המים ויחצו הנה והנה ויעבר אלישע:

פסוק זה מתאר כיצד אלישע לוקח את אדרתו של אליהו ועל ידי האדרת עושה ניסים ופועל פעולות. הצעקה של אלישע איה ה' אלוקי אליהו, איה אותם נפלאות שאלהו עשה. בסוף האדרת מסמלת את היכולת לעשות פלאות בזכות התפשטות אור הקדושה של הצדיק.

ולא יפול רוחנו בקרבנו מבקשות גדולות, כי לא על

צדקותינו אנו מפילים תחנונינו, כי על רחמין הרבים, ד'

אלהי אבותינו, אלהי ישראל - הרב מסביר שלא צריכה ליפול רוחנו, אנחנו צריכים לשאוף לניצוצי הקודש האלה. אנחנו צריכים לבקש את אותה יכולת להחיות מתים, היכולת לראות את אור הקודש מתפשט בעולם. למרות שבפועל היכולת הזאת גנוזה לעתיד לבוא, בכל זאת יש יכולת לזכות לניצוצות מאותה קדושה גם כעת.

הרב מסיים כאן בתפילה ותחינה לפני הקב"ה לזכות לאותו אור. בדיוק כמו אלישע שצעק 'איה ד' אלהי אליהו', איה אותו אור שנגנז.

כך אנחנו צועקים בשביל לזכות לאותו אור, לקבל את היכולת לראות אור קודש בעולם.

נראה שהרב בדבריו מרמז בעיקר על מעלתו שלו, על שאיפת הרב שהוא שואף לזכות לזה בעצמו.

הבקשה הזאת לא בצדקתנו אלא לפי רחמיו המרובים של הקב"ה. הרב משתמש בלשון שאנחנו אומרים אותה בתפילת שחרית לאחר פרשת העקידה.

ואם מרבים אנו לחשוק ולשאוף, הלא גם תשוקה וחשק מרומים זה אך מידי אביר יעקב לנו הוא, ומשם רעה אבן

ישראל - הרב מסיים בעידוד שגם אם לא נזכה בסופו של דבר עצם התשוקה, עצם החשק לשאוף למעלה הזאת זה מידי של הקב"ה. זה עצמו מרומם את האדם. הרב מסיים בפסוק מספר בראשית

בראשית פרק מט פסוק כד (פרשת ויחי)

- *ותשב באיתן קשתו ויפזו זרעי ידיו מידי אביר יעקב משם רעה אבן ישראל:*

פסוק זה הוא חלק מברכתו של יעקב ליוסף. בפסוק זה מבאר יעקב ליוסף מהיכן הוא לקח את הכל לכלכל ולהשפיע על העולם כולו. הכל זה מידי הקב"ה שהוא אלוקי יעקב וישראל. כמו כן אפשר שיש כאן רמז לחשיבות לשאוף ולחשוק, שהרי בפסוק זה לומדים חז"ל שיש רמז שיוסף ראה דמות דיוקנו של אביו. למרות שיוסף היה מנותק מאביו בכל זאת היה קשור בצורה פנימית לאביו וזה עזר לו. עצם הקשר והחשק לדרגה הגבוהה הזאת היא משפיע חסד ושפע על האדם.

פסקה יב' התפשטות הקדושה בהווה³³ (עמוד שב')

הקדושה הולכת ומתפשטת בעולם, ברז גדול היא מטהרת את מעשיה, היא מטהרת ומאמצת את רצונו של האדם, ומכשרת אותו, שיהיה כלי מעשה לשכלול העולם, החיצוני והפנימי, והיא מעלה את הרצון האנושי למרומי שכלו המעשי והעיוני.

אם יציאת מצרים תעקר ממקומה, אם העבר איזה פעם לא יהיה לו תפקיד עיקרי, להחיות את הרוח, יהיה זה באופן שכבר כל תמציתו יהיה מסור בהווה, כל הניצוצות הנשמתיים יהיו קבועים בנזר העתיד, בהיותו להוה, שהם עלו מתהום העבר, בעת שהוא היה רק הצנור העקרי, שחיי הרוח בעולם נמשכו על ידו.

נושא הפסקה- הקדושה מתפשטת בעולם, ויגיע הזמן בו העבר של יציאת מצרים יהיה כלול בהווה.

ביאור הפסקה-

הקדושה הולכת ומתפשטת בעולם- הרב פותח בראיה הסטורית הרואה כיצד העולם כל הזמן מתפתח. העולם מתפתח בשביל הרחבת הקדושה בעולם. כל יום שאנחנו מתקדמים הקדושה ממשיכה להופיע בעולם.

בדברי הרב ישנו יסוד אופטימי להסתכלות על החיים, בתוך דברי הרב טמון יסוד שנוכל לראות אותו בגילוי מעשי בפיתוח והתקדמות העולם מבחינה מוסרית.

ברז גדול היא מטהרת את מעשיה, היא מטהרת ומאמצת

את רצונו של האדם- התפשטות הקדושה מטהרת את מעשי העולם, אומנם הדבר הזה אינו גלוי. ההיסטוריה של התקדמות העולם לא תמיד ניכרת, זה רז פנימי שמתקדם. הדבר מבאר את דברי

³³ מקור הפסקה, קובץ א' פסקה תקצו'.

הרב שהקפיד לרשום את המילה היסטוריה באותיות היסטוריה, לבטא את ההסתר בו הקב"ה מנהיג את העולם.

הופעת הקדושה אינה יכולה להופיע בגלוי בעולם המעשי, המקום בו הקדושה משפיע מתחיל מעומק רצונו של האדם. רצונו של האדם מתקדם במהלך ההיסטוריה, האדם מתקדם לרצון לעולם יותר מוסרי ויותר מתוקן.

באורות הקודש חלק ג' הרב מרחיב בפסקאות רבות על קדושתו ומעלתו של הרצון. ונביא פסקה משם.

קובץ א' פסקה קצא' (אורות הקודש ח"ג עמ' עו')

- הרצון הוא מקור החיים. רצון האדם הוא באמת יסוד שכלולו והוייתו, אמנם הרצון הזה צריך הוא פתוח ועישוי יותר מכל הכחות כולם. בילדות האנושיות, הרצון הטבעי של האדם צריך חינוך של כניעה, של שבירה ושל היפוך. כל זמן שהאדם הולך ומשתכלל, כך רצונו העצמי הולך ונהפך לטובה, ושבירתו של הרצון מאבדת טובה רבה...

במקור זה מסביר הרב שרצונו של האדם צריך פיתוח. שבירת רצונו של האדם הוא פוגע ביכולת של שכלול העולם. בתחילת האנושות הרצון היה בעייתי, לכן היה צריך לשבור את הרצון. אבל לפי שכלולו של האדם, אז צריך שרצונו העצמי ילך ויתעלה. הרצון של האנושיות הלכה והשתכללה הלכה ונהפכה לטובה.

שורש התיקון עובר דרך הרצון, הסיבה היא כיון שגם הקלקול נוצר בעקבות הרצון, וכך מובא בשמונה קבצים.

קובץ ב' פסקה שז.

- נפלו העולמות בנפילת הרצון, האדם נפל בתהום החטא, נתקטן רצונו ונזדהם, הכל נחשך, הכל נתקטן, אומלל וקדר. הוי, מה הומה הלב לתקן את החטא הגדול, להחזיר העטרה ליושנה, להאיר את העולמות כולם מתוך מחשכיהם...

במקור זה מסביר הרב שעיקר נפילת העולמות תלויה בנפילת הרצון. בעקבות נפילת הרצון האדם נהייה קטן, וממילא הכל נחשך. המטרה היא תיקון החטא, זה יעשה על ידי החזרת הרצון לגדלותו, החזרת האור וממילא תיקון העולמות.

ומכשרת אותו, שיהיה כלי מעשה לשכלול העולם, החיצוני והפנימי, והיא מעלה את הרצון האנושי למרומי שכלו

המעשי והעיוני - הקדושה פועלת להעלות את הרצון שיוכל לשכלל את העולם. שכלול העולם שנעשה על ידי הרצון יהיה שכלול חיצוני ופנימי. שכלול בו העולם בפנימיותו יתקדש, אבל לא רק בפנימיות אלא גם בגילוי המעשי. שכלול הבריאה מבחינה מעשית מוכיח שיש שכלול רצונו של האדם.

אם העולם יתקדם וישתכלל מבחינה מדעית והעולם לא יתקדם מוסרית, אם ההתקדמות תהיה לא ביחד עם הרצון, אז יש חשש שכל ההתקדמות הזאת תביא חורבן לעולם. העולם עם התקדמותו יכול ליצור נזק בגלל כוחו המדעי הגדול. כל שכלול של מדע, שכלול חיצוני חייב להיות מאוחד עם השכלול המוסרי של הרצון.

הקדושה פועלת להעלות את הרצון האנושי למקורו העליון. במקור הזה מתגלה כיצד שכלו המעשי והעיוני של האדם נובע מתוך קדושה גדולה.

אם יציאת מצרים תעקר ממקומה, אם העבר איזה פעם לא יהיה לו תפקיד עיקרי, להחיות את הרוח, יהיה זה באופן

שכבר כל תמציתו יהיה מסור בההוה - כעת הרב עובר להסביר את החשיבות של יציאת מצרים. בהסתכלות ראשונית לא ברור מה הקשר בין החלק הזה של הפסקה לחלק הראשון של הפסקה. בחלק הראשון של הפסקה הרב תיאר את המרכזיות של הקדושה בעולם, הרב תיאר כיצד הקדושה מתפשטת בעולם. כעת בחלק השני הרב מסביר את החשיבות של יציאת מצרים.

נראה שהרב רוצה לתת לנו דוגמא כיצד הקדושה משפיעה על העולם. יציאת מצרים זאת דוגמא מצויינת כיצד הופעת הקדושה של יציאת מצרים משפיע באופן גלוי ונסתר בעולם.

הרב מסביר שיציאת מצרים אינה יכולה להעקר ממקומה, יציאת מצרים צריכה להיות מעין מנוע שמזיז דברים בעולם. לכן מצאנו בתורה חיוב לזכור את יציאת מצרים. יציאת מצרים זה אחד מהדברים שחובה על כל יהודי לזכור באופן תמידי.

וכך כותב הרב במגד ירחים בפתגם לחודש ניסן.

- יציאת מצרים תישאר לעד האביב של העולם כולו

במקור זה מסביר שבשורש ההתקדמות של העולם, בשורש ההתפתחות של העולם עומדת יציאת מצרים כסימון של אביב, כסימון של התחדשות שהעולם יכול להתחדש בזכות יציאת מצרים.

ההבנה שישנו ארוע רוחני שמשפיע על העולם זאת הבנה שמסבירה כיצד הקדושה משפיעה ופועלת בעולם.

הרב בדבריו מתמודד עם השאלה שהרי מצאנו מחלוקת האם לעתיד לבוא יציאת מצרים תתבטל, וכך מובא במשנה ובגמ'.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יב עמוד ב

- מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא. שנאמר: למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי חייך - הימים, כל ימי חייך - הלילות; וחכמים אומרים: ימי חייך - העולם הזה, כל - להביא לימות המשיח.

גמרא. תניא, אמר להם בן זומא לחכמים: וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח? והלא כבר נאמר: הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם! - אמרו לו: לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתהא שעבוד מלכיות עיקר, ויציאת מצרים טפל לו.

במקור זה ישנה מחלוקת בין חכמים לרבי אלעזר בן עזריה. ראב"ע סובר שלעתיד לבוא יציאת מצרים תתבטל, כיון שנזכה לגאולה העתידית, ממילא תפקידה של יציאת מצרים יתבטל. ואילו לפי חכמים תמיד יציאת מצרים תמשיך, אומנם לעתיד לבוא יציאת מצרים לא תהייה העיקר אלא תהייה טפילה.

בשביל להסביר את היסוד הזה מסביר הרב שיציאת מצרים לא יכולה להתבטל כל עוד יש צורך בעבר. כדי לקדם את ההווה צריך האדם לפעול בעבר. העבר הרוחני של יציאת מצרים צריך לתת חיות להווה, לכן יציאת מצרים לא יכולה להעקר ממקומה.

בשלב בו יציאת מצרים תביא את התמצית הרוחנית להווה, כל מהותה של יציאת מצרים תצליח להקבע בתוך ההווה וממילא גם

תוכל להשפיע על העתיד ממילא אין שוב צורך להזכיר יציאת מצרים.

כל הניצוצות הנשמתיים יהיו קבועים בנזר העתיד, בהיותו

להוה, שהם עלו מתהום העבר, בעת שהוא היה רק הצנור

העקרי, שחיי הרוח בעולם נמשכו על ידו - הרב מתאר את

השלב העתידי, שלב שבו יציאת מצרים תהייה טפילה או תתבטל לפי ראב"ע. משמעות הדבר שכבר לפני כן, כל הניצוצות הנשמתיים שהיו קשורים ליציאת מצרים. כל הניצוצות של יציאת מצרים מצליחים להקבע בעתיד על ידי שעלו מתהום העבר. בזמן בו יציאת מצרים הייתה הצינור העיקרי לעולם כולו, היא מצליחה להשפיע יסודות גם לעתיד. אומנם בעתיד יהיה אור חדש, אבל בדברים מסויימים העבר הצליח לתת ניצוצות נשמתיים שיהיו בתוך הנדר של העתיד.

פסקה יג' התנוצצות הקודש בעולם³⁴ (עמוד שג')

אורות הקודש, שמתנוצצים באיזו נקודה, צריכים תמיד להעריך את ערכם, איך הם מתפשטים בגניזה בכל המרחב, והולכים בשבילים נסתרים וזרמים חבויים, עד שבאים להתגלות באותה הנקודה המאירה.

קדושת האדם שבישראל, הרי היא חבויה בכל האדם הכללי, באנושיות כולה, בעומק הגניזה, והיא הולכת וזורמת, על ידי כמה דרכים עמוקים, סבוכים וגנוזים, עד שבאים לידי הגילוי של ההארה בנשמת ישראל.

קדושת המקום מלאה כל העולם, אבל חבויה היא ועלומה, והולכים שטפי הקודש המסתתרים ושואפים אל מקום התגלותם, עד שבאים לידי גילוי בארץ ישראל, ראש עפרות תבל, ומשם לנקודת הקודש, בית המקדש, ואבן שתיה, מציון מכלל יופי אלהים הופיע.

קדושת הזמן מתפשטת היא על כל אורך הזמן, ברוך ד' יום יום, והולכים קוי אורי הקודש ונמשכים בצורה מסותרת, עד שבאים לידי הבעה וגילוי בזמנים המקודשים, בקדושת השבת, תחלה למקראי קודש, בתור קדושה מקורית, שהיא משפעת קדושה על העולם ועל ישראל, ובקדושת הימים טובים, בתור מקבלי שפעת הקודש, על ידי ישראל דקדשינהו לזמנים.

³⁴ מקור הפסקה שמונה קבצים קובץ ה' פסקה פב'.

דוגמת הארת הנשמה שבחושים, עין רואה ואזן שומעת, שלא ממקורם הפרטי הם לוקחים את אורם, אלא אותה הארת החיים, השוטפת מאור הנשמה, להחיות את הגויה כולה, מקנה איכות חיים של ראייה ושמיעה, שעל ידי התפרצות הכת, בבאו עד הנקודה היותר מוכשרת לגילוי, יוצא הוא אל הפועל, בתור ראייה בעין ושמיעה באזן.

וכיוצא בו בכל המון הגילויים שבעולם, בארחות ההיסטוריא, בין המתגלות בצורה טבעית, בין בארחים פלאיים, כל הבא בזמן מיוחד איננו כי אם התרכזות, של גילוי, להמון כחות שהיו כבר אצורים בגניזה, ונתעכבה פעולתם עד השעה המוכשרת להבעתם.

החידוש הוא בשם, בהתגלות בביטוי ובפרסום, אבל העצמיות לא נתחדשה. מעת היותה שם אני.

למען ציון לא אחשה, ולמען ירושלים לא אשקוט, עד יצא כנגה צדקה, וישועתה כלפיד יבער, וראו גוים צדקתך וכל מלכים כבודך, וקרא לך שם חדש אשר פי ד' יקבנו.

נושא הפסקה- קדושת ישראל, קדושת הארץ וקדושת הזמנים משפיעים על העולם כולו.

ביאור הפסקה-

אורות הקודש, שמתנוצצים באיזו נקודה, צריכים תמיד להעריך את ערכם, איך הם מתפשטים בגניזה בכל המרחב, והולכים בשבילים נסתרים וזרמים חבויים, עד שבאים להתגלות באותה הנקודה המאירה- בפסקה זאת הרב מסביר כיצד אורות הקודש מופיעים כנקודה ומתפשטים בתוך

המציאות. ההתפשטות של אורות הקודש זאת התפשטות שבתחילה אינה מופיעה בגלוי. זאת התפשטות שמופיעה בגניזה, בתוך העולם. רק בסוף מגיעים אותם אורות ומאירים בנקודה מסויימת.

הרב בשמונה קבצים [מובא גם בזרעונים] מסביר כיצד הקדושה מופיעה בגניזה בתוך המציאות, וכך כותב הרב.

קובץ א' פסקה רמג.³⁵

- הרשעים בעלי הפרינציפים, הפושעים להכעיס ולא לתיאבון, נשמתם גבוהה מאד, מאורות דתוהו. הם בחרו בהרס והנם מהרסים. העולם מתטשטש על ידם והם עמו, אבל תמצית האומץ שיש ברצונם, היא הנקודה של קודש, שהיא, כשהיא נספגת אל הנשמות המשוערות במהלכן, נותנת היא להן את עז החיים. בעתותי גאולה, מתגברת חוצפא ... אבל גיבורי כח יודעים, שגילוי כח זה הוא אחד מהחזיונות הבאים לצורך שכלולו של עולם, לצורך אימוץ כחותיה של האומה. אלא תחת שבתחילה מתגלה הכח בצורת התוהו, ילקח מידי רשעים, וינתן בידי צדיקים גבורים כאריות, שיגלו את אמתת התיקון והבנין, בעז רוח של שכל צלול ואמיץ, ובאמץ נפש של הרגשה, והתגלות מעשית קבועה וברורה.

במקור זה מסביר הרב כיצד הקדושה נמצאת אפילו אצל הרשעים. אומנם אצל הרשעים הקדושה מופיעה בצורה נסתרת. הקדושה הזאת כל כך נסתרת עד כדי כך שאפשר שאפילו הרשעים עצמם לא מודעים לקדושה הקיימת בתוכם. הם מבטאים עזות וחוצפא, אבל שורש החוצפא הוא בגלל רצון עליון לקודש יותר עליון. לכן גיבורי כח, אותם צדיקים גדולים מכירים שבתוך התוהו של הרשעים ישנו קודש גדול ועליון. את הקודש הזה אפשר לקחת בשביל לגלות קדושה עליונה יותר.

אם כן רואים שהקדושה מופיעה בתוך המציאות בצורה גנוזה, ההליכה הזאת זורמת במציאות עד המקום בו אפשר לראות את הקדושה הזאת בצורה גלויה.

אפשר להמשיל את פעולת הקודש ליחס בין הצדיק למציאות כולה, מה שנאמר בגמרא לגבי היחס בין הצדיק לעולם.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ו עמוד ב

³⁵ זרעונים ב'.

- ואמר רבי חלבו אמר רב הונא: כל אדם שיש בו יראת שמים - דבריו נשמעין, שנאמר: סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו'. מאי כי זה כל האדם? אמר רבי אלעזר: אמר הקדוש ברוך הוא: כל העולם כלו לא נברא אלא בשביל זה. רבי אבא בר כהנא אמר: שקול זה כנגד כל העולם כולו. רבי שמעון בן עזאי אומר, ואמרי לה רבי שמעון בן זומא אומר: כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה.

הגמרא מביאה דיון מה היחס בין העולם לבין הצדיק שיש בו יראת שמים. ונחלקו האם הוא שקול כנגד כל העולם, או אולי כל העולם נברא בשבילו. ואולי השיטה המשלבת את השיטות היא סיום הגמ' דברי ר' שמעון בן זומא שמסביר שכל העולם לא נברא אלא לצוות לזה. מטרת הבריאה כולה ליצור חברה לצדיק. מטרת כל העולם לשמש מעין בסיס לחייו של הצדיק. אומנם העולם כולו לא מכיר את תפקידו, העולם כולו חושב שהוא פועל בשביל האינטרס הפרטי של כל אחד ואחד. אבל בעצם בעומק הדברים מטרת כל הבריאה לעזור לצדיק, לעזור לקדושה. אם כן ניתן להגדיר שהעולם כולו יש בתוכו מעין קדושה גנוזה שהעולם כולו לא רואה אותה, ורק אצל הצדיקים מתגלית מטרת הבריאה, מתגלית הקדושה באופן מוחש וגלוי.

קדושת האדם שבישראל, הרי היא חבויה בכל האדם הכללי, באנושיות כולה, בעומק הגניזה, והיא הולכת וזורמת, על ידי כמה דרכים עמוקים, סבוכים וגנוזים, עד

שבאים לידי הגילוי של ההארה בנשמת ישראל - מכאן והילך הרב מביא דוגמאות משלשת חלקי המציאות כיצד יש במציאות המון דברים שבהם הקדושה אינה גלויה, ובכל סוג וסוג של המציאות רואים קדושה גלויה במקום מיוחד.

הרב מחלק את הדוגמאות לחלוקה של מבנה העולם, העולם בנוי משלשה רבדים. עולם שנה נפש, וסימנך עש"ן. החלוקה הזאת מקורה מספר יצירה, וכך מובא בספר יצירה.

ספר יצירה פרק ו' משנה א'

- שלשה אבות ותולדותיהם, ושבעה כובשין וצבאותיהן, וי"ב גבולי אלכסונין. וראיה לדבר עדים נאמנים עולם שנה נפש:

חלוקת העולם לשלשה חלקים לעולם שנה נפש מופיעה אצל כל גדולי ישראל, בספרים העוסקים באמונת ישראל כגון הכוזרי, בספרי המקובלים, בספרי החסידות ובדרושים. וכך כותב הכוזרי.

ספר הכוזרי מאמר ד אות כה

- אמר החבר: מהם ספר יצירה, והוא לאברהם אבינו, והוא עמוק ופירושו ארוך, הורה על אלהותו ואחדותו בדברים מתחלפים ... וקרא אותם עדים נאמנים, עולם ונפש ושנה. הודיע אותנו כי הסדור אחד מהמסדר אחד יתברך, ואם הנמצאות מתחלפות ושונות זו מזו, התחלפותם מחמריהם שהם שונים, מהם עליון ומהם תחתון, ומהם עכור ומהם זך, אבל מחמת חונן הצורות ונותן התכונות והסדור, הנה החכמה בהם כלם אחת, וההשגחה אחת, הולכת על סדר אחד בעולם הגדול ובאדם ובסדור הגלגלים. והוא שאמר עליהם שהם עדים נאמנים על אחדותו יתברך שמו, עולם ונפש ושנה. ושם סדורם על קרוב הדמיון הזה. שלש אמות אמ"ש. בעולם: אויר מים אש. בנפש: גויה בטן ראש בשנה: רויה קור חום. שבע כפולות בג"ד כפר"ת. בעולם: שבתאי צדק מאדים חמה נגה כוכב לבנה. בנפש: חכמה עושר ממשלה חיים חן זרע שלום. בשנה: שבת חמישי שלישי ראשון ששי רביעי שני. שתים עשרה פשוטות. בעולם: טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים. בנפש: אבר לראות, אבר לשמוע, אבר להריח, אבר לדבר, אבר לטעום, אבר לתשמיש, אבר לעשות, אבר להלוך, אבר להרהר, אבר לכעוס, אבר לשחוק, אבר לישון. בשנה: ניסן אייר סיון תמוז אב אלול תשרי מרחשון כסליו טבת שבט אדר

במקור זה מסביר הכוזרי את ספר היצירה, שהקב"ה מנהיג את העולם בצורות שונות ובצורות מתחלפות. חילוף הצורות בא לידי ביטוי בצורות שונות. כל צורה נמצא אותה מתחלפת גם בעולם, גם בשמנה וגם בנפש. והכוזרי נתן דוגמאות כיצד רואים את החילוף הזה בא לידי ביטוי כנגד סוגים שונים של אותיות, שכל אותיות מרמזות על רמזים שבאים לידי ביטוי בעולם. (כל זה מתאים לספר יצירה.)

יסוד זה שהעולם מורכב ומתגלה דרך עולם שנה נפש מצאנו במקורות רבים. גם כאן הרב מסביר כיצד הקדושה נמצאת בגילוי בכל אחד מחלקי העולם. אומנם בנסתר הקדושה קיימת בכל מקום, אבל

בעולם, בשנה ובנפש נמצא מקום זמן או נפש מסויימת שהיא מביאה את הקדושה לידי גילוי.

הדוגמא של הנפש מצאנו שהגילוי של הקדושה בנפש באה לידי גילוי על ידי ישראל. בעולם כולו הקדושה נמצאת בגניזה. ישנה קדושה מיוחדת אצל האדם שבישראל והקדושה הזאת חבויה בכלל המציאות. הקדושה הזאת הולכת בעומק על ידי סיבוכים רבים, עד שמתגלה בהארה של נשמת ישראל.

הסיבוכים הרבים האלה יוצרים כיסוי אצל האומות כולם, וכן גם באומה הישראלית לא כולם מצליחים לגלות את הקדושה הזאת, ובכל זאת הגילוי של הקדושה יכולה להופיע דווקא בעם ישראל. זה הביטוי שעם ישראל הוא עם סגולה, עם קדוש, כיון שרק אצלנו יש פוטנציאל להביא את הקדושה לידי גילוי.

הרב בשמונה קבצים מתאר כיצד הקדושה שנמצאת אצל הצדיקים משפיעה על העולם כולו, וכך כותב הרב.

קובץ א' פסקה תתל.

- כשנשמה גדולה הולכת ומתעלה, הרי היא מטבעת חותם של אצילות, של טוהר וגדולה עליונה, על כל ההויה. זהו יסוד החזיון של צדיק יסוד עולם. נקודה פנימית היא הנשמה הצלולה והרוממה, כל הנשמות כולן וכל מעשיהן, כל כחות היש וכל גילויי החיים, הולכים הם רק לשכלל את הוייתה. העולם מחוסר הוא מגמה כל זמן שאין נשמה עליונה זורחת בו. וכיון שהיא באה, ומאירה באור יקרתה, הרי העולם משתכלל, ושמים וארץ שמחים כשמחת יצירתם.

במקור זה מבואר שהנשמה הגדולה נותנת מגמה וכיוון פנימי לבריאה כולה. כל עוד הנשמה הגדולה הזאת לא מגלה את הקדושה בגילוי, אז העולם מתנהל ללא מגמה. שכלול העולם בצורה ממשית בא לידי ביטוי על ידי קדושה גלויה שנותנת משמעות לעולם. אם כן ההשפעה לעולם כולו באה בזכות נקודת הקדושה שנותנת מגמה לעולם כולו. למרות שבעולם כולו לא תמיד רואים את ההשפעה בצורה ממשית.

אפשר לראות את זה בהיסטוריה של עם ישראל, עם ישראל בקדושתו מצליח לתת מגמה וכיוון לעולם כולו. מעשיה של האומה הישראלית מטביעים חותם בעולם כולו. (כעת אנחנו בימי מלחמת שאגת הארי, רואים כיצד כל העולם כולו מתנהל בזכות המלחמה שלנו, כל העולם אז סביב הפעולות הבטחוניות של מדינת ישראל. ואפשר להביא

דוגמאות רבות לעניין הזה. בזכות המגמה של האומה הישראלית, העולם כולו מקבל את מגמתו וייעודו.)

קדושת המקום מלאה כל העולם, אבל חבוייה היא ועלומה,

והולכים שטפי הקודש המסתתרים ושואפים אל מקום

התגלותם - גילוי הקדושה בא לידי ביטוי לא רק בצורה של נפש, אלא גם בצורה של מקום. יש בעולם המון מקומות, אבל בכל המקומות הקדושה נסתרת ואינה גלויה. שטפי הקודש פועלים בעולם ומצפים לגילוי. הגילוי יהיה שאותה נקודה שהקדושה מופיעה תשפיע על העולם כולו, אז הקדושה החבויה תצטרף למגמה הגדולה של הקדושה הגלויה.

עד שבאים לידי גילוי בארץ ישראל, ראש עפרות תבל,

ומשם לנקודת הקודש, בית המקדש, ואבן שתיה, מציון

מכלל יופי אלהים הופיע - הקדושה החבויה שואפת להתגלות בארץ ישראל, בירושלים. הדבר מזכיר את דברי המדרש כיצד ירושלים היא האור של כל העולם כולו, וכך מובא במדרש.

בראשית רבה (וילנא) פרשה נט סימן ה (פרשת חיי שרה)

- ירושלים אורו של עולם שנאמר (ישעיה ס) והלכו גוים לאורך ומי הוא אורה של ירושלים הקדוש ברוך הוא דכתיב והיה לך ה' לאור עולם.

במקור זה המדרש מסביר כיצד ירושלים האור של העולם כולו, וכל העולם הולך לפי האור הזה.

הרב מוסיף שהשורש של ירושלים הוא בית המקדש, והשורש של בית המקדש זה אבן השתיה, מקור קודש הקודשים.

השפעת אבן השתיה על העולם מצאנו בגמ'

תלמוד בבלי מסכת יומא דף נד עמוד ב

- ושתיה היתה נקראת. תנא: שממנה הושתת העולם. תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם. דתניא ... וחכמים אומרים: מציון נברא, שנאמר מזמור לאסף אל אלהים ה' ואומר מציון מכלל יפי - ממנו מוכלל יפיו של עולם.

במקור זה הגמי' דורשת שאבן השתיה משמעותה שממנה התחיל והושתת העולם. משמעות הדבר שממקום זה התחיל העולם מלמד שזה האידיאל אליו העולם שואף, זה מסמל את המטרה הרוחנית של העולם. לכן נאמר על ירושלים שמציון יוצא יופיו של העולם. הגמי' מסיימת בפסוק מתהלים זה הפסוק שהרב מביא כאן.

תהלים פרק נ פסוק ב

- מציון מכלל יפי אלהים הופיע:

קדושת הזמן מתפשטת היא על כל אורך הזמן, ברוך ד' יום יום, והולכים קוי אורי הקודש ונמשכים בצורה מסותרת- כמו שראינו את הקדושה שהולכת בצורה חבויה בנפש- באדם, ובעולם- במקום, עד שבאה לידי גילוי. כך גם לגבי קדושת הזמן. קדושת הזמן הולכת על כל הזמנים. בכל הזמנים ישנה קדושה חבויה, זאת הסיבה שנאמר בפסוק.

תהלים פרק סח פסוק כ

- ברוך אדני יום יום יעמס לנו האל ישועתנו סלה:

פסוק זה מבטא כיצד הקב"ה משפיע שפע רוחני לתת חיות לכל יום ויום, ולכל זמן וזמן. קווי האור של הקדושה מופיעים במציאות בצורה מסותרת.

עד שבאים לידי הבעה וגילוי בזמנים המקודשים, בקדושת השבת, תחלה למקראי קודש, בתור קדושה מקורית, שהיא משפעת קדושה על העולם ועל ישראל, ובקדושת הימים טובים, בתור מקבלי שפעת הקודש, על ידי ישראל

דקדשינהו לזמנים- הקדושה של הזמן באה לידי גילוי על ידי השבת והימים הטובים. בתחילה הקדושה מופיעה בשבת שהיא נחשבת תחילה למקראי קודש, כמו שאנחנו אומרים בקידוש. השבת היא המועד הראשון שמופיע בתורה. היא הקדושה המקורית שמגיעה מלמעלה למטה. ואחריה באה הקדושה של הימים הטובים. קדושת הימים הטובים מופיעים בגלוי בעולם בזכות הפעולה של ישראל. כמו שנאמר שישראל מקדשים את הזמנים³⁶.

³⁶ תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מט עמוד א
מקדש ישראל והזמנים! - ישראל דקדשינהו לזמנים

ביטוי לפעולת הקדושה שיש בשבת וברגלים מצאנו בדברי הרב בשמונה קבצים.

קובץ א' פסקה תקכג.

- קדושת הזמנים מגלה את הטוב העליון. ממקור הודאת השבת נשאב הכל, מטוב להודות לד'. מתוך שהם מתגלים, בכל מועד ורגל, בתור חלקים מהטוב העליון, השמחה מוצאה בהם את מקומה, מה שבכללות חל העונג יותר. ישראל יודע כי טוב ד', יודע הוא מחמדה הגנוזה שבאוצר העליון שבבית גנזיו של הקב"ה, והרגלים מגלים את ידיעה זו, מרוממים את כח הפועל של האדם, משוים אותו לקונו בשיפור ההויה...

במקור זה מסביר הרב כיצד קדושת הזמנים והשבת באה לגלות לעולם את מקור הטוב. לגלות לעולם שישנו טוב אלוקי וודאי שנמצא בעולם. ההכרה הזאת היא מרוממת את העולם ונותנת עונג וכח לשיפור מעשיו של האדם, לשיפור ההויה כולה. גילוי נקודות הקדושה בצורה גלויה בעולם משפיעות לתקן את העולם כולו.

דברי הרב על הופעת הקדושה בזמן בנפש ובמקום מצאנו גם בדברי השפת אמת, וכך כותב השפת אמת.

שפת אמת חיי שרה תרנח

- במדרש יודע ה' ימי תמימים כשם שהם תמימים כך שנותיהם תמימים. דאין כלי מחזיק ברכה אלא שלום. ולכן כתיב וה' ברך את אברהם בכל. ואיתא במדרש אברהם ברך את הכל ומי ברכו הקב"ה. לפי שהיה כולל הכל. לכן חל עליו ברכת ה'. והנה יש בחינות עולם שנה נפש שהוא כלל מעשה בראשית. דאיתא אור מעשה בראשית היה מאיר מסוף העולם ועד סופו וגנוז הקב"ה. ולכן עש"נ [= עולם, שנה, נפש] הם כלים להתגלות מאור הגנוז על ידי צמצום עש"ן. ובכל יום יש הארה מיוחדת מתלבשת בזה הזמן וכן לכל נפש מיוחד וכן לכל מקום. ויש זמן הכולל כל הזמנים והוא שבת שלום וכל היום טוב שיש בהם ברכה מאור הגנוז. וכמו כן בנפש. הצדיק נקרא כל ושלום. ובמקום בית המקדש. כי שם צוה ה' את הברכה. והנה יש נפשות שצריכין סיוע מן הזמן והמקום. ויש נפשות שהם מאירין עוד להזמן והמקום. וכדאיתא אני מעיר השחר ואין השחר מעיר אותי. וכשם שהם תמימים ויש בהם בחינת השלימות כן מתקנים שנותיהם ומקומותיהם. כדאיתא כשהצדיק בעיר הוא הודה זיוה. ולכן אמר במדרש שאסתר

*מלכה על קכ"ז מדינות כשם שחיתה שרה קכ"ז שנים שהכל
תיקון אחד אל הזמן ואל המקום. ולפי שחיי הצדיקים המה
למעלה מן הזמן ממילא נחלתם לעולם תהיה. וכן כתוב שני
חיי שרה משמע שגם עתה נמצאים הארת השנים האלו לפי
שהם למעלה מן הזמן מעין אור המאיר מסוף העולם כו'*

במקור זה מסביר השפת אמת שישנם ד' בחינות עולם שנה נפש, ושם
בזמנים האלה בכל יום יש הארה מיוחדת. מטרת אותה הארה היא
לגלות את מה שנמצא גנוז במציאות. בכל בחינה ובחינה ישנו אור
מיוחד שמאיר דווקא בזמן מיוחד. לכן מצאנו אצל הצדיקים שהם
מתקנים את העולם כולו לפי חיי הזמן שלו. זאת השלמות של שרה
שנאמר עליה חיי שרה שהיא מביאה ברכה לעולם כולו.

*דוגמת הארת הנשמה שבחושים, עין רואה ואזן שומעת,
שלא ממקורם הפרטי הם לוקחים את אורם, אלא אותה
הארת החיים, השוטפת מאור הנשמה, להחיות את הגויה*

כולה, מקנה איכות חיים של ראייה ושמיעה - הרב ממשיל את
הקדושה שהסברנו במהלך הפסקה לעין ואוזן של האדם. העין
והאוזן של האדם בפועל זה החלק שרואה ושומע, אבל וודאי
שהאוזן בעצמה לא מסוגלת לשמוע. הכח של האוזן לשמוע תלוי
מהארת החיים שמגיעה מהנשמה של האדם. הנשמה של האדם
נותנת חיות לכל האדם כולו. אומנם אצל האדם לא ניכרת היכולת
לשמוע ולראות. כוחה של הנשמה מופיע בתוך האוזן והעין. בעצם
הנשמה בזכות החיות הכללית מסוגלת להחיות את איבר האוזן
ואיבר העין.

בדיוק כמו הקדושה הכללית של העולם שהיא מופיעה בעולם כולו,
אבל בצורה מיוחדת היא מופיעה בקדושת עם ישראל, בקדושת
המקדש וקדושת השבת.

*שעל ידי התפרצות הכח, בבאו עד הנקודה היותר מוכשרת
לגילויין, יוצא הוא אל הפועל, בתור ראייה בעין ושמיעה*

באזן - הוצאת כח הנשמה, מהכח אל הפועל זה נעשה על ידי האוזן
והעין. ישנו כח כללי שתפקידו לבוא לידי גילוי כחלק של ראייה.
בעצם אפשר להגדיר שבתוך הנשמה ישנו כח גנוז של ראייה ושל

שמיעה. האוזן הזה לא יכול להופיע בצורה גלויה אלא רק באיבר מסויים של אוזן ועין.

וכיוצא בו בכל המון הגילויים שבעולם, בארחות ההיסטוריא, בין המתגלות בצורה טבעית, בין בארחים פלאיים, כל הבא בזמן מיוחד איננו כי אם התרכזות, של גילוי, להמון כחות שהיו כבר אצורים בגניזה, ונתעכבה פעולתם עד השעה המוכשרת להבעתם - כמו שאצל הנשמה ישנו גילוי מיוחד באוזן ובעין. כך גם בזמנים ובתהליכים ההיסטוריים. ישנם תהליכים היסטוריים פלאיים שממתינים לריכוז מיוחד שבזמן המיוחד הזה אותם כוחות יוכלו להופיע במיוחד בזמן הזה.

תיאור ההתגלות של ההופעות ההיסטוריות יכולים להתגלות בצורה טבעית, כג' איתני הטבע שמופיעים בזמן מיוחד. כמו תהליכים היסטוריים טבעיים של התקדמות העולם, כג' התקדמות העולם לטכנולוגיה זה מופיע בזמננו, אבל היה הכח הזה היה טמון בתוך הטבע הרוחני של העולם. אפשר לראות את זה גם בלוח השנה, באופן טבעי יש זמנים בהם יש ריכוז של התכנסות העולם כמו בחורף, וישנו זמן של פריחה ויציאה החוצה בזמן האביב וכדומה. בעצם הכח הרוחני של הבריאה מופיע דווקא בזמנים מיוחדים התלויים בצורה טבעית בלוח השנה, או מופיע בצורה טבעית בהיסטוריה של העולם.

כמו כן ישנם הופעות של ניסים שבמופיעים בהיסטוריה כריכוז מיוחד שהעולם מגלה בריכוז בזמן מיוחד. כמו יציאת מצרים, שזה נס פלאי, שכל העולם מרכז את עצמו בנקודת הזמן של גילוי נס יציאת מצרים.

נראה שעומק דברי הרב מרמזים על יסוד שהמהר"ל מחדש, יסוד הנקרא 'יש סדר לניסים'. וכך כותב המהר"ל

גבורות ה' הקדמות הקדמה ב

- אבל כמו שיש לעולם הטבע סדר מסודר נוהג על פי טבעו כך יש לניסים סדר גם כן. כי הנסים בעולם, במה שיש לעולם קשור וחבור והתאחדות עם העולם הנבדל, ויש לזה סדר מסודר כי אין הדבוק ההוא רק בסדר מסודר, ומפני זה לא יתחדשו

הנסים רק בזמן מן הזמנים ואינם תמידים. וכאשר נתן השם יתברך המן לישראל אל תאמר כלל שלא היה זה בסדר הראוי במציאות, והיה סדר עולם אז יוצא חוץ למציאות אשר ראוי שיהיה נהג. כי כשם שראוי לעולם להיות נהג על פי טבעו והנהגתו, כך ראוי לישראל במה שהם דבקים בעולם הנבדל שיהיו להם נסים מסודרים. הנה יש לנסים סדר מסודר מן השם יתברך, ואין דבר מן הנסים יקרא שנוי בנבראים

במקור הזה מסביר המהר"ל שכמו שיש סדר בטבע של העולם, כך הניסים הם מסודרים בתוך העולם. יש החושבים שניסים זה התערבות מיוחדת שמופיעה בעולם ללא סדר. המהר"ל מרחיב להסביר שתהליך הופעת הניסים קשור לסדר שמתאים לכלל העולם. ההבנה הזאת נובעת שנס קשור לכלליות של העולם כולו.

ההכרה הזאת מבינה כיצד העולם כולו מאוחד, אותו אור שנמצא לפני הנס וכן לאחר הנס הוא קשור לזמן ההופעה של הנס. אין כאן תפיסה מפרדת של המציאות, אלא הכרה שכל המציאות כולה מחוברת וקשורה אחד בשני. לכן הופעת הנס נמצאת בגניזה כבר בבריאת העולם, ההופעה הזאת גנוזה וממתינה לזמן בו אפשר יהיה לגלות את אור הנס.

בדיוק כמו שהעין והאוזן קשורה למכלול האדם, כך הניסים והתהליכים שיש בהסטוריה קשורים לכלל ההתנהלות של העולם.

הרב בשמונה קבצים מתאר כיצד האור מופיע בתחילה בחשאי, עד שיוצא החוצה ומופיע בגלוי.

קובץ ז' פסקה צד.

- בחשאי, בגניזה כמוסה, בסתר המדריגה, מרום רומי רוממות, מזלפת היא האמונה הטבעית בעומק רזיה לשד וטל חיים אל כל המרחב המעשי, ממלאה היא את הנפש זיו נוגה, הכשרה מאירה להיות צדיק, חסיד, ישר ונאמן, אהוב ואוהב. ממלאה היא את השכל מאורות זוהר, מרטבת היא את הדמיון בנגהי ברקים, ומחטבת את הרצון באידיאליות של קודש קדשים. והיא מכה גלים, מצמחת צמחים, מרחבת פארות ומסעפת סעיפים וסעיפי סעיפים, של זיו אהבה, לתורה ולתעודה, מוציאה אל הפועל את העושר העליון של חבת המצוות ... ומתוך מעמקיה היא עולה, מתוך תהומותיה היא זורמת, ונותנת את העז של החסידות העדינה אשר לחסידי ישראל, אנשי הקודש, המלאים אהבת ד' ואהבת העולם ...

במקור זה מסביר הרב כיצד האמונה הפנימית שנמצאת בעולם היא מתגדלת ומופיעה בגלוי אצל החסידים הגדולים. האמונה הזאת מביאה לחסיד עושר עליון של חיבה גלויה למצוות.

החידוש הוא בשם, בהתגלות בביטוי ובפרסום, אבל

העצמיות לא נתחדשה. מעת היותה שם אני - לפי יסוד זה כשמופיע בעולם נס, אין כאן חידוש. הנס כבר היה קיים בעולם. החידוש הוא הופעת הנס בעולם, הדבר היה קיים בתוך המציאות כבר בגניזה. בדיוק כמו שכתב המהר"ל שיש סדר לניסים, שהסדר שכעת הם באים לידי ביטוי וגילוי.

ההבדל בין לפני הנס לזמן הנס הוא רק בביטוי ובפרסום החיצוני. אבל העצמיות הפנימית של מהות הנס לא חידוש מיוחד. אותו דבר קדושת שבת קדושת הצדיק וקדושת המקדש, הכל קיים כל הזמן אלא רק החידוש הוא מצד הגילוי המעשי.

הרב מכנה את החידוש בגדר של חידוש הוא בשם. השם של האדם, וכן להבדיל שמו של הקב"ה הוא הגילוי החיצוני. שמו של הקב"ה מגלה מה קיים בשורשי הבריאה.

מהותו של השם זה הדרך בה הקב"ה מתגלה. כל מאורע מגלה שם אחר שבו מופיע הקב"ה בעולם, למרות שבשורש אצל הקב"ה כל השמות קיימים. ההבדל הוא רק בגילוי המעשי. וכך מובא במדרש.

שמות רבה (וילנא) פרשה ג סימן ו (פרשת שמות)

- אמר רבי אבא בר ממל אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה שמי אתה מבקש לידע, לפי מעשי אני נקרא פעמים שאני נקרא באל שדי, בצבאות, באלהים, בה', כשאני דן את הבריות אני נקרא אלהים, וכשאני עושה מלחמה ברשעים אני נקרא צבאות, וכשאני תולה על חטאיו של אדם אני נקרא אל שדי, וכשאני מרחם על עולמי אני נקרא ה'

לפי זה מסביר המהר"ל את שאלותיו של הקב"ה

גבורות ה' פרק כה

- ונראה שכך אמר משה רבינו עליו השלום כי יאמרו ישראל אתה בא לגאול אותנו, תאמר לנו מה שמו המורה על הגאולה, שאין ספק אחר שאתה בא לגאול אותנו צריך אתה לדעת איך הגאולה מסודרת מאתו יתברך, וכל הדברים המסודרים מאתו, שמותיו הקדושים מורים עליהם, כי שמותיו יתברך

מורים על פעולותיו שהם מסודרים מאתו, לכך איזה מן
שמותיו מורה על הגאולה

במקור זה מסביר המהר"ל משה מבקש מהקב"ה לדעת איזה שם
יופיע בזמן הגאולה. ברור למשה רבינו שאצל הקב"ה הכל קיים,
אבל בזמן הגאולה ישנה הופעה של שם מיוחד. לכן משה שואל איזה
שם מופיע דווקא כעת בזמן הגאולה.

הדבר מסביר את כוונותיהם של המקובלים, המקובלים בכל זמן
וזמן משתדלים לכוון לפי השם המיוחד שהקב"ה מופיע באותו זמן.
ישנם כוונות שונות לצירוף אחר של שמות.

**למען ציון לא אחשה, ולמען ירושלים לא אשקוט, עד יצא
כנגד צדקה, וישועתה כלפיד יבער, וראו גוים צדקתך וכל
מלכים כבודך, וקרא לך שם חדש אשר פי ד' יקבנו - הרב
מסיים את הפסקה בפסוק המתאר את התפילה לזמנה של הגאולה,
וכך מובא בישעיה**

ישעיהו פרק סב

- (א) למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט עד יצא
כנגד צדקה וישועתה כלפיד יבער: (ב) וראו גוים צדקך וכל
מלכים כבודך וקרא לך שם חדש אשר פי יקוק יקבנו:

נראה הדגש בפסוקים האלה שהחידוש של הגאולה יהיה בגילוי שם
חדש. זה לא הופעה של שלא היה קיים בעולם אלא מהות הגאולה
היא לגלות את מה שהיה גנוז. מה שהיה גנוז יוצא ומופיע כשם חדש
בעולם, אבל באמת זה לא דבר שלא היה קיים בגניזה.

אפשר שהרב מרמז כאן כנגד הנוצרים שהם טענו שכביכול בזמן
הגאולה תגיע תורה חדשה ושם חדש של החלפת עם ישראל. ואילו
אנחנו טוענים כנגדם אין שום חידוש, אלא רק הופעה נוספת של
התוכנית האלוקית העליונה.